

**SAKİN ŞEHİR (CİTTASLOW) MUDURNU
HALKININ TURİZM GELİŞİMİNE YÖNELİK ALGISI**

Emrah KIRMACI

**Yüksek Lisans Tezi
Turizm İŞletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı
Dr. Öğr. Üyesi Nilgün SANALAN BİLİCİ
2019**

Her Hakkı Saklıdır

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ VE OTELCİLİK ANABİLİM DALI**

Emrah KIRMACI

**SAKİN ŞEHİR (CİTTASLOW) MUDURNU HALKININ TURİZM
GELİŞİMİNE YÖNELİK ALGISI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Dr. Öğr. Üyesi Nilgün SANALAN BİLİCİ**

ERZURUM - 2019

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Sr. Öpr. Üy. Nilgün Sordun Biliç danışmanlığında, Emcan Kırmacı tarafından hazırlanan bu çalışma 26 / 06 / 2019 tarihinde aşağıda isimleri yazılı jüri tarafından. Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik... Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan Dr. Öpr. Üy. Nilgün Sordun Biliç İmza:

Jüri Üyesi Dr. Öğr. Üy. Ali İskender İmza:

Jüri Üyesi Dr. Öpr. Üy. Erkan Güneş İmza:

Prof. Dr. Sait UYLAŞ
Enstitü Müdürü

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Merve MAZLUMOĞLU tarafından hazırlanan “Sınıf Öğretmenlerinin Karar Verme Becerileri ile Öz Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı çalışması 11 / 07 / 2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Sınıf Eğitimi Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Doç. Dr. Yaşar KOP
Kafkas Üniversitesi

Danışman: Prof. Dr. Osman SAMANCI
Atatürk Üniversitesi

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Ömer YILAR
Atatürk Üniversitesi

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

16 Temmuz 2019

Prof. Dr. Mustafa SÖZBİLİR

Enstitü Müdürü ✓

İÇİNDEKİLER

ÖZET	V
ABSTRACT	VI
KISALTMALAR LİSTESİ	VII
ŞEKİLLER DİZİNİ	VIII
TABLolar DİZİNİ	IX
ÖNSÖZ	XI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM**TURİZM GELİŞİMİ KAVRAMI VE TURİZM GELİŞİMİNE YÖNELİK
YAKLAŞIMLAR**

1.1. TURİZM TANIMI	3
1.2. TURİZM GELİŞİM KAVRAMI	6
1.3. TURİZM GELİŞİMİNE DAİR YAKLAŞIMLAR	8
1.3.1. Butler Destinasyon Yaşam Döngüsü Modeli (TALC).....	8
1.3.2. Doxey Irridex Modeli.....	13
1.4. TURİZM GELİŞİMİNE DAİR FARKLI YAKLAŞIMLAR	14
1.5. SOSYOLOJİK MODELLER	16
1.5.1. Topluluk Bağı (Community Attachment).....	16
1.5.2. Büyüyen Örgüt (Growth Machine) Teorisi.....	18
1.5.3. Sosyal Değişim (Social Exchange) Teorisi.....	18
1.6. TURİZM EKONOMİK SOSYOKÜLTÜREL VE ÇEVRESEL ETKİLERİ ..	20
1.6.1. Turizm Etkileri.....	20
1.6.2. Turizm Ekonomik Etkileri.....	22
1.6.3. Turizmin Olumlu ve Olumsuz Ekonomik Etkileri.....	24
1.7. TURİZM DOĞAL ÇEVREYE ETKİLERİ	27
1.8. TURİZM SOSYO-KÜLTÜREL ETKİLERİ	32

İKİNCİ BÖLÜM

YEREL HALK TURİZM İLİŞKİSİ

2.1. YEREL KÜLTÜR TURİST KÜLTÜRÜ KAVRAMLARI.....	39
2.1.1. Yerel Kültür	39
2.1.2. Turist Kültürü.....	39
2.2. TURİZM YEREL HALK ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	40
2.3. YEREL HALKIN TURİZM GELİŞİMİNE KARŞI ALGI VE TUTUMLARI.....	42
2.4. YEREL HALKIN TURİZM GELİŞİMİNE KARŞI ALGI VE TUTUMLARINI ETKİLEYEN DEĞİŞKENLER(FAKTÖRLER)	50
2.5. YEREL HALKIN TURİZM GELİŞİMİNE KARŞI ALGI VE TUTUMLARI İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR VE ELDE EDİLEN BULGULAR.....	55
2.5.1. Türkiye’de Yapılmış Olan Çalışmalar ve Elde Edilen Çalışma Bulguları	55
2.5.2. Dünyada Yapılmış Olan Çalışmalar ve Elde Edilen Çalışma Bulguları.....	58

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SLOW FOOD (YAVAŞ YEMEK) VE CITTASLOW (SAKİN ŞEHİR) KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ VE GENEL BİLGİLER

3.1. YAVAŞ YEMEK (SLOW FOOD).....	61
3.1.1. Yavaş Yemek Manifestosu	62
3.2. YAVAŞ YEMEK OLUŞUMUNA ETKİ EDEN PROJELER	66
3.2.1. Presidia.....	66
3.2.2. Terra Madre (Toprak Ana).....	67
3.2.3. Ark of Taste (Lezzet Sandığı)	68
3.2.4. Earth Markets (Yeryüzü Pazarı) Projesi	69
3.3. CITTASLOW KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ	70
3.3.1. Sakin Şehir (Cittaslow) Kavramı	70
3.3.2. Sakin Şehir (Cittaslow) Manifestosu	72
3.3.3. Sakin Şehir (Cittaslow) Olgusunun Tarihsel Süreci	73
3.3.4. Sakin Şehir Organizasyon Yapısı.....	74
3.3.5. Sakin Şehir (CittaSlow) Kriterleri ve Adaylık Süreci.....	74
3.3.6. Sakin Şehir Üyelik Süreci	80

3.3.7. Türkiye’de Bulunan Sakin Şehirler.....	82
3.4. SAKİN ŞEHİR MUDURNU HAKKINDA GENEL BİLGİLER	88

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SAKİN ŞEHİR MUDURNU HALKININ TURİZM GELİŞİMİNE YÖNELİK ALGILASI

4.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	95
4.2. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ.....	95
4.3. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLIKLARI.....	96
4.4. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	97
4.4.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	97
4.4.2. Veri Toplama Aracı.....	98
4.5. NORMALLİK TESTİ SONUÇLARI	98
4.6. GÜVENİRLİK ANALİZİ SONUÇLARI	99
4.7. BULGULAR	102
4.8. KATILIMCILARA AİT DEMOGRAFİK BULGULAR	102
4.10. YEREL HALKIN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE GÖRE VE TURİZM GELİŞİMİNİN ETKİLERİ İLE TOPLAM ETKİNİN KARŞILAŞTIRMASINI ÖLÇEN KRUSKAL-WALLİS H TESTİ VE MANN- WHİTNEY TESTİNE AİT BULGULAR.....	107
4.10.1. Yaş Değişkenlerine Yerel Halkın Turizm Gelişimin Etkileri ve Toplam Etkisinin Karşılaştırılması	107
4.10.3. Medeni Durum Değişkenlerine Göre Yerel Halkın Turizm Gelişiminin Etkileri ve Toplam Etkisinin Karşılaştırılması.....	111
4.10.4. Eğitim Durumu Değişkenlerine Göre Yerel Halkın Turizm Gelişiminin ve Toplam Etkisinin Karşılaştırılması	113
4.10.5. Çalışma Durumu Değişkenlerine Göre Yerel Halkın Turizm Gelişiminin Etkileri ve Toplam Etkisinin Karşılaştırılması.....	116
4.10.6. Yaşam Süresi Değişkenlerine Göre Yerel Halkın Turizm Gelişimi ve Toplam Etkisinin Karşılaştırılması	122
4.10.7. Yerel Halkın Yaş, Eğitim Durumu ve Yaşam Süreleri İle Turizm Gelişiminin Etkilerinin ve Toplam Etkisinin Karşılaştırılması.....	125

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	129
KAYNAKÇA	136
EKLER.....	157
EK 1. Anket Formu	157
ÖZGEÇMİŞ.....	160

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****SAKİN ŞEHİR (CİTTASLOW) MUDURNU HALKININ TURİZM
GELİŞİMİNE YÖNELİK ALGISI****Emrah KIRMACI****Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi NİLGÜN SANALAN BİLİCİ****2019 160 sayfa****Jüri: Dr. Öğr. Üyesi Nilgün SANALAN BİLİCİ
Dr. Öğr. Üyesi Erkan GÜNEŞ
Dr. Öğr. Üyesi Ali İSKENDER**

Turizmin, meydana geldiği her bölgede yerel halk ve bölge üzerinde çok etkili olan sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel birtakım etkileri vardır. Turizm gelişimine bağlı etkilerin bölgede yaşamını sürdüren halk tarafından algılanma şekli bölgedeki turizmin ve faaliyetlerinin sürdürülebilirliği açısından önem arz etmektedir. Sakin şehir hareketi, saydığımız şartlara en uygun olan turizm şekli olarak, turizm gelişiminin başladığı bölgenin yerel ve geleneksel kimliğini korumak, çevresel olarak doğanın korunmasını sağlayarak yerel ürünlerin üretimini, dağıtımını desteklemektir. Ayrıca çağımız dünyasının insanlara dayatmış olduğu hızlı yaşam döngüsü, tek tipleşmeye karşı her toplumun ve bölgenin kendine has bir yapısı olduğunu ifade eden bir harekettir. Bu hareketten yola çıkarak çalışmada Sakin şehir unvanını 18 Mart 2018’de alan Bolu ili Mudurnu ilçesinde yaşayan yerel halkın, alınan bu unvan ile birlikte ilçelerinde gelişmekte olan turizm faaliyetlerine karşı algılarının ve beklentilerinin neler olduğunu belirlemektir. Ayrıca bölge halkının demografik özellikleri ile turizm gelişiminin etkilerinin arasındaki farklılıkları ölçmek ve elde edilen bulgular ile yerel halkın algı ve beklentilerini arttırmaya yönelik önerilerde bulunmaktadır.

Araştırmanın amaçlarını doğrultusunda detaylı bir literatür taraması yapılmış ve araştırma için Yoon, Gürsoy ve Chen (2001) tarafından geliştirilen anket 2018 yılında Mudurnu ilçesinde ikamet eden ve basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilmiş 393 kişiden oluşan yerel halka uygulanmıştır. Veriler SPSS Statistics 24 for Windows programı ile analiz edilmiştir. Hipotezlerin test aşamasında medeni durum, yaş, eğitim, çalışma durumu, ilçede yaşadığı süre uzunluğu gibi değişkenler Kruskal-Wallis H Testi; cinsiyet faktörü Mann Whitney U testi ile değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Yapılan analizler sonucunda demografik bilgiler ile sakin şehir ile meydana gelen turizm gelişimi etkilerinin algılanması, turizm gelişimine destek olunması arasında anlamlı farklılıkların olduğu sonucuna varılmıştır. Sonuç olarak Mudurnu ilçesinde yaşayan halkın sakin şehir ile gelişen turizmin meydana getirdiği ekonomik, sosyal, kültürel, çevresel ve turizm gelişiminin toplam etkileri olumlu düzeyde karşıladığı ve ilçede turizm gelişimine destek verdiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler; Sakin Şehir, Yerel halk, Mudurnu, Turizm Etkileri,

ABSTRACT**MASTER THESIS****THE PERCEPTION OF CITTASLOW MUDURNU'S PEOPLE TOWARDS
TOURISM DEVELOPMENT****Emrah KIRMACI****Advisor: Assist. Prof. Dr. Nilgün SANALAN BİLİCİ****2109, 160 pages****Jury: Assist. Prof. Dr Nilgün SANALAN BİLİCİ****Assist. Prof. Dr Erkan GÜNEŞ****Assist. Prof. Dr Ali İSKENDER**

Tourism has a number of social, cultural, economic and environmental impacts on the local people and the region. The way that the effects of tourism are perceived by the people living in the region is important for the sustainability of tourism and activities in the region. The Cittaslow movement is to support the production and distribution of local products that by protecting the local and traditional identity of the region where tourism is developing and by protecting the environment from the environment. In addition to the rapid life cycle and uniformity imposed on people by our age world, every society and every region has a unique structure. For this reason, the study aimed to determine the perceptions and expectations of the local people living in the Mudurnu district of Bolu province on March 18, 2018. In addition, to measure the relationships between the demographic characteristics of the people of the region and the effects of tourism development and to make suggestions to increase the perception and expectations of the local people in line with the findings.

A detailed literature review was conducted for the purposes of the study. The questionnaire developed by Yoon, Gürsoy and Chen (2001) was applied to 393 people residing in Mudurnu district in 2018. Participants were selected by simple random sampling method. Data were analyzed by SPSS Statistics 24 program. The variables such as marital status, age, education, working status, length of time spent in the district during the testing phase of the hypotheses were examined by Kruskal-Wallis H Test; The sex factor was evaluated by Mann Whitney U test. As a result of the analyzes, there were significant differences between the demographic information and the perception of the tourism effects occurring in the Cittaslow and supporting the development of tourism. As a result, it is determined that the people living in the district of Mudurnu meet the positive effects of economic, social, cultural, environmental and tourism development caused by the developing tourism with the city and support the tourism development in the district.

Keywords; Cittaslow, Local people, Mudurnu, Tourism Effects,

KISALTMALAR LİSTESİ

- TDK** : Türk Dil Kurumu
SPSS : Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı)
GDO : Genetiği Değiştirilmiş Organizma
CAC : Cognitive-Affective-Conative (Bilişsel, Duygusal, Konativ)
TALC : Tourism Area Life Cycle
ICCA : International Congress and Convention Association
STK : Sivil Toplum Kuruluşu

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Toplulukların Turizme Bakış Açısı	8
Şekil 1.2. Destinasyon Yaşam Döngüsü Modeli	10
Şekil 2.1. Turizm Gelişim Sürecinin Algılanma Aşamaları	45
Şekil 2.2. Turizm Gelişimine Karşı Olan Tutum.....	47
Şekil 3.1. Yavaş Yemek Hareketi Logosu	64
Şekil 3.2. Terra Madre (Toprak Ana) Hareketi.....	68
Şekil 3.4. Cittaslow Resmi logosu	71

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1.1. Bazı Ülkelerde Turizm Kavramı Tanımı Yapılırken Dikkate Alınan Farklı Değişkenler.....	5
Tablo 1.2. Destinasyon Yaşam Döngüsü Modeli Aşamalarının özellikleri	11
Tablo 1.3. Destinasyon Yaşam Döngüsü Modelinde Kullanılmış Olan Bazı Ölçüm Örnekleri.....	13
Tablo 1.4. Doxey Irridex modeli	14
Tablo 1.5. Yerel Halkın Turizm Algılamalarına Yönelik Yapılmış Olan Çalışmalarda Kullanılan Teorilerden Örnekler	19
Tablo 1.6. Turizmin Olumlu ve Olumsuz Ekonomik Etkileri.....	24
Tablo 1.7. Turizmin Olumlu ve Olumsuz Ekonomik Etkileri.....	26
Tablo 1.8. Turizmin Neden Olduğu Olumlu ve Olumsuz Çevresel Etkiler	29
Tablo 1.9. Turizmin Olumlu ve olumsuz Çevresel Etkileri İle İlgili Çalışmalar	32
Tablo 1.10. Turizm gelişiminin olumlu ve olumsuz etkilerini sıralamıştır	34
Tablo 1.11. Turizmin Sosyo-Kültürel Etkileri ile İlgili Yapılan Çalışmalar.....	38
Tablo 3.1. Türkiye’deki Slow Food Şubeleri	65
Tablo 4.1. = 0.05 İçin Örneklem Büyüklükleri	97
Tablo 4.2. Normallik Testi Sonuçları	98
Tablo 4.3. Ölçeğin Güvenirlik İstatistiği	99
Tablo 4.4. Ölçeğin Güvenirlik Madde Analizi Sonuçları.....	100
Tablo 4.5. Ankete Katılan Kişilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımları	103
Tablo 4.6. Ankete Katılan Kişilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları.....	103
Tablo 4.7. Ankete Katılan Kişilerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımları	103
Tablo 4.8. Ankete Katılan Kişilerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımları	104
Tablo 4.9. Ankete Katılan Kişilerin Çalışma Durumuna Göre Dağılımları.....	104
Tablo 4.10. Ankete Katılan Kişilerin Mudurnu’da Yaşama Süresine Göre Dağılımları	105
Tablo 4.11. Ölçeğin Alt Boyutları, Faktör Yükleri, Açıklanan Varyans ve Güvenirlik Değerleri	105
Tablo 4.12. Yaş Değişkenine Göre Turizmin Etkilerinin Kruskal Wallis Testi Analizi Sonuçları.....	107

Tablo 4.13. Yaş Değişkenine Göre Turizmin Etkilerinin Sosyal Etki Alt Boyutunda Mann Whitney U testi Testi Analizi Sonuçları	109
Tablo 4.14. Yaş Değişkenine Göre Turizmin Etkilerinin Çevresel Etki Alt Boyutunda Mann Whitney U Testi Testi Analizi Sonuçları.....	110
Tablo 4.15. Cinsiyet Değişkenine Göre Turizmin Etkilerinin Mann Whitney U Testi Analizi Sonuçları.....	111
Tablo 4.16. Medeni Durum Değişkenine Göre Turizmin Etkilerinin Kruskal Wallis Testi Analizi Sonuçları.....	112
Tablo 4.17. Medeni Durum Değişkenine Göre Turizmin Etkilerinin Sosyal Etki Alt Boyutunda Mann Whitney U Testi Analizi Sonuçları	113
Tablo 4.18. Eğitim Durumu Değişkenine Göre Turizmin Etkilerinin Kruskal Wallis Testi Analizi Sonuçları.....	114
Tablo 4.19. Eğitim Durumu Değişkenine Göre Turizmin Etkilerinin Kültürel Etki Alt Boyutunda Mann Whitney U Testi Testi Analizi Sonuçları	115
Tablo 4.20. Çalışma Durumu Değişkenine Göre Turizmin Etkilerinin Kruskal Wallis Testi Analizi Sonuçları.....	116
Tablo 4.21. Çalışma durumu değişkenine göre turizmin etkilerinin turizm desteği alt boyutunda Mann Whitney U testi testi analizi sonuçları	118
Tablo 4.22. Çalışma Durumu Değişkenine Göre Turizmin Etkilerinin Çevresel Etki Alt Boyutunda Mann Whitney U Testi Testi Analizi Sonuçları	120
Tablo 4.23. Çalışma Durumu Değişkenine Göre Turizmin Etkilerinin Toplam Etki Alt Boyutunda Mann Whitney U Testi Testi Analizi Sonuçları	121
Tablo 4.24. Yaşam Süresi Değişkenine Göre Turizmin Etkilerinin Kruskal Wallis Testi Analizi Sonuçları.....	122
Tablo 4.25. Yaşam Süresi Değişkenine Göre Turizmin Etkilerinin Sosyal Etki ve Turizm Desteği Alt Boyutlarında Mann Whitney U testi Testi Analizi Sonuçları.....	123
Tablo 4.26. Yaşam süresi değişkenine göre turizmin etkilerinin toplam etki alt boyutlarında Mann Whitney U testi testi analizi sonuçları	124
Tablo 4.27. Yaş, eğitim durumu ve yaşam süreleri ile turizmin etkileri arasındaki ilişkilerin Spearman's Brown korelasyon analizi sonuçları	125

ÖNSÖZ

Lisans eğitimi ve sonrasında Yüksek Lisans eğitim süresi boyunca çalışmalarında baştan sona kadar olan her adımda her türlü ilgi ve desteğini esirgemeyen, değerli katkı ve yardımlarıyla beni yönlendiren, güvenen, yol gösteren ve tecrübelerinden sürekli faydalandığım danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Nilgün SANALAN BİLİCİ'ye minnet ve şükran duygularımı sunmak isterim.

Erzurum-2019**Emrah KIRMACI**

GİRİŞ

Gelişen dünya, ilerleyen teknoloji ve hızlanan hayat çağımızın getirileri olan bu kavramlar hayatımızı kolaylaştırırken aynı zamanda bizleri monotonlaşan ve kaliteden uzak bir yaşama sürüklemektedir. Hayatımızın her anına yerleşen bu hız kavramına Turizm sektöründe tepki olarak ortaya Sakin şehir (Cittaslow) felsefesi çıkmıştır. Felsefenin ana hatları bölgenin ve ziyarete gelen turistlerin kaliteli hizmet ile günlük yaşamını sakin, bir yerlere yetişme kaygısı olmadan sürdürmek ve bunun yanında yerel bölgenin kimliğini, tarihini, kültürünü, doğasını, yerli üretim şekillerini koruyarak sürdürülebilirliğini sağlamaktır. Sakin şehir hareketinin yaklaşımında yerel halk ve bölgenin kültürel ve özgün kimliğine zarar vermeden bölgeyi koruyarak geliştirmek yatmaktadır. Turizmin gelişiminin sağlanabilmesi için yapılan turizm faaliyetlerinin desteklenmesi ve kabul görmesi gerekmektedir. Bu ise yalnızca turizmin yapıldığı bölgede yerel halkın ve yönetimin desteği ile sağlanabilir. Yerel halk tarafından olumsuz karşılanan bir turizm gelişim süreci turizm pazarlamasında hedeflerin başarısızlığa ulaşmasına sebep olabilmektedir. Bu yüzden başarılı bir pazarlama için öncelikle yerel halkın, yönetimin ve bölgenin desteğini almak, konu hakkında görüşlerinin ve çekincelerinin neler olduğunu belirleyerek başarılı bir Turizm Gelişiminin planlaması yapılabilir.

Bu araştırmamızda Sakin Şehir Mudurnu halkının turizm gelişimine yönelik algıları ve tutumlarının neler olduğu incelenmektedir. Çalışma toplamda dört bölümden oluşmuş olup ilk bölümünde turizm gelişim kavramı ve turizm gelişimine yönelik yaklaşımlar ele alınarak turizm etkileri konusunda bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde turizm gelişimin olduğu bölgenin yerel halkı ile turizm ilişkisi incelenmiş olup, yerel kültür, turist kültürü ve turizmin halk üzerinde meydana getirdiği etkilere değinilmiştir. Ve daha önceden konu hakkında yapılmış olan yerli ve yabancı çalışmalara değinilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde yavaş yemek ve sakin şehir ile ilgili kavramsal çerçeve anlatılmaktadır. Ayrıca felsefeye etki eden projeler hakkında bilgi verilip Şakin Şehir kavramsal çerçevesi ile felsefenin ana hatları tanımlanmış sonrasında ülkemizde bulunan şehirler hakkında bilgi verilmiştir.

Araştırmanın dördüncü bölümünde ise Bolu Mudurnu ilçesi tanıtılmıştır. Araştırmanın amacı, önemi, yöntemi, veri toplama araçları, araştırmanın sınırlıkları hakkında bilgi verilmektedir. Çalışma sonucu ulaşılan bulgular ışığında sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TURİZM GELİŞİMİ KAVRAMI VE TURİZM GELİŞİMİNE YÖNELİK YAKLAŞIMLAR

1.1. TURİZM TANIMI

Turizm kavram ve tanımının birçok konu ile süregelen etkileşim içinde olmasından ve geniş bir kapsama sahip olduğundan dolayı turizmin tanımı yapılırken birçok farklı tanıma başvurulmuştur.

Bunun en temel nedenlerinden biri turizmin en önemli etkeninin insan olması, sosyal ve kültürel yönü, psikolojik yönü, ekonomik ve politik gibi değişik birçok unsurun birleşerek bir bütün olarak meydana gelmesinden kaynaklanmaktadır. (Kozak vd.2014, s. 1).

Fransız dili kökenli olarak Türkçede kullanılan “Turizm” TDK sözlüğünde (TDK, 2017) “*dinlenme, eğlenme, görme, tanıma vb. amaçlarla yapılan gezi*”, “*bir ülkeye veya bir bölgeye turist çekmek için alınan ekonomik, kültürel, teknik önlemlerin, yapılan çalışmaların tümü*” olarak tanımlanmaktadır.

Farklı tanımda ise “*gittikçe artan hava değişimi ve dinlenme gereksinimleri, doğa ve sanatla beslenen göz alıcı güzelliklerini tanıma isteğine doğanın insanlara mutluluk verdiği inancına dayanan ve özellikle ticaret ve sanayinin gelişmesi ve ulaşım araçlarının kusursuz hale gelmelerinin bir sonucu olarak ulusların ve toplulukların birbirlerine daha çok yaklaşmasına olanak veren modern çağa özgü bir olaydır*” (Kozak vd.2014)

Hermann Von Schullar (1996) turizmi, başka ülke veya şehirden gelen bireylerin bu yerlere giriş ve çıkışları ile meydana gelen, belirli bir süre zarfında konaklama yapmış olduğu hareketlerin büyük çoğunlukla ekonomik yönünü ilgilendiren tüm faaliyetler bütünü olarak açıklamıştır (Aktaran: Anand, 1997, s. 41). Bu tanım ile beraber turizm olayının Sosyo-ekonomik yönü vurgulanmıştır. Hermann Von Shullar gibi turizmin ekonomik yönünü ortaya koyan bir diğer araştırmacı kişi olan Edmood Picard (1998) ise “*turizmin ana fonksiyonunun ülkeye yabancı döviz kaynaklarının akmasını sağlamak ve turist harcamalarının ekonomiye yaptığı katkıları araştırmak olarak tanımlamıştır*” (Aktaran: Kozak vd.2014, s. 2).

Hunziker ve Krapf'a göre “*turizm, yabancıların sürekli yaşadığı yer dışında yapılan seyahat ve konaklamalarını içeren ilişki ve olgular*” olarak tanımlamıştır (Aktaran: Lauterio, 2007). Yapılmış olan bu tanım 1963’de Dünya Turizm Örgütünün turizm tanımı şeklinde kabul görmüştür.

Turizm, ekonomik bir çalışma olarak yabancıların turizm bölgesine yapmış oldukları ziyaretlerinden oluşan faydalara yöneliktir. Bu endüstrinin işleyiş şekli satışı yapılacak ürünü tüketicilere götürmek yerine, tüketicileri ürünün bulunduğu yere getirmektir. Tüketici, mal ve hizmetler bütününden yararlanmak için coğrafi ve kültürel olan bu yolculuğu yapmak zorundadır. Bu yüzden gidilecek yerde para kazanma amacı gütmeyen, devamlı olmamak şartı ile dinlenmek, hoşça vakit geçirmek, boş zamanları aktivitelerle değerlendirmek ve ziyaretlerde bulunmak amacıyla devamlı ikamet edilen yer dışında başka yere gitmesi ile gerçekleşmektedir. (Dinç, Gökdeniz & Hacıoğlu, 2009, s. 3-4).

Bu bilgiler ışığında turizm, ülkeye döviz girdisi sağlama ve ülkede bulunanlara istihdam oluşturma niteliği açısından ekonomik, turistlere hizmet sunulması ve onların eğlence olsun, dinlenme olsun, ihtiyaçlarının ve isteklerinin karşılanması ile diğer ülke kültürlerini kaynaştırması özelliğiyle beraber sosyo-kültürel, oluşturduğu kaynakların kullanımını talepleri ile beraber çevresel bir faaliyet kapsamına girer. Bu yüzden turizm olgusuna sosyal etkileşimin ve değişimin önemli unsurlarından biri diyebiliriz (Doğan & Üngören, 2012).

Turizm kavramı ile ilgili yapılan tüm tanımlamalara dikkatli bir şekilde bakıldığında, araştırmacıların farklı şekillerde ve sınıflandırmalar ile ele alındığı ve araştırıldığı görülecektir.

Tablo 1.1. Bazı Ülkelerde Turizm Kavramı Tanımı Yapılırken Dikkate Alınan Farklı Değişkenler

Tanımı Yapan Kuruluş veya Kurum	Değişkenler
Kanada Turizm Komisyonuna Göre	80 km; toplam 12 aylık süreyi aşmaması gerekmektedir. İş seyahatleri ve rutin olarak yapılan turlar bunlara dâhil edilmiyor.
Kanada Ontorio Turizm Bakanlığına Göre	Günübirlik yapılan ziyaretlerde sınır 40 km olarak belirlenmiştir. Gece konaklamalı turlarda sınır bulunmamaktadır. Seyahat süresi 12 ayı geçmemelidir. Ticari amaçla yapılan turlar ve geziler dikkate alınmaz.
Seyahat Endüstri Kuruluşuna Göre (ABD)	Toplamda 80 millik sınır belirlenmiştir.
New Hampshire Eyaleti	Seyahat eden bireyin yaşamını sürdürdüğü yerden farklı yerlere yaptığı gezileri dikkate almaktadır ve süre, uzaklık ve tüketim miktarlarına bakılmaz.
Tayvan Turizm Bürosuna Göre	Seyahat edenin sürekli yaşadığı yerin dışına yaptığı seyahatleri kapsamaktadır. İş ve alışveriş benzeri seyahatleri kapsam dışında tutulmuştur.
Turizm Araştırma Bürosu Avustralya	Gecelemenin dâhil olduğu seyahatlerde uzaklık olarak 40 km ve maksimum süre olarak 12 ay olması şartı bulunmaktadır. Günübirlik olarak yapılan gezilerde ise limit 50 km süre ise 4 saat olarak belirlenmiştir. İş amacıyla yapılan tüm seyahatler bunun dışında tutulmuştur. Konaklamalı günübirlik geziler dâhil edilmemiştir.
Çin Ulusal Yönetim	6 ayı aşmaması şartıyla bireyin ikamet ettiği yerden farklı bölgeye yaptığı konaklamalı seyahatlerdir. Herhangi bir eğitim için seyahat yapan devlet çalışanları, askerler ve öğrenciler, geçici işçiler, dâhil edilmez.
Yeni Zelanda Danışma Kurulu	Bireyin daima yaşadığı yerden farklı bir yere yaptığı olduğu konaklamalı seyahatlerdir.
Türkiye İstatistik Kurumu	Sürekli yaşadığı yerden farklı bir ülkeye veya bölgeye yapılan ve minimum 24 saatlik seyahatlerdir.
Kültür Turizm Bakanlığı	Bireyin yaşadığı yerden farklı bir yere yapılan seyahati kapsayan faaliyetler bütünüdür. Yurt içinde seyahatler 6 ayı, yurtdışına yönelik yapılan seyahatler ise 12 ayı geçmemelidir.

Kaynak: (Kozak, Akoğlan Kozak, & Kozak, 2014, s. 4)

Turizm tanımında genel olarak şu özellikler yer almaktadır (Akat, 2016, s. 4)

- Turizm seyahat olayıdır. Ancak burada yer alan seyahatten kasıt, kişilerin devamlı oturdukları yer dışında olmakta ve sürekli yerleşim amacını taşımamaktadır.
- Turizm olayına bakıldığında seyahat, kişinin kendi isteği ile gerçekleşmekte ve tamamen serbest dolaşım söz konusudur.

- Turizmde seyahat edilirken ticari ve siyasi amaç taşımamaktadır. Dolayısıyla, eğlence, din, spor, sağlık, eğitim, kültür, gezip görme tatil amacıyla yapılan seyahatler bir bütün şeklinde turizm olarak tanımlanmaktadır.
- Turizm seyahat eden insanların seyahatlerinin başlangıç noktasından dönüş noktasına kadar olan tüm ihtiyaçlarının karşılanmasını kapsamaktadır.

1.2. TURİZM GELİŞİM KAVRAMI

Bir değişim süreci olarak gelişime bakıldığında araştırmacılar tarafından birçok farklı şekilde açıklanmıştır.

Gelişim kavramı ekonomik büyümelerden farklı bir şekilde maddi olarak yaşam standartları ile beraber yaşamın bütün alanlarında iyileştirmeleri meydana getirecek arayışlar olarak ifade edilebilmektedir (Firebaugh & Beck, 1994, s. 634).

Ayrıca insan yaşamının zorunlulukları ve insan yaşamının standartları üzerinde büyük oranda etkiye sahip olan gelişim, hedef ve süreçten oluşan iki yönlü yapıya sahip (Ingham, 1995), evrimsel bir süreçtir (Chon, 1990).

Goulet, (1989, s. 165-178)'göre gelişim kavramı toplumların politik, kültürel, sosyal ve ekonomik tüm yaşam süreçlerini etkileyen, sürekli ve genellikle iyi yönde olan bir gelişim sürecidir. Bu yüzden gelişim süreç ve stratejileri bu doğrultu ekseninde yoksulluğu, işsizliği ve bunlardan doğan eşitsizlikleri azaltmaya yönelik olan girişimleri hedef alma amacı gütmektedir (Firebaugh & Beck, 1994). Gelişim öncelikle topluluklar tarafından sonuçları ekonomik bir süreç olarak algılanmaktadır. Ekonomik gelişimlerin algılanmasından sonra söz konusu yöre halkı farklı alanlarda farklı gelişim beklentileri meydana gelmektedir (Theodori, 2009).

Turizmin gelişmesine bağlı olarak kişilerin temel olan değerlerinin gelişmesi sağlanmış olur ve turizm bölgesinin de daha ayırt edici özelliklere sahip olmasını sağlanmış olur (Ryan, Scotland, & Montgomery, 1998). Turizm genel olarak gelişimini sürdürebilmesi için çevresel, doğal ve kültürel kaynakların kullanan ve ekonomik girdi şeklinde sürekli olarak kullanan endüstriyel bir süreç olarak karşımıza çıkar. (Duran, 2011).

Turizm bütün dünyada ekonomik gelişim planlarının önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Ayrıca turizm gelişimi planları, yerel ekonomileri daha fazla güçlendirmek için ortaya ekonomik faaliyetler bütünü olarak meydana gelmektedir (Harril, 2004). Turizm değişik sosyal, kültürel ve ekonomik yapıları bulunan halkların karşılıklı iyi ilişkiler kurmasını, değişik kültür ve gelenek türleri arasında gerekli etkileşimi sağlayan, sosyal yapı, toplumsal davranış ve ahlak anlayışı kalıpları üzerinde köklü değişikliklere neden olan sosyal bir olay olarak karşımıza çıkmaktadır (Baykan, 2007).

Turizmin sürdürülebilmesi için yapılan planlamanın toplum düzeyine uygun şekilde planlanması gerekmektedir. Planlama sürecinin sürdürülebilir olması için, topluma ait tarihsel, çevresel olan sosyal birikim ve zenginliklerini sürekli kılarak; gelişimin olumsuz ve kötü etkilerini en az seviyeye indiren ve toplumun değerlerine duyarlı bir şekilde yürütülmelidir (Inskeep, 1991).

Duyarlı bir şekilde yürütülmeyen gelişim stratejilerinin bölgeye ve yerel halka geri dönüşü ne yazık ki toplum açısından kötü etkilere sebep olabilmektedir ve etkiler sosyal yapıda değişimlere neden olmaktadır.

Yerel değerler ve çevre ile uyum göz ardı edilerek gerçekleştirilmeye çalışılan turizm gelişimi, yörede yaşamını sürdüren kişilerin değerlerinin zarar görmesine neden olabilmektedir. Bu yüzden sürdürülebilir bir turizm gelişiminden söz edilebilmesi için yerel halkın turizme karşı algı ve tutumlarına ait düşüncelerinin dikkate alınarak sürecin tam bir uyum şeklinde sağlanması gerekmektedir (Sheldon & Abenoja, 2001).

Uyumlu bir sürecin sonucu olarak bölgede turizm gelişiminin başarılı olması için turist ve yerel halkın karşılıklı birbirilerini kabullenmeleri gerekmektedir (Murphy, 2008), bu yüzden ki turizmin tanımı topluluk endüstrisi olarak yapılmıştır. Topluluk endüstrisinde yörede yaşamını sürdüren halk plan sürecine dâhil oldukları zaman turizmin ortaya çıkardığı olumsuz etkileri en aza indirmenin yanı sıra ekonomik faydalarda sağlanır. Bu da ancak turizm gelişimi hakkında güven ve bilgi sahibi olan bireylerin varlığı ile mümkün olabilir bunun sonucunda ise turizm işletmeleri ve bireyler arasındaki olumsuzluklar en aza indirgenmiş olur (Chane, 2011).

Turizm gelişiminin yalnız bir amaç olarak görmek ve ele almak yanlış bir yaklaşım olur bu yüzden sadece amaç değil aynı zamanda toplum gelişimini etkileyen bir araç ve

düzen olarak ele alınmalıdır (Ko & Stewart, 2002, s. 526). Yörede yaşamını sürdüren halkın turizme verdikleri aktif desteğin farkına varılması, politika üretenler, işverenler ve yerel hükümetler açısından önemlidir. Çünkü yerel halkın desteğini almış olan turizm gelişimi başarılı bir şekilde sürdürülebilir. Ortaya çıkacak aksi bir durum ise süreci tamamen olumsuz etkileyerek durdurabilir. Ama yerel halk yaşadıkları bölgeye fayda sağlayacak yatırımlardan haberdar olması ve ihtiyaç duyması durumunda turizmin gelişiminin getireceği faydalar konusunda olumsuz etkilerini görmezden gelerek daha çok olumlu etkiler göz önüne alınacaktır (Gürsoy & Rutherford, 2004). Değişimin bir problem olarak gören toplumların turizm gelişimine karşı olumsuz yaklaşımlar sergilemeleri muhtemeldir. (Andriotis, 2005). Toplumun turizm gelişimi konusunda alacağı iyi ve olumlu kararlar turizme yönelik daha fazla desteğin ortaya çıkmasına neden olacaktır. (Huh & Vogt, 2008)

Kaynak: Community Groups' Perceptions of and Preferences for Tourism Development: Evidence from Crete (Andriotis, 2005)

Şekil 1.1. Toplulukların Turizme Bakış Açısı

1.3. TURİZM GELİŞİMİNE DAİR YAKLAŞIMLAR

Bu bölümde turizm gelişim sürecinde ortaya çıkan ve ön planda olan bazı teori ve farklı modeller hakkında bilgiler verilerek teorik alt yapı ortaya konulmaya çalışılacaktır.

1.3.1. Butler Destinasyon Yaşam Döngüsü Modeli (TALC)

Zamanla turistik bölge nasıl gelişir? Turizm bölgelerinin gelişim süreci ve evreleri pazarlama biliminde yer alan ürün yaşam sürecine benzer bir şekilde ele alınmış ve ürün satışlarının yerine turist sayılarını temel alarak ilk kez W. Butler tarafından 80'li yıllarda bir model geliştirilmiştir. (Toh, Khan & Koh, 2001).

Geliştirilen bu modelde Butler, turizm bölgesinin keşfi ile başlayan bu dönemde büyük bir gelişime, gelişim sonrası doygunluk aşamasına sonrasında durgunluk ve gerileme dönemine kadar ki olan süreci açıklamak ve söz konusu turizm bölgesinin turizm taşıma kapasitesinden uzaklaşmadan turizm bölgesinin pazarlaması planlamasından yararlanmak bu bilgiler ışığında düşüş döneminde önemli olan önlemleri almak amacıyla TALC modelini geliştirmiştir.

Butler'in destinasyon yaşam döngüsüne karşı ilgisi 1950 yılında İngiltere'de yer alan turistik destinasyonlara yapmış olduğu seyahatler sırasında yaşadığı deneyimler sonrasında başlamıştır.

1966 yılındaki ilk deneyimi Avrupa kıtasında bulunan Opatija'da ve daha sonrasında Mallorca'da gerçekleşmiştir. Böylelikle gününün şartlarındaki köklü turizm değişimlerine bizzat tanıklık etmiştir. Fakat o yıllarda çok az kişi bu köklü değişimin farkındadır ve bu yüzden konu hakkında fazla yazı yazılmamıştır. 1960 yılı ve öncesinde köklü değişimin farkında olan (Gilbert, 1939), (Ogilvie, 1993), Barrat (1958) ve House (1954) destinasyon morfolojisi, turizm pazarı ve tatil bölgesi gelişimi hakkında çeşitli analizler yapmış olmalarına rağmen oldukça kısıtlı kaynak mevcuttur. Söz konusu bu çalışmalar destinasyon yaşam döngüsü modelinin geliştirilmesinde öncü olmuştur. Öyle ki 1972 yılında Brougham ve Butler'in çalışması olan "The Applicability of the Asymptotic Curve to the Forecasting of Tourism Development" adlı ilk TALC versiyonu (1972) ile gündeme gelse de bu araştırma "The Resort Cycle" olarak 1980 yılında basıma sunulmuş özel ve belirli destinasyonların gelişim sürecinden daha fazla, turist destinasyonlarının mekânsal yer gelişimi üzerinde durulmuştur.

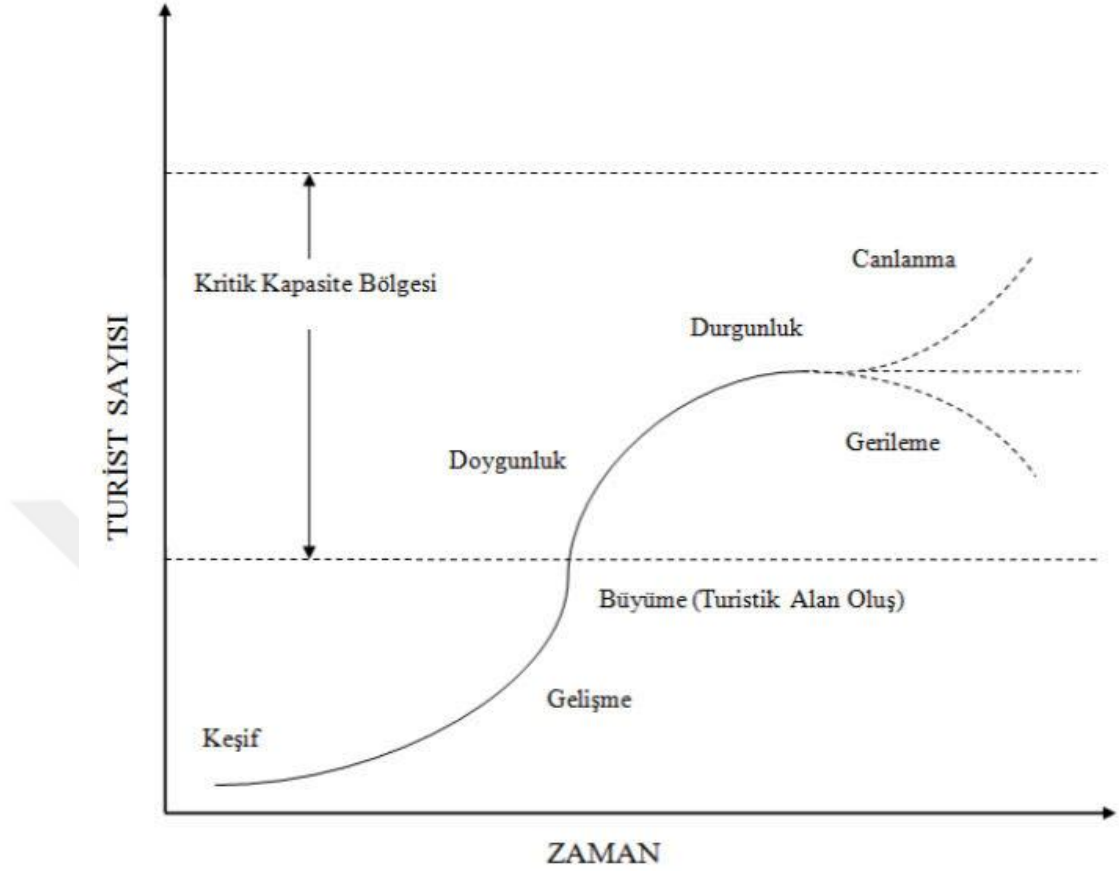
Butler (2011)'de ki çalışmasında, destinasyona meydana gelen değişiklikler turist tercihleri ve doğal veya el yapımı çekiciliklerle beraber hizmetlerin kötüye gitmesi ile bağlantılıdır.

Söz konusu modele göre altı yaşam döneminden meydana gelmektedir bunlar destinasyonun keşfi sonrasında gelişmesi büyüme evresi, doygunluk aşaması akabinde durgunluk gerileme ve yeniden canlanma şeklinde bir süreçtir.

Bahsi geçen süreçler turizm destinasyonunun turizm bakımından gelişimini açıklayan bir model olup bu kavram planlama ve pazarlamada rehber görevi görmektedir (İçöz, 1994).

Yaşam döngüsü modeline ait şekil aşağıda yer almıştır.

Kaynak: The Concept of Tourism Area Cycle of Evolution (Butler, 1980, s. 9)

Şekil 1.2. Destinasyon Yaşam Döngüsü Modeli

Pazarlama literatüründe ürün yaşam döngüsü satış amaçlı ölçü olarak kullanılırken destinasyon yaşam döngüsünde ise ölçüm seçimine bağlı olarak farklılıklar göstermektedir. TALC de genellikle destinasyona ziyarete gelen turistlerin sayıları dikkate alınır. Sebebine bakıldığında diğer alternatif ölçümlerin mümkün olmamasından dolayıdır. Destinasyon taşıma oranı düşüş dönemlerinde belirleyici bir unsurdur (Butler, 2011).

Destinasyon taşıma kapasitesi, beklenmedik bir durum gerçekleşmeden önce bir süre zarfında desteklenebilecek ziyaretçilerin miktarıdır. Destinasyon yaşam döngüsü ve taşıma kapasitesi tanımlarına bakıldığında birbirileri ile dinamik bir ilişki içinde oldukları görülecektir. Bu yüzden ki az gelişmiş ve kitle turizmine karşı yeterli fiziksel kapasitesi olmayan destinasyonlarda göz ardı edilen taşıma kapasitesi yerel halkın ve bölgenin olumsuz etkilenmesine sebebiyet verecektir (Uysal & Baloğlu, 1994). Bu

yüzden kapasite destinasyona gelecek turistten ziyade yerel halkın hangi miktarda turisti kabul edip etmeyeceği olarak tanımlanabilir. Başlıca model amacı taşıma kapasitesini aşacak olan gelişimi engellemek ve yönetimlere bir nevi bariyer görevi görmektir (Butler, 2009)

Tablo 1.2. Destinasyon Yaşam Döngüsü Modeli Aşamalarının özellikleri

Keşif
-Düşük sayıda turist ve bu turistlerin destinasyona yapmış oldukları ziyaret faaliyetleri -Destinasyona ait yerel imkânlara ve doğal varlıklara ilginin yanı sıra yerel imkanlardan faydalanma isteği -Ziyaretçilere ait profiller bellidir ve destinasyona minimum etki söz konusudur
Gelişme
-Ziyaretçi sayısında artış ile beraber tesislerin kurulumu ve pazarlama faaliyetlerinin gelişimi söz konusudur -Kamu sektöründe yöreye yönelik alt ve üst yapı çalışmalarının başlatılması ve destinasyon sakinlerinin yaşamında küçük çaplı değişimlerin meydana gelmesi -Turizm yatırımlarının başlaması
Büyüme (Turizm Bölgesi Oluş)
-Destinasyonda turist sayısının yerel halk nüfusunu aşması ve turistik faaliyet ve tesislerin gelişim göstermesi ve artan reklam çabaları -Yerel kontrolün zayıflaması ve bölgenin ulusal planlamalara dahil olması -Bölgeye dışardan giriş yapanlar tarafından turist ticaretinde daha aktif kontrol -Bölge dışından sezonluk ve tam süreli işçi istihdamı
Doğunluk
-Yerel ekonomide turizm önemli sektörlerden biri halinde -Turizm büyüme miktarında düşüşün başlaması ve buna önlem olarak sezonu ve pazarı koruma ve genişletme için yoğun reklamcılık ve pazarlama faaliyetlerinin uygulanmaya koyulması -Turizmin zararlarının farkına varılması ve karışıklığın başlaması ve kötüleşen tesislerin yenilenme sürecine girmesi
Durgunluk
-Turist sayısının taşıma kapasitesine ulaşması ve yeni ziyaretçiden ziyade tekrar eden ziyaretçiler -Destinasyonun köklü bir imaja sahip olmasına rağmen popülerliğini kaybetmesi -Turizm tesislerinde turist sayısının düşüşe geçmesi ve paralelinde iş imkanlarının düşmesi -Düşüşü önlemek adına yapılan çevresel ve bölgesel geliştirme çabaları
Gerileme/ Tekrar Canlanma Dönemi
-Turist sayısında düşüşün başlaması ve pazarın azalması sonucu gerilemenin başlaması -Bölgenin popülerliğini kaybetmesi ve destinasyona günlük ziyaretçi beklentisinin artması(Gerileme) -Bölgenin tekrardan popülerliğini kazandırmak adına özel sektör ve kamu ile birleşme çabaları(Canlanma) -Yeni Pazar arayışına girilmesi(Canlanma) -Turizm tesislerinin yeni bir imaja bürünmesi ve yeni keşfedilen doğal kaynakların kullanımı ile tekrardan destinasyonu canlandırma çalışmaları

Kaynak: Application of The Lifecycle Model in Tourism. *Annals of Tourism*, 214-234. (Tooman, 1997)

Elde edilen turizm gelişimi faydasını maksimum düzeye çıkarmak için gerekli stratejileri ve politikaları uygulamaya koyan destinasyonlar, sosyal, çevresel ve kültürel etkilere daha düşük düzeyde önem verip ekonomik kazanç yönünü düşündükleri gözlenmektedir (Curtis, 1997).

Bu tür bir yaklaşımda ise destinasyon gerilemesi söz konusu olmaya başlamaktadır. Kaçınılması gereken bu gerileme dönemi, bölgenin taşıma kapasitesine fiziksel ve sosyal açıdan ulaşmasından kaynaklanır. Ayrıca yaşanan duraksama ve gerileme iş dalgalanmaları, geçmiş moda, rakip tesislerin fiyatları ya da doğa olayları (aşırı yağışlı hava gibi), destinasyon bölgesi veya yerel halk elinde olmayan dış kaynaklı olaylar ile bağlantılı olarak meydana gelebilir (Hovinen, 1981). Ziyaretçi sayısında azalmayla birlikte düşüş aşamasına giriş yapan destinasyon, diğer taraftan tekrar canlanma dönemine geçiş yapabilmektedir. Rekabet ortamından kaçarak iş birliğine girme, farklılaşan pazar şartlarına uyum sağlama, yerinde ve doğru planlama, ürün farklılaştırılması, iletişim ve bilgi teknolojilerinden faydalanma ile etkilenen tüm paydaşlardan geribildirimler alarak ve bunların ışığında kapsamlı bir şekilde geliştirilen bir strateji ile destinasyonun tekrardan canlanma dönemine geçişi sağlanabilir (Brooker & Burgess, 2008). Bir ürün eğer kendini değiştirmeye başlar ise söz konusu yaşam döngüsü tekrar başlar. Turizm çekiciliği olan bölgede, arza ve talebe bağlı değişimler sayesinde destinasyon evrimsel süreci yeniden yaşar ve döngü bir nevi kendini yeniler. Bu yenilenme aşamasına canlanma denir ve bu aşamada destinasyona karşı yerel ve pazar ilgisi tekrar yükselişe geçmektedir. Yerel yönetici çabaları ile yapılan farklı üretim çeşitleri, eskiye dönüş çabaları ile sektörü canlandırmaya çalışırlar lakin iki koşula bağlı olarak gerçekleşirse başarıya ulaşabilir. Bu koşullardan ilki Atlantic City’de yer alan kumarhaneler örneğindeki gibi yapay şekilde meydana getirilmiş çekicilik unsurlarına bağlıdır. Diğeri ise daha önce keşfedilmemiş ve kullanılmamış olan doğal kaynaklar (dağlık alanlar, nehirler, kaplıcalar vb.) olabilir. Daha hızlı ve iyi bir gelişim planı hazırlanırsa bölge bu süreçten eskisinden daha hızlı bir gelişime sahip olur (Butler, 1980). Butler’ın döngü modeli birçok araştırmacı tarafından zaman içinde kullanılmıştır.

Tablo 1.3. Destinasyon Yaşam Döngüsü Modelinde Kullanılmış Olan Bazı Ölçüm Örnekleri

Çalışma ve Yazar Bilgisi	Yapılan Ölçüme Dair Veriler
Weaver (1990)	Destinasyon yaşam döngüsünü ortaya koyan 10 yıllık veriler
Hernandez vd. (1996)	- Destinasyon yaşam döngüsünü ortaya koyan 10 yıllık veriler
Akış vd. (1996)	- Destinasyon yaşam döngüsünü ortaya koyan 10 yıllık veriler
Tooman (1997)	- Destinasyon yaşam döngüsünü ortaya koyan 10 yıllık veriler
Faulkner ve Tideswell (1997)	-Turizm gelişim düzeyi -Turist/Yerel halk oranı -Turist çeşidi ve Mevsimsellik
Weaver ve Lawton (2001)	- Destinasyon yaşam döngüsünü ortaya koyan 10 yıllık veriler
Lundtrop ve Wanhill (2001)	-Yıllık turist girişleri
Hovinen (2002)	-Yıllık gelen turist sayısı -Turizm sektöründe yaratılan brüt satışlar miktarı -Turizm alt yapısında oluşan değişimler
Karplus ve Krakover (2004)	-Aylık geceleme bilgisi uzun zaman dilimli -Alt yapı yatırımları -Güvenlik göstergeleri

Kaynak: An Examination of Factors Predicting Residents' Support for Tourism Development (Latkova, 2008, s. 56).

Kullanılmış ölçümlere bakıldığında genel olarak ziyaretçi giriş sayıları ve destinasyona ait uzun süreli veriler kullanılmıştır.

1.3.2. Doxey Irridex Modeli

Destinasyon sakinlerinin sosyal etkilerden dolayı ortaya çıkan davranışlarını anlamak ve buna açıklık getirmek amacıyla 1975 yılında Doxey tarafından Irridex modeli geliştirilmiştir. Destinasyonda meydana gelen turizm gelişimine ait başlangıç dönemlerinde yerel sakinlerin turizme bakış açıları sağlanan gelirden ve faydadan dolayı hoş karşılanmaktadır. Doxey'in modelinde ise bu kısım "Euphoria" (keyif veya hoşnutluk) adını alır. Bunlarla beraber artık zaman ilerledikçe destinasyon sakinleri ziyaretçi sayılarının artışı fark eder ve bu artış ile beraber turizmin getirmiş olduğu ticari olanakların farkına varır. Aynı süreç zarfında ise diğer destinasyon sakinlerinde algılanan ve karşılaşılan değişikliklere karşı eleştiride bulunurlar. Bu tür davranışların olduğu döneme "Apaty" (kayıtsızlık veya ilgisizlik) denir. Apaty döneminde ilk dönemde ki gibi bir heyecan söz konusu değildir. Destinasyonda yaşanan değişimlerden artan ziyaretçi

sayısından dolayı turiste doyan halk sektörden endişe duymaya başlar. Bu değişimin yaşandığı dönem ise “Annoyance” (rahatsızlık) şeklinde adlandırılır. Söz konusu süreçlerin son kısmında ise “Antagonism” (düşmanlık) denir. Bu evrede bölge turizm açısından aşırı gelişmiştir ve kitlesel turizm hareketlerinden dolayı yerel halk artık turiste hoş bakmamakta ve düşmanca tavırlar sergilemektedir. Aşamaları tabloya dökerek olursak.

Tablo 1.4. Doxey Irridex modeli

Hoşnutluk/keyif (euphoria)
Kayıtsızlık/ilgisizlik (apathy)
Rahatsızlık (annoyance)
Düşmanlık (antagonism)

Kaynak; Tourism Geographies (Williams S. , 1998, s. 88)

Bu modelde artış yaşanan ziyaretçi sayısı ile belirlenen dört aşamalı zamanı birbiri ile ilişkilendirmiştir. Artan turist sayısı ile beraber destinasyon sakinlerinin turistlere karşı daha düşmanca davranarak kötü davranacaklarını belirtmiştir. (Doxey, 1975, s. 195). Butler ve Doxey modelleri davranışların önemine sürekli vurgu yapmaktadır. Ve toplumların turizm gelişimine karşı gelen homojenliklerine yönelik sorgulamalarda yapılmaktadır (Mason & Cheyne, 2000). Doxey’in modeline göre turizm gelişim düzeyi ve değişen davranışlar arasında bir ilişki söz konusudur. Doyum noktasına erişmiş olan destinasyon sakinlerinin turizm hakkında çekinceleri daha fazla olacaktır (Ryan, Scotland & Montgomery, 1998, s. 126).

1.4. TURİZM GELİŞİMİNE DAİR FARKLI YAKLAŞIMLAR

Bu kısımda turizm gelişimi kavramına farklı açılardan yaklaşmış olan diğer araştırmacıların literatüre katmış oldukları düşünceler hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Horn & Simmons (2002, s. 135)’benzer turizm gelişiminde benzer seviyeye sahip destinasyonların farklı davranış ve tutumlar sergileyeceklerini savunmuşlardır ve bu fikirleri ile Doxey’den farklı düşünmüşlerdir.

Haywood, (1986) bununla beraber destinasyonda doyum noktasına ulaşıldığında planlama otoritesi olan kuruluşlar belli tahminlerde bulunabilir fakat bu süreci dikkate değer olarak görmemeleri Doxey’in eksikliği olarak adlandırılmaktadır.

Ap & Crompton (1993)’te turizm gelişimine ait etkilerin ve değişimlerin yerel halk

tarafından algılanması olayını, turizmin gelişim süreci ile beraber açıklamaya çalışmışlardır. Butler'ın ortaya koymuş olduğu "destinasyon yaşam seyri modeli" ile benzerlikler gösteren sürece göre dört aşamadan oluşmaktadır. Bunlar kabullenme, tolerans, dengeleme ve geri çekilme şeklindedir. Turizm talebi ve sektördeki büyüme oranı arttıkça, destinasyon sakinleri üzerindeki etkileri daha belirgin ve olumsuz yönde artış göstermektedir. Turizme bağlı olan büyüme arttıkça yerel halk üzerindeki etkilerinde artış olacak ve daha olumsuz olacaktır.

Getz (1994, s. 250)'doğruluk peşinde olan kişilerin turizmden yeterli oranda faydalanamadıklarını ve artış gösteren bir koruma etiğine daha çok sahip olduklarını söylemiştir. Bu şekilde kısmen de olsa Doxey modeli desteklenmiştir. Destinasyonda yaşayan sakinlerin turizmden başka alternatif gelir kaynağına sahip olmamalarından dolayı halkın daha fazla turist kabul edeceği ve bu yüzden turizme yönelik negatif fikirleri arttırdığı söylenmiştir.

Ap & Crompton (1993, s. 49)'da Teksas'ta yapılan çalışmalarında yerel halkı turizm etkinlik oranına bağlı olarak dört ayrı gruba ayırmıştır. "Kucaklama" (Embracement) bu gruba dâhil olan kişiler yaşamlarından dolayı bir şekilde turizmden direkt olarak fayda sağladıkları için turizmi desteklerler. "Tolerans" (Tolerance) bu gruba dâhil olan kişiler artan maliyetler ve yaşanan uygunsuzlukların sebebinin turizm olduğunu bilirler ve buna katlanırlar. "Düzeltilme" (Adjustment) bu grup turizm gelişimini kabul eder fakat konu ile ilgili olarak nötr şekilde davranırlar. "Geri çekilme" (Withdrawal) grubuna dâhil kişiler ise turizme karşı kızgınlık mevcuttur fakat sessiz bir kabullenme söz konusudur ve sektöre ait faydaları paylaşmak yerinde geri çekilmeyi tercih ederler.

Smith & Krannich (1998)'ortaya koydukları üç farklı tipoloji çalışmasına göre "Turizme Doymuş" bir destinasyon bölgesi yüksek gelişiminin başlangıç aşamasını tamamlamıştır ve destinasyon sakinleri ya az turist istemektedir veyahut turist istememektedir. Bu sürece dâhil olan topluluk gelecek zaman sürecinde daha az artan nüfus beklentisi ve az turizm beklentisi içinde olmaktadır. Bununla birlikte toplum turizm sektöründeki gelişmelere karşı olumsuz bakış açısına sahip olmakla beraber ekonomik ve sosyal açıdan tatmin oranı daha az düzeydedir. Turizm bilinci "Turizmin Farkına Varmış" topluluklarda ancak söz konusudur ve daha fazla turizm yerel halk tarafından

istenmektedir. “Turizme Aç” topluluklarda ise yerel ekonomiye daha etkili ve daha fazla katkı sağlamasından dolayı turizm gelişimine karşı daha güçlü istekler söz konusudur.

Davis, Allen & Cosenza (1988, s. 5)’yılında Florida’da yerel halkı beş gruba ayırarak bir çalışma yapmışlardır. İlk grup Turizmden Nefret Edenlerdir. Bu grupta olan kişiler turiste ve turizme yönelik negatif tutumlar sergilemektedirler. İkinci grup ise “Sevenler” grubudur ve turizmi sevip daima pozitif yaklaşırlar. Üçüncü grup “Tedbirli Romantikler” dir ve turizmin gelişimi konusunda bilinçlidirler ancak büyüme karşıtı olumsuz fikirlere sahiptirler. “Aradakiler” ise dengeli düşünce yapısına sahiptir ve sektörün büyümesini desteklerler. “Bir Sebep Sevenler” grubu ise son grup olup turizm gelişiminin bölgede iş olanakları yarattığının ve yerel sakinlere rekreasyonel yönden faydalar sağladığının farkında olan kişilerdir.

Weaver & Lawton (2001)’yılın da Avustralya’da kırsal bölge ile şehir arasında kalmış olan bir bölgede yaşamını sürdüren yerel halkın turizm gelişimine yönelik tutumlarını ölçmek için yerel halkı üç gruba farklı ayırmışlardır. İlk grup “Destekleyiciler”. Yeni olan ve ziyarete açık ayrıca kendi toplulukları dışında yer alan kişiler ile paylaşımaya hazır, turistlerle sürekli etkileşim halinde olan ve turizm sektöründe aktif çalışan kişilerin yer aldığı gruptur. “Tarafsızlar” grubuna dâhil kişiler ise turizmin getirmiş olduğu ekonomik avantajların farkındadır. Ve bununla beraber getirmiş olduğu olumsuzluklarında bilincindedir ve turizm maliyetlerinin faydasından fazla olduğunu da bilirler. “Karşı Çıkanlar” grubuna dâhil bireyler turizme karşı çıkarlar ve turistler ile minimal düzeyde iletişime geçerler.

1.5. SOSYOLOJİK MODELLER

Sosyolojik temelli modeller üç gruba ayrılmaktadır bunlar Topluluk Bağı (Community Attachment), Sosyal Değişim (Social Exchange), ve Büyüyen Örgüt (Growth Machine) dir.

1.5.1. Topluluk Bağı (Community Attachment)

Bu teori genel olarak yerel halkın ve üyesi olduğu toplulukla olan ilişkiyi iki yönlü şekilde inceler. Bağlılık araştırmaları farklı disiplinlerde daima tartışma konusu olmuştur. Coğrafyacılar bağlılığın açıklarken mekânın hissedilmesi ve anlaşılabilmesini

savunurken, sosyologlar da farklı bir şekilde bağlılığın çevresel değerlere, anlamlara bağlı olan farklı kavramlar ile açıklama çalışmaları yapmışlardır.

Hidalgo & Hernández (2001) Psikoloji ile ilgili çalışmalarında bağlılığa ait fiziksel ve sosyal boyutların mekâna bağlı olarak farklılık gösterdiğini savunurken, (Cheng, Kruger & Daniels, 2003) bağlılık kavramını ortak sembol, kavram veya bir dilin bir araya getirmiş olduğu gruplar ile açıklama getirmeye çalışmışlardır.

Kasarda & Janowitz (1974)' geliştirmiş oldukları modelde bölgede yapılan kalışların süresi, sosyal yapının durumu ve yaşam döngüsünde yer alan dönemler arasında sistematik bir etkileşim olduğu varsayımından faydalanmışlardır. Çoğu araştırmacı tarafından kullanılan bu modelde destinasyonda uzun süre kalışla beraber sosyal bağların güçlendirilmesi adına yüksek miktarda korelasyon olduğu dile getirilmektedir. Destinasyondaki kalış süresinin mekâna dair bağlılığı etkileyen faktörlerden biri olduğu belirtilmektedir. Fakat bazı çalışmalarda tersi bulgular bulunmuş ve ortaya konulmuştur (Cuba & Hummon, 1993). Bölgeye yeni varan ziyaretçilere nazaran bölgede belli süre kalan turistler topluluğa yeni gelenlere oranla fazla bağlılık göstermektedir. Bu bilgiler ışığında yeni gelen ziyaretçiler açısından sosyal ilişkiler, yerel ilişkiler ve bölge halkının yaşamın sürdürüldüğü mekândan ziyade fiziksel özellikleri ve güzelliği ön plandadır (McCool & Martin, 1994).

Genel olarak pozitif olarak açıklanmaya çalışılsa da topluma bağlılığın kötü taraflarının bulunduğu çalışmalar da literatürde mevcuttur. Örneğin Turizm bölgenin ve toplumun standart yaşam kalitesini azalmasına sebep veren sektördür. Ayrıca topluluğa katılan bireyler çoğaldıkça turizm gelişimine yönelik oluşan algı olumsuz bir hal alacaktır (Harrill & Potts, 2003). Beckley (2003)'de yapılan çalışmada kalınmak istenmeyen bölgeden bireyin ayrılmasını engelleyen veya bağlı olduğu sosyal ilişkilerden farklı olan gelişim istek ve çalışmalarının engellenmesine yönelik tavır ve davranışlar bağlılık sürecinin diğer bir olumsuz bir etkisidir.

Bu teori bölge halkının yaşamına aitlik aşamasını ve sosyal katılımı duygusal yönden ele almaktadır. Sosyal katılım, arkadaşlık, sosyal ilişki seviyesi ve duygusallık şeklinde adlandırılır. Aile içi bağlar, sosyal bağlar ve yaşam süresinin artması ile bağlılık duygusu artmaktadır. Topluluğa bağlılık oranı düşük bireylere göre bu bağı yüksek olan yerel halk turizm gelişim sürecini olumlu algılar. (McCool & Martin, 1994).

1.5.2. Büyüyen Örgüt (Growth Machine) Teorisi

Bu teori, toplum içinde yer alan kişiler arasında gelişim sürecine karşı meydana gelen davranışlardaki değişiklikleri ortaya koymaya ve anlamaya yöneliktir. Turizm sektörünün ekonomik gelişim gücü olarak faydalandığı sürece sektörde büyüyen toplumlarında gelişim sürecine dâhil olmaları kaçınılmazdır. Bu teoride önemli olan kişi odaklı yerleşimlerden çok güçlü çıkar grupları tarafından kontrol edilmiş ve edilecek olan turizm gelişimine açıklık getirmesidir (Harril, 2004). Gelişim/değişim sürecinde üç ana başlık vardır. Bunlar sosyo-kültürel, ekonomik ve çevresel öğelerdir.

Büyüyen örgüt teorisini ekonomik bir bakış açısı ile değerlendirdiğimizde sosyal değişim teorisi ile ilişkilendirebiliriz. Böylelikle turizmden ekonomik açıdan faydalanan bölge halkının turizm gelişimine ve ziyaretçilere karşı olumlu yaklaşım sergileyecekleri aşikârdır.

Bununla beraber bazı araştırmacılar ekonomik faktörlerden daha fazla çevresel faktörlere önem vermiştir. İstihdam yaratma açısından ve fayda sağlama bakımından turizmin öncelikleri olarak kabul edilmiş olsa da yerel halkın kendi yerel kültürlerin daha çok öğrenilmesi, geleneksel kültürün korunması için bu süreç zarfında turizmi kullanmaktadır (Besculides, Lee, & McCormick, 2002).

1.5.3. Sosyal Değişim (Social Exchange) Teorisi

Perdue, Long & Allen (1990, s. 591)' turizm gelişimine yönelik yerel halk davranışlarının ve turizmin halk üzerinde meydana getirdiği etkileri açıklayan kabul edilen en etkili modellerden biridir. Bu teori psikoloji, antropoloji, sosyal psikoloji, sosyoloji ve iktisadi gibi bakış açılarının hepsini içinde barındıran bir teori şeklindedir. "Yarar" ögesi sosyal değişim teorisinde ön plandadır, farklı bilimler bu ögeye farklı adlar ile tanımlamışlardır. Psikolojide ismi "pekiştirme", sosyoloji biliminde ise "değer", ekonomi biliminde "fayda", sosyal psikoloji biliminde "karar teorisi, ödül, bedel çıktıları" gibi farklı adlarda karşımıza çıkmaktadır. (Al-Masroori, 2006).

Etkileşim şekilleri bireye sağladığı ödüller ve bedeller şeklinde sosyal değişim teorisinde ele alınmıştır. Elde edilenler "ödül", verilenler ise "bedel" şeklinde tanımlanır. Genelde bireyler buldukları ve bulunacakları etkileşimlerde elde edilen ödülleri

yükseltirken verilecek bedellerin azalmasını isterler. Fakat herhangi bir ödül alabilmek adına öncelikle bedel ödeme zorunluluğu vardır. (Sears Taylor, & Peplau, 2007).

Araştırmacılar sosyal ve çevresel alanda meydana gelen değişikliklerin turizm gelişiminin etkisi olduğunu ve bunun sosyal değişim ile alakalı olduğunu dile getirmektedirler. Bu bağlamda söz konusu teori organizasyonel bir çerçevede içinde ve eşliğinde kullanarak, araştırma bulguları ile sosyoloji, sosyal psikoloji ve ekonomi arasında bağlantıyı dile getirmektedir. Teori kapsamı içinde maliyetler ile fayda ayrıca araştırılmalıdır. Elde edilen fayda, harcanan maliyetler bütününden fazla olduğu zamanlarda bireyler bölgede turizm gelişimine olumlu yaklaşırlar. Tam tersi durumda ise olumsuz tutum sergilemeleri kaçınılmazdır. Turizm gelişimine ait olan tüm etkilerinin birbirileri ile olan etkileşimleri bu teorisinin temelidir (Garcia, Verdugo & Ruiz, 2008).

Turizm gelişim sürecine verilen desteğin bölge halkının turizm gelişiminin getirmiş olduğu olumlu ve olumsuz etkilerin ne şekilde algılanabildiğini anlayabilmek için sosyal değişim teorisi kullanılır. Diğer yandan kullanılan teori, turizm gelişim sürecinin algılanan etkilerinin tümünü şekillendiren etkenler arasında bulunan ilişkiyi açıklar. Söz konusu etkenler; elde edilen kazanç, turizm paydaş kaynaklarının kullanımı, yaşam süresi ve turizm çevresine karşı davranışların bütünüdür (Jurowski Uysal, & Williams, 1997).

Tablo 1.5. Yerel Halkın Turizm Algılamalarına Yönelik Yapılmış Olan Çalışmalarda Kullanılan Teorilerden Örnekler

Yapılan Çalışmalar	Kullanılan Teori
Madgiral (1995)	Büyüyen Örgüt Teorisi (Growth Machine)
Martin (1996)	Büyüyen Örgüt Teorisi (Growth Machine)
Akış & Diğerleri (1996)	Doxey Irridex Modeli
Hernandez & Diğerleri (1996)	Doxey Irridex ve Sosyal Değişim
Faulker & Tidesvel (1997)	Doxey Irridex ve Sosyal Değişim
Jurowski & Diğerleri (1997)	Sosyal Değişim Teorisi
Ryan & Diğerleri (1998)	Doxey Irridex Modeli
Mason & Chenny (2000)	Doxey Irridex Modeli
Weaver &Lawton (2001)	Doxey Irridex Modeli
Yoon & Diğerleri (2001)	Sosyal Değişim Teorisi
Tye & Diğerleri (2002)	Sosyal Değişim Teorisi
Gürsoy & Diğerleri (2002)	Sosyal Değişim Teorisi
Deccio & Baloğlu (2002)	Sosyal Değişim Teorisi
Lee & Back (2002)	Sosyal Değişim Teorisi ve Sosyal Taşıma Kapasitesi
Andritis & Vaughan (2003)	Sosyal Değişim Teorisi
Çavuş & Tanrısevdi (2003)	Doxey Irridex Modeli
McGehee & Andereck (2004)	Sosyal Değişim Teorisi
Gürsoy & Rurherford (2004)	Sosyal Değişim Teorisi
Andereck & Diğerleri (2005)	Sosyal Değişim Teorisi

Sosyal değişim teorisi bölgede yaşamakta olan bölge halkının turizme gelişimine yönelik tutumlarına uygulandığında, bölgede yer alan halkın tur operatörleri ve ziyaretçiler için sağladıkları ürünler ve hizmetlere eşdeğer faydalar sağlamak istenir. Meydana gelen değişim ile bölge yaşan halk davranış şekillerinde ziyaretçilere karşı hoşgrl olma, gelişim sürecinin meydana getirmiş olduğu çevresel kirlilik, trafik yoğunluğu, yapılan hizmetlerde meydana gelen aksamalar ve bölgede yaşanılan yoğunluklara karşı iyimser ve tepki vermeyerek bedel ödemektedirler. Yerel halkın bölgede yapılması planlanan turizm planlamasına dâhil edilmesi, bütün paydaşlar ile turizm gelişiminin yürütülmesi, bölgede yaşamakta olan yerel halkın değişim sürecine dâhil olmasını teşvik etmektedir (Teye, Sarıkaya & Sönmez, 2002).

Diğer bir yaklaşımda ise yerel halk bu gelişim esnasında bedeller ödeme gereği olmadan bu değişim sürecinde faydalanacağına dair inancı olduğu müddetçe değişim ilişkisine girmek ister. Fakat bölge halkı turizmin getireceği olumsuz etkilerin getirdiği olumlu etkilerinden daha fazla olacağı düşündüğü zaman destek verme girişimlerinden vazgeçmektedirler. (Yoon, Gursoy & Chen, 2001).

1.6. TURİZM EKONOMİK SOSYOKÜLTÜREL VE ÇEVRESEL ETKİLERİ

1.6.1. Turizm Etkileri

Turizm genel olarak bakıldığında sadece ekonomik yönüyle ele alınan bir olay olmadığı ayrıca toplumsal etki, politik etki, sosyo-kültürel ve çevresel etki yönleriyle birlikte toplumsal yapıyla beraber toplumu da etkileyen bir süreçtir. Bu yüzden turizmin etkileri ele alınırken yalnızca ekonomik sonuçları ile değil toplumsal yönüyle, çevresel ve sosyo-kültürel yn ve etkilerinin de dikkate alınması gerekmektedir (zdemir, 1992).

İstihdam yaratan, yerel halk için iş imkânları meydana getiren bir süreç olmayıp ayrıca yerel Ekonomilerinde kendi içinde dengeli bir hal alması, yerel halk ve ziyaretçiler arasında meydana gelen kültürel değişimin sağlanması, yerel halkın ve toplumun refahı ve gözle görülür rekreatif faaliyetlerin oluşması için de gereklidir (Richardson, 1991).

Birçok ülkede, olduğu gibi turizm ülkemizde aynı şekilde hızlı büyüyen önemli bir sektördür. Turizmin bulunduğu ülke ekonomilerine büyük katkılarda bulunmaktadır. Dahası turizm, söz konusu toplumların gelişmesinde de önemli katkılar sağlar.

Bir bölgede turizme dönük faaliyetlerin gerçekleştirilebilmesi için bölgede yaşayan yerel halk ve turist etkileşiminin en üst düzeyde olması, turizmin sektörünün ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel açılardan oluşan etkilerinin olumlu yönde artırılması, meydana gelebilecek olumsuz etkilerinin ise en aza indirilmesi ile mümkün olabilir (Duran, 2013).

Turizm etkileri ekonomik, sosyal-kültürel ve çevresel olmak üzere üç faktörden meydana gelmektedir. Yerel halk etkilerden olumlu veya olumsuz olarak en fazla etkilenenler olarak karşımıza çıkar. Bu sebepten bölgede yaşamını sürdüren halkın turizm etkilerini ne düzeyde ve nasıl algıladıkları turizme olan desteği de etkilemektedir (Türker & Türker, 2014).

Turizmin etkileri kavramı, çok uzun yıllardan beri turizm alanında yapılan çalışmalarda önemle ve sürekli olarak üzerinde durulan bir konu olmuştur. Son yıllarda meydana çıkan yeni çalışmalar da ise turizm gelişiminin sonucu meydana gelen etkilerin bölge halkınca ne şekilde algılandığı ve karşılandığı konusu üzerine eğilmiştir. Turizm gelişiminin iyi faydalarının olmasının dışında ayrıca olumsuz etkilerinin varlığının bilinmesi ise bu alanda yapılan ve yapılması planlanan çalışmalara yönelim göstermesinin en büyük sebebini oluşturmaktadır. (Ko & Stewart, 2002).

Potter, turizmin etkilerini açıklarken dokuz adımdan oluşan bir yapı kullanmıştır. Bu adımlar şu şekildedir (Stephan, 2009); Turizm gelişim şartlarının incelenmesi

- Gelişimin devamlılık olasılıklarının ele alınarak turizm bölgesi için gelecek planı oluşturulması
- Turist gelişiminin incelenmesi
- Eğer turizm gelişim devam ederse, gerçekleştiği zaman ve sonrasında ne olacağı ile ilgili gelecek tahmini yapılması ve 4. Adım arasındaki nicel ve nitel farklılıklara ait tanımlamaların yapılması
- Meydana gelebilecek olumsuz etkileri azaltmak için iyileştirme veya hafifletme planlarının yapılması ve önerilmesi
- Etkilerin analiz edilip ve etkilerin karşılaştırılması
- Sonuçların bildirilmesi
- Karar verilmesi şeklinde ayırım yapmıştır.

Turizm gelişimiyle bağlantılı olarak meydana gelen etkiler; ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel olarak incelenmektedir.

Ekonomik olarak ele alınan etkiler, vergilerden elde edilen gelirleri, artış sağlanan iş imkânlarını, ek gelirleri, vergisel yükler, enflasyonun artması veya düşmesini, bölgesel yönetimin borçlarını ele almaktadır.

Sosyo-kültürel olan etkiler yörenin geleneksel el sanatlarının, geleneklerinin ve göreneklerinin tekrardan canlandırılması, farklı kültürlerarasında meydana gelen etkileşimlerin artması bunun sonucunda kültürlerin karşılıklı birbirilerini tanınması şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Çevresel etkiler de ise ortak kullanım alanları olan parkların turizm bölgesinin, doğal yaşam alanlarının doğal halinin korunması, turizmden dolayı meydana gelen kalabalıklaşma, kaynakların zarar görmesi ve gürültü kirliliği veya doğal yaşamın bu süreçle yok edilmesini önlemek gibi etkilerden meydana gelmektedir. (Andereck, Valentine, Knopf, & Vort, 2005).

Bu bölümde turizm sektörünün ekonomik, Sosyo-kültürel ve çevresel etkileri ele alınıp detaylandırılacaktır. Turizmin sosyal yapı ya etkisi tartışılacak, turizm bölgesinde ki doğa ve çevresel gelişmeye etkisi incelendikten sonra, yerel halk üzerinde meydana getirdiği olumlu ve olumsuz etkileri açıklanmaya çalışılacaktır.

1.6.2. Turizm Ekonomik Etkileri

Dünyamızın en hızlı büyüyen ve sürekli olarak gelişim gösteren sektörlerinden biridir turizm sektörü. Gelişmiş ve gelişme süreci içindeki ülkelerin yönetimleri turizmi, hassas, kırılgan ekonomilerde önemli bir istihdam ve gelir getiren bir araç olarak tanımlamışlardır. (Ryan, *Recreational Tourism. A Sosical Science Perspective*, 1996).

Ayrıca Turizm sektörü ödemeler dengesine, ülke gelirlerine, turizm bölgesindeki alt ve üst yapı gelişimine, kendisiyle bağlantılı olan diğer sektörlerle, bölgesel kalkınma ve istihdama olumlu katkılar sağlamaktadır (Kozak vd, 2014).

Daha çok insan gücüne dayalı olan bir sektör olması nedeniyle turizm, içinde yer almış olduğu ülkeler için istihdam sağlamakta önemli bir sektördür. Turizmin bir bölgede en güçlü sektör olması söz konusu bölgenin ekonomik açıdan turizm sektörüne çok

bağlılık oranının büyüklüğünü gösterir. Böylelikle turizm sektöründe meydana gelen olumlu ve olumsuz gelişmeler o destinasyonun ve yerel halkın turizm içindeki yerini etkileyebildiği gibi, bölgesel ekonomilerin bu süreçteki ilerleyişini belirleyici role sahiptir. (Özdemir, 2007).

Turizmin istihdam üzerinde olan etkisi genel olarak çoğu araştırmacı tarafından kabul görmesine rağmen etki boyutunun tam olarak belirlenmesi pek de mümkün değildir. Turistik işletmelerin büyük çoğunluğu küçük ölçekli olan işletmelerden oluşmasından dolayı kendi iş alanında çalışan insanların sayısı fazladır. Bu yüzden elde edilmiş olan turizm istihdam istatistiklerinin gerçeği yansıtmıyor olması mümkündür (Burkart & Medlik, 1982).

Turizmin olumlu etkilerinin başında yerel ekonomilere yönelik katkı sağlaması ve istihdam yaratması gelmektedir. Bu olumlu etkilerin yanı sıra turizm sezonunda, yerel bölgede gıda, arsa ve gayrimenkul fiyatlarında meydana gelen artışlar yerel halk için olumsuz etkiler yaratmaktadır. Ayrıca Turizme aşırı bağımlılık sonucunda yerel topluluklar farklı bir gelişme stratejisi oluşturamadıkları için turizm gelirlerinde aniden yaşayacakları bir azalmadan dolayı krize maruz kalabilmektedirler (Mason, 2003).

Dış ülkelere olan bağımlılık, sektörde yaşanan mevsimsel dalgalanma, yabancı işgücünün etkisi ve dışalma yönelik eğilimdeki artışların oluşturduğu etkiler turizme ait olan diğer olumsuz ekonomik etkilerindendir. (Kozak, Akoğlan Kozak, & Kozak, 2014).

Turizmin tüm yıla yayılmayıp sadece sezonlara ayrılmış olması içinde bulunduğu ülkede enflasyona sebep olmaktadır. Belli sezonlarda artış gösteren turizm talebine karşın arzda artış daha uzun bir süre kapsadığından dolayı artış görülmesi hemen meydana gelmeyebilir. Bunun sonucunda dengeye gelemeyen turizm sektörü ekonominin tümünü etkiler.

Meydana gelen olumsuzluklara ek olarak turizm gelişmesi sonucu bölgede artış gösteren alt yapı maliyetleri, yöre halkının turizme olan ekonomik bağımlılığındaki artış, turizm sektörünün tüm yıla yayılmayıp sezonluk olmasından dolayı sektörde çalışanlar ve halk üzerinde ayrıca olumsuz etkiler gösterebilmektedir.

1.6.3. Turizmin Olumlu ve Olumsuz Ekonomik Etkileri

Tablo 1.6. Turizmin Olumlu ve Olumsuz Ekonomik Etkileri

Olumlu Etkileri	Olumsuz Etkileri
<ul style="list-style-type: none"> - Gelirler ve yaşam standartlarında artış - İstihdamı artırır - Yerel ekonomiyi güçlendirir - Vergi gelirlerini artırır - Hizmet yatırımlarının artışına neden olur - Alt yapıyı geliştirir - Alışveriş fırsatlarını artırır - Yeni iş olanakları ve sektörler yaratır - Ekonomik etkiler artar (çarpan etkisi) 	<ul style="list-style-type: none"> - Yaşam maliyetlerinde artış olur - Mal ve hizmet fiyatlarında artışlar Meydan gelir - İş ücretlerinde düşüş meydana gelebilir - Bölgeler arası rekabet artar - Sektörde elde edilen gelir yöre dışına Çıkabilir. - Alt bakım harcamalarında artış - Mevsimsel olan sektörün oluşturduğu risk - Yabancı istihdam artışı - Bölgede arazi ve konut fiyatlarında meydana gelen artışlar.

Kaynak: The Impacts of Tourism (Kreag, 2013)

Tabloda yer alan bilgiler doğrultusunda olumlu ve olumsuz etkiler açıklanmıştır. Örneğin turizm yöresinde meydana gelen istihdam oranlarında ki artış dolayısıyla yöre halkının yeni iş olanaklarına sahip olması olası iken ilerleyen süreç içinde yabancı istihdam artışıyla beraber çalışanlara verilen ücretlerde azalma olur. Sonuç olarak yerel halkın yaşam kalitesinde düşüşler meydana gelebilir.

Turizm, yer aldığı bölgede arazi, mal ve hizmet fiyatlarında artış ya da düşüşler yaşanmasına sebep olur. Bölgede turizm faaliyetlerinin gelişim göstermesi ile o bölgede arazi ve gayrimenkul fiyatlarında artışlar olabilmektedir. Meydana gelen bu artışlar en fazla bölgede yaşamını sürdüren yerel halkı etkilemektedir. Diğer yandan mal ve hizmet fiyatlarında meydana gelen aşırı artıştan dolayı bölgesel enflasyonda artışa sebep olmaktadır (Oktayer, Susam & Çak, 2007, s. 29).

Turizm sektörünün milli gelire olan katkısına ek olarak, ülkeye ve bölgeye sağladığı döviz getirisi ile ülkenin ödemeler dengesinde ki açığının kapanmasında rol oynamaktadır. Yoğun emek olmasından kaynaklı olarak insan gücüne ihtiyacın önemli olduğu bu sektörde istihdam önemli bir paya sahiptir ve turizm sektörü içinde yer aldığı ülke için pazarlama ve reklam aracı görevi görür (Dilber, 2007).

Turizm sektörü turistik tesislerin ve turistlerin ihtiyaçlarını karşılarken küçük çaplı sektörlerin ürettiği mal ve hizmetlerden de faydalanmaktadır bu yönüyle ekonomide birçok sektör ile iş birliği ve etkileşim içindedir. Bu etkileşim sayesinde söz konusun sektörlerin gelişimine de etki etmektedir. Bu etki ile yeni iş alanlarının ve istihdamın artmasını sağlamaktadır (Ünlüönen, Tayfun & Kılıçlar, 2015).

Geleneksel üretim endüstrilerinin özgünlüğünü kaybeden veya ekonomik anlamda daha çok gelişim gösterme amacı olan ülkeler olumlu bir bakış açısıyla gördükleri turizm sektörünü bir kurtarıcı olarak görürler.

Turizmin tarihsel süreci incelendiğinde bu olumlu olarak düşünülen bakış açısının bütün turizm paydaşları için geçerli olmadığı görülmektedir. Uluslararası zincir firmalar turizmden büyük miktarda gelir elde ederken yerel halkın gerekli payı alamadıkları görülmektedir. Bu yüzden en zengin ve en fakirler arasında olan uçurum artmaktadır. Turizm için yapılan çalışmaları meydana getirirken kapitalizm ve küreselleşme süreçlerinde objektif bir şekilde ele alınmalıdır (Reid, 2003).

Ayrıca gelişen turizm sektörü ile artış gösteren gelirin artması ile tarımda üretim kalitesi yükselir bununla paralel olarak standartları sabitlenerek ürünlerin değerlerinde artışlar olur. Turizmin mevsimsel süreçte yaratmış olduğu ek talep sonucu bölgede oluşan kısa süreli fiyat artışları sayesinde tarım endüstrisinin elde edeceği gelirlerde artışlar meydana gelir (Ohalı & Timur, 1988).

Turizmden elde edilen gelirler ödemeler dengesinde açığı olan ülkeler için önemli döviz kaynağıyken aynı şekilde ülke dışına ziyaret için giden vatandaşlardan dolayı meydana gelen turizm hareketleri ülkeden döviz çıkışına sebep olur, ayrıca ülkeye yatırım yapan yabancı yatırımcıların kar transferleri, yapılan yatırımlarda kullanılan ithal malzeme, çalıştırılan yabancı personel maliyetlerine benzer diğer harcama kalemleri de söz konusu ülkenin ödemeler dengesini olumsuz etkileyebilmektedir (Gülbahar, 2008).

Dış ödemelerin dengesinin sağlanması için turizm çok önemli bir etkidir. Turizmin yapılmadığı bölgede, pazara sokulmamış paraların turistin gideceği bölgede harcanması olarak ta tanımlanabilir. Turizmin bu özelliğinin yanı sıra yabancı yatırımları ve yatırımcıları ülkeye getirmesi de ayrıca döviz girdisi sağlamaktadır (Çımat & Bahar, 2003).

Hepektan & Çınar (2010)“*turizm sektörü, gelir, iş ve vergi gelirlerinin oluşturulmasında, ödemeler dengesi problemlerinin çözümünde, bölgesel ve ulusal ekonomik gelişmelere katkıda bulunan en önemli faktörlerden bir tanesidir. Özellikle gelişmekte olan ülkeler olmak üzere, turizm potansiyeline sahip birçok ülkede, istihdama, gelir düzeyine, dış- iç borç yükünün hafifletilmesine, ödemeler dengesine ve sonuç olarak gelir etkisi ile ülke insanının refah düzeyinin yükselmesine önemli ölçüde katkı sağlamaktadır*” şeklinde açıklama yapmışlardır.

Örneğin ödemeler dengesinde fazlası olan Japonya gibi ülkeler, ülkede enflasyonun meydana gelmesinin engellemek için fazlalığın dış piyasada eritilmesi amacıyla ülke halkının uluslararası turizm faaliyetlerine katılmaları için teşviklerde bulunmaktadır. Ödemeler dengesinde açık veren ülkelerde ise açıkları indirmek için hem ülkelere ziyaret amaçlı gelen kişi sayısını artırmak hem de fazla döviz harcamaları için turizmi teşvik ederler (Hepektan & Çınar, 2010).

Günümüze kadar geçen süreçte birçok yazar turizmin ekonomik etkileri üzerine çalışmalar yapmışlardır. Bu çalışmalardan bazıları şu şekildedir.

Tablo 1.7. Turizmin Olumlu ve Olumsuz Ekonomik Etkileri

Olumlu Ekonomik Etkiler	Yazar/Çalışma Yılı
Gelire ve yaşam standartlarına katkıda bulunur	Pizam (1978) Liu & Var.(1986) Belisle & Hoy (1980) Milman & Pizam (1988) Haralambopoulos vd., (1994) Johnson vd., (1994); Akış vd., (1996)
Yerel ekonomideki kazancı artırır	Perdue, Long & Allen (1990) Tyrell & Spaulding (1984)
Bölgedeki yatırım ve alt yapının gelişmesini sağlar	Belisle ve Hoy (1980) Milman ve Pizam (1988), Sheldon ve Var (1984) Brayley vd., (1990); Liu vd., (1986)
İş fırsatlarını arttırmada ki etkisi	Belisle ve Hoy (1980) Tyrell ve Spaulding (1984) Rothman (1978) Milman ve Pizam (1988) Sheldon ve Var (1984) Liu ve Var (1986)
Alışveriş imkânlarını artırma	Liu ve Var (1986)
Kamu işletmelerine ait altyapıyı geliştirir	Sethna ve Richmond (1978) Rothman (1978)
Ulaşım altyapısının gelişmesine katkıda bulunur.	Belisle ve Hoy (1980)
Olumsuz Ekonomik Etkiler	Yazar/Çalışma Yılı
Fiyatlardaki artış ve ürün hizmetlerinin yetersizliği	Brougham ve Butler (1981) Pizam (1978) Belisle ve Hoy (1980); Liu ve Var (1986) Husbands (1989) Liu, Sheldon ve Var (1987)
Yaşam maliyetleri ile mülk vergilerinde ki artışlar	Perdue, Long ve Allen (1990) Liu ve Var (1986)
Gelir dağılımında eşitsizlik	Perdue vd., (1987); Milman ve Pizam (1988)
Arazi ve mesken fiyatlarında meydana gelen artışlar	Perdue, Long ve Allen (1990) Pizam (1978)

Kaynak: Developing and Testing A Tourism Impact Scale. (Ap & Crompton, 1998).

Bu açıklamalara ve araştırmalar incelendiğinde turizm süreci yalnızca ekonomik etkileriyle beraber sosyo-kültürel ve çevresel etkileri bulunan toplumsal bir olaydır. Bu nedenle, yapılan çalışmalar turizmin etkilerini konu edinmenin yanı sıra, istihdam sağlayıcı, ülkeye döviz getirici etkileri gibi ekonomik sonuçları ile beraber sosyo-kültürel ve çevresel etkilerinin de araştırması büyük önem taşımaktadır. Yapılan bu çalışmalar ayrıca yerel halkın yaşam standartlarını da ele almaktadır ve fikirler sağlamaktadır.

1.7. TURİZM DOĞAL ÇEVREYE ETKİLERİ

Turizmde doğal çevre oldukça önemlidir ve doğal kaynakları tümüyle barındıran çevrenin doğallığının korunması, bölgenin sürekliliğinin sağlanması ve gelişimin devam etmesi açısından en önemli adımların başında gelmektedir. Turizmin doğal ve çevresel etkilerinde genellikle turizmin ve rekreasyon faaliyetlerin meydana getirdiği fiziksel ve biyolojik etkilerine odaklanılmıştır. Doğal çevre ve turizm birbirilerini tamamlayan bir bütündür, birbirinden ayrı olarak düşünülemez. Fakat turizm ve doğal çevre birbiri ile bağlantılı ilişki içinde olmaları bu kavramların bir çatışma içerisinde yer almasına neden olmaktadır. Sembolik etkileşim grupları bu konuyu doğal çevre ve insan grupları arasında yer alan etkileşim olarak değerlendirmektedir. Doğal çevre üzerinde ki olumlu ve olumsuz turizm faaliyetlerinin etkileri görülebilmektedir. Söz konusu etkilerin doğru bir şekilde yönetilmesi ve planlanması bölgede var olan turizmin devamlılığı açısından önem arz etmektedir (Avcıkurt, 2015, s. 55).

Turizm gelişiminde doğal çevre üzerinde olumlu ve olumsuz etkiler meydana getirebilir. Genel bir bakış açısıyla turistler doğal çevreyi çok sevmektedirler ama aynı zamanda çevreyi olumsuz yönde etkilemektedirler. Doğal kaynakların, insan ve insan kaynakları ile etkileşiminden dolayı turizm doğal çevreye zarar vermektedir. Turistler, bir bölgeye giderken kendileri ile beraber çevresel bozukluğu ve tahribatı da getirmektedirler. Turizmin doğal çevre üzerine olan olumlu ve olumsuz etkileri çok ince bir çizgide yer almaktadır (Dwyer, Forsyth & Dwyer, 2010).

Dwyer, Forsyth & Dwyer (2010, s. 630)'göre turizmin gelişimi ve turistlerin etkilediği kaynaklar olarak doğal çevre, insan kaynakları ve turizm bölgesine inşa edilmiş kaynaklar olarak belirtmiştir.

a) Doğal Kaynaklar: turizm bölgesinde yer alan doğal bölgeler, okyanuslar, vahşi yaşam, nehirler, göller, çöl ekosistemleri, kıyı manzaraları, flora ve fauna ve benzerleridir.

b) İnsan Kaynakları: yöre halkı, değerler, kültürel kimlik ve kültürel aktivitelerdir. Bölgede yaşamını sürdüren yerel halk ve turistler arasında meydana gelen etkileşim davranışlarda, algılarda, değerlerde ve halkın beklentilerinde değişime sebep olmaktadır. Turizmin değer sistemlerini, aile ve sosyal ilişkileri ve toplum yaşamını, daha iyi veya daha kötü bir şekilde değiştirme gücü olduğu bilinmektedir.

c) Turizm bölgesine İnşa Edilmiş Kaynaklar: tarihi harabeler, yerler, anıtlar, tema parkları, sokak manzaraları, alışveriş kompleksleri, müzeler, dinlenme ve spor kompleksleri, ulaşım hizmetleri, gibi önemli örnekler verilebilir.

Gelişen turizmle beraber mevcut tarihi yörede, anıtlar ve tarihi alanları ve yapıların restorasyonu için teşvik edici olarak karşımıza çıkabilmektedir. Tarihi öneme sahip olan yörelerin tarihi özelliklerini bir çekim gücü olarak kullanan turizm bu yönüyle yörelerin korunmasına olumlu katkıda bulunmaktadır.

Turizm diğer yandan eski ve tarihi yapıtların yeni kimlikleriyle çağımıza uygun yaşamalarını sağlayacak düzenlemelerin yapılmasına olanak sağlamaktadır.

Bölge pazarlamasının yapılarak turizmin para kazandığı en önemli kaynak olan çevrenin korunmasına ve sürekliliğinin sağlanmasına yönelik politikaların geliştirilmesi turizmin çevre üzerindeki yer alan diğer bir olumlu etkisidir. (Kozak, Akoğlan Kozak, & Kozak, 2014).

(Mansuroğlu, 2006)'ya göre turizm çevresel açıdan olumlu etkilerini şu şekilde sıralamıştır.

- Çevresel kalitenin ve çevresel değerlerin artırılması
- Çevreye ait alt yapı imkânlarının gelişmesi
- Doğal, tarihi ve arkeolojik alanların korunması
- Çevresel ve doğal alanların ön plana çıkarılması

Genel olarak bakıldığında maddelerde görüldüğü üzere turizm birçok anlamda çevreye birçok açıdan fayda sağlamaktadır. Bu faydaların etkisi ile çekim noktası olan bölgenin sürekliliği sağlanır ve çekicilik unsuru olan doğal çevrenin sürekli olarak canlı

kalmasını sağlar. Bu canlılık hem yerel halk hem de bölgeyi ziyaret eden turistler için önem arz etmektedir.

Turizm bölgesinde yer alan fiziksel kaynaklar o bölgede turizm çekiciliği yaratan temel kaynaklardır. Benzersizlik, zenginlik, dinlenme doğal çevreyle ilgili ve diğer fiziksel olan çevresel özellikler (dağlar, göller, nehirler, şelaleler çöller ve kanyonların) çekiciliği, erişilebilirliğindeki kolaylıklar seyahatin sıklıkla ana motivasyonu kaynağı olduğu düşünülmektedir (Ritchie & Crouch, 2005).

Turizmin olumlu çevresel etkileri doğal, tarihi ve arkeolojik alanların korunması çevresel kalitenin iyileştirilmesi, turizm çevresinin değerinin artırılması, üst ve altyapı olanaklarının daha iyi geliştirilmesi ve doğal çevrenin ön plana çıkarılması olurken; olumsuz etkiler olarak doğal çevrede yer alan su, hava, görsel kirlilik, gürültü kirlilikleri, katı atıklar, ekolojik bozulmaların sonucu biyolojik çevreye zarar verme, tarihi ve arkeolojik alanların zarar görmesinden kaynaklı olan sorunlar görülebilmektedir (Altıntaş, 2010).

Diğer yandan yerel halkın kullanmış olduğu su miktarından daha fazla su kullanımı, arıtma sisteminden geçirilmemiş suların boşaltımı, çöpler, karasal ve deniz biyolojik çeşitliliğini ve yerel kültürlerin yok olmasına ve tahrip edilmesine sebep oluşturmaktadır.

Tablo 1.8. Turizmin Neden Olduğu Olumlu ve Olumsuz Çevresel Etkiler

Olumlu Etkiler
Turizm bölgesinin korunması veya ilerleyen dönemde oluşabilecek ekolojik çöküşün önlenmesi
Görsel ve estetik açıdan turizm bölgesinin görünüşünün çekici hale getirilmesi
Tarihi yapıların korunması ve restorasyonu
Çevreye duyarlı temiz endüstri
Olumsuz Etkiler
Bölgede meydana gelen kirlilik (hava, su, gürültü, katı atık ve görsel)
Açık alanların yapılaşma ile kaybolması
Egzotik türlerin yok olma tehlikesi
Doğal manzaranın ve tarımsal arazilerin yapılaşma için yok tahrip veya yok edilmesi
Bitki örtüsü veya diğer canlı türlerinin tahribatı
Tarihi yerlerin veya anıtların özgünlüğünü kaybetmesi
Yaban hayatın davranışsal bozuklukları ve üreme aşamalarının bozulması
Su eksikliği

Kaynak: The Impacts of Tourism (Kreag, 2013).

Bu bilgilere ek olumsuz etkilere örnek olarak su, hava, gürültü ve görsel kirlilikler, katı atıklar, ekolojik bozulmalar sonucu biyolojik türlerin azalması, tarihi alanlarda meydana gelen zararlar ile alanların kullanımına ait sorunları görülmektedir (Mansuroğlu, 2006).

Turizm sektörü yıkım tohumlarını da canlandırma tohumlarını olduğu gibi kendi içerisinde barındırmaktadır, turistlerin deneyim yaşamak için gelmiş olduğu yerdeki çevresel çekiciliklere duyarsız ve zarar veren turizm, bölgede yer alan turizmi öldürebilir. Turizmin beklenenden daha fazla gelişmesi bölgede yaşayan halkın gelecek ümitlerini ve turistlerin beklentilerini karşılaması beklenen çevresel kaynaklar üzerine baskı kurmaktadır (Wbaiwa, 2003).

Aynı şekilde (Hughes, 2002) ye göre turizmin yerel halk için zararlı olabileceğine ve kültürel çevresel ayrıca ekonomik sömürülere neden olabileceğidir.

Aynı zamanda turizm, yerel kaynakların hızlıca tükenmesine sebep olabilmektedir. Bunlar yerel halkın geçimini ve yaşamını idame ettirmelerini sağladığı yiyecekler, enerji ve hammadde kaynaklarıdır. Sezonun yoğun olduğu zamanlarda turistik ihtiyaçların artması turizm bölgesinin kaynakları kısa bir süre içinde tüketilebilmektedir. Toprağın bozulması veya kaybolmasına da sebebiyet verebilmektedir. Toprak kaybı turistik işletmelerin ya da bölgede gerçekleştirilen altyapı çalışmalarının inşaatları şeklinde meydana gelebilmektedir. Bu inşaatlar esnasında ormanlar tahrip edilip toprakta yer alan mineraller zarar görmekte veyahut vahşi yaşam yok olma noktasına gelmektedir. Örneğin turizm potansiyelinin ülkemizde Akdeniz Bölgesi'ne yönelmesiyle tarımsal amaçlı kullanılan araziler küçülmeye başlamıştır. Kitle turizmi politikası doğrultusunda ihtiyaç duyulan tatil köyleri ve kıyı otelleri için yapılan yatırımlar plansız şekilde desteklenerek kamuya ait araziler olan ormanlık ve yeşil alanlar turizm yatırımcıları için tahsis edilmiştir (Akış, 1999).

Turizm hareketlerinin bir bölgede artması sonucu yöredeki mevcutta var olan ekolojik ortamda değişimlerin meydana geldiği araştırmalarda ortaya çıkmaktadır. Turizm gelişiminin çevre üzerinde ki olası olumsuz etkilerin önceden tespit edilememesi ve kontrolsüz gelişim sonucu doğal çevrenin bozulması veya tahrip olmasına sebebiyet vermektedir. Oluşan çevresel etkiler bölge için oldukça önem arz etmektedir. Çünkü

çevresel elemanlar turistik bölgenin ve turizm gelişmelerin temelini oluşturmaktadır. Fakat bu gelişim en çok toprak, su, flora, gürültü ve görsellik konularında yoğunlaşmaktadır (Emekli, 2001).

Flora ve fauna da meydana gelen değişimlere örnek olarak yapılan çalışmalarda bölgeye avlanma amacı ile gelmiş olan turistlerin kontrolsüzlüğü de çevreye zarar vermektedir. Bu zarar yaban hayatın azalmasına türlerin yok alabilmesine neden olabilmektedir.

Örnek verilecek olursa Avustralya'nın Great Barrier Reef kıyılarında yapılmış olan ticari ve rekreasyon faaliyetlerinden kaynaklı olarak balık sayılarında azalma görülmektedir. Ayrıca kabukların ve mercanların toplanması, Great Barrier Reef, Kızıldeniz, Kenya Sahili ve Galapagos Adaları'nın sahip olmuş olduğu resif ekosistemlerinin önemli ölçüde değişimine sebep olmuştur (Wall & Mathieson, 2006).

Olumsuz olan turizm etkileri değerlendirildiğinde süreçler dâhilinde çevreye zarar verdiği gözlemlenmektedir. Turistlerin çevreye zarar vermesi, turizm kaynaklı olarak meydana gelen nüfus yoğunluğu sonucu trafik sıkışıklığının artması veya şehirlerin doğal yapısına gözle görülebilir zararların gelmesi yerel halkın bölgede turizme bakışını olumsuz etkileyebilir. Ki çevreye verilmiş olan zararlardan dolayı bölgeye ziyarete gelmiş olan turistler de etkilenecek ve bir sonraki tatil tercihleri çevresel ve doğal açıdan temiz olan bölgeler olacaktır. Çünkü bölgenin bozulmamış olması turistlerin tercihleri için önemli bir faktördür (Kaya, 1997, s. 40-41).

Turizm olayı doğal çevre olmadan düşünülemez bu konu hakkında birçok yazar ve araştırmacı tarafından yapılmış çalışmalar bulunmaktadır bunlardan bazıları şu şekildedir;

Tablo 1.9. Turizmin Olumlu ve olumsuz Çevresel Etkileri İle İlgili Çalışmalar

Olumlu Etkiler	Çalışma Yılı/Yazar
Doğal çevrenin korunması ve ekolojik koruma	Sethna ve Richmond (1978) Liu ve Var (1986) Belisle ve Hoy (1980); Liu, Sheldon ve Var (1987)
Tarihi anıt ve eserlerin korunması	Sheldon & Var (1984) Sethna ve Richmond (1978) Liu, Sheldon & Var (1987)
Çevresel görüntünün iyileştirilmesi	Perdue, Long & Allen (1990)
Olumsuz Etkiler	
Turizm kaynaklı kalabalıklaşma	Pizam (1978); Var, Kendall & Tarakçıoğlu (1985) Rothman (1978) Liu ve Var (1986) Brougham ve Butler (1981)
Bölgede trafik artışının olması	Rothman (1978) Pizam (1978) Tyrell ve Spaulding (1984) Brougham ve Butler (1981)
Çöp artışı, gürültü kirliliği	Pizam (1978); Rothman (1978)

Kaynak: Developing and Testing A Tourism Impact Scale. (John & Crompton, 1999, s. 120-131).

1.8. TURİZM SOSYO-KÜLTÜREL ETKİLERİ

Turizm başlı başına sosyal ve kültürel bir olaydır. Yapısında yer alan yer değiştirme ve hareket etme doğasından dolayı turistlerin gitmiş olduğu turizm bölgelerinde bölge halkı ile olan karşılaşma ve etkileşimler sonucu karşılıklı etkileşimler kaçınılmazdır.

Sosyal ve kültürel olan bu etkiler insanbilim uzmanlarının daima ilgisini çekmiştir. Farklı insanlar arasında oluşan temas ve bu temasın getirdiği değişime özel ilgi gösterilmiştir (Cole, 2008).

Turizm olayı farklı sosyal ve kültürel yapılara ait toplumların birbirleriyle ikili ilişkiler geliştirmesine, farklı bilgi, gelenek, görgü ve kültür düzeyleri arasında birçok etkileşime sebep olmaktadır. Oluşan bu etkileşimler turizm yapılmış olduğu bölgede ki sosyal yapıdaki ahlak anlayışının ve toplumsal davranışların değişmesine sebep oluşturan sosyal bir olay olarak karşımıza çıkabilmektedir (Kozak vd, 2014).

Sosyokültürel birlikteliği, kültürel olan unsurların ve sosyal kurumların belli bir zaman süreci içinde tekrarlanarak yeniden oluşturdukları ve bunların karşılıklı etkileşimlerinden meydana gelen sosyal denge şeklinde adlandırılmaktadır. Bu anlamda

bölgede yer alan kültürel varlıklar sosyo kültürel yapının içerisinde bir bütün olarak geçerlik kazandığı zaman kültürel unsurlar şeklinde karşımıza çıkar. Bu yapı içerisinde barındırdığı temel normlar tarafından sağlanmaktadır. Temel normlar ise insanlar arasında olan etkileşimin yönünü belirler. Böylelikle sosyokültürel yapının içinde yer almış olan sosyal ilişki ve etkileşimler tahmin edilebilir. Tüm bunların sonucunda bir zincir oluşur içinde aile, din, eğitim, iktisat, siyaset ticaret gibi sosyal kurumların olduğu ve tüm bu kurumların karşılıklı olarak etkileşimleri sonucunda karşımıza sosyokültürel yapılar çıkar (Sorokin, 1694).

Turist ve yerel halk arasında oluşan etkileşimin türü birbirlerine karşı oluşan davranışlarını etkilemektedir. Oluşan bu etkileşim turizmin sosyokültürel etkilerinin daha detaylı bir şekilde belirlenmesinde büyük etkiye sahiptir. Turist, ziyarette bulunduğu bölge halkı için farklı kültüre farklı inanca, alışkanlıklara, tutum ve davranışları olan yabancıdır. Turist ile bölgede yaşayan halk arasında oluşan etkileşimler araştırmacılar için gözlemlenebilmesi nedeniyle ölçülmesi basit açık sonuçlar ortaya çıkarır (Tayfun & Kılıçlar, 2004).

Turizmde oluşan ekonomik etkilerin başlı başına turizm olayını kapsamlı şekilde vizyon sahibi etmediğini belirten ilk çalışma örneklerinden birisi (Pizam, 1978)' e aittir. Yapmış olduğu çalışmada sosyal yapı üzerindeki değişimlere değinmiş ve bu alanda birçok farklı çalışmaya imza atmıştır.

“Turistler gittikleri yerlerde fizyolojik, psikolojik, Sosyo-kültürel ve diğer ihtiyaçlarını gidermek amacıyla yerel halk ile temasa geçip, çeşitli ilişkiler kurmaktadırlar. Bu ilişkilerin yapısı aynı zamanda turizmin toplumsal yapı üzerindeki etkilerini belirleyen unsur olmaktadır. Turizmin toplumsal değişime etkileri arasında bireysel davranışlar, aile ilişkileri ile de olmaktadır” (Avcıkurt, 2015).

Tablo 1.10. Turizm gelişiminin olumlu ve olumsuz etkilerini sıralamıştır.

Olumlu Etkiler	Olumsuz Etkiler
<ul style="list-style-type: none"> • Yaşam standartları gelişir • Bölge adet ve değerlerinde olumlu değişiklikler meydana gelir • Kültürel değişime katkıda bulunur • Turistlerle iletişimi kolaylaştırır • Psikolojik olarak ihtiyaçların tatminini sağlar • Tarihi ve kültürel yapılar için talepler artar • Sosyal farkındalıklar için tolerans sağlanır • Yerel halkın kültürel kimliğini korumasını sağlar • Farklı toplumları anlamayı sağlar 	<ul style="list-style-type: none"> • Kaçakçılık artışı meydana gelir • Alkolizm kumar artışı ve küçük yaşta alkol tüketiminde artış meydana gelir • Dil ve kültürel etkilerde bozulma • Yaşam tarzlarında olumsuz değişiklikler • Yerel halkın turizm gelişiminden dolayı göç etmesi • Yerel halkın bölgenin doğal kaynaklarının dışına itilmesi • Yeni hizipler sosyal yapıda ve aile yapısında bozulmalara neden olur • Politik doğal ve halk ile ilişkiler de bozulmalar

Kaynak: The Impacts of Tourism (Kreag, 2013, s. 9).

Sosyal etkiler üzerinde yapılmış olan çalışmaların birçoğu yerel halk üzerindeki etkiler şeklinde olmuştur.

Turizmin meydana getirdiği sosyo-kültürel etkiler, temel de turizm endüstrisinin bölgede ki gelişimi veya turist yerli ilişkisinin turistlerin varlığının (ve turistlerin varlığının niteliği) bir sonucudur (Ratz, 2000).

Usta (2009)' a göre gidilen ülkede meydana gelen sosyo-kültürel değişiklikler;

- Turizm, bölgenin sosyal yapısı üzerinde değişikliklerin meydana gelmesine sebep olmaktadır.
- Turizm bölgenin sahip olduğu değer yargılarını değiştirmektedir.
- Turizm bölgenin kültürel çevresinde köklü değişimlerin meydana gelmesine sebep olmaktadır.
- Son olarak halkının geleneksel ve görenek yapısında olumlu veya olumsuz etkilerde bulunmaktadır.
- Diğer yandan bölge ziyaretçileri de benzer değişimlerden etkilenmektedir.

Turistin ziyarette bulunduğu ülkeye gelmesiyle oluşan etkileşim ve değişimin, turizmin tesir ettiği sosyolojik faktörlerin ve yol açmış olduğu sosyokültürel etkilerin dikkate alınması gerekmektedir (Gürkan, 1996).

Sosyo-kültürel etkiler, turizmin bölgede mevcut sosyal değerlere, yerel halka, aile içinde ki ilişkilere, toplumun ahlaki kurallarına, toplumun sosyal yapısına ayrıca kültürüne doğrudan bazen de dolaylı yoldan yapmış olduğu etkileri ifade etmektedir. Bunlar ise uzun dönemde sosyo-kültürel etkiler başta olmak üzere, sosyal değerlerde, inançlar ve kültürel durumlarda kademeli bir şekilde değişime neden olur. Sosyo-kültürel niteliklerin turizm olayından ne derecede etkileneceği, bölgeye gelen turistlerin sayısına ve turizmin bölgedeki gelişim hızı ve düzeyi gibi değişkenlere bağlıdır. (Brunt & Courtney, 1999).

Meydana gelen turist akımı, yerel halka çeşitli değerler getirebilir. Getirilen değerler de kişilerin ve bölge halkının davranışlarını etkileyebilir. Bu etkileşim sonucunda olumlu yönü cinsiyet farklılıklarının azalması olurken diğer yandan olumsuz yön ise uyuşturucu kullanımında artış olabilmesidir (Kreag, 2013).

Diğer yandan (Cole, 2008, s. 24) 'ise turizm değişimi bazı olumsuz etkiler var etmektedir, bunlar kültürü paketlenmiş bir halde turistlere satılan ve otantikliğini kaybeden bir eşyaya çevirmektedir ve bunlar ise yerel toplumda onarılamaz derecede büyük problemlere yol açabilir.

Turizmin bölgede geleneksel sanatlara açısından talep yarattığını, kültürel kimliğe katkıda bulunduğunu, toplumları birbirine yaklaştırdığı, turist ve yerel halkın fikirlerinin karşılıklı olarak bir değişime uğradığını ve bölgenin sahip olduğu kültürü hakkında bilgilerinin arttığını, ayrıca kültürel değişimle beraber yerel geleneklerin yaşatılması için fırsatlar yaratıp yerel halkın yaşam kalitesini arttırdığını ve son olarak da toplumun imajının yenilenmesine katkıda bulunduğu iletilmektedir (Besculides, Lee & McCormick, 2002).

Yerel halkın geleneksel ve yöreye ait el sanatlarını gün yüzüne çıkarma ve ziyarete gelmiş olan turistler için hediye isteklerini karşılamak için üretimlerini ve geleneksel sanatlarına yenilikler getirerek bölge turizmine ve kendilerine katkıda bulduklarını ortaya koymaktadır (Esman, 1984).

Ayrıca birçok araştırmacı geleneksel sanatların bu değişimle aşamalı olarak kaybolduğunu veya taklitlerinin asıllarının yerini aldığını vurgulamaktadır. Bölge kültürün ticarileşmesi ve sonrasında yozlaşmaya uğraması diğer bir olumsuz durumdur (Haralambopoulos & Pizam, 1996).

Benzer bir şekilde turist ve yerel halkın arasında olan satın alabilme gücüyle beraber kültürel farklılıklarında turizm bölgesinde yaşayan halkın üzerinde kültürel ve sosyal yönden karmaşıklıklara sebep olabilmektedir (Tosun, 2002).

Ahlakın Cinsel yönden turizmden etkilendiği, yerel kültürün değer yapısında daha maddeci ve ticari hal aldığı, geleneksel davranışların ve törenlerin ticari bir meta olarak gösterilmeye başladığı ve anlamından gittikçe uzaklaştığını, güzellik kavramının da meydana gelen değişiklikler gözlemlenebilen noktalardan bazılarıdır (Doğan, 2004).

Turizm geliştiği bölgede olumlu ve olumsuz sosyokültürel etkilere sahip olabilmektedir. Özetlenecek olursa;

Olumlu etkiler; yerel halkın yaşam standartlarının iyileştirme, yeni değerlerin, yeni fikir biçimlerinin ortaya çıkarması, farklı toplumlardan insanlar ve kültürler arasında hoşgörü ortamı oluşması ve barışa katkı sağlaması, yapılan işlerde uzmanlaşma son olarak da turist kabul eden toplumun tarihsel ve kültürel miraslarını daha iyi şekilde korunması şeklinde karşımıza çıkabilmektedir.

Olumsuz etkiler ise; alkol, sigara, fuhuş ve kumar gibi alışkanlıkların ortaya çıkmasına, halkın mevcut tüketim kalıplarında değişmesine, ırksal gerginliklerin ortaya çıkmasına, kaçakçılık ve toplumun sosyal yapısının değişmesine neden olabilmektedir (Avcıkurt, 2015).

Ryan (2003)'turizmin kültürel etkileri olarak belirlediği negatif etkiler şu şekildedir;

- Turistin ziyaret yaptığı bölge için uluslararası anlayışı teşvik adına hiçbir şey yapmaması,
- Ağırlama zorluğunun (taşıma kapasitesinin) zamanla istenmemesi,
- Turizm sektöründe çalışma şartlarının genel olarak insancıl olmaması,
- Turistlerin gittikleri bölgede yer alan yerel halk üzerinde yıkıcı etkilerinin olması,
- Turizmin bölgenin kültürel ifade biçimini çok zorlaştırması,
- Turizm endüstrisinin yerel halkın hayatını olumsuz etkilemesidir.

Diğer yandan (Ivanovic, 2008)'göre herhangi iki grubun kültürü uzun süre için etkileşim içinde olursa, gruplara ait yeni kültürel bağlılıklar ve gelenekler oluşabilmektedir.

Bunlar; Kùltürün iletilmesini sağlayan unsur olan dilin yapısında değişikliklerin meydana gelmesine neden olur ve bilgi ilimde ki bu değişmeler bölge halkının adetlerin kuşaktan kuşağa geçme aşamasında sekteye uğramasına neden olabilir.

Turizmin bazı bölgelerde yer alan örf ve adetlerin korunmasına sebep olurken bazı

Bölgelerde ise yörenin örf ve adetlerin ticari bir araç olarak görüldüğü için unutulmasına sebep olabilir.

Farklı ülkelere yapılan seyahatler; farklı yapıda olan grup ve halkların birbirilerinin sosyal ve kültürel yapılarını tanıma fırsatı sağlamaktadır. Farklı yaşam görüşleri ve fikirleri arasında meydana gelen değişim, insan ilişkilerde olan karşılıklı etkileşimin ulusların yaklaşmasını ve küresel turizme olan taleplerin artmasını sağlamaktadır (Hacıoğlu, Gökdeniz & Dinç, 2009, s. 3-61).

Ziyaret edilen bölge halkının sahip olduğu inanç değerlerinin zamanla değişmesi, giyim yaşam tarzlarında oluşan değişiklikler, dile yeni giren ve kullanılan bölgesel dil dışındaki sözcüklerle meydana gelen dilde yabancılaşma, turistlerin gitmiş oldukları ülkelerin yaşam biçimlerine gelenek ve görenek kurallarına zıt olan davranışlar sergilemeleri sonucu kültürel çatışmaların meydana gelmesi olumsuz etkilerden sayılabilir (Richard, 1993).

Uzun dönemde sosyal değerlerde, ülkenin inançları ve kültürel uygulamalarında kademeli değişmeler söz konusu olabilir, turizmin sektörünün yerel halkın sosyo-kültürel etkilerine bağlı olarak gelişmektedir. Bölgeye gelen turist sayısı, bölgedeki turizm gelişim düzeyin de yer alan tüm faktörler hangi sosyokültürel unsurların hangi oranda etkileneceğini belirlemektedir. Bölgede yer alan mevcut sosyal değerlere, aile içi ilişkilere, yöre halkına, toplumun sosyal yapısına ve ahlaki kurallara yapmış olduğu doğrudan ve dolaylı etkiler sosyokültürel etkiler olarak adlandırılır (Brunt & Courtney, 1999).

Sosyo-Etkiler üzerine tapılmış olan bazı çalışmaları aşağıda yer alan tabloda görebiliriz.

Tablo 1.11. Turizmin Sosyo-Kültürel Etkileri ile İlgili Yapılan Çalışmalar.

Yazar ve Çalışma Yılı	Etkiler ve konu
White (1974)	Oteller sosyo kültürel açıdan tehdittir.
Collins (1978)	Yerel halk davranışlarında değişiklik meydana gelmektedir.
De Kadt (1979)	Yerel kültür ve el sanatları tekrar canlanmaktadır.
Mathieson ve Wall (1982)	Toplumu turizm ile ilgili olanlar ve olmayanlar olarak ayırarak toplum iç yapısında değişikliğe neden olur.
Murphy (1985)	Kültürel uyum göstergesi olarak tutum değişiklikleri olur.
Krippendorf (1987)	Sömürgeci bir yapıya sahiptir.
Allen vd., (1988)	Orta veya düşük düzeyde olan turizm gelişiminin faydalı olma olasılığı daha yüksektir.
Cohen (1988)	Konaklama tesislerinin negatif etkileri kabul edilebilir.
Nunez (1989)	Kültürel yönlerin kabul edilmesi ile kültürler arası uyum başlar.
Crompton ve Sanderson (1990)	Turizm de olan istihdam cinsiyete göre esnek çalışma biçimleri gösterir.
Urry (1991)	Kadınlar için daha fazla ekonomik bağımsızlık vardır.
Harrison (1992)	Yeni <u>imkânlar</u> sağlar ve sosyal değişimi tetikler.
Browne (1993)	Geleneksel kültürün yok olmasına neden olabilir.
Burns ve Holden (1995)	Sosyal farklılıkları kuvvetlendirir ve kalabalık en büyük problemdir.

Kaynak: Yerel Halkın Turizm Algısı ve Turizme Katılımı: Antalya Konyaaltı ve Kepez İlçesi Örneği (Güneş, 2014).

İKİNCİ BÖLÜM

YEREL HALK TURİZM İLİŞKİSİ

2.1. YEREL KÜLTÜR TURİST KÜLTÜRÜ KAVRAMLARI

2.1.1. Yerel Kültür

Kültür, bölgede yaşamış olan toplumların edindiği süre gelen yaşam bilgisinin birikmesiyle birlikte meydana gelen ve devam etmesini sağlayan üründür. Kültür, çeşitli kurumların, bireysel davranışların ve normların bir araya gelmesi sonucu oluşmaktadır.

Kültür, toplumların ve içinde yaşamını sürdüren halkın yaşam biçimlerini, değer yargılarını, bakış açılarını ve eğilimlerini biçimlendirir. Turist kabul eden ülkeler veya yörenin kültürü turistlerin asıl ziyaret amacı arasında bulunmaktadır (Avcıkurt, 2015).

Dünyada ve ülkemizde en hızlı büyüyen ve sürekli gelişen sektörler içinde neredeyse ilk sırada yer alan turizm, bulunduğu bölgede doğal ve kültürel kaynakların tümüyle ilişkilidir. Bu yüzden kaynakların ve değerlerin herhangi birinin zarar görmesinin söz konusu olduğu yerde turizm gelişiminden söz edilmesi olası değildir. Bu açıdan bakıldığında turizm gelişiminin daimi olarak sağlanabilmesi için turist kabul eden bölgenin doğal, kültürel ve tarihi kaynaklarını zarar görmesinin engellenmesi ve sürekliliğinin sağlanması gerekmektedir (Cengiz & Çevirgen, 2006).

2.1.2. Turist Kültürü

Turistlerin yaşamını sürdürdüğü sosyal ortam, içinde bulunduğu kültürel çevre, yaşam standartları turistlerin tutum ve davranışları üzerinde doğrudan etkiye sahiptir (Bilge & Göksu, 2010). Ülke ve toplumların gelişmişlik oranını belirleyen etmenlerin arasında kültürel olgularda yer almaktadır (Argan, 2007).

Kültürel ve yaşam farklılıklardan dolayı turizm bölgesine ziyarete gelen turistler ülkelerin değerlerine, gelenek ve göreneklerine toplum kurallarına aykırı davranışları, yerel halkın tepki göstermesine sebep olmakta; bu yüzden iki grup arasında çatışmalar meydana gelebilmektedir (Doğan, 2004, s. 79-102).

2.2. TURİZM YEREL HALK ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Turizmin sürdürülmesi bir toplumda mutlak olarak karşılıklı alıp vermeye dayalıdır (Ap & Crompton, 1998). Turizmin yerel halk üzerinde etkileri bulunduğu bilinmektedir. Bu etkiler turizm bölgesinin gelişmişlik seviyesine, bölgede yaşayanların demografik özelliklerine, bölgenin yerlisi olma veya olmama durumuna, turizme ekonomik anlamda tabi olmaya, yaşama süresine göre değişebilmektedir (Akova, 2006).

Karşılıklı olarak meydana gelen kültürel değişim sonucunda yerel halkın üzerinde ortaya çıkan olumlu ve olumsuz birtakım etkiler gözlemlenebilir. Çağımızda turizm ülkeler açısından bir nevi her derde deva olan bir ilaç olarak tanıtılmıştır. Ziyaretçiler sadece gittikleri bölgenin fotoğraflarını çeken ve sadece ayak izlerini bırakıp bölgeden ayrılan kişiler olarak tanıtılmıştır. Böylelikle bölgelere ziyarete gelen turistlere yerel halk tarafından iyi davranılması amaçlanmıştır. Fakat gerçekte turizm, turizm bölgesinde turist ve yerel halk arasında büyük boyutlarda sorunlar yaratmıştır. İki grup arasında sorunlar meydana gelebilmektedir. Bunlar sosyal değişim yaratmış olduğu sorunlar şeklinde adlandırılmaktadır (Pigram, 1995).

Turist ve yerel halk arasında ki etkileşim genellikle kısa ve geçicidir. Bölgeyi ziyarete gelen turistler sınırlı bir süre zarfında bölgede kalırlar ve bundan dolayı iki taraf arasında ilişkilerin geliştirilme fırsatı olmamaktadır. Bazen de geleneksel olan misafirperverlik davranışları turistler tarafından sömürülebilmektedir. Bundan dolayı etkileşim, iki taraf için de anlamları açısından eşit olmamaktadır. Turistler ve yerel halk farklı toplumsal yaşam ve statülere sahiptir, farklı hedef ve rollere sahiptirler. Bundan dolayı farklı tutum ve davranışlar sergileyebilmektedirler (Reisenger, 2009).

Turizm, gitmiş olduğu bölgede sosyal şartların değişmesine büyük oranda etki etmektedir. Yerel halkın değerlerinde, bireysel davranışlarında, aileleri arasındaki ilişkilerinde, hayat biçimlerinde, geleneksel törenlerinde ve cemiyetlerinde büyük problemlere sebep olabilmektedir (Milman & Pizam, 1998).

Ayrıca turistlerin gittikleri bölgelerde sergiledikleri davranışlar ile normal hayatlarında sergilemiş oldukları davranışlar arasında büyük farklılıklar bulunmaktadır. Turistleri seyahate iten nedenler ve beklentiler, seyahat esnasında edinmiş oldukları tecrübelerin tümü seyahatlerinde sergiledikleri davranışları oluşturmaktadır (Avcıkurt, 2015). Turistler günlük yaşantılarından bir süre de olsa uzaklaşmak için seyahat

etmektedir ve normal hayatlarının sıkıntılarını düşünmek istemezler. Ayrıca, kitleler halinde yapılan ziyaretler de bölge halkının ihtiyaçlarına karşı sergilenen umursamaz tavırlar o bölgede yaşamını sürdüren halkın stres altında kalmasına neden olmaktadır (Mckercher, 1993).

Turizmin bilinen sosyal etkilerini ölçmek zordur. Geniş kapsamda ise dolaylıdır. Ayrıca henüz fark edilmemiş diğer türlü etkilerinde mümkün olabileceğinden şüphe etmek gerekmektedir. Ve yerel halkın turizme karşı oluşan tutumları ve algılamaları devamlı olarak olumlu veya olumsuz değişime uğrayabilir (Milman & Pizam, 1998).

Örnek verilecek Sosyal hoşnutsuzluk, yerel halk ve turist ilişkisinde sıkça karşılaşılan önemli sorunlardan biridir. Turistin veyahut yerel halkın yabancı dil bilmemesi iki grup arasında yer alan kültürel etkileşim için engeldir teşkil etmektedir. Diğer yandan turistlerin ziyaret bölgeleri hakkında bilgilerinin bulunmaması kültür ve sosyal çatışmalara neden olabilmektedir (Avcıkurt, 2015, s. 118).

Örnek verilecek olursa turistin o bölgeye belli bir para ödeyerek sahip olmasına yerel halk soğuk bakabilir ya da onların yöre halkıyla iletişim kurma gereği duymayacak kadar kibirli olduğunu düşünebilir. Sonuç olarak turist ve yerel halk yer alan ilişkisi çok samimi veya çok mesafeli olur ise sorunların ortaya çıkmasına neden olabilir (Akış Rooney, 2011).Turistler ve yöre halkı karşılıklı tanışma, gelenekleri ve kültürlerini öğrenmesi, öz saygılarının artması, arkadaşlık bağlarının artması birbirini anlama ile önyargılarından arınarak, karşılıklı anlayışlı olabilecekleri gibi hoşnutsuzluktan dolayı kötü davranışlar geliştirerek iki taraf arası gerilimin ve anlaşmazlıkların doğmasına neden olabilmektedir. Oluşan durum sonucu her iki tarafında kültür şoku yaşamalarına sebep olabilmektedir. Bu durum iki taraf için arkadaşlık ve iletişimi engelleyebilmektedir (Robinson, 1999).

Yerel halk açısından bakıldığında turizm yerli halkın yaşamını sağladığı belli kaynaklara ve şartlara baskı yapabilmektedir. Bölgede turizm tüketilen suyun ana faktörü olabilir. Böylece yerel halk geçimlerini devam ettirmek için yetersiz su kaynaklarından daha fazla faydalanmak için rekabet etmek zorunda kalabilmektedir (Pratt, 2013). Genel olarak bakıldığında algılama düzeylerinin farklılığından kaynaklı olarak turizm gelişimine ilişkin olan tutumlar yerel halk ve turist açısından farklılıklar gösterebilmektedir.

Yerel halkın kültürel yapısı, turistlere karşı olan tutumları, ziyarete gelmiş olan turistlerin yerel toplumun yaşamsal yapısına aykırı olan davranışlar sergilemesi, yaşam biçimindeki farklılıklar, çıkar çatışmaları, iletişimdeki eksiklikler gibi faktörler yerel halk-turist ilişkilerini olumlu veya olumsuz etkilemektedir. Ayrıca, yerel halk ile turist arasındaki ilişkiler bölgesel değişiklik gösterebilir. Örnek verilecek olursa, ziyarete gelen turist dilini, yaşam biçimlerini ve kültürünü bilen kültürel açıdan yüksek konumda ki yerel halkın turistlere karşı olan tutumları yaşam standartları daha düşük olan yerel halka göre farklılıklar gösterebilir. Aynı zamanda sektörde çalışmış veya halen çalışan kişilerin ilişkileri daha farklı boyutlarda olabilir (Avcıkurt, 2015).

Yerel halkın turizm etkisiyle ilgili algıları olumlu veya olumsuzluklar gösterebilmektedir.

Yapılan çoğu araştırmada yerel halkın turizmin etkilerini algılamalarında demografik değişkenlerle arasında olumlu bir ilişki saptanırken diğer yandan olumsuz durumlarda söz görülebilmektedir. Bölgede ikamet süresiyle turizm algılanan etkisi arasında bağlantı bulunmaktadır. Çoğu araştırmalarda ekonomik açıdan fayda olumlu algılanmaktadır. Fakat ekonomik faydaların algılanması esnasında olumsuz iş deneyimlerinin yaşanması sonucu olumsuzla dönüşebilmektedir (Akova, 2006). Özetlenecek olursa yerel halkın sahip olduğu demografik özellikleri, gelişimin ve turizm etkilerinin algılanmasında oldukça önemli bir etken oluşturmaktadır.

2.3. YEREL HALKIN TURİZM GELİŞİMİNE KARŞI ALGI VE TUTUMLARI

Bir bölgede meydana gelen turistik gelişim, yerel halkın davranışlarıyla doğru orantılıdır. Yerel halkın turizmle ilgili olan fikirleri bölge turizminin gelişiminde önemli bir etkidir. Turizm bölgesinin gelişiminin başarılı olabilmesi için yerel halkın desteğine ihtiyaç duyulmaktadır (Kuvan & Akan, 2004).

Turizm gelişimi halkın birbirlerine karşı ve topluma karşı olan ilişkilerde farklılıklar göstereceği ifade edilmektedir. Bundan dolayı, yerel halkın tutumu ve etkinliğe karşı algıları; başarılı bir turizm gelişimi politikası pazarlama açısından var olan ve gelecekteki turizm plan ve programlarının düzenlenmesi aşamasında oldukça önemlidir (Huang & Stewart, 1999).

Turizm gelişimi, yerel halkın davranışlarıyla ilgilidir. Bundan dolayı, turizm endüstrisinde yerel halkın göstermiş olduğu destek, turizme katılımı ve desteği doğrultusunda sürdürebilecektir. Yerel halk açısından turizm hem fayda sağlayıcı hem maliyet yükleyen bir özellik göstermektedir (Jafari, 2001).

Turizmi olayını olumlu bir etkinlik olarak algılayan yerel halk, bölgede ki turizm gelişimini desteklemektedirler. Fakat bunun tersi bir düşünce ile turizmin bölgeye bir fayda sağlamadığı düşünülürse turizm gelişimine yönelik bir direnebilmektedirler.

Yerel halkın sergilemiş olduğu olumlu ya da olumsuz davranışlar, iki taraf arasında var olan iletişimin tamamen bitmesine veya devam etmesine sebep olmaktadır. Turizmden gelir elde eden yerel halk ile edemeyen arasında davranış farklılıkları olabilmektedir.

Çünkü turizm sektörü sayesinde geçimini idame ettiren yerel halkın davranışları daha çok turistlerin ihtiyaç ve isteklerini gerçekleştirerek memnun etme yönündedir ve turizm gelişimine olumlu yaklaşım sergilemektedir (Ross, 1994).

Yerel halk nüfusunun büyüklüğü ve turistlerin sayısı, bölgede ki turizm gelişim düzeyinin oranı, turistler şekilleri ve halk ile nasıl iletişim içinde oldukları, turizmin sebep olduğu ve olacağı sosyal yapıda değişime neden olabilmektedir. Bunlar toplumda olumlu ve olumsuz etkilere sebep olabilmektedir (Faulkner & Tideswell, 1997). Olumlu olan etkilere “faydalar” denilirken, olumsuzlara ise “maliyetler” denilmiştir. Teorik olarak değerlendirme yapılacak olursa, fayda oranı maliyetlerin altında kaldığında yerel halk bölgede olan turizmden desteklerini çekecektir (Jurowski & Gursoy, 2004).

Söz konusu destek çekilince ise, turistlere yönelik geliştirilen olumsuz davranışlar, bölgenin turizmini büyük ölçüde etkileyecektir. Turistlere karşı gösterilen bu tutum ve davranışlar da ki olumsuzluklar, gelen turizm gelirlerini, istihdamı ve destinasyon imajını kötü yönde etkileyen güçtedir. Yerel halkın turistlere karşı bu tavırlarının farklı nedenleri olabilmektedir. Örnek verilecek olursa; yerel halkın, turistlerin kendilerinin ahlaki değerlerini azalttıkları, bölge enflasyonu arttırdıkları ve bölge kültürünü kendi kültürlerine benzettiklerini düşünmelerindedir (Fagence, 2003).

Algılama ve tutum kavramlarıyla alakalı literatürde birçok farklı tanım bulunmaktadır. Araştırmamızda algılama ve tutum kavramı şu şekilde kullanılacaktır.

Algılama kavramı, herhangi bir nesne, sözcük, olay olgu kavram vb. uyarıcının; bireyin duyu organları ve sezgilerinin yardımı ile; düşünsel olarak tanımlanması yorumlanıp açıklanmasıdır. Diğer yandan tutum ise, bireye mal edilmiş olan ve psikolojik olarak objeyle alakalı fikir, davranış ve düşüncelerini düzenli biçimde oluşturulmasıdır (Usal & Kuşlvan, 2002). Diğer bir ifadeyle tutum, bir objeyi veya durumu hoş görme ya da görmeme olarak ifade edilen bir psikolojik eğilimdir (Eagly & Chaiken, 1993).

Tutumlar bireyin çevreye karşı sürekli gösterdiği davranışlar şeklindedir. Bilişsel- inançlar, bilgiler, algılamalar; hoşlanma veya tam tersi davranışsal olan nesneye veya bölgeye yönelik hissedilen içgüdüsel haller olarak üç boyuttan oluşmaktadır. Bu üç boyutun her birinin mantıkla açıklanması oldukça zordur. İlişkilerin boyutu ve sürekliliği, bir tutumun önemini veya ilgisinin durumsal faktörleri de içinde barındıran farklı faktörden etkilenmektedir (Carmichael, 2000).

Destinasyonda yaşamını sürdüren yerel halkın turizme karşı tutumlarına yönelik yapılmış çalışmalar daha çok turizmin, sosyokültürel, ekonomik ve çevresel etkilerine yönelmiştir (Kuvan & Akan, 2004).

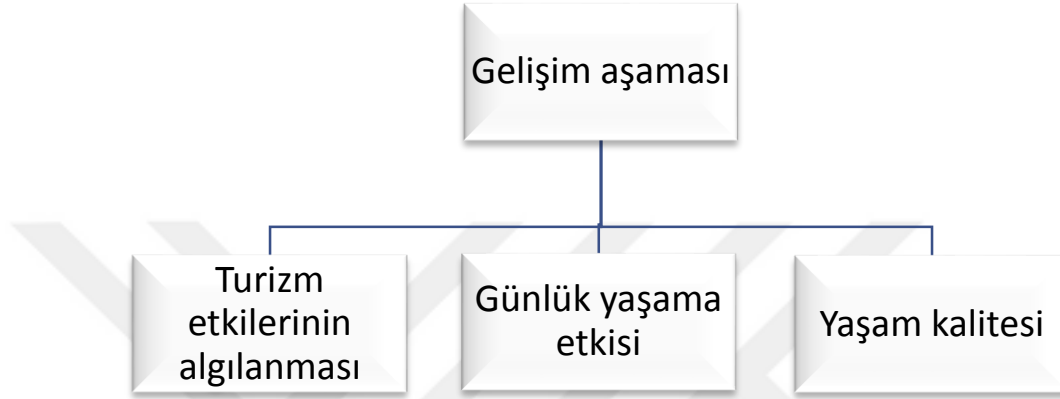
Tutumlar, insan inançlarına çok benzer olabilmektedir, ama turizm gelişimine ait uygulamalara yönelik kaşıt veya destekleyici ise bunun sebeplerini anlama çabasını da ayrıca içermektedir. İnsanların sergilemiş oldukları tutumları anlama başarısı ile turizmden kaynaklanabilecek herhangi bir negatif sonuca yeterli hızda ve etkili bir cevap verme yeteneğine de olanak verebilmektedir (Williams & Lawson, 2001).

Turizm gelişiminin oluşumu sırasında karşılaşılan en karmaşık problemler turist ve yerel halk arasında meydana gelen ilişkilerde olmaktadır. Gelişime karşı yerel halkın davranış ve yaklaşımları pozitif olduğunda ve yerel halk bu süreçte aktif rol aldığıında gelişip büyüyebilir. Bölge kapasitesi ve yerel halkın yaşam kalitesi turizmin büyümesindeki limit ile paralel bir ilişkiye sahiptir. Söz konusu limit aşıldığında yerel halkın turizm gelişimine karşı negatif tutumlar geliştirir. Bu tutumlar turizmin gelişimine engel teşkil eder (Ambroz, 2008).

Turizm gelişiminin bölgede yaşayan bireyler arasında algılanması söz konusudur. Algılama sürecinin başlaması için yerel halkın turizm gelişiminin etkilerini belli oranda algılamış olması gerekmektedir.

Algılanmış olan etkilerin ardından turizmin yerel halkın üzerinde oluşturmuş olduğu etkiler günlük yaşamın içinde görülmeye başlar ve sonrasında olumlu ya da olumsuz şekilde sonuçlanır (Kim, 2002).

Yerel halk üzerinde ki turizm gelişiminin bireyler arasındaki algılanma süreci aşağıda yer alan şekilde incelenmiştir.

Kaynak: The Effects of Tourism Impacts Upon Quality of Residents in The Community. (Kim, 2002, s. 8).

Şekil 2.1. Turizm Gelişim Sürecinin Algılanma Aşamaları

Şekilde görüldüğü üzere, öncelikli olarak toplumu meydana getiren bireyler arasında etkilerin algılanmasıdır. Sonrasında yerel halk üzerinde etkilerin günlük yaşamda belirginleşmesi ve olumlu olumsuz olarak sonuçlanmaktadır.

Yerel halkın turizm karşısında sergilediği tutum ve davranışlar turizm sektörü ve gelişimi için önem arz etmektedir. Turizmden duyulan memnuniyet oranının yükseldikçe, turistlerin de bölge ve turizm memnuniyetleri artmaktadır. Sürdürülebilir turizm gelişimi ancak yerel toplumun tutum ve davranışlarıyla beraber gerçekleştirilebilir.

Yerel halkın turizme karşı olan davranışlarını anlamak için geliştirilen başka teori hiyerarşik modelden oluşan (Theory of Reasoned Action) “Sebepli Hareket Teorisi” şeklindedir. Buna göre söz konusu davranış niyetlenmiş olan davranışsal öğelerden etkilenirken diğer yandan niyetlenmiş yani kesinleştirilmemiş davranış şekilleride özel normlardan ve tutumlardan etkilenebilmektedir. Normlar ve tutumlarsa kişinin inançlarından etkilenecek aşamalı bir süreci ortaya çıkmaktadır. Bölge halkının turizmi

olumlu şekilde desteklemeleri ve profesyonel bir şekilde davranış sergilemeleri, turizm yönetiminin sürekliliğini sağlar (Altıntaş, 2010).

Davranış ve algıların ölçülmesi amacıyla geliştirilen modeller genel olarak tüketicinin davranışlar şekillerine göre geliştirilmiştir. Bunlar arasında en yaygın olarak CAC (Cognitive- Affective- Conative) modeli kullanılmaktadır. İlk olarak bilişsel (cognitive) olan yerel halkın, yapılar gibi fiziki varlıklarla bölgede turizmi ne şekilde algıladığına dair açıklamalar getirmektedir. Diğer yandan duygusal (affective) bileşenler, bireyin sevme veya sevmeme gibi duygularının kavramsal algılamalarını yüzeye yansıtmalardır. Konatif (conative) bileşenler ise kişinin davranışları ile bağlantılı şekilde gelişim göstermektedir (Vaughan & Edwards, 1999).

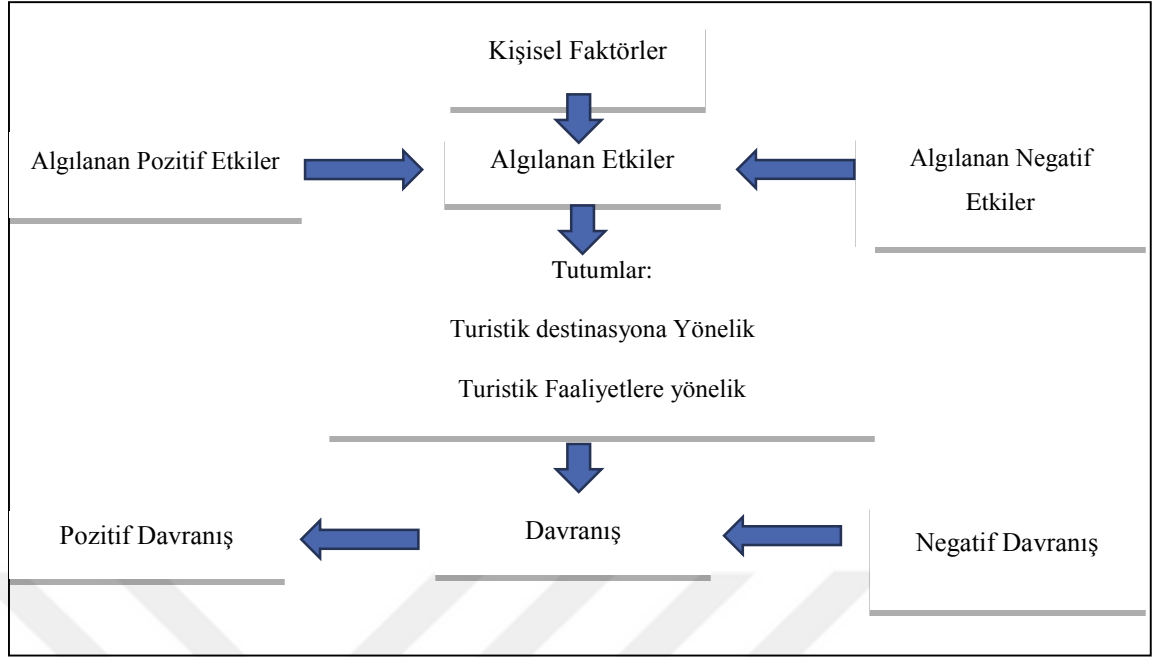
Destinasyon sakinlerinin turizm gelişimine yönelik desteklerinin incelenmesi, oluşabilecek olumsuz etkilerin önceden önüne geçilmesinde veya oluşacak olumlu etkilerin artırılması turizm gelişimi açısından önemlidir. Yerel halkın olumlu algıları turizm gelişimini pozitif yönde etkilemektedir. Fakat olumsuz algılama söz konusu olunca, turizm gelişimine karşı bir direnç gösterilebilir. Ve bu direnç turizm gelişimini birçok yönden sekteye uğratabilir.

Bölgede ki turizm gelişimi, o bölgede yaşamını sürdüren halkın olumlu ve olumsuz davranışları ile büyük ölçüde ilgilidir. Yerel halkın sektöre yönelik niyeti, desteği ve katılımı ile turizm gelişimini sürdürebilmektedir.

Olumlu olan davranışlar, halkın olumlu tutumlarından kaynaklanırlar. Bu yüzden, halkın turistlere sergiledikleri tutumları olumlu ise, aralarındaki ilişkiler olumlu olacaktır; tersi bir durumda ise aralarındaki ilişkinin olumsuz olması kaçınılmaz olacaktır (Doğan,2004).

Olumsuz ilişki sonucu turizme karşı çıkan yerel halkın düşünceleri arasında sahip oldukları gelenek, ahlak yapısı, görenek ve yaşama şekli gibi kültürel yapılarının turizm etkisiyle kötü yönde etkileneceğini düşünmeleri yer alır. Diğer yandan olumlu bir düşünceye sahip olan halk ise, turizmin sağladığı ekonomik gelirlerin artmasına ve ortaya çıkan ekonomik ve toplumsal gelişmelere dikkat çekmektedirler (Kozak, Akoğlan Kozak, & Kozak, 2014).

Yerel halkın turizm gelişimine karşı olan tutum, algılama ve davranışlarını aşağıda yer alan şekilde görebiliriz.

Kaynak: A Matrix Model for Resident Attitudes and Behaviours in Rapidly Changing Tourist Area (Carmichael, 2000).

Şekil 2.2. Turizm Gelişimine Karşı Olan Tutum

Bir destinasyonda turizmin gelişmesine karşı bölge halkının tutumları, politikaya yön verenler, turizm endüstrisindeki yöneticiler ve akademisyenler için popüler bir ilgi alanı olduğunu daima belirtmekte ve yöneticilerin, turizmin gelişmesi için uygun ortama sahip yerlerde yerel halkın turistlere yönelik tehditler ile ilgilendiklerine, politikacıların ise daha çok halkın sosyal açıdan bölgelerinde oluşan turizmin maliyet ve sağladığı faydalar gibi ekonomik yönüyle ilgilendikleri, akademisyenlerin ise, genel olarak yerel halkın turizm ve turistlere karşı tutumlarını anlamaya yönelik ve bu açıdan bir çerçeve oluşturabilmek için farklı bilimlerle ilişkilendirdikleri vurgulanmaktadır (Hernandez, Cohen, & Garcia, 1996).

Bir destinasyonda turizm sektörünün geliştirilebilmesi için farklı bileşenlerin (turizmalyapısı,tarihiyapılar,doğalçekicilikler,kentinaltyapısıv.b.)birbiriyle bütünleşmesi gerekmektedir (Alaeddinoğlu, 2007). Söz konusu bileşenlerden en önemlisi halkın turizme karşı davranışlarının nasıl algıladığı ve bölge halkının beklentilerinin ne olduğudur. Turizm gelişim sürecinde bölge halkının önemli bir rolü olduğu bilinmektedir. Halkın gelişimine karşı olumlu tutumu olduğunda turizm sektörü başarılı bir büyüme sağlar ve gelişebilir (Ambroz, 2008).

Bir turizm bölgesinde turizmin etkilerinin boyutu çok farklı değişkenlere bağlı olarak değişkenlik gösterebilir. Bir bölgede ki turizm ürünlerinin çeşitliliği, turistlerin sosyo-ekonomik özellikleri, bölgedeki ziyaretçi tipleri ve yoğunluğu, turistik faaliyet türleri, ortalama kalış süreleri turistik bölgenin özellikleri ile taşıma kapasitesi oranı ve bölgenin imajı gibi değişkenler turizmin bölge üzerindeki etkileri üzerinde önemli roller oynamaktadır (Avcıkurt, 2015).

Yerel halkın turizme büyük oranda katılması; halkın beklentilerini karşılar ve yerel halkın turizme katılımını teşvik ederek turistik koşulların daha iyi hal almasına katkı sağlar (Soykan, 2004, s. 7). Ayrıca turizm gelişiminin olumlu veya olumsuz etkisinde süreçten en fazla etkilenenler yerel halk olacaktır (Kervankıran, 2014). Çalışmaların çoğuna bakıldığında yerel halkın davranışlarını ölçmeye yönelik yapılmıştır diğer yandan yapılmış olan çalışmaların en düşük oranlısı destinasyon yaşam eğrisinin başlama aşamasında ki bölge halkının sergilemiş olduğu davranış şekillerini incelemeye yöneliktir (Mason & Cheyne, 2000).

Bu yüzden uzun vade de yerel halkın turizmin fayda ve zararlarını algılamalarını ölçmek için yapılmış araştırmalar, turizm gelişim süreçleri ve bu sürecin bölge ekonomisi üzerinde meydana getirdiği sonuçları, destinasyon geliştiriciler ve politika yapıcılar açısından ilerleyen aşamalarda meydana gelen gelişmeleri karşılaştırabilmek ve ortaya çıkmış olan olumsuz etkileri azaltmak veya engellemek amacıyla önlemleri önceden almak için önemlidir (Sarıkaya, Teye, & Sönmez, 2002).

Doğru bir planlama ve strateji yapılmadan veya yerel halkın yaşam değerlerini yok sayarak yapılmaya çalışılan turizm gelişimi, bölgeye sosyal, çevresel, ekonomik ve kültürel yönden zarar verebilir. Söz konusu zararın azaltılması ve bölgenin turizmden maksimum düzeyde fayda sağlanabilmesi için halkın turizm gelişimini doğru algılaması gerekir. Doğru algılama sonucunda yerel halkın ortaya koyacağı turum ve davranışlar, bölgedeki turizm sürekliliği ve gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır (Altıntaş, 2010).

Yerel halkın turizme karşı algı ve davranışları, bölgede oluşacak turizm gelişiminde başarılı bir turizm politikası oluşturma, şimdi olan ve gelecekte olması planlanan turizm programlarının yürütülmesi ve pazarlanması açısından önem arz etmektedir (Ko & Stewart, 2002).

Turizm gelişimi bireylerin ve toplumların birbirileri ile olan ilişkilerinde farklılıklar meydana getirebilmektedir. Bundan dolayı turizm gelişimin meydana getirdiklerine karşı yerel halkın tutum davranış ve algılarının belirlenmesi planlanan ve gelecekte yapılacak turizm programlarının düzenlenmelerine ve geliştirilmesine yön veren durum olarak görülmektedir (Huang & Stewart, 1999).

Araştırmacılar tarafından yapılan birçok ampirik çalışmada genel olarak kişisel olan faktörler ve turizm gelişimine karşı yerel halkın sergiledikleri tutumların neler olduğu araştırılmıştır. Bireysel faktörler, bilgi, turizm bölgesine olan uzaklık, istihdam ve sosyal durum, demografik gibi farklı durumlardan meydana gelmektedir. Yerel halkın turizmin gelişimine karşı oluşacak tutumlarını belirleyen faktörler de ekonomik durum, artış gösteren iş olanakları, vergiden elde edilen gelirler, gayrimenkul fiyatlarında ki artış, sosyal çevresel sonuçlar, tarihi değerler, rekreasyon fırsatları, doğal çevre ve trafik gibi farklı değişkenlerden oluşmaktadır. (Ap & Crompton, 1998)' de yaptıkları çalışmada seçilen 147 tutum içinden 35 önerme ile bir ölçek meydana getirmişlerdir. Sonrasında ise bu anketi turizm gelişim sürecinde farklı konumda olan üç bölgede yer alan üniversitelilere uygulamışlardır. Farklı yedi bölümden oluşan ölçekle (sosyal, ekonomik, kültürel, kargaşa, çevresel hizmetler ve toplumun davranışları) boyut açısından aynı zamanda yakınsama ve yapısal geçerlilik olarak meydana koymuşlardır. Farklı bir çalışmada ise Oregon'un kırsal bir bölgesinde 92 önerme içerisinde 27 önerme seçerek bölgede gerçekleştirdikleri anket çalışmasında turizm gelişimine karşı yerel halkın algı ve tutumlarının ne düzeyde olduğunu belirlemeye çalışmışlardır (Lankford & Howard, 1994).

Özetlenecek olursa, turizm literatürü ve araştırmacılar halkın turizme yönelik tutumlarının farklı birçok yönünün olduğunu vurgulamaktadır. Bazı bölgelerde yaşamını sürdüren yerel halk turizmin pozitif aynı zamanda negatif etkilere sahip olduğu konusunda hemfikirken, birtakım gruplar ise turizmin sosyo-kültürel ve çevresel açıdan negatif etkilere sahip olduğunu ve bu etkilerin arttığını, kimileri ise turizmin ekonomi ve halkın gelişimi üzerine pozitif olarak değerlendirilen etkileri olduğunu belirtmektedir.

2.4. YEREL HALKIN TURİZM GELİŞİMİNE KARŞI ALGI VE TUTUMLARINI ETKİLEYEN DEĞİŞKENLER(FAKTÖRLER)

Yapılan kaynakların taramasında çalışmaların birçoğu yerel halkın bölgede ki turizm gelişimine tutumlarının ne düzeyde olduğunu belirlemek ve değişik yapıya sahip yerel grupların turizme karşı algılarındaki değişkenlerin neler olduğunu belirlemeye yöneliktir. Yapılan çalışmalarda; bölgesinin gelişmişlik düzeyi, turizme ekonomik anlamda bağlılık, halkın bölgede ki yaşam süresi, bölgenin yerlisi olma hali, turizm bölgesinin yerli halka olan uzaklığı, turistlerle yerel halkın iletişimi ve demografik faktörler esas alınarak yürütülmüştür.

Fakat literatürde bu değişkenlerin neler olduğu konusunda net görüş birliği sağlanamamıştır. Ama yapılmış olan örnek çalışmaların çoğunda yerel halkın turizme karşı tutumları mekân ve zaman bağlı şekilde farklı değişkenlerden etkilenerek farklılıklar göstermektedir.

Yerel halkın algı ve tutumlarını etkileyen birçok faktörün olduğu ve bu faktörlerin halkın turiste ve turizme karşı farklı fikirler ve davranışlar sergiledikleri belirlenmiştir (Mason & Cheyne, 2000).

Jurowski & Gursoy (2004)'e göre turizmden sağlanan ekonomik gelir, topluluğa bağlılık düzeyi, etkili ekonomik turizm desteği, çevresel ve sosyal etkilerin algılanması gibi değişkenlerin yerel halkın bölgelerinde gelişmekte olan turizme vereceği desteği olumlu veya olumsuz etkileyebildiğini ortaya koymuşlardır. Yerel halkın tutumlarını etkileyen faktörlere çalışmalarda sıklıkla değinilmiştir.

Söz konusu olan genel faktörlerden ayrı olarak birtakım özel faktörlerin yerel halkın turizme bakış ve algılarındaki etkileri bulunduğu tespit edilmiştir.

Bunlar ise şu şekilde sıralanmaktadır;

Demografik Değişkenler: Yerel halkın turizmi algılaması ve tutumlarında sosyo-demografik değişkenlerin etkisi bulunmaktadır. Bu değişken içinde yaş, cinsiyet, doğum yeri, eğitim seviyesi, bireyin medeni durumu ve bölgedeki yaşam süresinin süresi gibi etmenler yer almaktadır. Bu değişkenlerin kullanılarak yapılmış olan çalışmalarda yerel halkın turizme karşı olan tutumlarını fazla etkilemedikleri saptanmıştır ve çalışmalarda farklı sonuçlara varılmıştır. Örneğin (Allen, Hafer, Long, & Perdue, 1990)' da yaptıkları

çalışmada halkın turizm gelişiminde ki algılamalarında bu değişkenlerin pek etkili olmadığını belirtmişlerdir. Aynı şekilde farklı araştırmacılar tarafından yapılan çalışmalarda da cinsiyet, yaş, dil, medeni durum ve eğitimin halkın tutumlarının üzerinde etkisi olmadığı sonucuna varmışlardır (Pigram, 1995; Davis vd. 1988).

Diğer yandan ise (Butler, 1980)' de yapmış olduğu çalışmada turist kabul eden toplumun yaş, dil, turistlerle ilişki düzeyi ve bölgede ki yaşam sürelerinin halkın turizm gelişimine yönelik olarak algılarının değiştiği sonucuna varmıştır ve aynı zamanda (Liu & Var, Resident Attitudes to Tourism Impacts In Hawaii, 1986)' da yaptıkları çalışmada bu değişkenlerin etkili olduğunu vurgulamıştır.

Cinsiyet: Yerel halkın turizmi algılamasına ve turizm gelişimine verdiği desteğin oranının belirlenmesinde rol diğer bir faktördür çünkü kadın ve erkeklerin turizm gelişimine karşı sergiledikleri tutumlarda farklılıklar söz konusudur. (Petrzelka, Krannich, Brehm, & Trentelman, 2005)'de yaptıkları çalışmada erkek nüfusun kadınlara oranla turizm gelişimine karşı direnç gösterdiği sonucuna varmıştır. Diğer yandan (Harrill & Potts, 2003)' yılında Güney Carolina, Charleston'da yapmış oldukları araştırmada kadınların erkeklerden daha fazla oranda turizm gelişimine karşı olduğunu saptamışlardır ve cinsiyetin ekonomik açıdan sağlanan faydaların algılanmasında önemli bir ölçüt olduğunu belirlemişlerdir.

Turizm gelişimin olduğu bölgede kadınlar için sınırlı olan iş imkânlarının turizm sayesinde artacağı sonucuna varılmıştır (Tooman, 1997).

Yaş: bu faktöre bakıldığında yapılan çalışmaların büyük bir kısmında genç nüfusun turizm gelişimine ılımlı yaklaştıkları görünmüştür diğer yandan ise bazı çalışmalarda ise genç nüfus ve yaşlı nüfus arasında olumlu ilişkiler saptanmıştır ama bu sonuçlar bölgeler arası farklılıklar gösterdiğinden bir genelleme yapılamaz.

Ülkemizde Kuşadası'nda yapılan araştırmada bireylerin yaşı bölgede ki ikamet süresi ile yerel halkın turizm gelişimine karşı anlamlı ilişki saptanmıştır (Çavuş & Tanrıserdi, 2002). Fakat Tomljenovic & Faulkner (2000)' yılında yapmış oldukları çalışmasının aksine, yaşlı insanların tutumlarının gençlere oranla negatif olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Söz konusu bu sonuçlar belirli bir bölge ve turizm çevresine özgüdür genellemesi doğru değildir.

(Huh & Vogt, 2008)' de yerel halkın turizm gelişiminin bölgenin ekonomik etkilere bağlı değişkende yaş durumunu dikkate alarak tutumlarını yedi yıllık süreç için de bir Alaka adasında araştırma yapmış ve yaşça genç bireylerin yaşlılara oranla olumlu olduğu sonucuna varmışlardır. Yaşça daha büyük olan kişilerin genç nesle oranla turizm gelişimine karşı tutumları daha az pozitif olduğu sonucuna varılmıştır (Brougham & Butler, 1981).

Eğitim Durumu: Eğitim durumu birçok açıdan olduğu gibi turizmin algılanmasında ve halkın turizm gelişimine karşı sergileyecekleri davranışlarda önemli bir rol oynamaktadır.

Yerel halkın eğitim seviyesi arttıkça bölgede ki turizme karşı olumlu davranış oranında artış olduğu ve olumlu tutum ile eğitim arasında bir ilişki olduğu saptanmıştır (Haralambopoulos & Pizam, 1996). Diğer yandan (Ahmed, 1986)' yılında yapmış olduğu bir araştırmada ise eğitim oranı yüksek bireylerin bölgede gerçekleşen turizm gelişimine tepkili ve olumsuz tutuma sahip olduklarını tespit etmiştir.

Doğum yeri: Literatürde genel olarak bireylerin doğum yerlerinin halkın turizme karşı algı ve tutumları üstünde etkisi olup olmadığı araştırılmıştır çünkü bölgeye göç yolu ile farklı yerden gelen bireylerin yerli halka oranla aidiyet düzeyinde farklılık bulunacağından verdikleri destek veya negatif duruşları arasında farklılıklar bulunmaktadır.

Davis, Allen, & Cosenza (1988)' de Florida'da araştırmasında yerel halkı turizme tepkilerinin değişkenliğine göre kümelere ayırmışlardır. "Sevenler" , "nefret edenler" şeklinde toplam beş farklı gruba ayırmıştır. Çalışma sonuçlarından biri "nefret edenler" grubunda ki bireylerin bölgenin yerlisi oldukları ve bölge turizminin hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları saptanmıştır. "Sevenler" grubundaki bireyler yörenin yerlisi olmayıp göçenler ve turizm sektörü hakkında yeterli bilgisi olanlardır.

Bölgede Yaşam Süresi: Turizm bölgesinde yaşam süresi daha uzun olan halkın turizm gelişime karşı düşüncelerin yaşam süresi kısa olan bireylere oranla daha olumsuz ve hassas olabilmektedir.

McCool & Martin (1994)' da ki çalışmasında, bölgede uzun süredir yaşamını sürdüren yerel halkın algısının turizm bölgesinde kısa süreli olarak ikamet eden halka oranla kötü olduğunu saptamışlardır.

Sheldon & Abenoja (2001)'göre toplumda uzun süredir yaşamını sürdüren bireylerin turizm gelişimine karşı sergiledikleri tutumlarının ikamet süresi kısa olanlara oranla hassas ve olumsuz olacağı sonucuna varmıştır. Ayrıca bölgede uzun süredir yaşamını sürdüren bireylerin turizm etkilerini daha pozitif algıladıkları belirtilmektedir (Pizam, 1978).

Weaver & Lawton (2001)' de Avustralya Tamborine dağında gerçekleştirdikleri araştırmaya göre ikamet süresi uzun olan bireyler kısa ikamet süresine sahip olanlarla karşılaştırma yapıldığında, turizm gelişimine yönelik olumsuz bir tavırlar göstermektedirler. Turizm gelişimine karşı olumsuz tutum içinde bulunanlar bölgede ortalama olarak 12,7 yıl kalmışken, turizm gelişimini destekleyen grup ise 8,7 yıl ve 9,1 yıl ikamet edenler ise tarafsız olmuşlardır.

(Andereck, Valentine, Knopf, & Vort, 2005)' çalışmasında her koşulda bu ilişkinin geçerli olmayacağını belirtmiş ve bölgede yaşama süresinin uzunluğu/kısalığında turizm etkisinin bireyler arası algılanması açısından olumlu ve olumsuz bulgular bulunmaktadır.

Medeni Durum: literatür taraması sonucunda medeni duruma göre verilen turizm desteğinde farklılık olmadığı söylenebilir.

Kuvan & Akan (2004)' de belek bölgesinde gerçekleştirdikleri çalışmada orman bölgeleri ilgili yaşanmış olan sorunların cinsiyet medeni durum ve yaş ile alakalı bir ilişkinin olmadığını vurgulamışlardır. Diğer yandan Sisam adasında yapılan bir çalışmada medeni durumu bekâr olan halkın cinsel taciz ve turizm arasında bir ilişki olmadığını düşünürken evli olanlarda ise tam tersi bir durum söz konusudur (Haralambopoulos & Pizam, 1996).

Meslek: Turizm sektöründe çalışanlar veya bu alanda çalışanların akrabalarının veya arkadaşlarının turizm gelişimine olan algılarının pozitif olduğu çoğu çalışmada saptanmıştır (Lankford & Howard, 1994), (Pizam, 1978). Turizmin ekonomik faydalarından yararlanan kesim turizm gelişimini daha çok desteklemektedir (Lindberg & Johnson, 1997). (Kuvan & Akan, 2004)' de yapmış oldukları çalışmasında, turizmle bağlantılı işlerde istihdam edilen bölge halkı turizmin ekonomik açıdan algı oranları yüksekken, istihdam imkânı bulamayanlar ise turizmin bölgede ekonomik açıdan sorunlara sebep olduğu ifadesi üzerinde yoğunlaşmışlardır. Farklı bir çalışmada ise (Andereck, Valentine, Knopf, & Vort, 2005)' de ABD'nin Arizona'da yaptıkları bir

çalışmada direkt veya endirekt olarak turizm sektöründen kazanç sağlayan halkın turizmin etkilerine olumlu oldukları sonucu elde edilmiştir. Ama bunun yanında turizmin toplumsal sorunlara sebep olduğuna dair sorularda sektörde istihdam edilenler ile edilmeyenler arasında farklılık bulunamamıştır.

Yerel halk yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamak için farklı iş kollarına olumlu bakmaktadır ve turizmin bunu sağlayabilecek istihdama sahip oluşu yerel halkın turizme daha olumlu bakmasını sağlamaktadır.

Ekonomik Bağlılık: Turizm gelişimin olduğu bölgede yaşamını sürdürmekte olan yerel halkın ve ailelerinin turizm sektörüne doğrudan veya bağlantılı işe sahip olmaları ekonomik bağlılık olarak adlandırılmaktadır (Perdue, Long, & Allen, 1990).

Thomson, Crompton & Kamp (1979)'da Cortus Christi de yapmış oldukları yerel halk, kamu sektörü personelinin ve özel sektör temsilcilerinin bulunduğu araştırmada, turizme bağımlılık oranı yüksek olan grupların turizm gelişimine karşı oldukça olumlu bir tutum sergiledikleri ortaya konulmuştur. Yapılan bu çalışmada, turizm girişimcilerinin, yerel halkın ve kamu çalışanlarına oranla turizme karşı daha olumlu yaklaşım içinde oldukları belirlenmiştir.

Besculides, Lee & McCormick (2002)'de bölge halkının turizm sektörünü kabulü ile sektöre duyulan ekonomik bağlılık ilişkisini incelemişler ve olumlu sonuca varmışlardır; çalışmaya göre turizm pazarında belli bir yere sahip olan halk, pazarın dışında olanlara oranla turizmi daha fazla desteklemektedirler. Ayrıca turizm gelişimine bağlılık arttıkça tutum o kadar olumlu olmaktadır (Pizam, 1978).

Ekonomik bağlılık ayrıca (Liu & Var, 1986)' çalışmasına konu edinmiştir bu çalışmalarında, yerel halk turizm sektörüne bağlı ve geçiminin çoğunluğunu turizm sektöründen sağlıyorsa, sektörün getirmiş olduğu projelerine karşı destek verdikleri sonucuna varılmıştır.

Fakat ekonomik bağımlılık ile yerel halkın tutumunun uyuşmadığı farklı çalışmalarda bulunmaktadır. (Teye, Sarikaya & Sönmez, 2002)'de yapmış oldukları çalışmada turizm sektörü içinde bulunan meslekte çalışan ve bu yüzden ekonomik açıdan turizm sektörüne bağımlılığı olan kişilerin turizm gelişimine yönelik olumlu olmayan tutum sergiledikleri sonucuna varılmıştır.

Ekonomik açıdan turizm sektörüne bağlı olmayan yerel halk turizm gelişimine daha olumsuz yaklaşmaktadır (Harril, 2004).

Turizm sektörüne ekonomik bağımlılık arttıkça olumsuz etkiler daha fazla fark edilmekte ve bunlar turizm sektörünün sağladığı olumlu etkilerin önüne geçmektedir (McGehee & Andereck, 2004).

Turistlerle Etkileşim: Turizm gelişimin olduğu bölgede turistler ile yerel halk arasında oluşan etkileşimin turizme karşı olan tutumun olumlu veya olumsuz düzeyde etkilediği ortaya çıkmıştır (Brougham & Butler, 1981), (Lankford & Howard, 1994).

Akış, Peristianis & Warner (1996)' da ki çalışmalarında ziyaretçi olarak gelen turistler ile yerel halk arasında etkileşim yoğun bir haldeyken halkın tutumunun olumlu olduğu sonucuna varılmıştır. Turistler ile fazla etkileşim sağlayan halkın, turizmin sağladığı faydaları ve pozitif yönlerini görmek için daha istekli olduğunu ve bölgede ki turizm gelişimine olumlu davranışlar sergiledikleri gözlemlenmiştir (McCool & Martin, 1994).

Diğer yandan (Pizam, 1978) turistler ile etkileşim içinde olan bölge halkının turizm gelişime karşı daha olumsuz tutumlar sergiledikleri gözlemlenmiştir.

2.5. YEREL HALKIN TURİZM GELİŞİMİNE KARŞI ALGI VE TUTUMLARI İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR VE ELDE EDİLEN BULGULAR

İlgi çekici olan bu konu hakkında ülkemizde ve dünyada birçok araştırmacı tarafından farklı turizm bölgelerinde çalışmalar yapılmıştır.

2.5.1. Türkiye’de Yapılmış Olan Çalışmalar ve Elde Edilen Çalışma Bulguları

Tosun (2002)' de yapmış olduğu çalışmada devletin politika açısından turizm gelişimini olumlu şekilde desteklediği bölgelerdeki plansız ve hızlı gelişmeden kaynaklı turizmin yararlarının bölge halkına yeteri kadar nüfuz etmediğinden, turizmin etkilerini algılarının daha düşük olduğunu sonucuna varmıştır. Aynı zamanda yerel halkın turizme karşı tutumlarının turizmin algılanan etkilerinin bir bütününden meydana geldiği sonucuna varmıştır.

Turistik değere sahip (Ürgüp) ve turistik özelliği bulunmayan (Acıgöl) iki farklı yerde 376 kişiye yönelik bir anket uygulanmış ve uygulama sonucunda bu farklı bölgelerde yaşamını sürdüren halkın da turizm ve gelişen sektöre olumlu tutum sergilediği saptanmıştır. Ve farklı bir çalışmada ise turistik değere sahip (Alanya) ve turistik özelliği bulunmayan (Gazipaşa) ilçelerinde gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada ise bölgeler arasında birtakım farklılıkların tespiti gerçekleştirilmiştir. Yerel halk, turistlerin bulunduğu alanda sosyal olanak, alt yapı da ki standartların artması ve ithal ürün tüketim miktarında ki oranının artırması gibi faktörlerin belirlenmesi açısından ikamet edilen yer önemlidir. Turizm gelişimi dolayısıyla bölgeye daha fazla yatırım yapılması ve iş imkânlarının artması, trafik sıklığı, halkın hoşgörüsünün artması, çevre kirliliği gürültü, geleneklerin ve göreneklerin olumsuz etkilenmesi veya zarara uğraması, fiyatlardaki artış, rekreasyon alanlarında yoğunlaşma gibi durumlarda ise daha öncekilerle benzeyen sonuçları olduğu saptanmıştır (Tayfun & Kılıçlar, 2004).

Alaeddinoğlu (2007)'de Van ilinde gerçekleştirdiği çalışmada turizmin gelişmesi sonucu yerel halkın beklentilerinin; yeni iş, kazanç kaynaklarının ve yerel halkın sosyal ekonomik seviyesinin gelişmesi yönünde olduğu saptanmıştır. Yazar Sivas ilinde 2008 yılında benzer bir çalışma gerçekleştirmiş ve yerel halkın olumlu yaklaşım sergilediğini belirlemiştir.

Yerel halk turizmin etkisiyle modernleşme ve gelişme, doğal kaynakların korunması ve turistlere yerel ürünleri satma olarak beklentilerinin var olduğu tespit etmiştir (Kiper, 2008).

Gümüş & Özüpekçe (2009)'da Foça'da yerel halk üzerinde oluşan turizm etkilerini belirleyebilmek açısından ikamet yeri, meslekleri, cinsiyet ve öğrenim gibi değişikliklerini temel almıştır. Ve bunlar sonucu halkın genel turizm faaliyetlerine karşı olumlu yaklaşmakta olduklarını belirlemişlerdir. Cinsiyet, meslek ve yaşanan yer için anlamlı farklılıklar ile karşılaşılmamıştır ama çevresel etkiler de anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Lisansüstü eğitim yapmışlar ve emekli olan bireyler turizmin sebep olduğu değişimleri dikkate almaktadırlar. Geri kalan halkın çoğunluğu ise turizmin ekonomik yönüyle ilgilenmektedir.

Beypazarı'nda yapılan bir çalışmada, yerel halkın turizm gelişiminin aynı anda olumlu ve olumsuz yönleri üzerinde yoğunlaştığı belirtilmiştir. Olumlu olan görüşler

genelde turizmin getirdiği ekonomik ve sosyal yönlü etkilerinde diğer yandan turizmin çevresel etkilerine karşı olumsuz görüŖe sahiptirler (Çetin, 2009).

Ayrıca (Keskin & Çontu, 2011)'de (Sinason) Mustafa PaŖa'da gerçekleŖtirdikleri araŖtırmada bölge halkının algılarına yönelik değerlendirme yapılmıŖtır. Sonuç olarak kasabada halkı turizme olumlu yaklaŖtıđı belirlenmiŖtir; ancak bölgede satılan ürün fiyatlarındaki artışlar, uyuŖturucu ve alkol kullanımını artırması, bölgede açılan eğlence yerlerinin bölgenin ahlakını etkilemesi turizmin meydana getirdiği olumsuz etkiler olarak saptanmıŖtır. Turizm gelişiminin bölgede yaşamını ikame eden yerel halk üzerinde ekonomik ve sosyal açıdan iyi etkilere sahiptir ama bulunduğu bölgede çevresel açıdan olumsuz etkiler meydana getirmiŖtir (Özdemir & Kervankıran, 2011). Yazarlar, yaptıkları çalıŖma bulguları sonucunda yerel halkın beklentilerinin: kamusal hizmetlerin artması alt yapı imkânlarının iyileŖtirilmesi ve artırılması yönünde olduğu tespit etmiŖtir. Ama bu beklentilerin gerçektelemediği saptanmıŖtır (Aypek, 2012).

2015 yılında Mardin'de yapılan çalıŖmada halkın turizm ile ortaya çıkması planlanan ekonomik etkilere büyük düzeyde önem gösterdikleri sonrasında ise çevresel ve sosyal etkilere önem verdikleri sonucuna ulaŖılmıŖtır (Toprak, 2015). Kayaağıl köyünde 21 kiŖiden oluŖan bir guruba mülakat yapılmıŖ ve yerel halkın turizme olumlu yaklaŖtıđı sonucunu ortaya koyulmuŖtur (Deniz, 2016) ve aynı yıl (IŖık & Özgür, 2016) yapılan çalıŖmada 400 kiŖiye anket düzenlenmiŖ ve sonuç olarak turizm gelişimine halkın olumlu bir yaklaŖım sergiledikleri belirlenmiŖtir. KahramanmaraŖ ilinde halkın turizm gelişime yönelik algı düzeyini belirlemek amacıyla 643 kiŖilik gruba anket yapılmıŖtır. Yapılan anketler sonucunda, erkelerin kadınlara oranla daha olumsuz tavırlar olduğu saptanmıŖtır. Turizmin il üzerindeki etkileriyle ilgili görüŖlerin bireylerin eğitim düzeylerine göre deđiŖiklikler göstermesine rağmen medeni durumları açısından farklılık göstermemektedir (Sandal & Karademir, 2016).

Artvin de yaşamını sürdüren yerel halkın turizmi sosyal, kültürel ve fiziksel yönden algılamaları üzerine gerçekteleŖtirilen anket çalıŖmasında halkın %80 gibi önemli bir oran ile kırsal turizm için yapılan faaliyetlerini desteklediği ve bunun kırsal kalkınma için etkili ve önemli bir araç olarak gördükleri belirlenmiŖtir (Mucahi & Özdemir, 2017).

Ülkemizde yapılmıŖ olan çalıŖmalar incelendiğinde yerel halk genel olarak turizmin olumlu etkilerinin olduğu görüŖündedirler. Ancak bölge halkının, yaŖamsal ve çevresel

varlıkların turizmden kaynaklı olarak kötü yönde etkilendiği zaman düşünceleri olumsuz olmaktadır ve turizm gelişimine olumsuz yaklaşımlar sergilemektedirler.

2.5.2. Dünyada Yapılmış Olan Çalışmalar ve Elde Edilen Çalışma Bulguları

Turizmin yerel halkın üzerindeki ekonomik ve pozitif etkilerinin olduğu sonucuna varılmıştır. Turizme ekonomik anlamda belirli düzeyde bağımlı olan bireylerin turizmin etkilerine yönelik daha olumlu tavır sergiledikleri tespit etmiştir. Fakat bölgeye gelen taşıma kapasitesinin üzerindeki turist nedeniyle yerel halkın davranışlarının olumsuz olmaya başladığı gözlemlenmiştir. Turizm gelişimi ile bölgede meydana gelen ses, çöp, trafik, suç oranının artması, kalabalık ve turizmin nedeniyle artan fiyatlar ile yerel halkın tutumlarının olumsuz olduğunu saptamıştır (Pizam, 1978).

Yerel halk turizm ile ne kadar iletişim halinde olursa turizmle alakalı o kadar çok olumlu düşünce ve algıya sahip olur. (Belisle & Hoy,1980)' de yaptıkları çalışmada yerel halkın bölgelerinde yer alan alt yapının gelişmesinden dolayı meydana gelen turizm potansiyeline olumlu yaklaştıklarını, turizm bölgesi ile bölge halkının yaşadığı yerler arası mesafe yerel halkın turizmi olumlu veya olumsuz olarak algılamasını etkilediği saptamışlardır. Ve yerel halkın turizme karşı olan tutumlarının turizmi nasıl algıladıkları ile ilişkili olduğu saptamışlardır. (Liu, Sheldon, & Var, 1987)' de yazarlar, Turizmin bölge halkı üzerinde oluşturduğu ekonomik etkilerinden bahsetmiş ve yeni iş fırsatları meydana getirdiği saptamışlardır. Ayrıca, yeni iş fırsatlarının meydana geldiğini böylece işsizliği önlediğini saptamışlardır.

Milman & Pizam (1998)' de gerçekleştirdikleri araştırmada turizmin yeni iş fırsatlarını ortaya çıkardığını saptamışlar ve turizm endüstrisinin yerli halk üzerine bir takım olumsuz etkilerinin olduğunu, bunların ise yerel halkın algılarında trafik, organize suç, alkolizm ve uyuşturucu olarak sıralarken olumlu etkilerin ise genellikle ekonomik yönde olduğu, turizmin iş olanaklarını arttırması, gelir ve hayat standardında yükseliş, vergi gelirindeki artış ve turizmin meydan getirdiği yaşam kalitesi olarak saptamıştır. (Ap J. , 1992)'de sosyal değişim teorisini temel alarak yerel halkın turizme karşı algısını araştırmıştır. Ve bunun sonucunda yerel halk ve turist arasında meydana gelen ilişki ev sahibi bölgede büyük ve dengeli bir yapıda olduğunda, turizmin oluşturduğu etkiler yerel halk tarafından daha olumlu karşılanmaktadır. Kırsal bir alanda ikamet eden yerel halkın

bölgelerinde meydana gelen gelişime dair algılarını belirlemek amacıyla Colorado'da yapılan çalışmada, yerel halkın tutumlarının ekonomik yönden bölgede ki faaliyetlerin yüksek olduğu müddetçe görüşlerinin olumlu olacağını belirlenmiştir (Lawrence, Hafer, Long, & Perdue, 1993). Ayrıca (King, Pizam, & Milman, 1993)' de yapmış oldukları çalışmada Nadi şehrindeki yerel halkın algılarını saptamak amacıyla çalışma gerçekleştirmişlerdir. Turizme sektörüne bağımlı yaşayan topluluklar turizmin sağladığı ekonomik yararları ve artış gösteren sosyal maliyetler arasındaki farkı görebileceğini ve olumsuz farkındalığın turizmin gelişimine yönelik karşıtlık oluşturmadığı sonucuna varmışlardır. (McCool & Martin, 1994) yazarlar turizmin algılanan etkilerinden kaynaklı olarak turizme karşı algılarının meydana geldiğini belirtmektedirler. (Akis, Peristianis, & Warner, 1993)' Kıbrıs'ın Rum yerlilerinin kıyılarındaki turizm algılarına yönelik bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Yapılan çalışmada Butler'in çalışmasına ek olarak değişiklik önerilmesini yapılmıştır. Yapılan çalışmada, halkın ekonomik yapısı, sosyal ve çevresel yapısında turizm gelişiminin ve algılanmış etkilerinde ters ilişki vardır şeklindeki Butler'in hipotezini doğrularına rağmen daha az gelişmişlik oranına sahip bölgelerdeki belli olmayan yanıtların büyük bir oranı doğrulanmıştır.

İngiltere'nin Dawlish sahil kasabasında halkın turizme karşı sosyokültürel algılarının belirlenebilmesi için çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada turizmin toplumun mevcut yapısını dolaylı yollardan değiştirdiği, ziyaretçilerin yiyeceklerini kendilerinin yaptığı konaklama tesislerinde konaklamasının sosyokültürel etkileşimin azalmasına sebebiyet verdiğini ve kültürel etkilerin önemsiz olduğu yönünde bir sonuca varılmıştır (Brunt & Courtney, 1999, s. 510-511). Turizmin gelişimine yönelik olarak bölge halkının tutumlarını ve algılarını ölçmek amacıyla Yeni Zelanda kırsal alanında yapılan çalışmada, algılanan olumlu etkilerin iş olanaklarının yaratılması, sosyal tesislerin yapılması ve sektöre bölgenin teşvik edilmesi olarak belirlenmiştir. Algılanan olumsuz etkilerin bölgede ki trafiğin artması, alkol kullanımındaki artış ve gürültünün artmasıdır (Mason & Cheyne, 2000).

Gürsoy, Jurowski & Uysal (2002)'de gerçekleştirdikleri çalışmada turizme yönelik yerel halkın sergiledikleri davranışları yapısal modelleme çerçevesi kapsamında incelemişlerdir. Sonuç olarak turist kabul eden halkın gelişime yönelik desteğinin oranını endişenin, ekonomik değerlerin, görünen maliyetlerin, kaynakların kullanılması ve turizm gelişiminin yararlarının bir bütün olarak etkilediği tespit edilmiştir.

Tosun (2002)'de Ürgüp'te ikamet eden halkın turizm gelişimine yönelik algı ve tutumlarının neler olduğunu ölçmeye yönelik yaptığı çalışmasında Nadi ve Florida'da yapılmış olan çalışmaları da dikkate almış ve bu şehirler ile çalışmayı yaptığı Ürgüp'ü karşılaştırmıştır. Karşılaştırma sonucunda ise yaşayan halkın turizmi genel olarak az oranda destek verdiğini ve diğer şehirlere oranla turizmin etkilerinin boyutlarının algılanması açısından az olduğu saptanmıştır.

Avustralya Sunshine Coast, Queensland'da yaşamını sürdüren halkın turizm getirmiş olduğu etkileri algılama durumunu ve bunun akabinde turizme yönelik desteği açıklamak amacıyla yapısal model ortaya çıkarmaya çalışmışlardır. Toplanan bulgular sonucunda algılanan ekonomik etkilerin bütününe yerel halkın turizme olan desteği açısından önemli olduğu sonucuna varılmıştır (Dyer, Gursoy, Sharma, & Carter, 2007).

Tichaawa & Mhlanga (2015)'de yapmış oldukları Victoria Falls'daki yaşayan halkın turizme yönelik karşı algılarını ölçmek amacıyla yaptıkları araştırmada, halkın turizm gelişimin meydana getirdiği kötü etkilerin yanında iyi ekonomik etkilerin de büyük oranda farkında oldukları tespit edilmiştir. Diğer yandan, ekonomik yönden turizme bağımlılık, fuhuş ve benzeri olan fuhuş ve bağlantılı hastalıkların da arttığını, bölgede yer alan arazi ve evlerin fiyatlarının büyük artışlar sonucu yerel halkın ulaşılabilirliğinin ötesine ulaştığı için olumsuz tutumların meydana geldiği saptanmıştır.

Yerel halkın turizm gelişiminin meydana getirdiği veya değiştirdiği sosyokültürel etkilerinin algılanması, ziyaretçiler ile halkın kültürel farklılıkların belirlenmesi amacıyla yaptığı araştırmasında, iki grubun aralarında önemli kültürel fark olmayan bireylerin, olumlu olan turizm etkilerini benimsedikleri saptanmıştır. Fakat turistler ve yerel toplum arasındaki kültürel mesafenin farkında olan vatandaşların ise genel olarak olumsuz görüşlere sahiptirler veya olumlu etkilere katılmadıkları sonucuna varılmıştır (Zaidan, 2016).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SLOW FOOD (YAVAŞ YEMEK) VE CITTASLOW (SAKİN ŞEHİR)

KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ VE GENEL BİLGİLER

Yaşamımızın her alanında karşımıza çıkmış olan Yavaş hareketin asıl başlangıç noktasının “Yavaş Yemek” olduğu söylenebilir. İki hareketin farklı amaçları bulunmasına rağmen birbirilerini tamamlayıcı özelliklere sahiptirler. Her iki türde yerel ve geleneksel olan kültürü korumaya amaçlamakta ve hayatın yavaş, rahat, keyifli bir biçimde geçirilmesini amaçlamaktadır (Knox, 2005).

Yavaş Yemek hareketinin uluslararası çapta yaygınlaşan Yavaş Hareketi anlayışından meydana gelen aktif ve örgütlenmiş olan sivil hareket olduğu söylenebilir. Sakin Kent (Cittaslow) düşüncesinin dayanmış olduğu temelleri anlayabilmek için öncelikle Yavaş Yemek hareketi üzerinde durulmalıdır (Mayer & Knox, 2006).

Bu hareketlerin çıkış noktası küreselleşmenin getirmiş olduğu tek tipleştirilmeye ve koşuşturma içinde oluşan hızlı yaşama karşı çıkan uluslararası harekettir. Bu hareketlerde sadece kişilerin yaşam ve yeme biçimlerine değil aynı zamanda Cittaslow sayesinde şehirlere de uygulanmıştır ve bu uygulama ile sürdürülebilir kalkınma hedefiyle dünya genelinde yayılma göstererek birçok üyeye sahip olmuştur.

Bu bölümde bu hareketler ile ilgili kavramlar detaylı incelenecektir.

3.1. YAVAŞ YEMEK (SLOW FOOD)

Slow Food Türkçe de yavaş yemek demektir. Bireyin sağlığında içinde bulunduğu çevrenin ve genlerinin etkisi olduğu oranda beslenme şekilleri önem arz etmektedir. Çağımızda zaman kavramının çok önem kazanmasıyla beraber insanlar zaman kullanımı konusunda birbirleriyle yarışır bir hale gelmişlerdir. Ve bu yoğun tempo içinde insanlar beslenmeye oldukça az ve kalitesiz bir zaman ayırmışlardır (Aytimur, 2015).

Dünyanın 120’den fazla ülkesinde sayıları 1500’e yaklaşmakta olan sofracı meclisleri (convivium) olan, yüz binin üzerinde üyesi olan ve 160’tan daha fazla ülkede bağlantıya sahip Yavaş Yemek Yavaş Hareketinin öncü bildirgesi konumuna sahiptir denilebilir (Radstrom, 2011).

Yavaş yemek; ekonomik yönden, unutulmak üzere olan ve ustalık gerektiren yemekleri ortaya çıkarmayı ve bunların uluslararası piyasada yer almasını amaçlamaktadır. Bunun yanında; küçük ölçekli üreticilerin birbirileri ile buluşmasını sağlayarak, karşılıklarına çıkan bürokratik engellere takılmamalarına yardımcı olmaktadır. Tüm bunların yanında olarak Slow Food, ortak kültürel yapının ve gastronomik sürdürülebilirliği amaç edilmiş bir harekettir. Dünyada aktif olarak çalışan sivil toplum örgütleri içinde yer alan bu hareket ayrıca Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü’de tanıdığıdır (Çiner, 2011).

Bu kavram ilk kez 1986 yılında Roma’nın simgesi sayılan meydanlardan birisi olarak bilinen Piazza di Spagna’nın İspanyol Merdivenleri’nde bir McDonald’s restoranının açılışı esnasında bir tepki olarak Carlo Petrininin önderliğinde bir grup protestocu ile başlatılmıştır. McDonalds’ı protesto eden gruba göre meydana açılan bu yeni mekân tarihi yerin estetiğini bozmakta ve İtalyan beslenme alışkanlığı ve kültürüne darbe vurmaktadır (Petrini & Padovani, 2011).

Petrini’ye göre, “*İnsanların mideleri hızla dolarken, ruhları yavaş yavaş boşalmaktadır*”. Asıl olarak insanın nefesini kesen, keyfine vararak rahat şekilde yemek yemesini engelleyen, lokmalarını insanların boğazında bırakan aşırı hızlı bir dünyaya başkaldırmanın öncülüğünü üstlenmiştir (Parkins & Craig, 2006).

3.1.1. Yavaş Yemek Manifestosu

Kâr amacı gütmeyen bağlı olan destekçilerine sağlıklı gıdaların tüketilmesi ve geleneksel olan değerlerin korunmasının önemini vurgulayan yavaş yemek hareketinin manifestosu, bu hareketin kurucularından olan Folco Portinari tarafından 9 Kasım 1989 yılında Paris’te hazırlanmıştır. 15 ülkeden katılan (Almanya, Brezilya, Venezuela, Arjantin, Japonya, Avusturya, Danimarka, Hollanda, İsveç, Fransa, İsviçre, İtalya, İspanya, Macaristan ve Amerika) delegelerin hepsi tarafından imzalanmasıyla resmi kimlik kazanarak kurulmuştur (Tezgin, 2018).

Yavaş yemek felsefesinin amacı, “iyi, temiz ve herkese eşit miktarlarda ulaştırılabilen gıda” prensipleri esas alınmıştır. Bu felsefe, bireylerin tüketmiş olduğu yiyeceklerin güzel tatlara sahip olmasına; gıdalar elde edilirken bitki ve hayvanların hayatları ile yaşam bölgelerine fazla zarar vermemesine; üretilen yiyeceklerin sağlıklı ve

temiz şartlarına uygun şekilde gerçekleştirilmesine ve bunların sonucunda ise üretilen ürünlerin adil fiyatlar ile tüketicilere ulaştırılmasına dayanmaktadır (Aydemir & Özdemir, 2014). Bu kavramları kısaca açıklayacak olursak

İyi: Hareketin temel ilkelerinden biridir. Mevsimsel olan taze ve lezzetli yiyeceklerin temin edilmesi esastır. Bu yiyeceklerin ise yerel halktan temin edilmesi gerektiğinin önemi üzerinde durmaktadır. Bu davranış ile yerel kültürlerin tanınmasına olanak sunulması amaçlanmaktadır.

Temiz: Bu ilke ise doğal çevreye, hayvan refahına veya sağlığımıza zarar vermeyecek gıdaların üretimi ve sağlıklı tüketimine dikkat çekmektedir çünkü bu bir döngü şeklindedir ve oluşacak bir olumsuzluk sonucu tüm döngü etkilenebilmektedir. Bu ilke sürdürülebilir bir şekilde üretimi yapılan gıdaların yerelliği ve genetiği değiştirilmemiş ürünlerin bulunduğu anlamına gelir (Earthmarkets, 2018).

Adil: bu ilke tüketiciler ve üreticiler adına makul fiyat ve adil ödeme koşulları anlamına gelmektedir. Ayrıca Slow Food kalite standartları içinde yer alan iyi-temiz-adil gıda üretimi için Afrika’da yer alan 2500 sebze bahçesi hedefi günümüzde bu sayının 2017 itibariyle 10,000’e çıkarılmıştır (FondazioneSlowFood, 2018).

Yavaş yemek felsefesinin savunduğu; *iyi, temiz ve adil* gıdanın temel düşüncesi, tüketilen yiyeceklerin *lezzetli* olması; dünyada bizimle birlikte yaşayan diğer canlı türlerine ve bireyin kendi sağlığına zarar vermeden, *temiz* bir şekilde üretilmesi ve üretimde emeği olan üreticilerin, çiftçilerin emeklerinin karşılığı olanı *adil* bir şekilde almalarının gerekliliği vurgulanır. Gıda üretiminde tüketiciler, yalnız tüketici olarak değil, aynı zamanda eş-üretici olarak görülmektedir (SlowFood, 2018). Bu harekete göre; en iyi olan gıda iyi, temiz ve adil kriterlerinin hepsine uygun olarak üretilmiş olandır.

Bundan dolayı insan sağlığının, doğal değerlerin ve üreticinin korunması bu 3 kritere göre gıda üretiminin yapılmasıyla mümkün olacaktır.

Yavaş Yemeğin felsefesinin ana taşları Francesco Angelita’nın 17. Yüzyılda yazdığı bir eserine dayanmaktadır. Yazar bütün canlıların yaratıcıdan bir mesaj taşıdığı düşüncesi ile yavaş yaşamının erdem olduğunu söylemiş sonrasında ise salyangozlarla alakalı bir eser yazmıştır (Fullagar, Markwell, & Wilson, 2012).

Bu yüzden Yavaş Yemek (Slow Food) sembolü olarak bir salyangoz kullanılmaktadır.

Çünkü salyangoz emin şekilde çok yavaş hareket etmekte ve arkasında bir iz bırakarak gitmektedir ve ana mesajı vermektedir.

Kaynak: Slow Food, 2018

Şekil 3.1.Yavaş Yemek Hareketi Logosu

Bu hareketin logosu olan “salyangoz”, gideceği yere varmak için fazla zaman harcar, acelesi yoktur ayrıca evini sırtında taşır. Salyangoz yavaşlıktır ve felsefede ise yavaşlık ise bir erdemdir. Ağır başlı ve erdemli olmayı temsil etmektedir. Salyangoz, insanlığın günümüzde ulaşılmış olduğu doğa bilgisinin ne derece önemli olduğunu ifade etmektedir (Acuner, 2015).

Yavaş yemek hareketinin ana temelini “convivium” oluşturmaktadır. Latince olan “convivium” kelimesi “ziyafet” anlamına gelmektedir. Eski Romalıların düşüncesine göre yaşamak, hayatı paylaşmanın yanında beraber yemek yeme ve masayı paylaşmak demektir.

Convivium; yerel ürünlerin ve geleneklerin teşvik edilmesi, basit geleneksel aşçılıkların ve yemek toplantılarının düzenlenmesi, yavaş yemek yeme felsefesini yaymak ve eğlenmek için düzenli şekilde görüşen gruplarıdır. (Yurtseven, Kaya, & Harman, 2010).

Bu harekette küresel pazar ekonomisinde, büyük ve küresel olan işletmeler tarafından yok edilme tehditi içinde bulunan insanların duyarlılığını yansıtmaktadır.

Başta İtalya olmak üzere, birçok ülkede ve Türkiye’de Slow Food merkezleri bulunmaktadır.

Slow Food’un Türkiye’de sınırları içinde 24 adet convivium (convivia) şubesi yer almaktadır. Bunlar; aşağıda yer alan tabloda bulunmaktadır.

Tablo 3.1. Türkiye’deki Slow Food Şubeleri

Türkiye’deki Slow Food Şubeleri ve Liderleri
1. Ankara / Öney Tan Aylin
2. Antalya-Mavi Yengeçler / Bağlan Gülcen Ezgi
3. İstanbul-Balkon Bahçeleri / Kabasakal Guzeloglu Leyla
4. İstanbul-Fikir Sahibi Damaklar / Arslanoğlu Ayşenur
5. İstanbul-Göbeklitepe / Badilli Muhammed
6. İstanbul-Kars / Koculu İlhan
7. İstanbul-Şile, Palamut / Denizci Fatma
8. İstanbul-Yağmur Böreği / Yavi Ayfer
9. Çanakkale-Bozcaada / Göztepe Yahya
10. Çanakkale-Gökçeada / Altın Aytaç
11. Çanakkale-İda / Ülgen Mustafa Alper
12. Balıkesir-Ayvalık, Delice / Kürşat Ali
13. Rize-Çamlıhemşin, Fırtına Vadisi / Erol Özlem
14. Gaziantep-Şehitkâmil / Hösükoğlu Filiz
15. Şanlıurfa-Halfeti / Özdal Nihat
16. Batman-Hasankeyf / Yurtseven Hüseyin Rıdvan
17. Kastamonu-İhsangazi / Huriye Gök Ebru
18. İzmir-Bornova, Bardarcık / Atilla Nedim
19. İzmir-Keçi Karaburun, Mordoğan / Okuyan Zuhul
20. İzmir-Seferihisar, Mahal / Eken Güven
21. İzmir-Teos / Soyer Neptün
22. Kırklareli-Trakya / Çakir Ali
23. Muğla-Bodrum, Yavaş Gari Bodrum / Kurtsan Deniz
24. Aydın-Yeni Pazar / Terzioğlu Fatma Sevil

Kaynak: (SlowFood, 2018)

Her bir convivium üyesinin temsil etmekle yükümlü olduğu bölgesi vardır. Bu bölgelerin her biri bulunduğu coğrafyanın geleneksel ve yerel olan ürünlerini temsil ile yükümlüdürler.

Bu toplulukta amaç farklı yemek ve gıda kültürlerini fırsat olarak değerlendirip bunların hepsini pratik ve yenilikçi projeleri oluşturmak için kullanırlar.

3.2. YAVAŞ YEMEK OLUŞUMUNA ETKİ EDEN PROJELER

Hareketin ana yapısı incelendiğinde, gastronomi tabanlı olan en yaygın sivil toplum kuruluşudur. Kuruluşun 15 ülke tarafından kabul görmüş olan bir manifestoya ve uygulanacak olan faaliyetlerin gerçekleşmesi için çeşitli oluşumlara sahiptir.

Bunlardan bazıları; Terra Madre, , Presidia, Earth Markets ve Ark of Taste “tir (Fondazione Slow Food, b.t)’dir. Farklı hedefler için olsa da genel olarak yemek kültürünü korumak, ekolojik üretimi destekleyip yerel ürünlerin tanıtılmasını amaç olarak gütmektedir. Bu sayede yavaş yemek akımını insanlara duyurmak amacındadır. Bu projelerin amaçları ve işleyişleri aşağıda kısaca anlatılacaktır.

3.2.1. Presidia

Yerel bir proje olan presidia bir ürünü üretimini sağlayan bir grup üretici üzerinde yoğunlaşp pazarlama ve üretim teknikleri geliştirip çalışmaların ekonomik açıdan verimli bir halde olmasını amaç etmektedir.

Bu program yavaş yemek akımını benimseyen üreticilerin, ürünlerinin doğrudan pazarlanmasını, tanıtımını yapmaya ve korunmasını amaçlayan bir programdır. Yavaş Yemek akımı Biyolojik Çeşitlilik Vakfı, dünyada Presidia projesinin tanıtılmasına ve gelişmesini desteklemektedir. Toskana’da 2003’de kurulan ve kültürel kimliğe, dünya kaynaklarına, tüketicilerin sağlığına ve sürdürülebilir hayvancılığa saygılı olan tarımsal sistemi destekleyip önemektedir.

1999 yılında İtalya’da başlayan bu proje Ark Of Taste projesinin parçasıdır. Proje ile soyu tükenmek olan üzere olan ürünler, Ark projesi tarafından bizzat katalog edilmiş ve yavaş yeme, Presidia projesiyle dünyada gıdaların üretimine katkıda bulunma kararı vermiştir. İlk iki “test projesi” Piedmont bölgesinde yapılmıştır. Birincisi, Morozzo horozunu kurtarmak amacıyla iken; ikincisise, Toskana’da Zolfino fasulyesini kurtarmaya yönelik çalışma olmuştur.

İtalyan Presidiası’nın tanıtıldığı 2000 yılında Torino şarap ve yiyecek festivali düzenleyerek ile medya ve kamunun büyük ilgisini çekmeyi başarmıştır ve dikkatleri üzerine çekmiştir. Günümüzde italyada birçok proje yer almaktadır ve yapılan projeler ile

tarihi ekosistemlerin korunması, kırsal bölgelerin ekonomik olarak canlandırılmasına, yöresel kalkınmaya ve turizme olumlu katkılar sağlamaktadır.

Bu proje yalnız üretimle alakalı olmayıp çevresel ve sosyokültürel yönlerle de ilgilidir. Sadece gastronomik geleceğin korunmasına yönelik değildir. Üretilen ürünlerin teknik desteğine üretimden tüketimine kadar olan süreçte ihtiyaç duyulan ekipmanların desteğine ve geliştirilme aşamasına da destek sağlamaktadır.

3.2.2. Terra Madre (Toprak Ana)

2004 yılında yavaş yemek hareketine destek amaçlı olarak bu hareket başlatılmıştır. Uluslararası Gıda Toplulukları Ağı olan Terra Madre hareketinin düşüncesi, küresel bir hal alan dünyanın türlerin ve kültür çeşitliliğinin, yerel ekonomilerin bilgi birikimini ortadan kaldırdığını düşünerek, yerel üreticileri bir araya getirmeyi amaçlayan, geleneksel beslenme alışkanlıklarına gösterilecek olan önemle toprağa çok bağlanacağını ve bunun da insanları daha çok rahatlatacağını savunmaktadır (Eker, 2018).

Dünya üzerinde 2000'den fazla üyesi bulunan Terra Madre ağı içinde küçük ölçekli olan çiftçileri, balıkçıları, gıda zanaatkarlarını, hayvan yetiştiricilerini, akademisyenleri, aşçılarla beraber tüketicileri ve 180'den fazla gençlik grubunu kapsamaktadır. Ayrıca iki yılda bir 160.000 kişilik üye sayısı ile dünya toplantıları ile bölgesel-ulusal toplantılar, uluslararası alınacak tedbirler için aksiyon günü ve gıda sistemi ile alakalı bütün uluslararası projelerle ilgili düzenli etkinlikler düzenlenmektedir. (Focazeytindalı, 2018). Bu etkinliklerde biyolojik çeşitliliği ve çevreyi korumak, GDO'lu ürünlere karşı çıkmak, tohumun patentleşmesine karşı çıkmak, su hakkını savunmak, geleneksel üretim yöntemlerinin sürdürülebilirliğini sağlamak, küresel güçlerin dayatmalarına direnmek karşı gelmek gibi pek çok konuda tartışmalar, toplantılar yapılmaktadır ve üretime yönelik olarak projeler sunulmaktadır (FondazioneSlowFood, 2018). Yavaş yemek hareketini desteklemek amacıyla kurulmuş olan TerraMadre hareketinin güncel logosu aşağıdadır.

Kaynak: (Terramadre, 2018)

Şekil 3.2. Terra Madre (Toprak Ana) Hareketi

3.2.3. Ark of Taste (Lezzet Sandığı)

Dünya üzerinde varlığı yok olma tehlikesi olan gıda ürünlerinin hepsini seçerek katalog haline getirilmiştir. Torino'da yer alan Salone del Gusto'da 1996'da toplanılmıştır.

Birliğin temel amacı, üretici olan ve tarımsal yapıyı besleyen ekonomik, kültürel miras ile sosyal açıdan farklı örnekleri kurtarmaktır. Bunun için ise karmaşık eski zengin yeteneklere ve tekniklere ihtiyaç vardır. Özel ve farklı, duyuşal yönden mükemmel özelliğe sahip olan ürünler ve tatlar, genelde izole edilmiş yerlerde ve zorlu şartlara uyum sağlayıp yetişmiş şekilde bulunmaktadır. Hareketin amaçları içinde bu şartlarda devamlılığını sürdürebilen ürünleri listelemek ve korumaktır. Dünya üzerinde 4814 ürün dâhil edilmiştir. (Fondazione Slow Food, 2018)

1999 yılında İtalya'da başlatılan listeleme sürecinin başarıyla sonuçlanması ile öncelikle Almanya ve Amerika olmak üzere diğer ülkelerde komisyonlar kurarak çalışmalar sürdürülmüştür. Hollanda, Fransa ve İsviçre de bu çalışmalara dâhil olmuştur ve 2002 yılı içinde uluslararası komisyon temeli atılmıştır. Günümüzde ise ulusal komisyonlar ve uluslararası komisyonlar, yavaş yemek birliği de endüstriyel tarımın ve

tektipleşmenin tehdit oluşturduğu yerel kültür ürünlerini keşfederek ve korumayı amaçlamaktadır (Fondazione Slow Food, 2018).

The Ark of Taste, sadece katalog üzerinde olan arşiv çalışması değildir. Ayrıca Presidia için bir altyapı sağlamaktadır. Yapılmış olan araştırma, kataloglama ve araştırmaya ait çalışmalar, Presidium Projesine dahil olan üreticilerle birlikte uygulamaya da geçirilmektedir.

3.2.4. Earth Markets (Yeryüzü Pazarı) Projesi

2006 yılında üretimin başlangıç noktası olan çiftçiler tarafından global bir ağ olarak kurulmuştur. Sanremo’da organize edilen Yavaş Şehir İtalya Ulusal Kongresi, ülkede farklı 100 bölgede çiftçi pazarlarının yapılması kararı almışlardır. İtalya ve Yavaş Yemek Biyo Çeşitlilik Vakıfları çalışmalara başlamış, pazarlar gezilerek, örgütler ile küçük çiftçiler ve üretici birlikleriyle görüşmeler yapılarak konunun uzmanlarından görüşler alınmıştır. Birliğin simgesi ise aşağıda yer almaktadır.

Kaynak: Earth Market, 2018

Şekil 3.3. Earth Markets (Yeryüzü Pazarı) Logosu

Dünya üzerinde günümüzde 65 adet Yeryüzü Pazarı bulunmaktadır. Bunlardan üçü Türkiye’de olan Foça Earth Market, Gökçe Ada Earth Market ve Şile Earth Market’tir.

Birliğin özellikleri;

- Yalnız kendi üretmiş oldukları ürünleri satan çiftçilerden oluşmaktadır.
- Yavaş Yemeğin iyi, temiz, adil ilkesine uygun üretilen ürünler bulunur.
- Mevsimsel sürdürülebilir ve yöresel tarım yöntemleri ile üretilen ürünler üretilir ve fiyatların ulaşılabilir düzeyde olmasına dikkat edilir.
- Tüketici ve üretici birbirleriyle aracı olmaksızın doğrudan iletişim kurarak ürün kalitesi hakkında bilgi alışverişinde bulunur ve sorumluluğu almış olur.
- Ve bu proje sayesinde üreticiler ve ürün uluslararası düzeyde yer değiştirme olanağı bulur.
- Earth Market sadece bir Pazar yeri değil ayrıca ürünlerin tadıldığı bir tadım yeridir. (Fondazione Slow Food, 2018).
- Kurulan pazarlar, ayrıca ürünlerin tanıtımının yapıldığı birer bilgilendirme tezgâhidir.
- Yöresel mutfaktan esinlenen, yerel ürünlerin kullanılarak yapılan ve yavaş yemek akımına uyumlu bir restoranolara da sahiptir. Ayrıca Yavaş yemek felsefesinin bu projedeki rolü, kurulma aşamasından yasal düzenlemelere dair bütün planlamalar ve planların uygulamaya geçiş aşamalarında yer almaktadır.

3.3. CITTASLOW KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

3.3.1.Sakin Şehir (Cittaslow) Kavramı

“Slow” İngilizce de yavaş, durgunluk ve sakinlik anlamları taşımaktadır. Ayrıca Slow kelimesi bir durumu, aktiviteyi veya yeri tanımlamak amacıyla kullanılırsa durgun anlamlarına karşılık gelmektedir (Cobuild, 2006).

Cittaslow, İtalyanca “Citta” ve İngilizce “Slow” kelimelerinin birlikte kullanılarak oluşturulmuştur. Citta, İtalyanca şehir anlamına gelmektedir Slow kelimesi ise sakin, yavaş gibi anlamlar içermektedir. Cittaslow, sakin şehir, sakin kent, yavaş kent veya yavaş şehir gibi çevrilebilir (Sezgin & Ünüvar, 2011).

Sakin şehir ile alakalı olarak literatürde “yavaş şehir” kelimesinin kullanıldığı görülmektedir.

Ama dilimizde yavaş kelimesinin miskinlik veya tembellik gibi olumsuz çağrışımlara sahip olmasından dolayı ve Cittaslow Türkiye resmi internet sayfasında Cittaslow unvanına sahip şehirler için sakin şehir denildiği için çalışmamızda “Cittaslow” kavramı “sakin şehir” olarak kullanılmıştır.

Sakin şehirde ve Yavaş Hareketinde geçen yavaşlık ifadesi yaşam kalitesinin daha iyi olması anlamına karşılık gelmektedir (Radstrom, 2011, s. 94). Sakin kent kavramında tıpkı daha önce ortaya çıkmış olan yavaş yemek felsefesi gibi salyangozu kendisine sembol seçmiştir. Ve bu logo ile yavaş yemek ile doğrudan ortaklığına vurgu yapmaktadır. Yavaş yemek logosundan farklı olarak sakin kent logosunda salyangozun sırtında bir kent taşımasıdır ve sloganı da şu şekildedir “Yaşamın Kolay Olduğu Kentlerin Uluslararası Ağı”.

Kaynak: (Cittaslow.org, 2018).

Şekil 3.4.Cittaslow Resmi logosu

Yavaş Hareketi aslında Yavaş Yemek ve Sakin Şehir olarak bilinen fikirlerin çıkış noktası olmuştur. Aslında küreselleşmenin bireylere dayatmış olduğu hızlı hayata karşı meydana çıkan ve hızlı yaşam olgusunun zarar verdiği değerlerin ana merkezine konulmuş olan ifadedir. Yavaş Hareketi sanıldığı üzere kurumsal hareket olmayıp lideri, ofisi veya idari kurulu bulunmamaktadır (Honore, 2004).

Cittaslow, hızlı ve modern yaşamın, bireylerin hayatlarına olumsuzluklar kattığı için eleştiren bir harekettir. Toplumsal hayatın birçok alanında uygulanma imkânı bulan modern ve hızlı tüketim kalıplarının değiştirilmesi amacı gütmektedir (Sezgin & Ünüvar, 2011). Sakin şehirler, küreselleşmenin meydana getirdiği homojen tek tip mekânlar gibi olmak yerine kendi kimliğini ve özelliklerini bozulmadan korumuş şekilde dünya sahnesinde yerini korumak ve bu şekilde dâhil olmak isteyen şehirlerin dâhil olduğu uluslararası birliktir (Cittaslowturkiye.org, 2018). Ayrıca yavaşlık ya da sakinlik kelimesi yaşamın yavaş olduğu anlamı taşımaz “yavaşlık kelimesi ile teknolojinin getirmiş olduğu kirlilikten uzak olmak, gerek görüldüğünde hızlanıp veya yavaşlayarak aradaki dengeyi sürekli sağlamayı ifade etmektedir. Rönesans dönemine ait en önemli düşünceler arasında bulunan ve hızlı bir yaşam sürerken dikkatli olmak; gerektiği zaman hızlanıp, gerektiği zaman yavaşlayarak arada bir denge sağlamak anlamına gelen “festina lente” prensibi diğer yavaş akımlarında olduğu üzere Yavaş Kent akımının da ana prensibidir. Yavaş kentler iş temposunun yavaşlatılarak düşürüldüğü yerler değil; tam aksine çalışmayı ve üretimi amaç edinen yerlerdir (Bilgi, 2013).

3.3.2. Sakin Şehir (Cittaslow) Manifestosu

Sistem olarak son derece güçlü yapıya sahip olan bu organizasyon temelinde güçlü hedefleri ve kurallar bütününe barındırmaktadır.

Ve bu kuralları birliğin resmi sitesinde yer alan manifestosu ile paylaşmışlardır. Paylaşılan manifestoda birliğin ne şekilde bir yol haritası izleyeceklerine ve bunun birlik üyeleri ve kamuoyuna nasıl duyurulacağına dair bilgilerden bahsedilmektedir. Küçük yerleşim yerlerine odaklanarak bu yerlerin kendi kimliklerini koruyarak sürdürülebilirliğini sağlamaya yönelik çabaları belirtmektedir. Geleneksel olan yemek pişirme ve tüketme kültürlerini bölgeye ait olan değerlerin ve kültürün korunması ile yerel gıda üretiminin sürdürülmesine değinilmiştir.

Modern zamanın gerekliliklerini yerine getirerek aynı zamanda tarih, kültür ve çevrenin de korunması ve yozlaşmasını önleme amacı gütmektedir. Birliğin manifestosunda sorun tespiti ve bu sorunların çözümüne yönelik yol haritası belirlemektedir ve bu yönüyle yol göstericidir. Birlik üyesi olan veya olma niyetinde olan kentler için bir nevi reçete görevi görmektedir (Cittaslow.it/manifesto, 2018).

3.3.3. Sakin Şehir (Cittaslow) Olgusunun Tarihsel Süreci

Greve in Chianti şehrinin eski belediye başkanı olan Paolo Saturni 1997 yılında Slow Food merkezine mektup göndermiş ve bu oluşumun kurucusu Carlo Petrini'ye; kendine has yaşam şekli olan ve koruması gereken özel ürünlere sahip küçük kentleri de içine kapsayacak şekilde Yavaş Yemek hareketini daha da geliştirmeyi önermiştir (Öztürk, 2012).

Sonrasında ise Carlo Petrini, şuan ki Sakin Şehirler Birliği'nin bulunduğu Orvieto'da 1997'de bir araya gelen Dünya Yavaş Yemek Kongresinde sakinliği özümseyen bütün şehirlerin ortak çatının altında bir araya gelmesi fikrini ortaya çıkarmıştır (Miele, 2008). Bu kongreden 2 yıl sonra da Slow Food birliği başkanı olan Carlo Petrini, Orvieto (Stefano Cimicchi), Positano (Domenico Marrone), Bra (Francesco Guida) başkanlarıyla Orviet şehrinde 15 Ekim 1999 tarihinde Cittaslow sözleşmesini beraber imzalayarak bu felsefeyi sürdürülebilir kentler olarak farklı bir boyuta taşımışlardır.

Tüzüğüne ise kâr gütmeyen bir organizasyon olduğu vurgusu yapılarak, ulusal ve uluslararası bir yapıya sahip birliğin merkezin adresini "Orviet da Via Ripa Di Serancia I, 16, Aziz John Manastırındaki Palazzo del Gusto" olarak belirlemişlerdir. (Cittaslow.org, 2018).

Temel de Cittaslow, mevsim şartlarına uygun bir yaşam alanının meydana getirilmesi yerel halkın sağlığına özen gösterilmesi aynı zamanda bunun bölgeye ziyarete gelenlere de söylenmesi gibi belirli misyonları üstlenmiştir. Aynı zamanda tarihi akış içinde Cittaslow, otantik ürünlerin üretim koşullarının iyileştirilmesi, korunmasını, iyi ve sağlıklı gıda üretimi, restoran, kafeteryalar, alışveriş merkezleri, ibadethaneler gibi alanların tarihi yapıya uygunluğunu sağlamayı amaçlamıştır. (Gündüz, Öner , & Knox, 2016).

İtalya doğumlu olan bu oluşumun sonucunda en fazla Sakin Kent bu ülkede yer almaktadır. Ayrıca bu ülke geleneksel yönden bölgesel ve yerele bağlı kimliğin güçlü bir ülkedir. Ayrıca bugün bile İtalya'da geçmişten süregelen bölgesel kimliklerin varlığı devam etmektedir. Tüm bunlar düşünülünce Sakin Kentin İtalya'da ortaya çıkıp gelişim göstermesinin nedenlerinden biri sayılabilir (Radstrom, 2011, s. 110).

9 Haziran 2018 itibariyle dünya üzerinde 30 ülkede toplamda 241 adet Cittaslow bulunmaktadır (Cittaslow.org, 2018). Sayıca en çok üyesi bulunan İtalya takibinde Polonya bulunmaktadır. Almanya'nın peşine en fazla Cittaslow kentine sahip 4 ülkeden biri ise Türkiye'dir. Ülkemizde 2018 Haziran verilerine göre şu an Akyaka, Gerze, Gökçeada Göynük, Eğirdir, Halfeti, Mudurnu, Perşembe, Şavşat, Uzundere, Yalvaç Seferihisar, Yenipazar, Vize ve Taraklı olmak üzere 15 adet bulunmaktadır (Cittaslowturkiye.org, 2018).

3.3.4. Sakin Şehir Organizasyon Yapısı

3 ana organdan oluşan bir yapıya sahiptir. Bunlarda ilki koordinasyon komitesidir ve ulusal ağların temsilcilerinden oluşmaktadır.

Diğeri ise hareketin bilimsel yönden altyapısının genel hatlarını çizip oluşturan Bilim Komitesidir. Ve son olarak birliğin operasyonel yanından sorumlu olan Genel Merkez(sekreteryaya) dır. Yapı ulusal ağlardan meydana gelmektedir ve bir ülkede 3 Sakin Kent olmasıyla beraber ulusal ağ kurulabilir. Bu ağ bulunduğu ülkenin adaylık süreçlerini değerlendirerek genel merkez ile aralarında iletişim sağlayarak hareketin gelişmesi ve yaygınlaşması için projeler üreterek gelişimi sağlayabilirler. Koordinasyon komitesi Başkanı Stefano Pisani olup 11 başkan yardımcı ve üyelerden oluşmaktadır. Başkan yardımcılarında biri olarak Türkiye'nin İlk Sakin Şehir unvanına sahip Seferihisar'dan Tunç Soyer'dir.

3.3.5. Sakin Şehir (CittaSlow) Kriterleri ve Adaylık Süreci

Sakin şehir unvanına sahip olmanın belirli kriterleri vardır ve bunlar net bir şekilde belirtilmiştir. Kriterlerin uygunluğu denetlenirken ayrı bir özen gösterilmektedir ve Paolo Saturnini, Cittaslow hareketini şöyle ifade etmektedir: "Cittaslow hareketi değişimin kendisine karşı değil, değişim için uygulanan yanlış yollara ve yöntemlere karşıdır. Bu yüzden, şehirlerin başvurularını üyeliğe kabul ederken dikkatli davranmamız gerekmektedir." (Parkins & Craig, 2006, s. 79). Kentlerin söz konusu kriterlerin en az yüzde 50 si ve üzerinde puan alması gerekmektedir. Ayrıca 7 ana başlık altında 59 ölçüt ve de farkındalık başlığı altında yer alan 3 özel koşulu gerçekleştirmeleri gerekmektedir.

Alınan puanlar sonucunda Uluslararası Bilim Komitesince gerçekleştirilen çalışmaların Birlik tarafından onay almasının peşine geçerli olacak kriterler ilk olarak bir yıllık denemeye tabi tutulurlar. Daha önceki kriterlere yeni kriterlerde olan önemli değişiklik perspektif ve zorunlu olmasıdır (Cittaslowturkiye.org, 2018).

- Zorunlu olan kriterler listede asteriks ile belirtilir (*).
- Perspektif kriterler (**) asteriks ile belirtilir, sakin şehir adayı olan kentin geleceğe dair kesin ve imtiyazlı olan taahhütlerin olduğu kriterlerdir. Gerçekleştirilen perspektif kriterlerinde %15'lik puan artışı kazanırlar.
- Yerel belediyelerin başlattığı projelerde, projelerin başlangıç zamanı ve hangi oranda başarılı olduğu yapılan programlar ve planlar üzerinden kriterler değerlendirilirken dikkate alınır.
- Word formatında başvuru dosyası hazırlanır. Dosyada kriter başlığı altında yapılanların listesi yer almalıdır ve bunlar ile yapılmış olan çalışma ve etkinlik fotoğraflarında bulunması gereklidir.
- Yapılan her türlü faaliyetlerin belgelendirilmesi gerekmektedir.
- Yerel belediyenin yaptığı yazışmalar, alınan raporlar, mecliste alınan kararlar veya toplantıda alınmış olan kararlar ve fotoğraflar ek bir belge olarak kriter numaraları da belirtilerek sunulmalıdır.
- Puanlama yapılırken söz konusu kriterin gerçekleştirilmesi amacıyla yapılan çalışmalarda dikkate alınmaktadır. Örnek verilecek olursa bölgede hava ölçümü yapıp bunu belgeleyen kent tam puan alırken bunu yapmayan kent tam puan alamaz veya bu ölçümü plana dâhil eden ve henüz gerçekleştirme fırsatı bulmayan kentler ara puan alabilirler. Fakat bunlar için yapılan çalışmalar kanıt amacı ile dosyaya konulmalıdır.

Birliğe katılma hakkı elde eden kentler sakin şehrin kriterlerini benimseyip bunları yaymak ve kamuyu yönlendirmeli ve seçimler esnasında yerel özelliklerin yanı sıra sakin şehir özelliklerini göz önünde bulundurarak oluşumun hedeflerine uygun katkıda ve katılımı sağlamalıdır (Doğutürk, 2010). Cittaslow kriterleri 7 ana başlıkta oluşur bunlar şu şekildedir (Cittaslowturkiye.org, 2018);

1. Çevre Politikaları

Çevre, canlı türlerinin geliştiği ve sürekli olarak etkisinde bulundurduğu fiziksel, biyolojik ve kimyasal faktörlerin bütünü diye tanımlanabileceğinin yanı sıra, insan faaliyetlerinin yer aldığı ve canlı varlıklar üzerinde doğrudan veya dolaylı yönde etkide bulunabilecek biyolojik, fiziksel, kimyasal, toplumsal gibi faktörlerin belirli zamanda oluşan toplamı olarak da tanımlanabilir (Keleş, 1998).

- Sakin kent unvanına sahip olacak yerin hava temizlik oranının yasalar tarafından belirlenen oranda olması ve bunun belgelenmiş olması (*).
- Su kaynaklarının ve tüketilen suyun temizliğinin belgelenmesi (*).
- Sakin kentin içilebilir su tüketiminin ülke ortalamasıyla karşılaştırılması.
- Sakin kente ait katı atıkların toplanılması ve ayrıştırılmaların (kağıt, cam, plastik vb.) yapılması (*).
- Evsel ve endüstriyel olan atıkların anaerobik çürütme ile bir tür gübreye dönüştürerek toprağı gübrelemek.
- Atık su arıtma tesislerinin bulunması (*).
- Bölgede bulunan yapılarda enerji tasarrufunun sağlanması ve önlemler alınması.
- Kamuda yenilenebilir kaynaklar ile enerji üretilmesi.
- Kentte oluşabilecek olası görüntü kirliliği ve trafik gürültüsünün azaltılması.
- Gereksiz oranda ışık kullanımının oluşturduğu kirliliğin azaltılması (*).
- Konut başına tüketilen elektrik tüketiminin dengelenmesi.
- Bölgede var olan biyolojik çeşitliliğin korunması (Cittaslow Türkiye, 2018).

2. Altyapı Politikaları

- Bisiklet yollarının olması ve bu yolların kamusal binalar ile bağlantılı olması.
- Bölgede yer alan kara yolu ile bisiklet yollarının mesafe olarak karşılaştırılması (*).
- Toplu ulaşım alanları duraklama ve aktarma bölgelerinde bisiklet parklarının bulunması.
- Bireysel araçlara alternatif olarak çevreye duyarlı ve daha az zarar veren ulaşım planının yapılması (*).

- Yapılan yapılarda engelli vatandaşlar için gerekli düzenleme ve önlemlerin alınması ve engellerin kaldırılması (*).
- Hamile kadınlar ve aile hayatını kolaylaştırmak adına çalışmaların yapılması (*).
- Her vatandaş için ulaşılabilir sağlık hizmetlerinin olması.
- Tarihi kentlerde ürün dağıtımını için eko araçların tercih edilerek bölgenin korunması (Cittaslow Türkiye, 2018).

3. Kentsel Yaşam Kalitesine Ait Politikalar

- Sakin kentin karşılaşılabileceği krizlere karşı dayanılabilir yapmak için planlama (**). Cittaslow odak noktalarında biridir.
- Sakin kente ait olan tarihi, kültürel ve kamusal yapıların değerlerin artırılmasına yönelik programların planlanması ve işleyişe konulması (*).
- Ortak ve kullanışlı yeşil alanları insana ve doğaya faydalı karbonu emen yerel bitkiler (ceviz, fındık, akça ağacı, elma ağacı vb.) ile donatılması yoksa böyle alanların oluşturulmasını sağlamak (**).
- Kentsel alanda yaşanılabilir ortamı arttırmak.
- Farklı yapı ve alanların tekrardan değerlendirilip kullanılması (*).
- Bilgi ve iletişim teknolojileri kullanılarak turistlere ve vatandaşlara yönelik etkileşimli hizmetlerin kullanılması (*).
- Sürdürülebilir mimari (biyomimari vb.) yapılar için hizmet masalarının oluşturulması ve denetim edilmesi (*).
- Sakin kentin kablosuz ve fiber ağlar ile hızlı internet ağının olması (*).
- Sakin kentin doğal yapısına zarar veren veya vermesi muhtemel olan kirlenme faktörlerinin (trafik, gürültü, fazla ışık vb.) izlenmesi ve azaltılması için önlemlerin alınması (*).
- Bireylerin evden çalışmalarına olanak veren tele çalışma yöntemlerinin geliştirilmesi.
- Bireysel pasif evler ile kentsel planlamanın sürdürülebilirliğini sağlamak.
- Sosyal yapıyı desteklemek.
- Kamusal alanlarda pasif ev vb. uygulamalar ile sürdürülebilir kentler planlaması ve teşviki (*).

- Yerel halkın üretmiş olduğu yöresel ürünlerin pazarlanması ve tanıtılması için alanların meydana getirilmesi (*)
- Tarihi kentlerde yer alan geleneksel atölyelerin (kasap, fırın vb.) yapısı korunarak yerel ve doğal alışveriş merkezlerinin yapılması ve değerlendirilmesi (*).
- Beton kullanım oranının yeşil alanlarda azaltılması (Cittaslow Türkiye, 2018).

4. Tarımsal Turistik, Esnaf ve Sanatkârlarla İlgili Politikalar

Sakin şehir bu politikalar ile üretici statüsünde olan esnaf ve sanatkârların birbirileri ve turizmle aralarındaki ilişkiye önem vermektedir. Sayacağımız kriterler ile yerel halkın ürettikleri ürünlerin pazarlama ve satışını kolaylaştırmayı geleneksel üretim tekniklerini koruyarak yaşatmaktır. Ayrıca yerel üretim olan ürünlerin kamuya ait olan işletmelerde kullanılarak daha rahat bir şekilde tüketiciye ve turiste ulaşması hedeflenmektedir.

Kriterler şu şekildedir (Cittaslowturkiye.org, 2018);

- Kültür müzeleri kurularak ve yöreye özgün ürünlerin sertifikalandırılması ile Agroekolojiyi geliştirmek (**). Agroekoloji: sürdürülebilir tarım bilimidir. Tarım yapılırken fosil yakıttan ve kimyasal ürünlerden oldukça uzak kalınarak doğal yöntemler ile tarım yapılmasıdır. Böyle çalışma yöntemi ile su tüketimi azalır %30 ve üretim esnasında kullanılan enerji tüketimi %60'a yakın oranda düşürülür ("Agroecology UN Report", Oliver De Shutter, 2011).
- Esnaf ve sanatkârların kullandığı el yapımı olan etiketli veya markalı ürünleri korunması (*).
- Üretimde kullanılan geleneksel tekniklerin ve ustalıkların değerinin artırılması (*).
- Kamu ve diğer hizmetlerin ulaşılabilirliğini artırarak kırsal bölgede ikamet eden yerel halkın hizmetlere ulaşımını kolaylaştırarak bu bölgelerin değerini arttırmak (*).
- Yerel ve organik ürünleri okul, aş evleri, kamu yemekhaneleri vb. kamusal restoranlarda kullanmak (*).
- Tat eğitimlerinin kamusal alanlarda ve kişisel kullanımlar için verilmesi ve bu eğitimler esnasında bölgesel olan ürünlerin kullanılmasını teşvik etmek (*).
- Geleneksel ve yerel özelliği olan kültürel halleri koruyarak değerlerinin

arttırılmasını sağlamak (*).

- Bölgede yer alan otellerin konaklama ve yiyecek içecek kapasitelerinin arttırılması (*)
- Tarımda GDO ürünlerinin kullanılmasının yasaklanması.
- Daha önceden tarımsal amaçlı kullanılmış olan arazilerin yeniden kullanımı için yeni imar fikirlerinin olması (Cittaslow Türkiye, 2018).

5. Misafirperverlik Farkındalık ve Eğitim İçin Planlar

Bu planlarda amaç bölgeyi ziyarete gelen yerli ve yabancı turistlerin memnuniyet oranlarını arttırarak bölgeye devamlı bir turizm hareketliliği kazandırmaktır.

- Bölgeyi ziyarete gelenlerin ziyaret başlangıcından sonuna kadar olan sürede memnun olmasını sağlamak için iyi bir karşılama sunulması için eğitilmiş bir karşılama görevlisinin olması, bölgede yönlendirme levhalarının var olması, ziyaretçilere uygun altyapı ulaşım olanaklarının sağlanması ve tanıtım ofislerinin oluşturulması (*).
- Yerel esnafın fiyatları açıkça sergileyerek ve tur operatörlerinin tarifeleri açık sergilemeye yönelik farkındalıklarının arttırılması (*).
- Yavaş güzergâhların basılı ve web üzerinde belirlenmesi.
- Yönetim aşamasında bölgede yaşayan herkesin katılmasını sağlamak.
- Sakin şehir temaları hakkında eğitimciler yerel yöneticiler ve çalışanların eğitim sürekliliğinin sağlanması (**).
- Obezite ve diyabet gibi konularda sağlık eğitimlerinin arttırılması.
- Yerel halka sakin şehir hakkında kalıcı bilgi verilmesi (*)
- Yerel yönetimler ve derneklerin aktif olmasını sağlamak
- Sakin şehirlere yönelik kampanyalarının desteklemek (*).
- Sakin şehir logo ve unvanının resmi sayfada ve antetli bir kağıtta kullanılması (*) (Cittaslow Türkiye, 2018).

6. Sosyal Uyum

Sosyal uyum başlığında sakin şehri ziyarette bulunan herkes için yaşanılabilir bir hoşgörü ortamı sağlamak ve kültürel diyalogun sağlıklı bir şekilde sürdürülmesini sağlamak sakin kentin önemli kriterlerinden biridir.

Azınlıklara karşı ayrımcılıklara karşı çalışmaların yürütülmesi. Örneğin farklı azınlıkların veya etnik kökene sahip insanların buldukları yerleşim yerleri değerlendirilir ve azınlıkların bir bilgede yoğunlaştığı görülürse kent bu kriterden düşük puan alır. Yerel yönetimler eşit oranda bölgelere dağıtılmalıdır.

- Etnik kökenlere sahip vatandaşların aynı yerde yaşaması.
- Engelli vatandaşların adaptasyona dâhil edilmesi
- Çocuk bakımını desteklemek
- Gençlerin istihdam durumunun oranı
- Toplumsal birliktelikler ve sivil toplum örgütlerinin varlığı
- Yoksulluk
- Farklı kültürlerin kaynaştırılması
- Politikaya katılım
- Belediyelerin kamusal konutlar yapması
- Gençlik faaliyetlerinin yapıldığı yer ve gençlik merkezlerinin var olması (Cittaslow Türkiye, 2018).

7. Ortaklıklar

Sakin şehirlerin kampanyalarını ve tanıtımlarını yaparak bu felsefeyi daha yaygın bir platforma taşımak için kurumlar ve sivil toplum örgütleriyle ortaklıklar geliştirmek oldukça önemlidir.

- Yavaş Yemek (slowfood) aktivite ve kampanyalarına destek sağlamak
- Organik ve doğal yiyecek ürünlerinin geleneksel şekilde Yavaş Yemek veya diğer kurumlar aracılığıyla desteklemek.
- Eşleştirme yapılarak kardeş şehirler vb. destekleyerek ve geliştirmekte olan ülkelerde ki Yavaş Yemek ve Sakin Şehir felsefelerinin yayılması amacıyla iş birlikleri yapmak.

3.3.6. Sakin Şehir Üyelik Süreci

Ülkemizde Sakin Şehir (Cittaslow) birliğine üyelik sürecini Türkiye de yer alan birliğin Ağ sekreteryası ve koordinatörlüğü üstlenmektedir. Sisteme dâhil edilecek her şehir için öncelikle yukarıda bulunan kriterler esas alınarak değerlendirme sağlanır ve en

az 50 puan alarak başvuru hakkı elde etmiş olur. Kazanılan hak dâhilin de başvuru kısaca süreci şu şekilde ilerlemektedir (Cittaslowturkiye.org, 2018).

1. Başvuru mektubu

Birliğe aday olan kent birliğe üyeliğinin sebeplerini açıklayan bir başvuru mektubu hazırlar ve birliğin Türkiye Koordinatörlüğüne gönderir. Bu mektupta kent ile genel bilgiler yer alır. Kentin nüfusu, sahip olduğu doğal ve yerel ürünler vb. bilgiler yer alır. Ayrıca sakin kent başvurusu için planlanmış projeler varsa hayata geçirilen projelerin bir dosya halinde gönderilmesi gerekmektedir.

2. Başvuru Mektubunun Değerlendirilmesi

Birliğe gönderilen başvuruda kullanılan mektubu aday şehrin Cittaslow felsefelerine ve kriterlerine uyumluluğu bakımından bir bütün olarak ele alınır ve değerlendirmesi öncelikle Sakin Şehir Türkiye ağı tarafından yapılır ve İtalya merkezine gönderilir. Bu değerlendirme sonucunda varılan sonuç gerekçeleri ile beraber aday kente bildirilir. Eğer üyeliği kabul görür ise aynı yıl içinde uluslararası bir etkinlik esnasında üyelik ilan edilir.

3. Adaylık Değerlendirme Ziyareti ve Raporu

Sakin Kent başvuru mektubunun olumlu bir şekilde değerlendirilmesi sonucunda, Cittaslow Türkiye Koordinasyonu (Cittaslow Türkiye Bilim Komitesi ve Yavaş Yaşamı Destekleme Derneği) aday kent için bir değerlendirme ziyareti gerçekleştirilir. Ve sonrasında kent için bir rapor hazırlanır. Hazırlanan raporun olumlu olması halinde, şehir unvanı almaya hak kazanır. Raporu'nun ret edilmesiyle başvuru geçersiz sayılır.

4. Adaylık Süreci ve Hazırlık Raporu

Türkiye koordinasyon merkezince aday kent eksikliklerine yönelik hazırlık raporu düzenlenir. Bu raporda kentin yapması gereken çalışmalar belirtilir ve belirtilen hazırlıkların tamamlanması için kente bir yıl süre verilir. Verilen süre içinde raporda belirtilen eksiklikler tamamlanmadığı taktide üyelik iptal edilir. Bunun sonucunda ise aday kent tekrar başvuru için en az bir yıl bekletilir.

5. Üyelik Değerlendirilmesi ve Başvuru dosyası

Hazırlık raporunda bulunan ve tamamlanması istenilen eksiklikleri yerine getirildiğini belirten şehir Türkiye Cittaslow Bilim Komitesi ve Yavaş Yaşamı Destekleme Derneği tarafında ziyaret edilerek ve eksiklerin ne durumda olduğu konusunda incelemelerde bulunur. Ve sakin kent olmak için yapılmış olan faaliyetler değerlendirilir bu değerlendirme sonucunda eğer olumlu ise Kent Başvuru Dosyası hazırlar ve başvuruda bulunulur. Bu dosyada kriterler için yapılmış projelerin fotoğraf ve açıklamaları bulunur. Ve aday kent meclisi tarafından alınmış resmi kararlar, yazılar gibi ekler yer alır. Hazırlanan dosyalar Türkçe ve İngilizce şeklinde iki kopya olur.

6. Cittaslow Genel Merkezi Değerlendirmesi

Sakin Şehir Türkiye Ağı tarafından incelendikten sonra yeterli puanı elde eden dosya İtalya Genel Merkezine (Cittaslow International-İtalya) gönderilir. Ve değerlendirme olumlu olursa aynı yıl içinde Kent Üyeliği İlan edilir. Ve ülkemizde sakin şehir unvanına sahip olarak 2018 yılı temmuz ayı itibariyle 15 adettir.

3.3.7. Türkiye’de Bulunan Sakin Şehirler

Türkiye’nin ilk sakin şehir unvanını 2009 da İzmir ilinin Seferihisar ilçesi almıştır. Türkiye’deki sakin şehirlerin hepsi küçük nüfuslu ve ölçekli ilçelerdir. 2016 yılı TÜİK verilerine bağlı olarak bu kentlerin nüfus ortalamaları 10.000 kişidir. Ülkemizde ki sakin şehirlerin birbirinden farklı yörelerde yer alan ve her birinin kendine has özellikleri ve kimliklerini içerisinde barındıran, kültürel ve geleneksel çoğu özelliklerinden kopmamış ve bu değerlere sahip çıkan yerler olduğu ifade edilebilir. Bu kentler şunlardır;

İzmir Seferihisar

Türkiye’nin ilk dünyanın ise 121. Sakin Kentidir ve 2009 yılında bu serüvene dâhil olmuştur. Türkiye’nin sakin kent başkanlığının yürütülmekte olduğu Seferihisar ilçesi, Ege Bölgesi’nde yer alan İzmir içinde bulunmaktadır. Topraklarında en eski yerleşim yerlerinden olan ve M.Ö 2000 yıllarında Akalardan kaçmakta olan Giritliler tarafından kurulmuş olan Teos’u barındırır. Ve bu kent mandalinası, jeotermal, rüzgâr ve güneş enerjisi bakımından geniş kaynaklar bulundurur (Cittaslowturkiye.org, 2018). İlçede

üretici pazarları kurularak yerel üretimi geliştirmek ve desteklemek için çalışmalar yapılmıştır.

İlçenin en büyük projelerinden biri ise Cittaslow Üniversitesi'dir. Başarılı ise dünyanın ilk bu unvana sahip üniversitesi olacaktır. Hali hazırda iş birliği imzalanmış ve 800 dönüm arazi tahsis edilmiştir (Milliyet.com.tr, 2018).

Muğla Akyaka (Ula)

2011 yılında Sakin Kent unvanı Türkiye'nin 14. Kenti olarak katılmıştır ama Ula Belediyesinin içinde yer aldığı için unvanı Ula belediyesine devretmiştir. Ula belediyesinin bulunduğu yer Akyaka mahallesine 18 km uzaklıktadır. Akyaka nüfusu 2185 kişiden oluşmaktadır. Diğer Sakin Şehirlerden farklı olarak Akyaka bu unvanı almadan önce halkına referandum yapmış ve böylelikle dâhil olmuştur (Bekar, Yorukmaz, Sürücü, & Gövce, 2015). Deniz seviyesinden 671m yüksekliğe sahip doğal ve mimari özellikleri ile öne çıkmaktadır. Kentte evlerin mimari yapısı tek tip ve çoğunlukla beyaz renkte olması ayrı bir güzellik katmaktadır. Azmaklarda bulunan eşsiz su altı florası, sakin ve durgun mavi denizi içinde bulunan su samurları, yılan balıkları flamingo ve Akdeniz foklarını barındırmaktadır. Kariyalılar, Dorlar , Lidyalılar ve persler gibi birçok medeniyete ve farklı halklara ev sahipliği yapmış olan kent tarihi açıdan zenginliklere sahiptir. (Cittaslowturkiye.org, 2018).

Isparta Eğirdir

2017 yılına Isparta'nın Eğirdir ilçesinin yapmış olduğu sakin şehir başvurusu kabul edilmiş ve 3-5 Şubat tarihlerinde Artvin'in Şavşat ilçesinde düzenlenen Cittaslow Türkiye Koordinasyon Komitesinin toplantısında sakin şehir sertifikasını almıştır. Türkiye'nin 12. Kentidir.

Her mevsimde ve günün her saatinde farklı renklere bürünen Eğirdir Gölü, tapusu yerel halk tarafından Yüce Önder Atatürk'e hediye edilen Can adası, Türk Silahlı kuvvetlerine bağlı Kasnak Meşesi, Dağ Komando Okulu, Sığla Ormanları, elması ayrıca yalnızca Eğirdir'de yaşayan ve bulunan Apollon Kelebeği gibi tarihi ve doğal birçok güzelliğe ev sahipliği yapmaktadır. M.Ö 560-547 yıllarında Lidyalıların son hükümdarı Kroisos tarafından kurulduğu sanılmaktadır. Bu kentte Romalılar, Anadolu Selçukluları ve Osmanlı ya ait eserler de bulunmaktadır (Kesici, 2006).

Çanakkale Gökçeada

Polonya'nın Lidzbark Warminski kentinde 23 ve 26 Haziran 2011 tarihlerinde yapılan 2011 Sakin Şehirler birliği Kurulu'nda, Yenipazar, Akyaka ve Taraklı şehirleriyle beraber Gökçeada da CittaSlow ağına dâhil olmuştur ve dünyanın ilk CittaSlow adası olarak ilan edilmiştir. (Cittaslowturkiye.org, 2018). Türkiye'nin en büyük adası olan Gökçeada 289 km.2 yüzölçümü ve çevresel olarak 83km dir, ana karayla en yakın bağlantısı ise Gelibolu Yarımadası ve Kuzu Limanıyla Kabatepe Limanı arasında bulunmaktadır (visitgokceada.com, 2018).

Ayrıca konumu bakımından organik tarım için en uygun alanlardan biridir. Ve adada kültürel çeşitlilik ve hoşgörü içinde Müslümanlar ve Ortodokslar bir arada yaşamaktadır.

Gökçeada'nın kendine has olan Kalabaki, Vasilaki ve Mavropali şaraplık üzümleri vardır. Kalabaki üzümünden özel olarak yapılan şaraba “Gökçeada Şarabı” denilmektedir. Ada da yer alan en eski ve geleneksel ikram bal ve yoğurttur (Acuner, 2015). Ada Atina Şehir devletine, Romalılara, Bizanslılara, Venediklilere, Cenevizlilere ve son olarak Osmanlı'ya ev sahipliği yapmıştır ve bu yüzden her kültürden yapılara ve kalıntılara rastlamak mümkündür. Ayrıca Earth Market projesi kapsamında her Pazar düzenlenen çiftçilerin pazarı kurulmaktadır. Yerel üretimi desteklemek amaçlı organik tarım adası olarak bağcılık, zeytincilik ve arıcılık gibi üretim ürünleri ile geçimini sürdüren üreticileri organik tarıma yönlendirme konusunda çalışmalar yürütülmektedir. Bulunduğu konum dolayısıyla dalış sporları ve olta balıkçılığı içinde zengin alternatifler sunmaktadır (Canakkale.gov.tr, 2018).

Sinop Gerze

Uluslararası Cittaslow Birliği'nin Türkiye temsilcisi ve Koordinatörü olan Seferihisar Belediyesi'ne sürecin başlatılması için başvurusunu yapmış olan Sinop Gerze Belediyesi, 5 ve 6 Şubat 2017 tarihinde Artvin'in Şavşat ilçesinde yapılan toplantıda şartları sağladığından dolayı Göynük ve Eğirdir ile beraber Cittaslow sertifikasını almaya hak kazanmıştır (AA, 2018).

İlçede her Cuma düzenlenen yerel üreticilerin yer aldığı pazarda doğal yetiştirilen tarım ürünleri satılmaktadır. Ayrıca ilçede geleneksel olan ahşap oyuncak, çini ve peşkir atölyeleri yer almaktadır. Sırasıyla ilçede Gaşgalılar, Paflagonya, Kimmer, Hitit, Frig

Lidya, Pers, Bizans, Büyük İskender ve Roma hükümdarlıklarına ev sahipliği yapmıştır. Zengin doğa yapısı yeşil alanlarının çokluğu denizin dinginliği ile Sakin Şehir projelerine devam etmektedir.

Bolu Göynük

Bolu'nun güneybatı kısmında bulunan mevcut durumu ve tarihi dokusu zarar görmemiş, Osmanlı kasabalarından biridir. Göynük; şeker fasulyesi, uğut marmeladı, tahta oyma eserleri ve tokalı örtüleri ile sit alanı ilan edilmiş olan ünlü bir ilçedir. Minimum 700 yıllık tarihe sahip olan tarihsel yapılar konutlar, işyerleri, hamamlar, türbeler, hazire ve tarihî çınar ağaçları gibi birçok antik değerlerle süslü olan ilçede eserler halen işlevini devam ettirmektedir. İlçede değerler ve gelenekler, yöresel folklor, giyim, yöresel mutfağa ait kültür ve sosyal ilişkiler orijinalliğini korumaktadır. 1987 yılında kent sit alanı ilan edilmiştir. Yörenin ilk sakinleri İskitler ve Traklardır. Ayrıca ilçe Bizans'a ev sahipliği yapmıştır ve ilçede kalıntılara rastlamak mümkündür. İlçe sınırları içinde 180 yıllık olan Gürcüler Kent Müzesi yer almaktadır (Zengin & Genç, 2018).

Şanlıurfa Halfeti

Türkiye'nin 9. Sakin kent unvanını Halfeti 2013 de almıştır ve orta doğuda bulunan ilk sakin kenttir. Fırat nehri kenarında bölgenin kadim kentlerinden biridir. 2017 yılına göre nüfusu 38,592 kişidir (Nufusu.com, 2018). İlçede Akdeniz iklim özelliği görülmektedir. Halfeti, tarihten bu yana birçok medeniyet için ev sahipliği yapmış, bunlardan kimileri Asur, Yunan, Süryani, Arap, Bizans, Memlük ve Osmanlı'dır ve tarihsel açıdan önemli bir ilçedir. Birecik Barajının yapılmasıyla ilçenin 3/5'lük kısmı baraj sularına kapılmış, 2/5'lik kısım için de yeni yaşam alanları kurulmuş ve Halfeti, 15 kilometre uzaklıkta inşa edilen yeni yerleşim merkezine taşınmıştır. 2000 yılında yapılmış olan barajla sular altında kaldığı için saklı bir cennet ya da kayıp kent olarak tanımlanmaktadır (Karatosun & Çakar, 2017).

Ordu Perşembe

Türkiye'nin 2012 yılında 8. Sakin şehir unvanı alan Perşembe İlçesi, Ordu ve Samsun karayolunda bulunan, doğal bir koya sahip sahil kasabasıdır.

Kuzeyinde Karadeniz komşudur. İlçe, Kordon Tepe adında küçük, ama dik bir tepenin eteklerine kurulmuştur. İlçenin şehir merkezine mesafesi 13 km ve yüz ölçümü

ise 224 km². Perşembe ilçesinin Vola limanı, Doğu Karadeniz'in sahip olduğu ikinci büyük ve doğal limanıdır. İlçede Karadeniz iklimi egemendir (Persembe.gov.tr, 2018). Birçok medeniyet için ev sahipliği yapan Perşembe ilçesinde Miletliler, İskitler, Persler, Kimriler, Kalipler, Makronlar Tiborenler, Frigler, Mosinoikler, , Pontuslar, Amazonlar ve Türkler yaşamıştır. Doğal yapısı ve güzellikleri ile dikkat çeken bu ilçede yaşamış olan uygarlıklara ait eserler günümüzde yer almakta ve ziyarete açıktır. Halkın büyük çoğunluğu balıkçılık ve tarımla uğraşmakta olan bu ilçede sakin Şehir Çalışmaları için projelere devam edilmektedir.

Artvin Şavşat

2015 yılı 21 ve 23 Haziran tarihleri içinde İtalya'nın Milano şehrinde düzenlenen organizasyonda sakin şehir unvanı alan Şavşat Türkiye'nin kuzeydoğusunda yer almaktadır. 1.375 km² yüzölçümüne sahip Şavşat, 19.024 kişilik nüfusludur. İlçe Karadeniz ikliminden ziyade karasala geçiş iklimi daha hâkim olduğu için rakımın düşük olduğu alanlarda geniş yapraklı yüksek olduğu yerlerde iğne yapraklı bitkiler vardır. Karçal dağlarında balta girmemiş ormanlara sahiptir. Ani yükseklik değişimlerinde kaynaklı olarak ortaya çıkan ekosistemin çeşitliliği, zengin yaban hayatıyla ve yüksek endemizm (bir bitki türünün dar alanda sınırlı olması) oranı ile doğal güzellikler sergilemektedir. İlçede Ortaçağ ve Osmanlı dönemine ait yapılar bulunmaktadır. İlçede arıcılık, tarım ve ormancılık faaliyetleri ekonomik anlamda önem arz etmektedir (Cittaslowturkiye.org, 2018).

Sakarya Taraklı

2011 Cittaslow Genel Kurulunda üyeliğe dâhil olmuştur. Eski adı Dablar olan ilçenin yüzölçümü 334 km² dir ve bu alanın %20'si tarım alanı olarak kullanılmakta, %60'ı ise orman ve fundalık alan, %10'u ise çayırdır. İlçenin genelinde karasal iklim görülmektedir. İlçe nüfusunun büyük oranı yaşlılardan oluşmaktadır ve geçim kaynaklarında tarım, hayvancılık sebze meyve yetiştiriciliği yer almaktadır. İlçede geleneksel sanatların gelişimi için halk eğitim merkezlerinde tahta kaşık, şimsir tarak gibi farklı geleneksel el sanatları ürünleri ve Taraklı ilçesiyle özdeşleşmiş Taraklı Bezi üretimi yapılmaktadır. İlçede yamaç paraşütü, mağara turizmi, yayla turizmi termal turizm ve kültür turizm yapılmaktadır (tarakli.bel.tr, 2018).

Kırklareli Vize

Vizenin sakin şehir üyeliği 2 Haziran 2012 de Avusturya'nın Enns şehrinde organize edilen Cittaslow Koordinasyon Komitesi tarafından ilan edilmiştir. Vize, Kırklareli'nin doğusunda yer alan ve tarihi, doğal güzellikleri ile ön plana çıkan bir ilçenin nüfusu 13,581 olmakla beraber köy ve beldeler dâhil edilince toplam nüfus 27,358 olmaktadır. Avrupa ve Anadolu arasında yer alan vizede Boşnak ve Türk kültürleri ağırlıktadır. İlçede birçok farklı kültür yaşamını sürdürmüştür bunlar Persler, Romalılar, Peçenekler, Bizanslılar, Keltler, Bulgarlar son olarak Türkler olmuştur. İlçede projeler bakımından zengin içerikler yer almaktadır ve belediye bu konu hakkında çalışmalar yapmaktadır (vize.bel.tr, 2018)

Isparta Yalvaç

2012'de İtalya'nın Novellara kentinde düzenlenen genel kurulda Sakin şehir unvanı alan Yalvaç Isparta'nın kuzeydoğusunda yer alan Sultan Dağları'nın güney eteklerinde bulunur ve yüksekliği 1100'dir, 1415 kilometrelik alanı kaplayan, ilçe merkezinde 20 bin, köyleriyle beraber ise yaklaşık 50 bin kişilik nüfusuyla Isparta'nın en büyük ilçesidir. Tarihsel açıdan zengin olan bu ilçe antik dönemin önemli kenti olan Antiokheia ile yan yana kurulmuştur.

İlçede turistik açıdan birçok antik kent ve tarihi turistik alanlar bulunmaktadır. Bunlardan birtakımı ise Pisidia Antiokheia kenti, Ay tanrısı men kutsal alanı, Devlethan Cami, Kaya mezarları, Hoyran Gölü sayılabilir (Cittaslowturkiye.org, 2018). İlçede sakinlik ön planda olup antik kentler doğal güzellikler ile ilgi çekici bir hal almakta ve kalabalıktan kaçış için ideal bir turizm bölgesi olarak görülmektedir.

Aydın Yenipazar

2011 yılında Sakin Şehir üyeliğine kabul gören Yenipazar ilçesinde Akdeniz iklim özellikleri görülmektedir ilçe içinden Akçay deresi geçerken kuzey kesiminden ise Büyük Menderes Nehri geçmektedir ve bundan dolayı ilçe zeytin, mısır, pamuk, sebze ve meyve üretiminde merkez noktası olarak görülmektedir. İlçe sırasıyla Lidya, İyon ve Pers egemenliğine girmiş ve bu uygarlıklara ait kalıntılara rastlanmaktadır.

Sakin Şehir Uzundere

İlçe Türkiye'nin en yüksek şelalesi unvanına sahip Tortum şelalesine, rafting, yelken ve kano gibi su sporlarının yapıldığı Tortum Gölüne, tarihi ve dinsel açıdan önemli olan Öşk Manastırı gibi tarihi, doğal ve zengin biyolojik çeşitlilik açısından önemli olan Kafkasya ekolojik bölgesine ev sahipliği yapan Uzundere ilçesi İtalya'nın Greve in Chianti şehrinde, 12 Mart 2016 yılında düzenlenen Uluslararası Cittaslow İcra Kurulu toplantısında cittaslow ağı için gerekli olan kriterleri başarılı şekilde gerçekleştirerek Sakin şehir unvanı almış ve Türkiye'nin 11. sakın şehri olmuştur. Ağa üyelik sertifikasını Uzundere ilçe kaymakamı ve Belediye Başkan vekili teslim almıştır (Seferihisar.bel.tr, 2018).

Doğal ve tarihi güzelliklerinin yanı sıra tarıma elverişsiz olan engebeli arazisi dolayısıyla kısıtlı imkânlar ile az ve organik ürünlerin üretildiği ilçede seracılık, sebze ve meyve yetiştiriciliği ön plandadır. Kafkasya ekolojik bölgesinin içinde ve en batı ucunda bulunmasından dolayı farklı bitkilere ev sahipliği yapan Uzundere bu yüzden farklı ve yavaş yemek kültürüne(slowfood) uygun olan gıdaların üretimine fırsat yaratmaktadır (Bayraktar, Öztürk & Kocaoğlu, 2016).

3.4. SAKİN ŞEHİR MUDURNU HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Türkiye'nin 15. Sakin şehir unvanını 17 Mart 2018 de Belçika'nın Maaseik kentinde düzenlenen toplantıda Mudurnu ilçesi almıştır. İlçe ormanlık alanları, tarihi evleri ve 1300'lü yıllardan kalma tarihi eserleri ile dikkat çekmektedir. İlçede bilinen ilk yerleşimler M.Ö 5000 yıllarında Prohititler tarafından yapılmış daha sonrasında ise Frigyalılar, Persler, Lidyalılar, Bizanslılar, Romalılar, Selçuklular, Osmanlı devletlerine ev sahipliği yapmıştır. Zengin kültürü el değmemiş doğası ve mimarisi ile dikkat çekmektedir (Mudurnu.bel.tr, 2018).

Mudurnu İlçesi Tarihi ve Coğrafi Özellikleri

Coğrafi özellikleri

Mudurnu İlçesi konum olarak, Bolu ilinin bir ilçesi olup Karadeniz Bölgesinin ve Batı Karadeniz bölümünde bulunur. İlçe il merkezine 52 km mesafede güneybatısında Hisar ve Kulaklı tepelerinin arasında kurulmuştur. Kuzeyde Düzce iline komşu

kuzeybatısında ise Hendek ilçesi bulunmaktadır. Konum olarak iyi bir alanda olan ilçe kuzeydoğusunda Bolu ili yer alır. Doğusunda Seben ilçesi, batıda ise Göynük ve Akyazı ilçeleri yer alır. İlçe yüz ölçümü 1.349 km² ve deniz seviyesinden 840 metre yüksektir (Koçan, Mudurnu (Bolu) ve Yakın Çevresi Peyzaj Özelliklerinin Ekoturizm Kapsamında İrdelenmesi, 2011).

İlçe nüfusu 2016 yılı adrese dayalı olan nüfus sayımlarında ilçe merkezi nüfusu 5082 iken belde ve köy nüfusları 14292 toplamda ise 19374 olarak belirlenmiştir (www.bolununesi.com, 2019).

Mudurnu İlçe Tarihi

Yakın zamanda elde edilen arkeolojik araştırma ve yazılı tarihi kaynaklar aracılığıyla elde edilmiş verilere göre ilçe tarihi Bitinyalılara dayanmaktadır (Ekincikli, 1995).

Bitinya’da bilinen ilk yerleşim, M.Ö. 5000 yıllarında ilk olarak ProtoHititler, sonrasında ise M.Ö. 2000’lerde Hititler tarafından yapılmıştır. Mudurnu ilçe tarihi Pline ve Coğrafyacı olan Strobon’a göre Bitinya’nın halkı olan Bitinyen-Tiniyen ve Bebris kavimleridir. M.Ö. 1200’lerde bölge” Trag-Frig” kabileleri tarafından istila edilir ve Frigya’nın sınırlarına katılır. Bugün halen daha Mudurnu-Babas Kaplıcası civarında “Gavur Evleri” diye bilinen Frigler’e ait olan kaya mezarlarına, oyma kaya evlerine ve kitabelere rastlanmaktadır (Koçan, 2011).

İlçe M.Ö.74’de Roma hâkimiyetine girmiş ve 395 de İmparatorluğun ikiye ayrılması sonucu Bizans toprak sınırları içinde kaldı. Bizans imparatorluğu zamanında dini merkez konumunda yer alan Mudurnu’da, piskopos bulunur ve dinî otoriteyi temsil ederdi (Texier, 1839). Daha sonrasında ise ilçe Türk, Cermen, İslav, Arap ve Sasani akınları ile karşılaşmıştır (<http://mudurnu.bel.tr>, 2019).

Osmanlı imparatorluğu ilk döneminde devlet adına Mudurnu’ya ilk akın yapan Ertuğrul Beyin arkadaşı olan Samsa Çavuş’tur ve ilçe 1307 yılında Osmanlı topraklarına katılmıştır. İlçe konumu dolayısıyla daima canlılığını korumuştur. Ünlü gezgin Evliya Çelebi, seyahatnamesinde Mudurnu ilçesinin kalesini “8 köşeli 20 kuleli, 1 kapılı, binası kararmış, sur ve kaleleri çökmüş eski bir yapı” olarak tasvir etmiştir. Kalede top ve camii bulunduğunu, şehrin toplamda 17 mahallesi, 3000 kadar ahşap evin yer aldığını, Yıldırım

Han Camii ve Medresesi ile beraber 1 Dar'ül Hadis, 13 Sübyan okulu, iğneci dükkânlarının bulunduğunu ve Anadolu'ya binlerce iğne yollandığını anlatmıştır.

Kurtuluş Savaşı esnasında ilçe etrafı isyanlarla çevrili olmasına rağmen Mudurnu Kuvva-i Milliye'nin kalesi olmuş ve kurtuluş savaşı zamanında Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasına katkıda bulunmuştur bu yüzden ilçe Mustafa Kemal Atatürk'ün bizzat gönderdiği teşekkür telgrafıyla bizzat onurlandırılmıştır. Gönderilen telgrafta “Sevgili Mudurnulular! Kurtuluş Savaşı'nın en zor günlerinde Kuvay-i Milli'ye verdiğiniz destek ve gösterdiğiniz kahramanlığa teşekkür ederim” ifadeleri yer almıştır (<http://mudurnu.bel.tr>, 2019).

Mudurnu İlçesinde Turizm

İlçe konumu ve tarihi geçmişi doğal coğrafi özellikleri açısından çeşitli turizm karşılayabilecek bir özelliğe sahiptir. İlçe coğrafi konumundan dolayı ormanları, gölleri, yaylaları ile bir bütünlük içindedir. İlçe bu sakinliği ve el değmemiş doğası ile metropol yaşamından uzaklaşmak sakinlik ve dinginliği yaşamak isteyen yerli ve yabancı turistlerin uğrak yol güzergahıdır. İlçe sınırları içinde yar alan Abant Gölü yerli turistler açısından günübirlik turların düzenlenebildiği ayrıca konaklama imkânlarının da sağlandığı tesislere ev sahipliği yapmaktadır.

Doğa Turizmi

Abant Gölü ilçeye uzaklığı 19 km olup göl civarında 70 endemik bitki ve hayvan çeşitliliğine ev sahipliği yapmaktadır bu özelliği ile açık hava rekreasyon alanı olup 1150 hektarlık alanı 1988 yılında Tabiat parkı olarak ilan edilmiştir. Göl kenarında yılın her ayı turizm faaliyetleri olarak piknik, sportif olta balıkçılığı, kamping, yürüyüş ve atlı geziler düzenlenebilmektedir. Göl civarında 2 adet 5 yıldızlı otel ile beraber bungalov tatil köyü ve pansiyonlar yer almaktadır (<http://www.bolu.gov.tr>, 2019). İlçe sınırları içinde Karamurat gölü ve sülüklü göl bulunmaktadır.

İlçe sınırları içinde geleneksel hale gelmiş olan yamaç paraşütü yarışmaları her yılın temmuz ayı içinde 3 gün boyunca yapılmaktadır. Yapılan etkinlik yerli ve yabancı turistlerin yoğun ilgisini çekmektedir. İlçenin 87.558 hektar ormana sahip olması ilçeyi büyük bir açık hava dinlenme ve rekreasyon alanı haline getirmektedir. Dünyada sadece bu ilçede bulunan ilçeye has bitki olan Abant Çiğdemi (*Crocus Abantensis*) bulunmaktadır. Bu tür 1998'de bu türü Avrupa Yaban hayatı ve Doğal Habitatların

Korunması Antlaşması olan (Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats Standing Committee: Resolution listing the species requiring specific habitat conservation measures) listesine eklenmiştir (Köylüklüoğlu & İkizce, 2006).

Sağlık Turizmi

İlçe sınırları içinde yer alan yer altı su kaynakları zenginliği dolayısıyla kaplıcalar açısından zenginlik göstermektedir. Kaynaklardan çıkan ve değerlendirilen doğal su kaynakları sağlık açısından çeşitli hastalıkların tedavisinde kullanılmaktadır bu kaplıcalar;

Babas Kaplıcaları

İlçeye uzunluğu 5 km olup ulaşım açısından oldukça elverişli bir konumdadır. Su sıcaklığının 40 derece olup Safra kesesi, Karaciğer, Cilt, hafif diyabetli olan hastalıklara iyi geldiği bilinmektedir (<http://yigm.kulturturizm.gov.tr>, 2019).

Sarot Kaplıcaları

İlçeye 60 km uzaklıkta olup Ilıca köyünde bulunmaktadır. Su sıcaklığı 60 derece olup içeriğinde Sülfatlı, sodyum ve kalsiyumlu minareller bulunmaktadır. İçirek kullanıldığında idrar yolu ve böbrek rahatsızlıklarına iyi geldiği yıkanma amacıyla kullanıldığında ise romatizma hastalıkları tedavisine iyi geldiği bilinmektedir (<http://yigm.kulturturizm.gov.tr>, 2019).

Mudurnu Şifa Çamuru

İlçe sınırları içinde 25 km uzaklıkta Çamurluk köyünde bulunan çamur banyoları bulunmaktadır.

İnanç turizmi

Yıldırım Beyazıt Camii

Osmanlı erken mimarisi örneklerinden olan ve 1374'de Yıldırım Beyazıt'ın Bolu şehzadeliği zamanında yapılan Yıldırım Beyazıt Camii ilçede yer almaktadır. Cami medrese ve hamamların yer aldığı bir külliye içerisinde bulunur. Geniş kubbesi ve yapı planları ile dikkat çeken cami 1,60m duvar kalınlığına sahiptir. Caminin kuzeybatısında bulunan, kesme taşlar kare kaideli ve silindirik gövdeye sahip tuğla minaresi bulunmaktadır. Moloz taş kullanılarak inşa edilen caminin duvarları, kubbe ağırlığını

karşılatabilmek için kalın ve alçak tutulmuştur (<http://www.bolukulturturizm.gov.tr>, 2019).

Kanuni Camii

Mudurnu ilçe merkezinde yer alan 1546'da Kanuni Sultan Süleyman tarafından kendi adına inşa edilmiş olup tek kubbeli ve tek minarelidir. Ahşap tavanlı olup kare olarak yapılmış ve Selçuklu mimarisini andırmaktadır (<http://www.bolukulturturizm.gov.tr>, 2019).

Samsa Çavuş Camii

Güveytepe Köyü yakınında bulunan bu cami Osmanlı devletinde ilk çavuş unvanına sahip ve Osman Gazinin silah arkadaşı Samsa çavuşun yaptırdığı düşünülmektedir. Dikdörtgen bir yapı ve moloz taş duvarları ile dikkat çeken önemli erken Osmanlı eserleri arasında yer almaktadır.

Önemli Türbeler

İlçe sınırları içinde Umran Sülüst (Şeyh-Ül Umran), Filibeli Hacı Hafız Tevfik Efendi, Mudurnu'lu Şeyh Fahreddin (Fahreddin-İ Rumi) (?-1460), El Halvet-İ Üsküdari Şeyh Mehmet Talui Efendi (1689-1757), Dâvûd-i Halvetî (Davut-i Mudurnu) olmak üzere birçok türbe bulunmaktadır. Bunlardan en bilineni Ümran tepesinde yatmakta olan Umran Sülüst türbesi olup her yıl temmuz ayında geleneksel anma törenleri yapılmakta ve ülke geneli ziyaretçilere ev sahipliği yapmaktadır (<http://mudurnu.bel.tr>, 2019).

Gastronomi Turizmi

İlçe geçmişe dayanan tarihi yapısı ve kültürel bağlılığı sayesinde yöresel ve özgün yemek çeşitleri ile ziyaretçilerin beğenisini toplamaktadır. İlçe başlıca dikkat çeken yöresel yiyecekler şunlardır;

Çorbalar: Düğün Çorbası, Kızılıcak Çorbası, Tarhana Çorbası, Uğmaç ve Erişte Çorbası

Yemekler: Ekmek Makarnası, Etlî Patates, Yaprak Dolması, Karnıyarık, Göveç, Bulgur Pilavı, Ev Makarnası

Hamur İşleri: Kalbur Malağı, Kaşıkşapı, Sıkma ve Atma Malak, Kaygana, Lokma, Etlî mantı Cızlama, Kabaklı Gözleme, Su Böreğı, İspanaklı ve Kıymalı Börek

Tatlılar: Depme Helva (Saray Helvası), Basma Helva, Höşmelim, Baklava, Köpük Helva Tırtıl.

Hoşafklar: Topal, Erik, Korova ve Pestil hoşafı.

Turşular: Bozarmut ve Kelem Turşusu (<http://mudurnu.bel.tr>, 2019).

Kültürel Miras

Sivil Mimari eserleri

İlçe sınırları içerisinde Mudurnu kültürel mirasını ve tarihini yansıtan 165 konut, 2 askeri yapı, 8 dini yapı, çeşmeler ve hamamlar olmak üzere 231 mimari eser bulunmaktadır ve ilçe SİT alanı ilan edilmiştir. İlçede bulunan konaklar şu şekildedir;

Hacı Abdullahlar Konağı, Fuat Beyler Konağı, Keyvanlar Konağı, Armutçular konağı, Yarışkaşı Konağı, Hacı Şakirler Konağı, Karartaş Konağı, Tekkeliler Konağı başlıca konaklar olup SİT alanı içinde olup koruma altına alınmıştır. Konaklarda yiyecek içecek hizmetleri verilirken üretilen yiyecek ve içeceklerin organik olmasına dikkat edilmektedir (<http://www.bolukulturturizm.gov.tr>, 2019).

Konakların tipik özellikleri ahşap ve toprak sıvalar ile yapılmış olması, içlerinde şömine ve dolaplara gizlenmiş banyoları bulunmaktadır. El dokuması ve yün halılar ile dekore edilmiş oturma alanları bulunmaktadır.

Ahilik ve Esnaf Duası

İlçe genelinde kültürel açıdan gelenek haline gelmiş ahilik geleneği önemli bir gelenektir.

Terim anlamında Ahilik 18.YY Anadolu'da, Kırım'da ve Balkanlarda Türkler tarafından kurulan sanatkâr, esnaf ve üretici (sanayi) birlikleri ve bu birliklerin beraber uyguladıkları ticari, ahlâkî, iktisadî, siyasi, felsefî duygu ve prensipler bütünü anlamına gelir (<http://www.tdk.gov.tr>, 2019).

İlçe genelinde Ahilik kültürü olan esnaf duası ilçede her Cuma Mudurnu esnafının katılımıyla toplu olarak yapılmaktadır. Ayrıca bu geleneğin süregeldiği Mudurnu'da Sanayi ve Ticaret Bakanlığıyla beraber Kültür ve Turizm Bakanlığınca düzenlenen Yılın Ahi Babası yarışmasında Mudurnu ilçe esnafının arasından bir esnaf kazanmıştır (<http://mudurnu.bel.tr>, 2019).

El Sanatları

İlçenin en önemli sanatsal ürünü ilçede üretilen ve ihraç edilen iğneleridir. Üretilen Anadolu'ya ve Hindistan'a gönderdiği iğneleri bulunmaktadır. Diğer yandan ilçede "boduç" diye adlandırılan çam ağaçlarından üretilen su kapları meşhurdur. 1640 yıllarında ilçeyi ziyaret eden ve bunu seyahatnamesinde Mudurnu Çarşısında 1100 adet sırasına iğneci dükkânı bulunduğu Evliya Çelebi belirtmiştir. (<http://www.bolukulturturizm.gov.tr>, 2019).

İlçe genelinde üretilen el sanatları ürünlerinin başında yerel halk tarafından üreten el yapımı iğne oyları bulunmaktadır. Üretilen iğne oylarına yöresel isimler genelde konulmuştur. 1950 yıllarının yarısına kadar demircilik, kunduracılık, tabaklık, bıçak-çakıcılık ve semercilik çok ilerlemiştir.

Yerel Etkinlikler

İlçe genelinde yılın bütününe yayılmış yerel etkinlikler, anma ve şenlikler düzenlenmektedir. Bunların bazıları aşağıdaki gibidir.

İpek yolu Kültür ve Turizm Festivali yılın haziran ayının 2. Haftasında 2 gün süre ile düzenlenmektedir.

Şeyh-Ül Ümran Günü Taşkesti'de temmuz ayının ilk pazar günü düzenlenmektedir. Ayrıca taşkesti yayla şenlikleri Mudurnu da temmuz ayının 3. Haftasında düzenlenmektedir.

Ahilik Kültür haftası ise her Ekim ayının 2. Haftası ilçe genelinde 7 gün boyunca kutlanmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SAKİN ŞEHİR MUDURNU HALKININ TURİZM GELİŞİMİNE YÖNELİK ALGILASI

4.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Turizmin, dinamik bir yapıya sahip olmasından dolayı, toplumlar arasında ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel değişimin ulaşmasına sebep olmaktadır. Ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel değişimlerin yerel halk üzerinde meydana getirdiği etki, toplumun konumuna bağlıdır. Farklı görüş ve değerlere sahip yerel halk, turizmin getirdiği veya sebep olduğu etkilerini de farklı şekilde değerlendirebilmektedir (Tayfun, 2002).

Turizmin bulunduğu veya gittiği herhangi bir bölgede yerel halk ve yerel bölge üzerinde çok etkili olan sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel etkileri bulunmaktadır. Söz konusu olan etkilerin bölgede yaşamını sürdüren halk tarafından algılanma şekli bölgedeki turizm ve faaliyetlerinin sürdürülebilirliği açısından önem arz etmektedir. Sakin şehir hareketi, bu saydığımız şartlara en uygun olan bir turizm şekli olarak, bölgenin yerel ve geleneksel kimliğini korumak, çevresel olarak doğanın korunmasını sağlayarak küresel dünyanın dayatmış olduğu hızlı ve tek tipleşmeye karşı her toplumun ve bölgenin kendine has bir yapısı olduğunu ifade eden bir harekettir.

Sakin kent unvanı alan Mudurnu ilçesinde yaşamını sürdürmekte olan yerel halkın alınan bu unvan ile birlikte ilçelerinde gelişmekte olan turizm faaliyetlerine karşı algılarını ve beklentilerinin neler olduğunu ölçmek ve elde edilen bulgular ile yerel halkın algı ve beklentilerini arttırmaya yönelik önerilerde bulunmaktadır.

4.2. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

H1. Yerel halkın yaş değişkenlerine göre turizm gelişiminin etkilerine yönelik algıları arasında anlamlı farklılık vardır.

H1.a. Yerel halkın yaş değişkenlerine göre turizm gelişiminin sosyal, çevresel ve toplam etkisi alt boyutlarının algılanması arasında anlamlı farklılıklar vardır.

H2. Yerel halkın cinsiyet değişkenlerine göre turizm gelişiminin etkilerine yönelik algıları arasında anlamlı farklılık vardır.

H3. Yerel halkın medeni durum değişkenleri ile turizm gelişiminin etkilerine yönelik algıları arasında anlamlı farklılık vardır.

H3.a. Yerel halkın medeni durum değişkenine göre turizm gelişiminin sosyal etki alt boyutuna yönelik algısı arasında anlamlı farklılıklar vardır.

H4. Yerel halkın eğitim durumu değişkenleri ile turizm gelişiminin etkilerine yönelik algıları arasında anlamlı farklılık vardır.

H4.a. Yerel halkın eğitim düzeyleri değişkeni ile turizmin kültürel etki alt boyutunun algılanmasında anlamlı farklılık vardır.

H5. Yerel halkın çalışma durumu değişkenlerine göre turizm gelişiminin etkilerine yönelik algılarında anlamlı farklılık vardır.

H5.a. Yerel halkın çalışma durumu değişkenleri ile turizm gelişiminin turizm desteği, çevresel ve toplam etkisinin algılanmasında anlamlı farklılıklar vardır.

H6. Yerel halkın yaşam süresi değişkenlerine göre turizm gelişiminin etkilerinin algılanmasında anlamlı farklılık vardır.

H6.a. Yerel halkın yaşam süresi değişkenine göre turizm gelişiminin sosyal etkisi, turizm desteği ve toplam etkisinin algılanmasında anlamlı farklılıklar vardır.

H7. Yerel halkın yaş, eğitim durumu ve yaşam süreleri ile turizm gelişiminin etkileri ile toplam etkisi puanları arasında anlamlı ilişki vardır.

4.3. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLIKLARI

Araştırma yapılırken öncelikle bölgede ikamet eden kamu çalışanları ve bölge halkı ile beraber geneli temsil edebilecek yerel halk ile görüşmeler yapılmıştır. Fakat tüm ilçe halkının görüşlerinin alınabilmesi için anket çalışması, civar köylerin de ilçe merkezine geldiği, Ahilik Duasının yapıldığı cuma günleri seçilmiştir. Bu nedenle, anketin yüz yüze yapılan kısımları 2 haftada uygulanabilmiştir. Diğer kalan anketler ise sosyal medya, ilçe gazetesi internet sitesi üzerinden halka uygulanmıştır. Ayrıca okur yazar olmayan katılımcılar için sorular bizzat okunmuş anlatılmış ve cevapları alınmıştır. Zaman kısıtı

yanı sıra yerel halkın Sakin Şehir kavramına ve ankete yabancı olması nedeniyle sorunlara neden olmuştur.

4.4. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Araştırma yapılırken kolayda örneklem yoluyla 420 anket formu katılımcılara dağıtılmıştır. Anketlerin büyük bir bölümü yüz yüze olarak katılımcılara uygulanmıştır. Diğer kısmı ise online olarak katılımcılara gönderilmiş ve sonuçları online olarak elde edilmiştir. Dağıtımı yapılan anket formları içerisinde eksik veya hatalı doldurulanların çıkarılması ile toplamda 393 adet anket formu değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

4.4.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu çalışmanın evreni Bolu iline bağlı olan ve “Sakin Şehir” unvanı almış olan Mudurnu ilçesinde yaşamını sürdüren yerel halkın tamamı oluşturmaktadır. 2018 nüfus verilerine göre ilçenin toplam nüfusu 19,066 olarak hesaplanmıştır. Bunlardan 5036 kişi merkezde ikamet etmekte, 14.030 köylerde ikamet etmektedir (<http://www.mudurnu.gov.tr>, 2019).

Araştırmanın örneklemi Mudurnu ilçe merkezinde ikamet eden ve kolayda örnekleme yöntemiyle seçilen 393 kişilik yerel halk oluşturmaktadır. Örnekleme dikkate alınan tablo aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4.1. = 0.05 İçin Örneklem Büyüklükleri

Evren Büyük- lüğü	+ 0.03 örnekleme hatası (d)			+0.05 örnekleme hatası (d)			+0.10 örnekleme hatası (d)		
	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7
100	92	87	90	80	71	77	49	38	45
500	341	289	321	217	165	196	81	55	70
750	441	358	409	254	185	226	85	57	73
1000	516	406	473	278	198	244	88	58	75
2500	748	537	660	333	224	286	93	60	78
5000	880	601	760	357	234	303	94	61	79
10000	964	639	823	370	240	313	95	61	80
25000	1023	665	865	378	244	319	96	61	80
50000	1045	674	881	381	245	321	96	61	81
100000	1056	678	888	383	245	322	96	61	81
1000000	1066	682	896	384	246	323	96	61	81
100 milyon	1067	683	896	384	245	323	96	61	81

Kaynak: (Yazıcıoğlu & Erdoğan, 2014)

4.4.2. Veri Toplama Aracı

Çalışmanın kuramsal çerçevesini elde etmek amacıyla detaylı bir kaynak taramaması yapılmış ve araştırma için anket tekniği kullanılmıştır. Yapılan taramalar sonucu, yerel halkın bireysel özellikleri “Sakin Şehir” ile gelişen turizmin ekonomik etkileri, sosyal, kültürel gelişime etkileri, turizm desteği, çevreye zarar faktörleri ve toplam etki arasında anlamlı farklılıkların ortaya konulması amacıyla Yoon, Gürsoy ve Chen (2001) tarafından geliştirilmiş olan “Algılanan Turizm Etkileri” ölçeği kullanılmıştır (Yoon, Gürsoy, & Chen, 2001).

Ayrıca daha önce yapılmış olan çalışmalarda (Türker & Türker, 2014), (Cengiz & Kırkkbir, 2007, Demirbulat & Aydemir, 2015) tarafından kullanılmış olan bu ankette ilk kısımda ekonomik etkileri ölçmek amaçlı 8, sosyal etkiler için 6, turizm desteği ve çevresel etkiler ile alakalı 5, kültürel etkiler için 4 son olarak toplam etki içinde 2 adet soru katılımcılara yöneltilmiştir.

Katılımcıların katılma düzeylerine göre Kesinlikle Katılıyorum (5), Katılıyorum (4), Karasızım (3), Katılmıyorum (2) ve Kesinlikle Katılmıyorum (1) olarak belirlenen seçeneklerden birisini işaretlemeleri istenmiştir.

Diğer yandan katılımcılara ait demografik özelliklerini belirlemek amacıyla bireylerin cinsiyetini, yaşını, eğitim düzeyini, medeni durumunu, çalışma durumunu ve Mudurnu’da ikamet sürelerini ölçmeye yönelik 6 adet soru bulunmaktadır.

4.5. NORMALLİK TESTİ SONUÇLARI

Yapılan çalışmada ankete ait soruların ve sonuçların uygun testlere tabi tutulması ve normallik testlerinin geçerliklerinin onaylanması için yapılan normallik testine ait sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4.2. Normallik Testi Sonuçları

Boyutlar	Kolmogorov-Smirnov Testi			
	N	Statstic	Ortalama	p
Ekonomik Etki	393	0.164	28.80	0.00
Sosyal Etki	393	0.147	14.33	0.00
Turizm Desteği	393	0.244	20.71	0.00
Kültürel Etki	393	0.202	15.16	0.00
Çevresel Etki	393	0.116	14.11	0.00
Toplam Etki	393	0.294	8.01	0.00

Araştırma verilerini dağılımı kolmogorov-smirnov testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda araştırma verilerini bütün alt boyutlarda normal dağılım göstermediği ($p \leq 0.05$) tespit edilmiştir. Dolayısıyla araştırma verilerinin analizinde parametrik olmayan istatistik yöntemler olan iki veya daha çok örneklem ortalamasının farklılık sergileyip sergilemediğini gösteren Kruskal Wallis testi ile Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

4.6. GÜVENİRLİK ANALİZİ SONUÇLARI

Güvenirlilik analizleri ölçeğin tutarlılığının bir göstergesi olarak hem maddelerin kendi arasındaki bütünlüğü hem de ölçeğin tekrar uygulanması durumunda elde edilebilecek sonuçların ne kadar birbirine benzeyeceği konusunda fikir vermektedir. Bu açıdan ölçeğin güvenirlilik katsayılarının yüksek olması gerekmektedir (Bayram, 2012). Güvenirlilik analizi ile ilgili değerler şu şekildedir;

$0.00 < \text{Alpha} < 0.40 \Rightarrow$ Ölçeğin güvenilir olmadığını gösterir.

$0.40 < \text{Alpha} < 0.60 \Rightarrow$ Ölçek düşük güvenilirliğe sahiptir.

$0.60 < \text{Alpha} < 0.80 \Rightarrow$ Ölçek oldukça güvenilirdir.

$0.80 < \text{Alpha} < 1.00 \Rightarrow$ Ölçeğin güvenirlilik derecesi yüksektir.

Tablo 4.3. Ölçeğin Güvenirlilik İstatistiği

Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
0.853	30

Ölçeğin 30 madde üzerinden genel güvenirlilik analizi yapıldığında güvenirlilik değerinin 0.853 olduğu görülmektedir. Bu değer ölçeğin genel olarak içi tutarlılığının yüksek olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla ölçek Yüksek derecede güvenirliliği sahiptir.

Ölçek Maddelerinin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Ölçek maddelerine ait anket sorularının ortalama ve sapma değerlerin madde analizleri sonuçları aşağıda yer alan tabloda verilmiştir.

Tablo 4.4. Ölçeğin Güvenirlik Madde Analizi Sonuçları

Boyutlar	Maddeler	Ortalama	Standart Sapma
Ekonomik Etki	Sakin Şehir unvanı ile gelişen Turizm, Mudurnu toplumu için daha fazla iş imkânı yaratıyor.	3.78	1.16
	Turizm, Mudurnu'ya daha fazla yatırımın gelmesini sağlıyor.	4.05	1.02
	Turizm, Mudurnu'da daha fazla harcamaya yol açıyor.	3.35	1.17
	Mudurnu'da yaşam standartları turizmden dolayı dikkate değer bir şekilde artıyor.	3.75	1.12
	Mudurnu'da Sakin Şehir (Cittaslow) ile gelişen Turizmden dolayı ürün ve hizmetlerin fiyatları artıyor.	3.56	1.17
	Turizm, Mudurnu'da yerel halka ve küçük işletmelere ekonomik fayda sağlıyor.	4.12	1.06
	Mudurnu'da turizm gelirleri yerel yönetimler için diğer sektör gelirlerinden daha önemlidir.	2.91	1.18
	Mudurnu'da turistik tesis geliştirme maliyetleri çok fazladır.	3.25	1.06
Sosyal Etki	Yüksek harcama yapan turistler Mudurnu'nun yaşam biçimini olumsuz etkiliyor.	2.48	1.14
	Sakin Şehir Turizmi, Mudurnu'nun geleneksel kültürü değiştiriyor.	2.66	1.08
	Mudurnu'da yaşayan yerel halk, turizm bölgesinde yaşamaktan mutlu değildir.	2.25	1.15
	Mudurnu ilçesinde kamunun Sakin Şehir turizmi için yaptığı harcamalar vergilerin boşa gitmesidir.	2.11	1.10
	Turizm toplumumuzda yıkıcı etkiler oluşturuyor.	2.23	1.16
	Sakin Şehir ile gelişen Turizm Mudurnu'da suç oranlarını arttırıyor.	2.58	1.30
	Turizm Desteği	Kamp alanı, park ve tırmanış gibi doğa bazlı turizm gelişimini destekliyorum.	4.11
Tatil yerleri ve oyun parkları gibi turistlerin ilgisini çekecek yapıların inşa edilmesini destekliyorum.		4.07	1.01
Kültürel ve tarih bazlı çekiciliklerin bulunduğu alanlara düzenlenen gezileri destekliyorum		4.17	0.99
Turistler için gerçekleştirilen rekreasyon faaliyetleri, sergi, festival ve spor olayı gibi faaliyetleri destekliyorum.		4.17	1.01
Otel, acente ve restoran gibi hizmet işletmelerinin hizmet kalitelerini arttırmak amacıyla yaptıkları faaliyetleri destekliyorum.		4.17	1.00
Kültürel Etki		Turizm, Mudurnu'da değişik kültürel aktivitelere katılmamıza olanak sağlıyor.	3.81
	Turizm, turistler ve yerel halk arasındaki kültür alışverişini artırıyor.	3.81	1.05
	Turizm, farklı bölgelerden gelen kişilerin kültürünü ve toplum yapısını anlamak için değerli bir deneyimdir.	3.80	1.01
	Turizm kültürel kimliğimizde olumlu etkiler meydana getiriyor.	3.72	1.09
Çevresel Etki	Turizm Mudurnu'da trafik tıkanıklığı, gürültü ve çevre kirliliğine neden oluyor.	2.69	1.23
	Otel ve diğer turistik tesislerin yapımı, Mudurnu'da doğal çevreyi tahrip ediyor	2.55	1.20
	Turizm, Mudurnu'da doğayı, parkurları, parkları ve diğer dış alanları kötü bir hale getiriyor.	2.48	1.13
	Turizm, Mudurnu'da yaşayan yerel halk için daha fazla park ve eğlence alanlarının açılmasını sağlıyor.	3.87	1.05
	Turizm bazı altyapı projelerinin Mudurnu'nun doğasına zarar vereceğini düşünüyorum.	2.50	1.16
Toplam Etki	Sakin Şehir (Cittaslow) ile gelişen Turizmin ilçemize olan yararları zararlarından daha fazladır.	3.96	1.02
	Sakin Şehir (Cittaslow) ile gelişen Turizmin genel olarak ilçemiz için yararlı olduğunu düşünüyorum.	4.04	1.00

Ölçeğin alt boyutlarına göre yapılan madde analizleri sonucunda ortalama ve standart sapma değerlerine ilişkin verilen Tablo 4.9'da verilmiştir.

Ekonomik etki alt boyutunda en yüksek aritmetik ortalamaya sahip olan madde "Turizm, Mudurnu'da yerel halka ve küçük işletmelere ekonomik fayda sağlıyor." maddesi iken en düşük aritmetik ortalamaya sahip olan madde "Mudurnu'da turizm gelirleri yerel yönetimler için diğer sektör gelirlerinden daha önemlidir." maddesidir. Ölçeğin bu alt boyutunda 8 madde olup, bu maddelerden alınabilecek maksimum puan 40 iken, edilen puan ortalamasının 28.80 olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu durum yerel halkın turizmin ekonomik etkileri ne katılma oranının yüksek olduğunu göstermektedir.

Sosyal etki alt boyutunda en yüksek aritmetik ortalamaya sahip olan madde "Sakin Şehir ile gelişen Turizm Mudurnu'da suç oranlarını artırıyor." maddesi iken en düşük ortalamaya sahip olan madde ise "Mudurnu ilçesinde kamunun Sakin Şehir turizmi için yaptığı harcamalar vergilerin boşa gitmesidir." maddesidir. Ölçeğin bu alt boyutunda 6 madde olup, Bu maddelerden alınabilecek en yüksek puan 30 iken, elde edilen puan ortalamasının 14.33 olduğu görülmektedir. Dolayısıyla yerel halkın turizmin sosyal etkileri ne katılım oranının düşük düzeyde olduğu söylenebilir.

Turizm desteği alt boyutunda en yüksek aritmetik ortalamaya sahip olan maddelerin "Kültürel ve tarih temelli çekiciliklerin bulunduğu alanlara düzenlenen gezileri destekliyorum", "Turistler için gerçekleştirilen rekreasyon faaliyetleri, sergi, festival ve spor olayı gibi faaliyetleri destekliyorum." ve "Otel, acente ve restoran gibi hizmet işletmelerinin hizmet kalitelerini artırmak amacıyla yaptıkları faaliyetleri destekliyorum." maddeleri olduğu, en düşük ortalamaya sahip olan maddenin ise "Tatil yerleri ve oyun parkları gibi turistlerin ilgisini çekecek yapıların inşa edilmesini destekliyorum." maddesi olduğu görülmektedir. Ölçeğin bu alt boyutunda beş madde olup, bu maddelerden alınabilecek en yüksek puan 25 iken, elde edilen puan ortalamasının 20.71 olduğu görülmektedir. Dolayısıyla yerel halkın turizm desteğine katılma oranlarının yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

Kültürel etki alt boyutunda en yüksek aritmetik ortalamaya sahip olan maddelerin "Turizm, Mudurnu'da değişik kültürel aktivitelere katılmamıza olanak sağlıyor." ve "Turizm, turistler ve yerel halk arasındaki kültür alışverişini artırıyor." maddeleri olduğu,

en düşük aritmetik ortalamaya sahip olan maddenin ise "Turizm kültürel kimliğimizde olumlu etkiler meydana getiriyor." maddesi olduğu görülmektedir. Ölçeğin bu 6 boyutunda dört madde olup, bu maddelerden alınabilecek en yüksek puan 20 iken, elde edilen aritmetik ortalama değerinin 15.16 olduğu görülmektedir. Dolayısıyla yerel halkın turizmin kültürel etkilerine katılımının yüksek olduğu söylenebilir.

Çevresel etki alt boyutunda en yüksek aritmetik ortalamaya sahip maddenin "Turizm, Mudurnu'da yaşayan yerel halk için daha fazla park ve eğlence alanlarının açılmasını sağlıyor." maddesi olduğu, en düşük aritmetik ortalamaya sahip olan maddenin ise "Turizm, Mudurnu'da doğayı, parkurları, parkları ve diğer dış alanları kötü bir hale getiriyor." maddesi olduğu görülmektedir. Ölçeğin bu alt boyutunda toplamda beş madde olup, bu maddelerden alınabilecek en yüksek puan 25 iken, elde edilen aritmetik ortalama değerinin 14.11 olduğu görülmektedir. Dolayısıyla yerel halkın turizmin çevresel etkilerine katılım oranının orta düzeyde olduğu söylenebilir.

Toplam etki alt boyutunda en yüksek aritmetik ortalamaya sahip olan maddenin "Sakin Şehir (Cittaslow) ile gelişen Turizmin genel olarak ilçemiz için yararlı olduğunu düşünüyorum." maddesi olduğu, en düşük aritmetik ortalamaya sahip olan maddenin ise "Sakin Şehir (Cittaslow) ile gelişen Turizmin ilçemize olan yararları zararlarından daha fazladır." maddesi olduğu görülmektedir. Ölçeğin bu alt boyutunda toplam 2 madde olup, bu maddelerden alınabilecek en yüksek puan 10 iken, elde edilen puanın 8.01 olduğu görülmektedir. Dolayısıyla yerel halkın Turizm'in toplam etkilerine katılım düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

4.7. BULGULAR

Bu kısımda çalışmamıza ait verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara ve bulguların yorumlanmasına yer verilecektir.

4.8. KATILIMCILARA AİT DEMOGRAFİK BULGULAR

Çalışmamıza katılım sağlayan tüm katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulguların frekans ve yüzde oranları aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4.5. Ankete Katılan Kişilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımları

Katılımcı Yaş Aralığı		Frekans	Yüzde oranı
	18'den küçük	5	1,3
	18-30	201	51,1
	31-45	111	28,2
	46-64	51	13,0
	65ve üzeri	25	6,4
	Toplam	393	100,0

Katılımcı sayıları incelendiğinde en yüksek katılım oranı %51,1 ile 18-30 yaş aralığı iken en düşük oran %1,3 ile 18'den küçük ve %6,4 ile 65 ve üzeri yaş aralığı olmuştur.

Tablo 4.6. Ankete Katılan Kişilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Cinsiyet		Frekans	Yüzde
	Kadın	164	41,7
	Erkek	229	58,3
	Toplam	393	100,0

Cinsiyete göre katılımcı dağılımları incelendiğinde %58,3 ile erkek katılımcıların sayısının kadın katılımcılara oranla yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 4.7. Ankete Katılan Kişilerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımları

Medeni Durum		Frekans	Yüzde
	Evli	230	58,5
	Bekar	153	38,9
	Boşanmış	2	0,5
	Dul	8	2,0
	Toplam	393	100,0

Katılımcı sayıları incelendiğinde en yüksek katılım oranı %58,5 ile evli katılımcılardır. Sonrasında ise %38,9 ile bekar katılımcılar en yüksek katılımı sergilemişlerdir.

Tablo 4.8. Ankete Katılan Kişilerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımları

Eğitim Durumu		Frekans	Yüzde
	Okur yazar değil	2	0,5
	İlkokul (5yıllık)	15	3,8
	Ortaokul veya İlköğretim(8yıllık)	18	4,6
	Lise veya dengi okul	138	35,1
	Fakülte veya yüksekokul	197	50,1
	Yüksek lisans veya doktora	23	5,9
	Toplam	393	100,0

Çalışmada eğitim durumu değişkeni kapsamında en yüksek katılım sağlayan bireylerin %50,1 Fakülte ve Yüksek Okul mezunu oldukları görülmüştür. Sırasıyla bunu %35,1 ile lise ve dengi okullar takip ederken en düşük katılımı %0,5 ile okuryazar olmayanlar sağlamışlardır

Tablo 4.9. Ankete Katılan Kişilerin Çalışma Durumuna Göre Dağılımları

Çalışma Durumu		Frekans	Yüzde
	İş arıyor	8	2,0
	İşveren	32	8,1
	Öğrenci	30	7,6
	Çiftçi	7	1,8
	Emekli veya işten ayrılmış	24	6,1
	Ev hanımı	6	1,5
	Tüccar	26	6,6
	Turizm	28	7,1
	İşçi	78	19,8
	Kamu çalışanı	98	24,9
	Diğer	56	14,2
	Toplam	393	100,0

Çalışmada çalışma değişkenine göre en yüksek katılım oranı %24,9 ile Kamu Çalışanı iken en düşük oran ise %1,5 ile ev hanımı ve %1,8 ile çiftçi grubu oluşturmaktadır.

Tablo 4.10. Ankete Katılan Kişilerin Mudurnu’da Yaşama Süresine Göre Dağılımları

	Yaşama Süresi	Frekans	Yüzde
	5 yıldan az	60	15,3
	5-10	54	13,7
	11-15	37	9,4
	16-20	47	12,0
	21 ve üzeri	194	49,4
	Toplam	393	100,0

Çalışmada yaşama süresi değişkeninde en yüksek oranı %49,4 ile “21 yıl ve üzeri” olan grup oluştururken en düşük oran ise %9,4 ile “11-15” yıl oluşturmaktadır.

4.9.Araştırma ölçeğine ilişkin, KMO ve Barlett Testleri, Güvenirlik Analizi, Faktör Analizi ve Ortalama Değerler

Araştırma ölçeğine ilişkin olarak KMO, Barlett Testleri, Güvenirlik, Faktör Analizleri ve ortalama değerlere ait analizler yapılmış olup bunların sonucunda elde edilen bilgiler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.11. Ölçeğin Alt Boyutları, Faktör Yükleri, Açıklanan Varyans ve Güvenirlik Değerleri

Faktör	Maddeler	Faktör Yükü	Açıklanan Varyans	Güvenirlik
Ekonomik Etki	Sakin Şehir unvanı ile gelişen Turizm, Mudurnu toplumu için daha fazla iş imkânı yaratıyor.	0.677	20.393	0.797
	Turizm, Mudurnu’ya daha fazla yatırımın gelmesini sağlıyor.	0.730		
	Turizm, Mudurnu’da daha fazla harcamaya yol açıyor.	0.313		
	Mudurnu’da yaşam standartları turizmden dolayı dikkate değer bir şekilde artıyor.	0.748		
	Mudurnu’da Sakin Şehir (Cittaslow) ile gelişen Turizmden dolayı ürün ve hizmetlerin fiyatları artıyor.	0.441		
	Turizm, Mudurnu’da yerel halka ve küçük işletmelere ekonomik fayda sağlıyor.	0.627		
	Mudurnu’da turizm gelirleri yerel yönetimler için diğer sektör gelirlerinden daha önemlidir.	0.774		
	Mudurnu’da turistik tesis geliştirme maliyetleri çok fazladır.	0.365		
Sosyal Etki	Yüksek harcama yapan turistler Mudurnu’nun yaşam biçimini olumsuz etkiliyor.	0.724	10.472	0.855
	Sakin Şehir Turizmi, Mudurnu’nun geleneksel kültürü değiştiriyor.	0.649		
	Mudurnu’da yaşayan yerel halk, turizm bölgesinde yaşamaktan mutlu değildir.	0.663		

Tablo 4.11. (Devamı)

	Mudurnu ilçesinde kamunun Sakin Şehir turizmi için yaptığı harcamalar vergilerin boşa gitmesidir.	0.723		
	Turizm toplumumuzda yıkıcı etkiler oluşturuyor.	0.780		
	Sakin Şehir ile gelişen Turizm Mudurnu'da suç oranlarını arttırıyor.	0.684		
Turizm Desteği	Kamp alanı, park ve tırmanış gibi doğa bazlı turizm gelişimini destekliyorum.	0.782	9.667	0.940
	Tatil yerleri ve oyun parkları gibi turistlerin ilgisini çekecek yapıların inşa edilmesini destekliyorum.	0.773		
	Kültürel ve tarih bazlı çekiciliklerin bulunduğu alanlara düzenlenen gezileri destekliyorum	0.818		
	Turistler için gerçekleştirilen rekreasyon faaliyetleri, sergi, festival ve spor olayı gibi faaliyetleri destekliyorum.	0.826		
	Otel, acente ve restoran gibi hizmet işletmelerinin hizmet kalitelerini artırmak amacıyla yaptıkları faaliyetleri destekliyorum.	0.773		
Kültürel Etki	Turizm, Mudurnu'da değişik kültürel aktivitelere katılmamıza olanak sağlıyor.	0.618	7.828	0.909
	Turizm, turistler ve yerel halk arasındaki kültür alışverişini arttırıyor.	.609		
	Turizm, farklı bölgelerden gelen kişilerin kültürünü ve toplum yapısını anlamak için değerli bir deneyimdir.	0.608		
	Turizm kültürel kimliğimizde olumlu etkiler meydana getiriyor.	0.626		
Çevresel Etki	Turizm Mudurnu'da trafik tıkanıklığı, gürültü ve çevre kirliliğine neden oluyor.	.571	5.837	0.757
	Otel ve diğer turistik tesislerin yapımı, Mudurnu'da doğal çevreyi tahrip ediyor	0.799		
	Turizm, Mudurnu'da doğayı, parkurları, parkları ve diğer dış alanları kötü bir hale getiriyor.	0.699		
	Turizm, Mudurnu'da yaşayan yerel halk için daha fazla park ve eğlence alanlarının açılmasını sağlıyor.	0.343		
	Turizm bazlı altyapı projelerinin Mudurnu'nun doğasına zarar vereceğini düşünüyorum.	0.533		
Toplam Etki	Sakin Şehir (Cittaslow) ile gelişen Turizmin ilçemize olan yararları zararlarından daha fazladır.	0.523	5.710	0.952
	Sakin Şehir (Cittaslow) ile gelişen Turizmin genel olarak ilçemiz için yararlı olduğunu düşünüyorum.	0.416		
Toplam Açıklanan Varyans			59.903	
KMO			0.870	
Barlett Testi Ki Kare			5658.019	
Sd			435	
p			0.000	

Faktör analizleri ölçeğin maddeler arasındaki ilişkileri açıklayan analiz türüdür. Bu ölçekte toplamda 30 madde olup yapılan faktör analizi sonucunda bu maddeler ekonomik etki, sosyal etki, turizm desteği, kültürel etki, çevresel etki ve toplam etki olmak üzere 6 boyutta değerlendirilmiştir. Toplam açıklanmış olduğu Varyans %59.903'tür. KMO değeri ölçeğin analizler için örneklem yeterliliğinin ifade etmektedir. Bu değer genel olarak .80'in üzerinde olduğunda analiz için iyi bir örnekleme sahip bulunduğu söylenebilir. Dolayısıyla

araştırmada elde edilen .87 değeri verilerin analiz için yeterli örnekleme sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca tablo1'de ölçeğin alt boyutlarına göre güvenlik test sonuçlarına da yer verilmiştir. Güvenirlik değerleri incelendiğinde ölçeğin bütün alt boyutlarda yüksek derecede güvenilirliğe sahip olduğu görülmektedir.

4.10. YEREL HALKIN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE GÖRE VE TURİZM GELİŞİMİNİN ETKİLERİ İLE TOPLAM ETKİNİN KARŞILAŞTIRMASINI ÖLÇEN KRUSKAL-WALLİS H TESTİ VE MANN-WHİTNEY TESTİNE AİT BULGULAR

Bu kısımda anket sonucu elde edilen kruskal-Wallis H testi ve Mann Whitney U testine ait bulgulara tablolar şeklinde yer verilmiştir.

4.10.1. Yaş Değişkenlerine Yerel Halkın Turizm Gelişimin Etkileri ve Toplam Etkisinin Karşılaştırılması

Çalışma da yerel halka uygulanan anket verilerinde yaş değişkenine göre turizm gelişim ve gelişimin etkilerin karşılaştırma sonuçlarına ait veriler aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4.12. Yaş Değişkenine Göre Turizmin Etkilerinin Kruskal Wallis Testi Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Yaş	Kişi Sayısı	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	P
Ekonomik Etki	18 altı	5	165.50	4	3.249	0.517
	18-30 yaş arası	201	205.89			
	31-45 yaş arası	111	192.03			
	46-64 yaş arası	51	186.98			
	65 yaş ve üzeri	25	174.34			
	Toplam	393				
Sosyal Etki	18 altı	5	303.80	4	14.263	*0.007
	18-30 yaş arası	201	212.45			
	31-45 yaş arası	111	181.29			
	46-64 yaş arası	51	167.78			
	65 yaş ve üzeri	25	180.82			
	Toplam	393				

Tablo 4.12. (Devamı)

Turizm Desteği	18 altı	5	215.60	4	2.890	0.576
	18-30 yaş arası	201	188.24			
	31-45 yaş arası	111	207.56			
	46-64 yaş arası	51	208.51			
	65 yaş ve üzeri	25	193.38			
	Toplam	393				
Kültürel Etki	18 altı	5	126.00	4	6.219	0.183
	18-30 yaş arası	201	199.57			
	31-45 yaş arası	111	189.32			
	46-64 yaş arası	51	221.99			
	65 yaş ve üzeri	25	173.66			
	Toplam	393				
Çevresel Etki	18 altı	5	261.70	4	12.168	*0.016
	18-30 yaş arası	201	208.88			
	31-45 yaş arası	111	189.62			
	46-64 yaş arası	51	153.65			
	65 yaş ve üzeri	25	209.78			
	Toplam	393				
Toplam Etki	18 altı	5	197.70	4	7.963	0.093
	18-30 yaş arası	201	187.20			
	31-45 yaş arası	111	193.43			
	46-64 yaş arası	51	228.75			
	65 yaş ve üzeri	25	226.74			
	Toplam	393				

Yerel halkın yaş değişkenlerine göre turizmin etkileri Kruskal Wallis testi ile karşılaştırıldığında sosyal etki ve çevresel etki alt boyutlarında anlamlı farklılıklarının meydana geldiği ($p \leq 0.05$) tespit edilmiştir. Buna karşılık ekonomik etki, turizm desteği, kültürel etki ve toplam etki alt boyutlarında anlamlı farklılığın ortaya çıkmadığı ($p > 0.05$) görölmektedir. Elde edilen sonuç ile H.1.yerel halkın yaş değişkenlerine göre turizm gelişiminin etkilerine yönelik algıları arasında anlamlı farklılık vardır hipotezi red edilmiştir. Meydana gelen anlamlı farklılığın hangi alt kategorilerde gerçekteştiğini tespit etmek amacıyla Mann Whitney U testi yapılmıştır.

Yaş değişkenine göre sosyal etkilerin belirlenmesi amacıyla anket verilerine yapılan Mann Whitney U testi uygulanmış ve elde edilen sonuçlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 4.13. Yaş Değişkenine Göre Turizmin Etkilerinin Sosyal Etki Alt Boyutunda Mann Whitney U testi Testi Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Yaş	Kişi Sayısı	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Sosyal Etki	18 altı	5	94.00	470.00	100.000	0.015
	31-45 yaş arası	111	56.90	6316.00		
	Toplam	116				
	18 altı	5	46.50	232.50	37.500	0.007
	46-64 yaş arası	51	26.74	1363.50		
	Toplam	56				
	18-30 yaş arası	201	165.14	33193.50	9418.500	0.022
	31-45 yaş arası	111	140.85	15634.50		
	Toplam	312				
	18-30 yaş arası	201	132.57	26646.50	3905.500	0.008
	46-64 yaş arası	51	102.58	5231.50		

Yapılan Mann Whitney U testi sonucunda sosyal etki alt boyutunda 18 altı ile 31-45 yaş olanlar ve 46- 64 yaş olanlar arasında 18 altı yaş grubu lehine anlamlı farklılık meydana geldiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla 18 yaş altı olan kişilerin turizmin sosyal etkileri ne katılım oranı daha yüksektir. Ayrıca 18-30 yaş arası ile 31-45 ve 46-64 yaş olanlar arasında 18-30 yaş arası olan katılımcılar lehine anlamlı farklılık meydana geldiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla 18 30 yaş arasında olan katılımcıların turizmin sosyal etkilerine katılım düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuç ışığına H.1a hipotezimiz olan yerel halkın yaş değişkenlerine göre turizm gelişiminin sosyal, çevresel ve toplam etkisi alt boyutlarının algılanması arasında anlamlı farklılıklar vardır kabul edilmiştir.

Mann Whitney U testi uygulanan yaş değişkenlerine göre çevresel etkilerin değerlendirilmesine yönelik anket sonuçları aşağıda yer alan tabloda sunulmuştur.

Tablo 4.14. Yaş Değişkenine Göre Turizmin Etkilerinin Çevresel Etki Alt Boyutunda Mann Whitney U Testi Testi Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Yaş	Kişi Sayısı	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Çevresel Etki	18-30 yaş arası	201	133.82	26898.50	3653.500	0.001
	46-64 yaş arası	51	97.64	4979.50		
	Toplam	252				
Çevresel Etki	46-64 yaş arası	51	34.24	1746.00	420.000	0.015
	65 yaş ve üzeri	25	47.20	1180.00		
	Toplam	76				

Yapılan Mann Whitney U testi sonucunda çevresel etki alt boyutunda 18-30 yaş arası ile 46-64 yaş arası olan katılımcılar arasında 18-30 yaş arası olan katılımcılar lehine anlamlı farklılığın meydana geldiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu iki yaş grubu arasında 18-30 yaş arası olan katılımcıların turizmin çevresel etkilerine katılım düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Ayrıca 46-64 yaş ile 65 ve üzeri yaş grubunda olan katılımcılar arasında meydana gelen farklılık incelendiğinde, 65 ve üzeri yaş olan katılımcıların turizmin çevresel etkileri ne katılım düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Çıkan sonuçla H.1a hipotezimiz olan yerel halkın yaş değişkenlerine göre turizm gelişiminin sosyal, çevresel ve toplam etkisi alt boyutlarının algılanması arasında anlamlı farklılıklar vardır kabul edilmiştir.

4.10.2. Cinsiyet Değişkenlerine Göre Yerel Halkın Turizm Gelişiminin Etkileri ve Toplam Etkisinin Karşılaştırılması

Cinsiyet değişkenine göre turizm etkilerin ve toplam etkisin belirlenmesi amacıyla anket verilerine Mann Whitney U testi uygulanmış ve elde edilen sonuçlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 4.15. Cinsiyet Değişkenine Göre Turizmin Etkilerinin Mann Whitney U Testi Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Cinsiyet	Kişi Sayısı	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ekonomik Etki	Kadın	164	184.31	30227.00	16697.000	0.060
	Erkek	229	206.09	47194.00		
	Toplam	393				
Sosyal Etki	Kadın	164	205.00	33620.50	17465.500	0.235
	Erkek	229	191.27	43800.50		
	Toplam	393				
Turizm Desteği	Kadın	164	187.00	30668.50	17138.500	0.136
	Erkek	229	204.16	46752.50		
	Toplam	393				
Kültürel Etki	Kadın	164	192.11	31506.50	17976.500	0.466
	Erkek	229	200.50	45914.50		
	Toplam	393				
Çevresel Etki	Kadın	164	193.34	31707.00	18177.000	0.586
	Erkek	229	199.62	45714.00		
	Toplam	393				
Toplam Etki	Kadın	164	188.21	30867.00	17337.000	0.175
	Erkek	229	203.29	46554.00		
	Toplam	393				

Yerel halkın turizmin etkilerine katılım düzeyleri cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde ölçeğin ekonomik etki, sosyal etki, turizm desteği, kültürel etki, çevresel etki ve toplam etki alt boyutlarında anlamlı farklılık meydana gelmediği ($p>0.05$) tespit edilmiştir. Sonuç dahilinde H.2 yerel halkın cinsiyet değişkenlerine göre turizm gelişiminin etkilerine yönelik algıları arasında anlamlı farklılık vardır hipotezi red edilmiştir. Dolayısıyla turizmin yerel halk üzerindeki etkilerinin belirlenmesinde cinsiyet değişkenin belirleyici bir role sahip olmadığı söylenebilir.

4.10.3. Medeni Durum Değişkenlerine Göre Yerel Halkın Turizm Gelişiminin Etkileri ve Toplam Etkisinin Karşılaştırılması

Medeni durum değişkenine göre turizm etkilerin belirlenmesi amacıyla anket verilerine Kruskal Wallis testi uygulanmış ve elde edilen sonuçlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 4.16. Medeni Durum Değişkenine Göre Turizmin Etkilerinin Kruskal Wallis Testi Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Medeni Durum	Kişi Sayısı	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
Ekonomik Etki	Evli	230	199.87	3	3.597	0.308
	Bekâr	153	196.99			
	Boşanmış	2	113.25			
	Dul	8	135.69			
	Toplam	393				
Sosyal Etki	Evli	230	183.38	3	10.581	*0.014
	Bekâr	153	219.20			
	Boşanmış	2	234.75			
	Dul	8	154.56			
	Toplam	393				
Turizm Desteği	Evli	230	193.60	3	1.499	0.683
	Bekâr	153	199.56			
	Boşanmış	2	234.25			
	Dul	8	236.63			
	Toplam	393				
Kültürel Etki	Evli	230	195.29	3	2.397	0.494
	Bekâr	153	202.25			
	Boşanmış	2	97.25			
	Dul	8	170.81			
	Toplam	393				
Çevresel Etki	Evli	230	189.04	3	3.665	0.300
	Bekâr	153	210.01			
	Boşanmış	2	220.00			
	Dul	8	171.38			
	Toplam	393				
Toplam Etki	Evli	230	195.96	3	7.598	0.055
	Bekâr	153	194.82			
	Boşanmış	2	104.50			
	Dul	8	291.75			

Yerel halkın turizmin etkileri ne katılım düzeyleri Medeni durum değişkenine göre ölçeğin alt boyutlarında Kruskal Wallis testi ile karşılaştırılmıştır. Yapılan analizler sonucunda sosyal etki alt boyutunda anlamlı farklılık meydana geldiği ($p \leq 0.05$) tespit edilmiştir. Buna karşılık ekonomik etki, turizm desteği, kültürel etki, çevresel etki ve toplam etki alt boyutlarında anlamlı farklılık meydana gelmediği ($p > 0.05$) tespit edilmiştir ve H.3 yerel halkın medeni durum değişkenleri ile turizm gelişiminin etkilerine

yönelik algıları arasında anlamlı farklılık vardır şeklindeki hipotez red edilmiştir. Meydana gelen farklılığın tespit edilmesi amacıyla Mann Whitney U testi yapılmıştır.

Medeni durum değişkenine göre turizmin etkilerinin sosyal etki alt boyutunda anlamlı farklılıklar meydana gelmiştir. Farklılığın hangi alanda meydana geldiğini belirlemek için Mann Whitney U testine ait veriler aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4.17. Medeni Durum Değişkenine Göre Turizmin Etkilerinin Sosyal Etki Alt Boyutunda Mann Whitney U Testi Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Medeni Durum	Kişi Sayısı	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Sosyal Etki	Evli	230	178.00	40939.50	14374.500	0.002
	Bekâr	153	213.05	32596.50		
	Toplam	383				

Yapılan Mann Whitney U testi sonucunda, sosyal etki alt boyutunda Medeni durumu evli ve bekâr olan yerel halk arasında, bekâr olanlar lehine anlamlı farklılık meydana geldiği tespit edilmiştir. Böylece H.3a yerel halkın medeni durum değişkenine göre turizm gelişiminin sosyal etki alt boyutuna yönelik algısı arasında anlamlı farklılıklar vardır hipotezi kabul edilmiştir. Sonuç olarak bekâr olan yerel halkın turizmin sosyal etkileri ne katılım düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.10.4. Eğitim Durumu Değişkenlerine Göre Yerel Halkın Turizm Gelişiminin ve Toplam Etkisinin Karşılaştırılması

Eğitim durum değişkenine göre turizm gelişimi ve toplam etkilerin belirlenmesi amacıyla anket verilerine Kruskal Wallis testi uygulanmış ve elde edilen sonuçlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 4.18. Eğitim Durumu Değişkenine Göre Turizmin Etkilerinin Kruskal Wallis Testi Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Eğitim Durumu	Kişi Sayısı	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
Ekonomik Etki	Okur Yazar Değil	2	84.75	5	7.550	0.183
	İlkokul (5 Yıllık)	15	198.30			
	Ortaokul veya İlköğretim	18	137.25			
	Lise ve Dengi Okul	138	203.87			
	Fakülte veya Yüksekokul	197	198.36			
	Yüksek Lisans veya Doktora	23	199.83			
	Toplam	393				
Sosyal Etki	Okur Yazar Değil	2	317.75	5	8.919	0.112
	İlkokul (5 Yıllık)	15	222.17			
	Ortaokul veya İlköğretim	18	227.78			
	Lise ve Dengi Okul	138	208.54			
	Fakülte veya Yüksekokul	197	182.76			
	Yüksek Lisans veya Doktora	23	198.67			
	Toplam	393				
Turizm Desteği	Okur Yazar Değil	2	34.50	5	10.104	0.072
	İlkokul (5 Yıllık)	15	202.70			
	Ortaokul veya İlköğretim	18	169.14			
	Lise ve Dengi Okul	138	202.39			
	Fakülte veya Yüksekokul	197	191.49			
	Yüksek Lisans veya Doktora	23	244.00			
	Toplam	393				
Kültürel Etki	Okur Yazar Değil	2	71.25	5	11.513	*0.042
	İlkokul (5 Yıllık)	15	231.77			
	Ortaokul veya İlköğretim	18	141.19			
	Lise ve Dengi Okul	138	209.56			
	Fakülte veya Yüksekokul	197	189.80			
	Yüksek Lisans veya Doktora	23	215.22			
	Toplam	393				
Çevresel Etki	Okur Yazar Değil	2	290.25	5	6.652	0.248
	İlkokul (5 Yıllık)	15	228.10			
	Ortaokul veya İlköğretim	18	224.92			
	Lise ve Dengi Okul	138	182.56			
	Fakülte veya Yüksekokul	197	198.88			
	Yüksek Lisans veya Doktora	23	217.30			
	Toplam	393				
Toplam Etki	Okur Yazar Değil	2	160.00	5	3.869	0.568
	İlkokul (5 Yıllık)	15	245.13			
	Ortaokul veya İlköğretim	18	204.31			
	Lise ve Dengi Okul	138	189.84			
	Fakülte veya Yüksekokul	197	197.76			
	Yüksek Lisans veya Doktora	23	199.57			
	Toplam	393				

Yerel halkın eğitim durumu değişkenine göre turizmin etkileri ne katılım düzeyleri Kruskal Wallis testi ile analiz edildiğinde, ölçeğin kültürel etki alt boyutunda anlamlı farklılık meydana geldiği ($p \leq 0.05$) tespit edilmiştir. Buna karşılık ölçeğin ekonomik etki, sosyal etki, turizm desteği ve çevresel etki alt boyutlarında anlamlı farklılık meydana gelmediği ($p > 0.05$) tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuç ile yerel halkın eğitim durumu değişkenleri ile turizm gelişiminin etkilerine yönelik algıları arasında anlamlı farklılık vardır hipotezi olan H4 red edilmiştir.

Meydana gelen farklılığın hangi boyutlarda olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testine ait veriler aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4.19. Eğitim Durumu Değişkenine Göre Turizmin Etkilerinin Kültürel Etki Alt Boyutunda Mann Whitney U Testi Testi Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Eğitim Durumu	Kişi Sayısı	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kültürel Etki	İlkokul (5 Yıllık)	15	21.17	317.50	72.500	0.023
	Ortaokul veya İlköğretim	18	13.53	243.50		
	Toplam	33				
	Ortaokul veya İlköğretim	18	55.86	1005.50	834.500	0.022
	Lise ve Dengi Okul	138	81.45	11240.50		
	Toplam	156				
	Ortaokul veya İlköğretim	18	16.31	293.50	122.500	0.024
	Yüksek Lisans veya Doktora	23	24.67	567.50		
	Toplam	41				

Yapılan Mann Whitney U testi sonucunda turizmin kültürel etkileri eğitim durumu değişkenine göre eğitim seviyesi İlkokul (5 Yıllık) ve Ortaokul veya İlköğretim olanlar arasında İlkokul (5 Yıllık) lehine anlamlı farklılığın meydana geldiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla eğitim durumu ilkokul olan kişilerin turizmin kültürel etkilerine katılım düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Ayrıca eğitim durumu Ortaokul veya İlköğretim ve Lise ve Dengi Okul olanlar arasında eğitim seviyesi Lise ve Dengi Okul olanlar lehine; Ortaokul veya İlköğretim ve Yüksek Lisans veya Doktora olanlar arasında

ise eğitim durumu Yüksek Lisans veya Doktora olanlar lehine anlamlı farklılığın meydana geldiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla eğitim seviyesi Ortaokul veya İlköğretim olan yerel halkın turizmin kültürel etkileri ne katılım düzeylerinin, eğitim seviyesi yüksek olan yerel halka göre daha düşük seviyede olduğu söylenebilir. Sonuçlar dahilinde H.4a yerel halkın eğitim düzeyleri değişkeni ile turizmin kültürel etki alt boyutunun algılanmasında anlamlı farklılık vardır hipotezi kabul edilmiştir.

4.10.5. Çalışma Durumu Değişkenlerine Göre Yerel Halkın Turizm Gelişiminin Etkileri ve Toplam Etkisinin Karşılaştırılması

Çalışma durum değişkenine göre turizm gelişimi ve toplam etkilerin belirlenmesi amacıyla anket verilerine Kruskal Wallis testi uygulanmış ve elde edilen sonuçlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 4.20. Çalışma Durumu Değişkenine Göre Turizmin Etkilerinin Kruskal Wallis Testi Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Çalışma Durumu	Kişi Sayısı	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
Ekonomik Etki	İş Arıyor	8	135.13	10	14.610	0.147
	İşveren	32	199.92			
	Öğrenci	30	194.35			
	Çiftçi	7	190.43			
	Emekli veya İşten Ayrılmış	24	171.04			
	Ev Hanımı	6	194.75			
	Tüccar	26	244.69			
	Turizm	28	222.59			
	İşçi	78	184.42			
	Kamu Çalışanı	98	184.71			
	Diğer	56	221.86			
	Toplam	393				
Sosyal Etki	İş Arıyor	8	256.75	10	21.862	0.076
	İşveren	32	191.06			
	Öğrenci	30	202.70			
	Çiftçi	7	233.93			
	Emekli veya İşten Ayrılmış	24	151.04			
	Ev Hanımı	6	262.50			
	Tüccar	26	193.37			
	Turizm	28	161.57			
	İşçi	78	226.56			
	Kamu Çalışanı	98	175.47			
	Diğer	56	212.77			
	Toplam	393				

Tablo 4.20. (Devamı)

Turizm Desteği	İş Arıyor	8	86.81	10	25.161	*0.005
	İşveren	32	199.11			
	Öğrenci	30	199.02			
	Çiftçi	7	251.14			
	Emekli veya İşten Ayrılmış	24	174.85			
	Ev Hanımı	6	104.58			
	Tüccar	26	224.90			
	Turizm	28	258.18			
	İşçi	78	186.47			
	Kamu Çalışanı	98	199.90			
	Diğer	56	189.13			
	Toplam	393				
Kültürel Etki	İş Arıyor	8	124.31	10	11.448	0.324
	İşveren	32	191.13			
	Öğrenci	30	201.00			
	Çiftçi	7	246.93			
	Emekli veya İşten Ayrılmış	24	184.40			
	Ev Hanımı	6	181.42			
	Tüccar	26	226.60			
	Turizm	28	218.91			
	İşçi	78	197.82			
	Kamu Çalışanı	98	180.23			
	Diğer	56	212.93			
	Toplam	393				
Çevresel Etki	İş Arıyor	8	228.44	10	19.039	*0.040
	İşveren	32	212.13			
	Öğrenci	30	215.27			
	Çiftçi	7	238.71			
	Emekli veya İşten Ayrılmış	24	144.56			
	Ev Hanımı	6	235.83			
	Tüccar	26	194.73			
	Turizm	28	163.32			
	İşçi	78	217.83			
	Kamu Çalışanı	98	174.99			
	Diğer	56	214.57			
	Toplam	393				
Toplam Etki	İş Arıyor	8	164.50	10	18.931	*0.041
	İşveren	32	218.33			
	Öğrenci	30	213.25			
	Çiftçi	7	277.57			
	Emekli veya İşten Ayrılmış	24	226.88			
	Ev Hanımı	6	130.17			
	Tüccar	26	202.13			
	Turizm	28	237.75			
	İşçi	78	176.73			
	Kamu Çalışanı	98	192.05			
	Diğer	56	179.18			
	Toplam	393				

Yerel halkın turizmin ekonomik etkilerine, sosyal etkilerine, turizm desteğine, kültürel etkisine, çevresel etkisine ve toplam etkisine katılım düzeyleri, katılımcıların çalışma durumu değişkenine göre Kruskal Wallis testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda anlamlı ekonomik etki, sosyal etki ve kültürel etki alt boyutlarında anlamlı farklılık meydana gelmediği tespit ($p>0.05$) edilmiştir. Buna karşılık turizm desteği, çevresel etki ve toplam etki alt boyutlarında anlamlı farklılıklar meydana geldiği ($p\leq 0.05$) tespit edilmiştir. Sonuç dahilinde H.5 Yerel halkın çalışma durumu değişkenlerine göre turizm gelişiminin etkilerine yönelik algılarında anlamlı farklılık vardır hipotezi red edilmiştir.

Meydana gelen farklılıkların hangi alanda olduğunun ortaya çıkarılması amacıyla Mann Whitney U testi yapılmış ve sonuçlar aşağıda yer alan tabloda verilmiştir.

Tablo 4.21. Çalışma durumu değişkenine göre turizmin etkilerinin turizm desteği alt boyutunda Mann Whitney U testi analizi sonuçları

Alt Boyutlar	Çalışma Durumu	Kişi Sayısı	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Turizm Desteği	İş Arıyor	8	10.63	85.00	49.000	0.007
	İşveren	32	22.97	735.00		
	Toplam	40				
	İş Arıyor	8	11.31	90.50	54.500	0.017
	Öğrenci	30	21.68	650.50		
	Toplam	38				
	İş Arıyor	8	9.19	73.50	37.500	0.010
	Emekli veya İşten Ayrılmış	24	18.94	454.50		
	Toplam	32				
	İş Arıyor	8	9.44	75.50	39.500	0.008
	Tüccar	26	19.98	519.50		
	Toplam	34				
	İş Arıyor	8	8.06	64.50	28.500	0.001
	Turizm	28	21.48	601.50		
	Toplam	36				
	İş Arıyor	8	24.06	192.50	156.500	0.020
İşçi	78	45.49	3548.50			
Toplam	86					
İş Arıyor	8	24.56	196.50	160.500	0.005	
Kamu Çalışanı	98	55.86	5474.50			

Tablo 4.21. (Devamı)

	Toplam	106				
	İş Arıyor	8	18.31	146.50	110.500	0.020
	Diğer	56	34.53	1933.50		
	Toplam	64			44.500	0.037
	İşveren	32	21.11	675.50		
	Ev Hanımı	6	10.92	65.50		
	Toplam	38			295.000	0.022
	İşveren	32	25.72	823.00		
	Turizm	28	35.96	1007.00		
	Toplam	60			139.500	0.030
	Ev Hanımı	6	26.75	160.50		
	Kamu Çalışanı	98	54.08	5299.50		
	Toplam	104			526.500	0.013
	Turizm	28	51.70	1447.50		
	Diğer	56	37.90	2122.50		
	Toplam	84				

Yapılan Mann Whitney U testi sonucunda turizm desteği alt boyutunda iş arıyor ve işverenler arasında iş verenler lehine; iş arıyor ile öğrenciler arasında öğrencilerde yine; iş arıyor ile emekli veya işten ayrılmışlar arasında emekli veya işten ayrılmışlar lehine; iş arıyor ile tüccarlar arasında tüccarlar lehine; iş arıyor ile turizm olanlar arasında turizm lehine; iş arıyor ile işçi arasında işçi lehine; iş arıyor ile kamu çalışanı arasında kamu çalışanı lehine; iş arıyor ile diğer arasında diğerleri lehine; işveren ile ev hanımları arasında işveren lehine; işveren ile turizm arasında turizm lehine; ev hanımı ile kamu çalışanı arasında kamu çalışanı lehine; turizm ile diğer arasında turizm ile anlamlı farklılıkların meydana geldiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla iş arayan kişilerin turizmin ekonomik etkisine desteğinin diğer çalışma durumlarına göre daha düşük olduğu söylenebilir. Sonuçlar dahilinde H5a hipotezimiz kabul edilmiştir.

Çalışma durumunda meydana gelen farklılıkların hangi alanda olduğunun ortaya çıkarılması amacıyla Mann Whitney U testi yapılmış ve sonuçlar aşağıda yer alan tabloda verilmiştir.

Tablo 4.22. Çalışma Durumu Değişkenine Göre Turizmin Etkilerinin Çevresel Etki Alt Boyutunda Mann Whitney U Testi Testi Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Çalışma Durumu	Kişi Sayısı	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Çevresel Etki	İşveren	32	32.17	1029.50	266.500	0.049
	Emekli veya İşten Ayrılmış	24	23.60	566.50		
	Toplam	56				
	Öğrenci	30	32.42	972.50	212.500	0.009
	Emekli veya İşten Ayrılmış	24	21.35	512.50		
	Toplam	54				
	Öğrenci	30	34.08	1022.50	282.500	0.031
	Turizm	28	24.59	688.50		
	Toplam	58				
	Çiftçi	7	22.36	156.50	39.500	0.031
	Emekli veya İşten Ayrılmış	24	14.15	339.50		
	Toplam	31				
	Emekli veya İşten Ayrılmış	24	35.23	845.50	545.500	0.002
	İşçi	78	56.51	4407.50		
	Toplam	102				
	Emekli veya İşten Ayrılmış	24	31.77	762.50	462.500	0.027
	Diğer	56	44.24	2477.50		
	Toplam	80				
	İşçi	78	99.21	7738.50	2986.500	0.012
	Kamu Çalışanı	98	79.97	7837.50		
Toplam	176					

Yapılan Mann Whitney U testi sonucunda çevresel etki boyutunda işveren ile emekli veya işten ayrılmış arasında işveren lehine; öğrenci ile emekli ve işten ayrılmış arasında öğrenci lehine; öğrenci ile turizm ve arasında öğrenci lehine; Çiftçi ile emekli veya işten ayrılmış arasında çiftçi lehine; emekli veya işten ayrılmış ile işçi arasında işçi lehine; emekli veya işten ayrılmış ile diğer arasında diğer lehine; işçi ve kamu çalışanı arasında işçi lehine anlamlı farklılıkların meydana geldiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla emekli veya işten ayrılmış kişilerin turizmin çevresel etkilerine desteğinin diğer

çalışanlara göre daha düşük düzeyde olduğu söylenebilir. Ayrıca işçi ve kamu çalışanı karşılaştırmasında işçilerin turizmin çevresel etkilerine desteğinin kamu çalışanlarından daha fazla olduğu söylenebilir.

Meydana gelen farklılıkların hangi alanda olduğunun ortaya çıkarılması amacıyla Mann Whitney U testi yapılmış ve sonuçlar aşağıda yer alan tabloda verilmiştir.

Tablo 4.23. Çalışma Durumu Değişkenine Göre Turizmin Etkilerinin Toplam Etki Alt Boyutunda Mann Whitney U Testi Testi Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Çalışma Durumu	Kişi Sayısı	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Toplam Etki	İş Arıyor	8	5.63	45.00	9.000	0.019
	Çiftçi	7	10.71	75.00		
	Toplam	15				
	İşveren	32	21.00	672.00	48.000	0.038
	Ev Hanımı	6	11.50	69.00		
	Toplam	38				
	Çiftçi	7	9.71	68.00	2.000	0.004
	Ev Hanımı	6	3.83	23.00		
	Toplam	13				
	Çiftçi	7	61.14	428.00	146.000	0.038
	İşçi	78	41.37	3227.00		
	Toplam	85				
	Çiftçi	7	78.57	550.00	164.000	0.013
	Kamu Çalışanı	98	51.17	5015.00		
	Toplam	105				

Yapılan Mann Whitney U testi sonucunda toplam etki alt boyutunda iş arıyor ile çiftçi arasında çiftçi lehine; işveren ile ev hanımı arasında işveren lehine; çiftçi ile ev hanımı arasında çiftçi lehine; çiftçi ile işçi arasında çiftçi lehine, çiftçi ile kamu çalışanı arasında çiftçi lehine anlamlı farklılıkların meydana geldiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla çiftçilerin turizmin toplam etkisine katkılarının diğer çalışma durumlarına göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.10.6. Yaşam Süresi Değişkenlerine Göre Yerel Halkın Turizm Gelişimi ve Toplam Etkisinin Karşılaştırılması

Yaşam süresi değişkenine göre turizm gelişimi ve toplam etkilerin belirlenmesi amacıyla anket verilerine Kruskal Wallis testi uygulanmış ve elde edilen sonuçlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 4.24. Yaşam Süresi Değişkenine Göre Turizmin Etkilerinin Kruskal Wallis Testi Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Yaşam Süresi	Kişi Sayısı	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
Ekonomik Etki	5 yıldan az	61	187.21	4	.931	0.920
	5-10 yıl	54	202.80			
	11-15 yıl	37	189.69			
	16-20 yıl	47	195.18			
	21 ve üstü	194	200.30			
	Toplam	393				
Sosyal Etki	5 yıldan az	61	205.39	4	18.354	*0.001
	5-10 yıl	54	246.61			
	11-15 yıl	37	217.88			
	16-20 yıl	47	197.24			
	21 ve üstü	194	176.51			
	Toplam	393				
Turizm Desteği	5 yıldan az	61	144.84	4	27.235	*0.000
	5-10 yıl	54	162.88			
	11-15 yıl	37	190.66			
	16-20 yıl	47	217.05			
	21 ve üstü	194	219.25			
	Toplam	393				
Kültürel Etki	5 yıldan az	61	175.61	4	3.556	0.469
	5-10 yıl	54	205.72			
	11-15 yıl	37	185.16			
	16-20 yıl	47	206.45			
	21 ve üstü	194	201.27			
	Toplam	393				
Çevresel Etki	5 yıldan az	61	226.89	4	9.054	0.060
	5-10 yıl	54	219.29			
	11-15 yıl	37	184.42			
	16-20 yıl	47	190.81			
	21 ve üstü	194	185.30			
	Toplam	393				
Toplam Etki	5 yıldan az	61	152.71	4	27.863	*0.000
	5-10 yıl	54	151.69			
	11-15 yıl	37	207.31			
	16-20 yıl	47	212.73			
	21 ve üstü	194	217.76			
	Toplam	393				

Yerel halkın yaşam süresi değişkenine göre turizmin etkileri Kruskal Wallis testi ile analiz edilmiştir. Yapılan araştırmalar sonucunda turizmin ekonomik etkisi, kültürel etkisi ve çevresel etkisi arasında anlamlı farklılık meydana gelmediği ($p>.05$) tespit edilmiştir. Çıkan sonuç dahilinde H6 olan yerel halkın yaşam süresi değişkenlerine göre turizm gelişiminin etkilerinin algılanmasında anlamlı farklılık vardır hipotezi red edilmiştir. Buna karşılık turizmin sosyal etkisi, turizm desteği ve toplam etkisi alt boyutlarında anlamlı farklılıklar meydana geldiği ($p\le.05$) tespit edilmiştir.

Meydana gelen anlamlı farklılıkların hangi alanlarda olduğunun tespit edilmesi amacıyla Mann Whitney U testi ile karşılaştırmalar yapılmıştır. Sonuçlara aşağıda yer alan tabloda yer verilmiştir.

Tablo 4.25. Yaşam Süresi Değişkenine Göre Turizmin Etkilerinin Sosyal Etki ve Turizm Desteği Alt Boyutlarında Mann Whitney U testi Testi Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Yaşam Süresi	Kişi Sayısı	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Sosyal Etki	5-10 yıl	54	57.26	3092.00	931.000	0.021
	16-20 yıl	47	43.81	2059.00		
	Toplam	101				
	5-10 yıl	54	158.21	8543.50	3417.500	0.000
	21 ve üstü	194	115.12	22332.50		
	Toplam	248				
	11-15 yıl	37	137.04	5070.50	2810.500	0.036
	21 ve üstü	194	111.99	21725.50		
	Toplam	231				
Turizm Desteği	5 yıldan az	61	44.87	2737.00	846.000	0.036
	11-15 yıl	37	57.14	2114.00		
	Toplam	98				
	5 yıldan az	61	45.96	2803.50	912.500	0.001
	16-20 yıl	47	65.59	3082.50		
	Toplam	108				
	5 yıldan az	61	92.57	5646.50	3755.500	0.000
	21 ve üstü	194	139.14	26993.50		
	Toplam	255				
	5-10 yıl	54	44.46	2401.00	916.000	0.015
	16-20 yıl	47	58.51	2750.00		
	Toplam	101				
	5-10 yıl	54	95.44	5153.50	3668.500	0.001
	21 ve üstü	194	132.59	25722.50		
	Toplam	248				

Yapılan Mann Whitney U testi sonucunda turizmin etkilerinden sosyal etkinin; 5-10 yıl ile 16-20 yıl arasında 5-10 yıl lehine; 5-10 yıl ile 21 ve üstü arasında 5-10 yıl lehine; 11-15 yıl ile 21 ve üstü arasında 11-15 yıl lehine anlamlı farklılıkların meydana geldiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla yaşam süresinin daha az olmasının turizmin sosyal etkisine olumlu katkı sağladığı söylenebilir.

Yapılan Mann Whitney U testi sonucunda turizmin etkilerinden turizm desteği alt boyutunda yaşam süresi 5 yıldan az ile 11-15 yıl arasında 11-15 yıl lehine; 5 yıldan az ile 16-20 yıl arasında 16-20 yıl lehine; 5 yıldan az ile 21 ve üstü arasında 21 ve üstü lehine; 5-10 yıl ile 16-20 yıl arasında 16-20 yıl lehine; 5-10 yıl ile 21 ve üstü arasında 21 ve üstü lehine anlamlı farklılıklar meydana geldiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla yerel halkın yaşam süresinin artmasına bağlı olarak turizm desteğinin de arttığı söylenebilir. Nitekim yaşam süresi yüksek olan katılımcıların turizm desteklerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Böylece H.6a yerel halkın yaşam süresi değişkenine göre turizm gelişiminin sosyal etkisi, turizm desteği ve toplam etkisinin algılanmasında anlamlı farklılıklar vardır hipotezi kabul edilmiştir.

Yaşam süresi değişkenine göre turizmin etkilerinin toplam etki alt boyutlarına ait veriler aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4.26. Yaşam süresi değişkenine göre turizmin etkilerinin toplam etki alt boyutlarında Mann Whitney U testi testi analizi sonuçları

Alt Boyutlar	Yaşam Süresi	Kişi Sayısı	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Toplam Etki	5 yıldan az	61	44.25	2699.00	808.000	0.0016
	11-15 yıl	37	58.16	2152.00		
	Toplam	98				
	5 yıldan az	61	46.72	2850.00	959.000	0.002
	16-20 yıl	47	64.60	3036.00		
	Toplam	108				
	5 yıldan az	61	95.84	5846.50	3955.500	.000
	21 ve üstü	194	138.11	26793.50		
	Toplam	255				
	5-10 yıl	54	40.51	2187.50	702.500	0.015
	11-15 yıl	37	54.01	1998.50		
	Toplam	91				
	5-10 yıl	54	43.35	2341.00	856.000	0.003
	16-20 yıl	47	59.79	2810.00		
	Toplam	101				
	5-10 yıl	54	93.34	5040.50	3555.500	0.000
21 ve üstü	194	133.17	25835.50			
Toplam	248					

Yapılan Mann Whitney U testi sonucunda turizmin toplam etkisi arasında, yaşam süresi 5 yıldan az ile 11-15 yıl arasında 11-15 yıl lehine; 5 yıldan az ile 16-20 yıl arasında 16-20 yıl lehine; 5 yıldan az ile 21 ve üstü arasında 21 ve üstü lehine; 5-10 yıl ile 11-15 yıl arasında 11-15 yıl lehine; 5-10 yıl ile 16-20 yıl arasında 16-20 yıl lehine; 5-10 yıl ile 21 yıl ve üstü arasında 21 yıl ve üstü lehine anlamlı farklılıkların meydana geldiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla yaşam süresi daha fazla olan katılımcıların, turizmin toplam etkisine desteğinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.10.7. Yerel Halkın Yaş, Eğitim Durumu ve Yaşam Süreleri İle Turizm Gelişiminin Etkilerinin ve Toplam Etkisinin Karşılaştırılması

Korelasyon analizi “iki veya daha fazla değişken arasında bir ilişkinin olup olmadığı şayet ilişki varsa bu ilişkinin şiddetini ortaya koyan bir istatistiksel analizdir. Korelasyon katsayısı -1 ile +1 ($-1 \leq r \leq +1$) arasında değişen değerler almakla birlikte, korelasyon kat sayılarında 0,00 ile 0,25 arası değer ‘çok zayıf’, 0,26 ile 0,49 arası değer ‘zayıf’, 0,50 ile 0,69 arası değer ‘orta’, 0,70 ile 0,89 arası değer ‘yüksek’, 0,90 ile 1,00 arası değer ise ‘çok yüksek’ olduğu ifade edilir. Korelasyon katsayısının pozitif olması değişkenler arasında doğrusal bir ilişkinin olduğunu, negatif olması ise ters yönlü bir ilişkinin olduğunu göstermektedir” (Orhunbilge, 2017).

Çalışmaya ait verilerin analizine aşağıda yer alan tabloda yer verilmiştir.

Tablo 4.27. Yaş, eğitim durumu ve yaşam süreleri ile turizmin etkileri arasındaki ilişkilerin Spearman's Brown korelasyon analizi sonuçları

		Ekonomik Etki	Sosyal Etki	Turizm desteği	Kültürel etki	Çevresel etki	Toplam etki	Yaş	Eğitim durumu	Yaşam süresi
Ekonomik Etki	r	1.000	.029	.350**	.542**	-.064	.151**	-.075	.037	.031
	p	.	.564	.000	.000	.202	.003	.137	.469	.535
Sosyal Etki	r	.029	1.000	-.268**	-.148**	.447**	-.202**	-.171**	-.123*	-.174**
	p	.564	.	.000	.003	.000	.000	.001	.015	.001
Turizm Desteği	r	.350**	-.268**	1.000	.558**	-.226**	.419**	.063	.040	.246**
	p	.000	.000	.	.000	.000	.000	.216	.429	.000
Kültürel Etki	r	.542**	-.148**	.558**	1.000	-.254**	.334**	.010	-.015	.057
	p	.000	.003	.000	.	.000	.000	.846	.774	.260

Tablo 4.27. (Devamı)

Çevresel Etki	r	-.064	.447**	-.226**	-.254**	1.000	-.111*	-.129*	.019	-.133**
	p	.202	.000	.000	.000	.	.028	.010	.701	.008
Toplam Etki	r	.151**	-.202**	.419**	.334**	-.111*	1.000	.118*	-.007	.238**
	p	.003	.000	.000	.000	.028	.	.019	.895	.000
Yaş	r	-.075	-.171**	.063	.010	-.129*	.118*	1.000	-.187**	.397**
	p	.137	.001	.216	.846	.010	.019	.	.000	.000
Eğitim durumu	r	.037	-.123*	.040	-.015	.019	-.007	-.187**	1.000	-.064
	p	.469	.015	.429	.774	.701	.895	.000	.	.203
Yaşam süresi	r	.031	-.174**	.246**	.057	-.133**	.238**	.397**	-.064	1.000
	p	.535	.001	.000	.260	.008	.000	.000	.203	.

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Yerel halkın turizmin etkilerine ilişkin ölçeğin alt boyutlardan aldıkları puanlar ile yaş, eğitim durumu ve yaşam süreleri değişkenleri arasındaki ilişkiler korelasyon analizi ile incelemiştir. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin alt boyutları ve değişkenler arasında anlamlı ilişkilerin olduğu ($p \leq .05$) tespit edilmiştir.

Ekonomik etki alt boyutu ile Turizm desteği ve toplam etki alt boyutlarında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişkilerin olduğu, buna karşılık kültürel etki alt boyutuyla orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı etkili olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla yerel halkın turizmin ekonomik etki düzeylerinin artması sonucunda kültürel etki düzeylerinin de arttığı söylenebilir.

Sosyal etki alt boyutu ile turizmin çevresel etkisi arasında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişkinin olduğu söylenebilir. Ayrıca turizmin sosyal etkisi ile Turizm desteği, kültürel etki, toplam etki, yaş değişkeni, eğitim durumu değişkeni ve yaşam süresi değişkeni arasında düşük düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişkilerin olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla yerel halkın turizmin sosyal etkilerinin artması çevresel etkilerinin de artmasına katkı sağlamakta iken, sosyal etkinin artmasına bağlı olarak Turizm desteği, kültürel etkiye ve toplam etki düzeyleri azalmaktadır. Ayrıca yerel halkın yaş, eğitim durumu ve yaşam sürelerinin artması turizmin sosyal etkisini olumsuz düzeyde etkilemektedir.

Turizm desteği ile kültürel etki ve toplam etki arasında orta düzeyde pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler meydana geldiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla yerel halkın Turizm

desteğinin artması, turizmin kültürel etkisini ve toplam etkisinin artmasına katkı sağlamaktadır. Ayrıca Turizm desteği ile çevresel etki arasında düşük düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla yerel halkın Turizm desteğinin artmasının turizmin çevresel etkileri ne olumsuz etki ettiği söylenebilir. Turizm desteği ile yerel halkın yaşam süreleri arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla yerel halkın yaşam süresinin artması Turizm desteğini olumlu yönde etkilemektedir.

Kültürel etki ile çevresel etki arasında düşük düzeyde negatif yönlü ve anlamlı ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla yerel halkın Turizm'in kültürel etkisinin artması çevresel etkisinin azalmasına neden olmaktadır. Ayrıca kültürel etki ile toplam etki arasında düşük düzeyde pozitif yönlü ve anlamda ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla turizmin kültürel etkisinin artması toplam etkisinin de artmasını sağlamaktadır.

Çevresel etki ile toplam etki arasında düşük düzeyde negatif yönlü ve anlamlı ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla turizmin çevresel etkisinin artması toplam etkisinin azalmasına neden olmaktadır. Ayrıca çevresel etki ile yerel halkın yaş ve yaşam süreleri arasında düşük düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişkilerin olduğu tespit edilmiştir. Buna bağlı olarak yerel halkın yaş ve yaşam sürelerinin artmasının turizmin çevresel etkilerini azalttığı söylenebilir.

Toplam etki ile yerel halkın yaş ve yaşam süreleri arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlam ilişkilerine olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla yerel altın yaş ve yaşam sürelerinin artması turizmin toplam etkisi üzerinde olumlu yönde etki meydana getirmektedir.

Araştırma sonucunda hipotezlerin doğrulanması ile ilgili olarak;

Yerel halkın yaş değişkenlerine göre turizm gelişiminin etkilerine yönelik algıları arasında anlamlı farklılık vardır. Hipotezine karşılık ekonomik etki, turizm desteği, kültürel etki ve toplam etki alt boyutlarında anlamlı farklılık meydana gelmemekte iken; turizmin sosyal etkisi ve çevresel etkisi alt boyutlarında anlamlı farklılık meydana gelmiştir.

Yerel halkın cinsiyet değişkenlerine göre turizm gelişiminin etkilerine yönelik algıları arasında anlamlı farklılık vardır. Hipotezine karşılık turizmin etkileri alt boyutlarının tamamında anlamlı farklılık meydana gelmediği tespit edilmiştir.

Yerel halkın medeni durum değişkenine göre turizm gelişiminin sosyal etki alt boyutuna yönelik algısı arasında anlamlı farklılıklar vardır. Hipotezine karşılık ekonomik etki, turizm desteği, kültürel etki, çevresel etki ve toplam etki alt boyutlarında anlamlı farklılık meydana gelmemiş; sosyal etki alt boyutunda anlamlı farklılık meydana gelmiştir.

Yerel halkın eğitim düzeyleri değişkeni ile turizmin kültürel etki alt boyutunun algılanmasında anlamlı farklılık vardır. Hipotezine karşılık ekonomik etki, sosyal etki, turizm desteği, çevresel etki ve toplam etki alt boyutlarında anlamlı farklılık meydana gelmemiş; kültürel etki alt boyutunda anlamlı farklılık meydana gelmiştir.

Yerel halkın çalışma durumu değişkenlerine göre turizm gelişiminin etkilerine yönelik algılarında anlamlı farklılık vardır. Hipotezine karşılık ekonomik etki, sosyal etki, kültürel etki alt boyutlarında anlamlı farklılık meydana gelmemiş; turizm desteği, çevresel etki ve toplam etki alt boyutlarında anlamlı farklılık meydana gelmiştir.

Yerel halkın yaşam süresi değişkenlerine göre turizm gelişiminin etkilerinin algılanmasında anlamlı farklılık vardır. Hipotezine karşılık ekonomik etki, kültürel etki ve çevresel etki alt boyutlarında anlamlı farklılık meydana gelmemiş; sosyal etki, turizm desteği ve toplam etki alt boyutlarında anlamlı farklılık meydana gelmiştir.

Yerel halkın yaş, eğitim durumu ve yaşam süreleri, turizm gelişiminin etkileri ile toplam etkisi puanları arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır. Hipotez ile karşılık turizmin etkileri alt boyutlarında ve yerel halkın yaş, eğitim durumu ve yaşam süreleri değişkenleri arasında anlamlı ilişkiler meydana gelmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

2018 yılında Türkiye'nin en son Sakin Şehir unvanını alan Mudurnu ilçesinde yaşamını sürdüren yerel halkın turizm gelişiminin getirmiş olduğu etkilerin nasıl algılandığı ve turizm desteğinin toplam etkisini belirlemek amacıyla Mudurnu ilçesi yerel halka uygulanan bu çalışmada elde edilen sonuçlar aşağıda yer almaktadır. Elde edilen sonuçlar ışığında yerel halkın demografik özelliklerine göre algılarının neler olduğu ne tür beklentilerinin olduğu saptanmaya çalışılmış ve turizm desteğinin toplam etkisinin boyutu hakkında fikirler elde edilmiştir.

Yapılan bilimsel kaynak taraması sonucu sakin şehir markasına sahip olan Mudurnu halkının turizme yönelik ve algıları ile ilgili çalışma yapılmadığı görülmüştür. Yapılan çalışma Mudurnu ilçesinde yapılacak olan sonraki bilimsel çalışmalar için katkı ve destek sağlanacağı düşünülmektedir.

Araştırmada beklenen yararlarından biri ise, elde edilen bulgular ile bölge halkının Sakin Şehir ile gelişen turizm etkilerine yönelik etkilerin olumlu ve olumsuz boyutlarına ulaşmaktır. Ulaşılan olumlu sonuçların sürekliliği açısından çalışmalar yapmak, olumsuz boyutların düzeltilmesi için ise önerilerde bulunmaktadır. Böylelikle memnuniyet düzeyleri yüksek tutulan yerel halk ve yönetim ile Sakin Şehirde turizm gelişim faaliyetlerinin devamlılığı ve gelişiminin sağlanması düşünülmektedir.

Yapılan çalışma sonucu Sakin Şehir Mudurnu ilçesinde ankete katılım sağlayan yerel halkın demografik bilgileri ile ilgili şu sonuçlar elde edilmiştir.

- Çalışmaya en yüksek katılımı sağlayan yaş gurubu %51,1 ile "18-30" iken en düşük katılımı yapan grup ise %1,3 ile "18 yaş ve altı" sırasında ise %6,4 ile "65 ve üstü" yaş olanlardır.
- Çalışmada kadın katılımcılara oranla erkek katılımcı sayısı %58,3 iken kadın katılımcı %41,7 olmuştur.
- Medeni durum değişkenine göre en yüksek katılım düzeyi %58,5 ile evli bireylerde iken en düşük katılım ise %0,5 ile boşanmış bireylerde olmuştur.
- Çalışmada eğitim durumu değişkeni kapsamında en yüksek katılım sağlayan bireylerin %50,1 Fakülte ve Yüksek Okul mezunu oldukları görülmüştür.

Sırasıyla bunu %35,1 ile lise ve dengi okullar takip ederken en düşük katılımı %0,5 ile okuryazar olmayanlar sağlamışlardır.

- Çalışmada çalışma değişkenine göre en yüksek katılım oranı %24,9 ile Kamu Çalışanı iken en düşük oran ise %1,5 ile ev hanımı ve %1,8 ile çiftçi grubu oluşturmaktadır.
- Çalışmada yaşama süresi değişkeninde en yüksek oranı %49,4 ile “21 yıl ve üzeri” olan grup oluştururken en düşük oran ise %9,4 ile “11-15” yıl oluşturmaktadır.

Çalışmaya katılım sağlayan bireylerin demografik değişkenlerine göre Sakin Şehir unvanı ile gelen turizm gelişiminin ekonomik etkisi, sosyal etkisi, turizm desteği, kültürel etki, çevresel etki ve toplam etkisinin değerlendirmeleri yapıldığında ise;

- Yerel halkın yaş değişkenine göre turizm gelişimin ekonomik etkisi, sosyal etkisi, turizm desteği, kültürel etki, çevresel etki ve toplam etkisinin karşılaştırmasında anlamlı farklılıkların olup olmadığı tespit edilirken turizm gelişiminin ekonomik etkisi, turizm desteği, kültürel ve toplam etkide anlamlı farklılar meydana gelmediği görülmüştür. Diğer yandan ise 18-30 yaş grubun katılımcıların turizm gelişiminin sosyal etkilerine katılım oranı diğer gruplardan yüksektir. Buradan yola çıkarak bu yaş grubunun sosyal etkilere daha yoğun katılım ve destek verdikleri söylenebilmektedir. Turizm gelişimin çevresel etkilerine katılma oranı 18-30 ve 65 üzeri yaş grubunda daha çok olduğu görülmektedir. Buradan yola çıkarak bu iki yaş grubunun çevresel etkiler konusunda daha aktif oldukları söylenebilir
- Yerel halkın turizm etkilerine katılım düzeyleri cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde Sakin Şehir unvanı ile gelen turizm gelişiminin ekonomik etkisi, sosyal etkisi, turizm desteği, kültürel etki, çevresel etki ve toplam etki alt boyutlarında anlamlı farklılıklar meydana gelmemiştir. Bu yüzden yerel halkın turizm etkilerine yönelik görüşlerinde cinsiyet faktörünün belirleyici bir role sahip olmadığı anlaşılmıştır.
- Medeni durum değişkenine göre alımda yapılan analizler sonucunda sosyal etki alt boyutunda anlamlı farklılık meydana geldiği ($p \leq 0.05$) tespit edilmiştir. Buna karşılık ekonomik etki, turizm desteği, kültürel etki, çevresel etki ve toplam etki alt boyutlarında anlamlı farklılık meydana gelmediği görülmüştür.

Sosyal etki boyutunda meydana gelen farklılık incelendiğinde bekâr katılımcıların turizm gelişimin sosyal etkilerine katılım oranlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir.

- Yerel halkın eğitim durumu değişkenine göre ölçeğin kültürel etki boyutlarında anlamlı farklılık meydana geldiği ($p \leq .05$) görülmüştür. Diğer yandan eğitim seviyesi ortaokul veya ilköğretim olan katılımcıların turizmin sosyal etkilerine katılım oranları, eğitim seviyesi yüksek olanlara göre düşük seviyededir. Ayrıca eğitim durumu ilkokul (5 yıllık) olanları sosyal etkilere katılma oranı eğitim seviyesi ortaokul veya ilköğretim olanlardan daha fazladır.
- Yerel halkın çalışma değişkenine göre yapılan analizler sonucu anlamlı ekonomik etki, sosyal etki ve kültürel etki alt boyutlarında anlamlı farklılık meydana gelmediği tespit ($p > .05$) edilmiştir. Buna karşılık turizm desteği, çevresel etki ve toplam etki alt boyutlarında anlamlı farklılıklar meydana geldiği ($p \leq .05$) tespit edilmiştir. İş arayan kişilerin diğer çalışma gruplarına göre turizm ekonomik etkilerine katılım düzeyleri daha düşüktür. Buradan yola çıkarak gelişen turizme rağmen iş imkânına sahip olamadıklarının bunu etkilemiş olabileceği sonucuna varılabilir. Turizm çevresel etkilerine destekte emekli veya işten ayrılmış bireylerin düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Diğer yandan işçi gurubunda olanların kamu çalışanlarına oranla katılım düzeyleri daha yüksektir. Çalışma bulguları sonucunda turizm gelişimin toplam etkisi boyutunda en yüksek katılım oranını çiftçiler oluşturmuştur.
- Yerel halkın ilçede yaşama süresi değişkenine göre turizmin ekonomik etkisi, kültürel etkisi ve çevresel etkisi arasında anlamlı farklılık meydana gelmediği ($p > .05$) tespit edilmiştir. Buna karşılık turizmin sosyal etkisi, turizm desteği ve toplam etkisi alt boyutlarında anlamlı farklılıklar meydana geldiği ($p \leq .05$) tespit edilmiştir. Yaşam süresi daha az olan katılımcıların turizm sosyal etkilerine olumlu yaklaştıkları söylenebilir. Diğer yandan ilçede yaşam süresi arttıkça turizm desteklerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.
- Yerel halkın yaş, eğitim durumu ve yaşam süreleri ile turizmin ekonomik etkisi, sosyal etkisi, turizm desteği, kültürel etki, çevresel eti ve toplam etkisinin karşılaştırılması sonucunda ekonomik etki alt boyutu ile turizm desteği ve toplam etki alt boyutlarında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı

ilişkilerin olduğu tespit edilmiştir. Buna karşılık kültürel etki alt boyutuyla orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı etkili olduğu tespit edilmiştir. Ulaşılan sonuçtan yola çıkarak yerel halkın turizmin ekonomik etki düzeylerinin artması sonucunda kültürel etki düzeylerinin de arttığı söylenebilir. Yerel halkın ekonomik olarak turizmden elde ettikleri gelirlerin artması ilçede yapılan turizm gelişimi sürecine olumlu etkisi olacağı görülmüştür.

- Turizm desteği ile kültürel etki ve toplam etki arasında orta düzeyde pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler meydana geldiği tespit edilmiştir. İlçede turizm desteğinin artmasıyla ilçede turizm gelişiminin kültürel ve toplam etkisini de arttırmaktadır.
- Yerel halkın turizm desteğine etkisinin artması turizm gelişiminin çevresel etkilerine olumsuz etki ettiği söylenebilir. Artan turizm desteği ile turizm faaliyetlerinin yerel dokuya zarar vereceği düşüncesi bu sonuca büyük oranda etki etmiştir.
- Kültürel etki ile çevresel etki arasında yapılan araştırma sonucu düşük düzeyde negatif yönlü ve anlamlı ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla yerel halkın Turizm'in kültürel etkisinin artması ve halkın turizme olumlu şekilde algılanan kültürel etkilerin yerel halk tarafından algılanan olumsuz çevresel etkisinin azalmasına neden olmaktadır.
- Turizmin kültürel etkilerinin artması sonucu yerel halkın turizm faaliyetlerine katılım oranları artmaktadır. Artan katılım ve etkileşimler sonucu turizme destek ve toplam etkininde artmasına sebep olmaktadır
- Çevresel etki ile toplam etki arasında düşük düzeyde negatif yönlü ve anlamlı ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla turizmin çevresel etkisinin olumsuz olması turizm gelişiminin toplam etkisinin azalmasına neden olmaktadır.
- Yerel halkın yaş ve bölgede yaşam sürelerinin artması turizm toplam etkisi üzerinde olumlu sonuçları olmaktadır.

Sakin Şehir Mudurnu ilçesinde yerel halk ve turizm gelişimi algılarına yönelik öneriler yapılan çalışma bulguları ve gözlemler ışığında aşağıdaki şekilde sıralanabilir;

- Yapılan araştırmanın sonuçları ve gözlemler ışığında Sakin Şehir anlamı ve süreci hakkında yerel halkın bilgisinin az olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçtan yola çıkarak yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşlarının tanıtıcı faaliyetler, eğitimler düzenleyerek yerel halkın sakin şehir felsefesi konusunda bilgilendirmesi yapılabilir.
- Mudurnu ilçesi doğal çevresi ve özgün yapısıyla çevresel konularda duyarlı olduğu gözlemlenmiştir. Çevreye bu denli duyarlı bir ilçede turizm faaliyetleri yürütülürken çevreye zarar verilmemesi, çevreye ve doğaya duyarlı olan yapıların ve enerji kaynaklarının kullanımı konusunda gereken önemin gösterilmesi için çalışmaların yapılması önerilebilir.
- 18-30 yaş arası katılımcıların turizme gelişimine yönelik yaklaşım oranı yüksekken diğer yaş gruplarında az olduğu sonucunda yaşça büyük olan grupların turizme katılımı için beklentilerini karşılamaya yönelik önlemler alınabilir. Sakin şehir ile ilçeye gelen yenilik ve değişikliğin içeriği hakkında bilgilendirme yapılması sağlanabilir.
- Bekâr katılımcıların turizmin sosyal etkilerine katılım oranları yüksekken evli katılımcıların düşük olduğu gözlemlenmiştir. Evli olan yerel halkın sosyal etkilere katılımı konusunda ilçede tanıtıcı çalışmalar ve etkinlikler yapılabilir.
- Turizm ekonomik etkileri göz önüne alındığında ilçede işsiz olan bireylerin sektör içinde daha çok iş imkânı bulmasına yönelik yerel yönetim ve turizm yatırımcıları arasında iş birliği yapılması ilçesinin turizmin ekonomik etkilerinden daha üst düzeyde faydalanması konusunda yararlı sonuçların ortaya çıkmasını sağlayabilir.
- Sakin şehir unvanı ile elde edilen gelişim sürecinde ilçe genelinde kültürel faaliyetlerin, festival, konser vb. artması ve yılın her gününe yayılması ile halkın ve bölge ziyaretine gelen turistlerin etkileşim düzeyinin artması sağlanabilir. Böylelikle artan kültürel etki oranı ile toplam turizm etkisi de arttırılabilir.
- İlçede sakin şehir ile gelişen turizm sonucu oluşabilecek trafik sorunu çözümü için yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları yerel halkı toplu taşıma araçlarına yönlendirmeli veya ilçe içinde çevreye duyarlı olan araçların kullanımı (bisiklet) teşvik edilmelidir.

- Mudurnu ilçesi Sakin Şehir sürecinde kendi özgün yapısını korunabilmelidir. İlçe de bulunan tarihi konakların restorasyon faaliyetleri gerçekleştirilmeli ve turistlerin de faydalanabileceği şekilde kullanıma sokulması yönünde çalışmalar yapılabilir.
- Gözlemler sonucunda ilçede bulunan kültürel miras unsuru Gavur evleri diye bilinen Friglere ait olan kaya mezarları, oyma kaya evleri ve kitabeleri turizme kazandırılmalı ve çevre çalışmaları yapılarak rekreasyon alanı haline getirilmelidir.
- İlçede bulunan somut olmayan kültürel miras unsuru Ahilik ve Esnaf duası geleneğinin devamı için çalışmalar yapılmalı ve nesillere aktarılması gerekmektedir. Çarşı içinde bulunan iş yerleri ve zanaatlar için tanıtıcı çalışmalar yapılarak çarşının canlı tutulması sağlanmalıdır.
- İlçede unutmak üzere olan el sanatlarının (iğnecilik, boduç, kunduracılık, semercilik, bıçak, çakıcılık ve demircilik) yeni nesil ve halka aktarılması için kurslar düzenlenerek bu el sanatlarının devamlılığı sağlanabilir.
- İlçenin en gözde turizm çekim noktası olan Abant gölü etrafında turizm için yapılacak olan tesislerin doğal çevreye zarar vermeyecek şekilde inşa edilmesi gerekmektedir. Park alanında bulunan restoranlarda yöresel ürünler ve yiyeceklerin satış ve tanıtımı yapılarak ilçe özgünlüğünün korunması ve yerel üreticilerinde sürece dahil olması sağlanabilir.
- Gastronomi açısından zengin kültüre sahip olan Mudurnu ilçesinde belirli aralıklarla gastronomi şenlikleri düzenlenebilir.
- İlçede yapılan tarım faaliyetlerinin sürdürülebilirliği için yerel yönetim ve ziraat odaları hakkında çiftçi ve yerel üreticilere eğitimler sağlanarak bilinçli ve organik üretim teşvik edilmelidir.
- Sakin Şehir ile ilçede gelişim gösterecek olan eko turizm ile ilçede bulunan eko-turizm alanlarının arttırılması sağlanabilir. Böylece yerel üreticiler sürece doğrudan dahil olarak turizm etkilerinden faydalanabilir
- Gözlemler sonucunda ilçe genelinde bulunan termal turizm kaynakları etkin bir şekilde kullanılmalı, termal turizm bölgelerine tesis yapımı yerel yönetimler tarafından desteklenerek sürdürülebilirliği sağlanmalıdır.

- İlçede var olan ve yapılacak olan tüm tesisler, yollar engelsiz hale getirilmelidir.
- Diğer sakin şehirlerin katılımları ile kaynaşma ve tanışma imkânları yaratılarak ilçe sınırları dışına çıkarak dünyaya tanıtma faaliyetlerinin düzenlenmesi desteklenmelidir.
- Bu çalışma ile turizm gelişim sürecinin başlangıç noktasında bulunan ve cittaslow unvanı alan Mudurnu halkının turizm gelişimine yönelik algısının ne yönde olduğu ölçülmesi amaçlanmıştır. Çalışmamız sonucunda elde edilen yerel halkın turizm gelişimine yönelik olumlu ve olumsuz ekonomik, sosyal, kültürel, çevresel etkileri, turizm desteği ve toplam etkilerine yönelik algısı ile ileride yapılacak ve yapılması planlanan çalışmalarda, turizm bölgesinin yaşam seyri, turizm gelişim sürecinin karşılaştırılması gibi değişkenler de eklenebilir ve bu değişkenler ile sakin şehir(cittaslow) unvanı alan bölge halkının turizm gelişimine yönelik algıları ve verdikleri destek ilişkisi incelenebilir. Ayrıca çalışmada sadece Mudurnu ilçesi ele alınmışken sonraki çalışmalarda Türkiye’de ve Bolu ilinde bulunan diğer cittaslow şehirlerinin gelişim düzeyleri, algıları ve destinasyon yaşam seyrinde buldukları konum karşılaştırılabilir.

KAYNAKÇA

- AA. (2018, 7 3). AA: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/gerze-sakin-sehir-listesinde-743704> adresinden alındı
- Acuner, E. (2015). *Cittaslow (Sakin Şehir) Olma Yolunda İlk Adım*. Trabzon: Celepler Basın Yayın ve Dağıtım.
- Ahmed, S. (1986). "Understanding Residents' Reaction to Tourism Marketing Strategies". *Journal of Travel Research*, 13-18.
- Akat, Ö. (2016). *Pazarlama Ağırlıklı Turizm İşletmeciliği*. Bursa: Ekin Basım Yayın.
- Akis, S., Peristianis, N., & Warner, J. (1993). "Social Impacts of Tourism:Host Perceptions". *Annals of Tourism Research*, 650.
- Akış Rooney, S. (2011). *Turizm: Bir Sistemin Analizi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Akış, S. (1999). "Sürdürülebilir Turizm ve Türkiye". *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 40-43.
- Akış, S., Peristianis, N., & Warner, J. (1996). "Residents' Attitudes to Tourism Development: The Case of Cyprus". *Tourism Management*, 481-494.
- Akova. (2006). "Yerel halkın turizmin etkilerini algılamalarına ve tutumlarına yönelik bir araştırma". *Akademik İncelemeler Dergisi*, 1(2).
- Alaeddinoğlu, F. (2007). "Van Halkının Turisti ve Turizmi Algılama Şekli". *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 1-16.
- Allen, L., Hafer, H., Long, P., & Perdue, R. (1990). "Rural Resident Tourism Perceptions and Attitudes By Community Level of Tourism". *Journal of Travel Research*, 3-9.
- Al-Masroori, R. (2006, July). "Destination Competitiveness: Interrelationships Between Destination Planning and Development Strategies and Stakeholders' Support in.
- Altıntaş, V. (2010). *Turizm Gelişiminin Yerel Halkın Yaşam Kalitesi üzerine Etkileri:Alanya Bölge Modeli*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik anabilim Dalı.

- Ambroz, M. (2008). "Attitudes of Local Residents Towards the Development of Tourism in Slovenia The Case of the Primorska, Dolenjska, Gorenjska and Ljubljana Regions". *Anthropological Notebooks*, 63-79.
- Anand, A. (1997). A. Anand içinde, *Advance Dictionary of Tourism*. New Delhi: Sarup & Sons.
- Andereck, K., Valentine, K., Knopf, R., & Vort, C. (2005). "Residents Perceptions of Community Tourism Impacts". *Annals of Tourism Research*, 1056-1076.
- Andriotis, K. (2005). "Community Groups' Perceptions of and Preferences for Tourism Development: Evidence from Crete". *Journal of Hospitality and Tourism Research*, 67-90.
- Ap, J. (1992). "Residents' Perceptions on Tourism Impacts". *Annals of Tourism Research*, 19, 685.
- Ap, J., & Crompton, J. (1998). "Developing and Testing A Tourism Impact Scale". *Journal of Travel Research*, 120-131.
- Ap, J., & Crompton, J. L. (1993). "Residents' Strategies for Responding to Tourism Impacts". *Journal of Travel Research*, 47-50.
- Argan, M. (2007). *Eğlence Pazarlaması*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Avcıkurt, C. (2015). *Turizm Sosyolojisi* (4 b.). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Avcıkurt, C. (2015). *Turizm Sosyolojisi: Genel ve Yapısal Yaklaşım*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Aydemir, B., & Özdemir, S. S. (2014). "Yerel Yiyecek-İçecek Girişimcilerinin Yavaş Yemek Hareketi Açısından Değerlendirilmesi: Aydın Yenipazar Örneği". *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 9(2), 326.
- Aytimur, R. (2015). *Slow Food Hareketi'nin Beslenme Alışkanlıkları Ve Sağlıklı Beslenmeye Etkisi Üzerine Bir Uygulama Çalışması: Halfeti Ve Seferihisar Örneği*. Mardin: Yüksek Lisans Tezi.
- Bahar, O. v. (2012). *Turizm Ekonomisi*. içinde Ankara: Detay Yayıncılık.

- Baykan, E. (2007). "Turizmin Yerel Kültür Üzerindeki Etkilerinin Yöre Halkı Tarafından Algılanması". Ankara, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Eğitimi Anabilim Dalı.
- Bayraktar, E., Öztürk, K., & Kocaoğlu, M. (2016). "Küreselleşmeye Karşı Yereli Koruma Çabası: Sakin Şehirler". *Aradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 12(Özel Sayı), 82.
- Bayram, N. (2012). *Sosyal Bilimlerde SPSS ile Veri Analizi*. Bursa: Ezgi Kitapevi.
- Beckley, T. M. (2003). *The Relative Importance of Sociocultural and Ecological Factors in attachment to Place*. Pacific Northwest Research Station USA.: in Understanding Community-Forest Relations, ed: L. E.
- Bekar, A., Yorukmaz, N., Sürücü, Ç., & Gövce, A. (2015). "The Concept of Cittaslow as a Marketing Tool for Destination Development: The Case of Mugla, Turkey". *American International Journal of Social Science* , 54-64.
- Besculides, A., Lee, M. E., & McCormick, P. J. (2002). "Residents' perceptions of the cultural benefits of tourism". *Annals of Tourism Research*, 303-319.
- Besculides, A., Lee, M., & McCormick, P. (2002). "Residents' Rerceptions of The Cultural Benefits of Tourism". *Annals of Tourism Research*, 303-319.
- Bilge, A., & Göksu, N. (2010). *Tüketici Davranışları*. Ankara: Gazi Kitap Evi.
- Bilgi, M. G. (2013). "Türkiye'nin sakin şehirlerinde Permakültürel Koruma, Planlama, Yönetim ve Eğitim Pratikleri". *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 45-49.
- Brooker, E., & Burgess, J. (2008). "Marketing Destination Niagara Effectively Through the Tourism Life Cycle". *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 279-293.
- Brougham, J., & Butler, R. (1981). "Segmentation Analysis of Resident Attitudes to Social Impacts of Tourism". *Annals of Tourism Research*, 569-90.
- Brunt, P., & Courtney, P. (1999). "Host Perceptions of Sociocultural Impacts". *Annals of Tourism Research*(26), 493-515.

- Brunt, P., & Courtney, P. (1999). "Host Perceptions of Sociocultural Impacts". *Annals of Tourism Research*, 493-515.
- Burkart, A. J., & Medlik, S. (1982). *Tourism: Past, Present and Future*. London: Heinemann Ltd.
- Butler, R. (1980). "The Concept of Tourism Area Cycle of Evolution: Implications for Management of Resources". *Canadian Geographer*, 9.
- Butler, R. (2009). "Tourism in the future: Cycles, waves or wheels?", *Futures*, 346-352.
- Butler, R. (2011). *Tourism Area Life Cycle, Contemporary Tourism Reviews*. Oxford: Goodfellow Publishers Ltd.,.
- Canakkale.gov.tr*. (2018, 7 3). *Canakkale.gov.tr*: <http://www.canakkale.gov.tr/gokceada> adresinden alındı
- Carmichael, B. (2000). "A Matrix Model for Resident Attitudes and Behaviours in Rapidly Changing Tourist Area". *Tourism Management*(6), 601-611.
- Cengiz, D., & Çevirgen, A. (2006). *Turizm ve Çevre Yönetim*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Cengiz, E., & Kırkbir, F. (2007). "Yerel Halk Tarafından Algılanan Toplam Turizm Etkisi İle Turizm Desteği Arasındaki İlişkiye Yönelik Yapısal Bir Model Önerisi". *Sosyal Bilimler Dergisi*, 19.
- Cheng, A. S., Kruger, L. E., & Daniels, S. E. (2003, "Society & Natural Resources Society & Natural Resources). "Place" as an Integrating Concept in Natural Resource Politics: Propositions for a Social Science Research Agenda". *Society & Natural Resources*, 16(2), 87-104. 8 21, 2017 tarihinde <http://tandfonline.com/doi/abs/10.1080/08941920309199> adresinden alındı
- Chon, K.-s. (1990). "The role of destination image in tourism: A review and discussion", *The Tourist Review. MCB UP Ltd*, 2-9.
- Choruh.com*. (2018.07.12). 7 12, 2018 tarihinde *choruh.com*: <http://www.choruh.com/tr/capacity-enhancement-trainings-on-local-gastronomy-in-uzundere-erzurum> adresinden alındı
- Cittaslow Türkiye*. (2018.07.10). *cittaslowturkiye.org*: <https://cittaslowturkiye.org/cittaslow-uzundere/> adresinden alındı

- Cittaslow.it/manifesto*. (2018.06.09). *Cittaslow.it/manifesto*: <http://www.cittaslow.it/manifesto> adresinden alındı
- Cittaslow.org*. (2018.06.09). *Cittaslow.org*: <http://www.cittaslow.org/> adresinden alındı
- Cittaslowturkiye.org*. (2018.06.09). *Cittaslowturkiye.org*: <http://cittaslowturkiye.org/> adresinden alındı
- Cobuild, C. (2006). *Collins Cobuild Advanced Learner's English Dictionary*.
- Cole, S. (2008). *Tourism Culture and Development: Hopes, Dreams and Relations in East Indonesia*. Clevedon: Channel View Publications.
- Cuba, L., & Hummon, D. M. (1993). "A Place to Call Home: Identification with Dwelling, Community, and Region". *Sociological Quarterly*, 111-131.
- Curtis, S. (1997). "Rejuvenating holiday resorts - a Spanish case study". *Travel & Tourism Analyst*, 77-93.
- Çavuş, Ş., & Tanrıserdi, A. (2002). "Residents Attitudes Toward Tourism: A Case Study Of Kuşadası Turkey". *Tourism Analysis*, 2-8.
- Çetin, T. (2009). "Beypazarı'nda Turist-Yerli Halk Etkileşimi Ve Turizmin Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Etkileri". *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 9(1), 29.
- Çımat, A., & Bahar, O. (2003). "Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisi İçindeki Yeri ve Önemi Üzerine Bir Değerlendirme". *Akdeniz İİBF Dergisi*, 1-18.
- Çiner, C. (2011). "Cittaslow hareketi ve Türkiye'deki uygulamaları". *Memleket Yerel Yönetim Dergisi*, 13.
- Davis, D. L., Allen, J., & Cosenza, R. M. (1988, Journal of Travel Research Journal of Travel Research). Segmenting Local Residents By Their Attitudes, Interests, and Opinions Toward Tourism. *Journal of Travel Research*, 27(2), 2-8. 8 21, 2017 tarihinde <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/004728758802700201> adresinden alındı
- Demirbulat, Ö., & Aydemir, B. (2015). "Toplum Temelli Turizm (TTT) Çerçevesinde Kırsal Yörelere Turizm Algısı (Macahel Yaylası/Camili Örneği. *Doğu Karadeniz Bölgesi Sürdürülebilir Turizm Kongresi*, (s. 63).

- Deniz, M. (2016). Kayaagıl Köyünde (Uşak) "Turizmin Etkileri Üzerine Yerel Halkın Turizm Algısı". *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(18), 57.
- DHA. (2018, 7 12). DHA: <https://www.birgun.net/haber-detay/sakin-sehir-uzundere-dehes-zaferi-proje-tepkiler-uzerine-iptal-edildi-198669.html> adresinden alındı
- Dilber, İ. (2007). "Turizm sektörünün Türkiye ekonomisi üzerindeki etkisinin girdi-çıkıtı tablosu yardımıyla değerlendirilmesi". *Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi*, 205-220.
- Dinç, Y., Gökdeniz, A., & Hacıoğlu, N. (2009). *Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Doğan, H. Z. (2004). *Turizmin Sosyo-Kültürel Temelleri*,. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Doğan, H., & Üngören, E. (2012). "Yerel halkın Isparta turizmine yönelik görüşleri üzerine bir araştırma". *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 103-122.
- Doğutürk, G. (2010). *Mimari Ve Yaşam Kalitesi Bağlamında Yavaş Şehir Hareketi Ve Seferihisar Örneği*. İstanbul: Mimarlık Anabilim Dalı Mimari Tasarım Sorunları Programı, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.
- Doxey, G. (1975). "A causation theory of visitor–resident irritants: Methodology and research inference". *A causation theory of visitor–resident irritants: Methodology and research inference* (s. 195-198). San Diego, California: Travel Research Association Conference.
- Duran, E. (2011). "Turizm, Kültür ve Kimlik İlişkisi; Turizmde Toplumsal ve Kültürel Kimliğin Sürdürülebilirliği". *İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 291-313.
- Duran, E. (2013). "Yerel Halkın Sürdürülebilir Turizm Gelişimine Yönelik Tutumları: Bozcaada". *Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi*, 77.
- Dwyer, L., Forsyth, P., & Dwyer, W. (2010). *Tourism Economics and Policy*. Bristol, UK: Channel View Publications.

- Dyer, P., Gursoy, D., Sharma, B., & Carter, J. (2007). "Structural Modeling Of Resident Perceptions of Tourism and Associated Development on the Sunshine Coast, Australia". *Tourism Management*, 28(2), 409.
- Eagly, A., & Chaiken, S. (1993). "The Psychology of Attitudes". *Harcourt Brace Jovanovich College Publishers*.
- Earthmarkets*. (2018.06.06). <https://www.earthmarkets.com.au/about-us/>:
<https://www.earthmarkets.com.au/about-us/> adresinden alındı
- Eker, B. (2018.06.07). <http://www.habitat.org.tr>. <http://www.habitat.org.tr>:
<http://www.habitat.org.tr/sakin-sehirler/383-sakin-sehirler-citta-slow.html>
adresinden alındı
- Ekincikli, M. (1995). *Temettuat Defterleri'ne Göre 1261 (1844) Mudurnu Kazasının Sosyo-Ekonomik Yapısı*. 7. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Emekli, G. (2001). *Bergama'nın Turizm Coğrafyası ve Turizmin Sosyo-Ekonomik Etkileri*. Bergama: Bergama Belediyesi kültür yayınları.
- Erzurumpertali.com*. (2018, 7 12). *Erzurumpertali.com*: http://erzurumportali.com/shf-3103-Turkiyenin_11_Cittaslow_Kenti_Uzundere_Peki_Bu_Cittaslow_Nedir
adresinden alındı
- Esman, M. (1984). Tourism as Ethnic Preservation: The Cajuns of Louisiana. *Annals of Tourism Research*, 451-467.
- Fagence, M. (2003). *Turism In Destination Communities* (First Edition b.). (D. J. S. SINGH, Dü.) Cambridge: Cabi Publishing.
- Faulkner, B., & Tideswell, C. (1997). "Framework for Monitoring Community Impacts of Tourism". *Journal Of Sustainable Tourism*(6), 3-28.
- Fındık, T. (2017). "Buza Sarılmak". *Anadolu Jet Magazin*, 32-33.
- Firebaugh, G., & Beck, F. (1994). "Does Economic Growth Benefit the Masses? Growth, Dependence, and Welfare in the Third World". *American Sociological Association*, 631-653.

- Focazeytindali*. (06.07.2018). Focazeytindali: <http://www.focazeytindali.org/toprak-ana-terra-madre-agi/> adresinden alındı
- FondazioneSlowFood*. (06.08.2018). FondazioneSlowFood: <https://www.fondazioneSlowFood.com/en/what-we-do/the-ark-of-taste/about-the-project/> adresinden alındı
- FondazioneSlowFood*. (06.08.2018). FondazioneSlowFood: <https://www.fondazioneSlowFood.com/en/what-we-do/the-ark-of-taste/about-the-project/history/> adresinden alındı
- FondazioneSlowFood*. (06.09.2018). FondazioneSlowFood: <https://www.fondazioneSlowFood.com/en/what-we-do/earth-markets/what-is-an-earth-market/> adresinden alındı
- FondazioneSlowFood*. (06.06.2018). <https://www.fondazioneSlowFood.com>: <https://www.fondazioneSlowFood.com/it/> adresinden alındı
- Fullagar, S., Markwell, K., & Wilson, E. (2012). *Slow tourism: Experiences and mobilities* (54 b.). İngiltere: Channel View Publications.
- Garcia, M. O., Verdugo, M., & Ruiz, D. (2008). "Gaining Residents' Support for Tourism and Planning". *International Journal of Tourism Research*, 95-110.
- Getz, D. (1994, Tourism Management Tourism Management). Residents' attitudes towards tourism: A longitudinal study in Spey Valley, Scotland. *Tourism Management*, 15(4), 247-258. 8 17, 2017 tarihinde <http://sciencedirect.com/science/article/pii/0261517794900418> adresinden alındı
- Gilbert, E. (1939). "The Growth of Inland and Seaside Health Resorts in England". *Scottish Geographical Magazine*, 16-35.
- Googlemaps*. (2018). 07.10.2018 tarihinde [googlemaps: https://www.google.com.tr/maps/place/25440+Uzundere%2FERzurum/@40.5759917,41.2233762,10z/data=!4m5!3m4!1s0x4068cff4685f2ea3:0x3dd41586a0eddb88!8m2!3d40.6114465!4d41.6285499](https://www.google.com.tr/maps/place/25440+Uzundere%2FERzurum/@40.5759917,41.2233762,10z/data=!4m5!3m4!1s0x4068cff4685f2ea3:0x3dd41586a0eddb88!8m2!3d40.6114465!4d41.6285499) adresinden alındı
- Goulet, D. (1989). "Participation in Development: New Avenues". *World Development*, 165-178.

- Gülbahar, O. (2008). "Turizmin Türkiye'de 1980 Sonrasın Dönemde Cari İşlemler Dengesine Etkisi". *Journal of Qafqaz University*, 154-165.
- Gümüş, N., & Özüpekçe, S. (2009). "Foça'da Turizmin Ekonomik, Sosyal, Kültürel ve Çevresel Etkilerine Yönelik Yerel Halkın Görüşleri". *Uluslar arası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 398.
- Gündüz, C., Öner, A. C., & Knox, P. (2016). "Social Resilience in Aegean Slow Cities: Slow City Seferihisar". *Universal Journal of Management*, 4(4), 212.
- Güneş, N. (2014). *Yerel Halkın Turizm Algısı ve Turizme Katılımı: Antalya Konyaaltı ve Kepez İlçesi Örneği*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gürkan, M. (1996, Mart-Haziran). "Turizmin Toplumlar Üzerinde Oluşturduğu Etkiler: Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Etkileri". *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*(1-2), 112-119.
- Gürsoy, D., & Rutherford, D. (2004). "Host Attitudes toward Tourism: An Improved Structural Model". *Annals of Tourism Research*, 495-516.
- Gürsoy, D., Jurowski, C., & Uysal, M. (2002). "Resident Attitudes: A Structural Modeling Approach". *Annals of Tourism Research*, 29(1), 79.
- Hacıoğlu, N., Gökdeniz, A., & Dinç, Y. (2009). *Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Haralambopoulos, N., & Pizam, A. (1996). "Perceived Impacts of Tourism: The Case of Samos". *Annals of Tourism Research*, 503-526.
- Harril, R. (2004). "Resident Attitudes toward Tourism Development: A literature Review with Implications for Tourism Planning". *Journal of Planning Literature*, 251-266.
- Harrill, R., & Potts, T. D. (2003). "Tourism Planning in Historic Districts: Attitudes Toward Tourism Development in Charleston". *Journal of The American Planning Association*, 69(3), 233-244. 8 21, 2017 tarihinde <http://tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01944360308978017> adresinden alındı
- Haywood, K. (1986). "Can the tourist-area life cycle be made operational?", *Tourism Management*, 154-167.

- Hepektan, E., & Çınar, S. (2010). "Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisi Üzerindeki Etkileri". *Celal Bayar Üniversitesi SBE Sosyal Bilimler*, 135-154.
- Hernandez, S., Cohen, J., & Garcia, H. (1996). "Residents Attitudes Towards An Instant Resort Enclave". *Annals of Tourism Research*, 755-779.
- Hidalgo, M. C., & Hernández, B. (2001). "Place Attachment: Conceptual and Empirical Questions". *Journal of Environmental Psychology*, 21(3), 273-281. 8 21, 2017 tarihinde <http://sciencedirect.com/science/article/pii/S027249440190221x> adresinden alındı
- Honore, C. (2004). *In Praise of Slowness*. Harper Collins Publishers.
- Horn, C., & Simmons, D. (2002). "Community adaptation to tourism: comparisons between Rotorua and Kaikoura", New Zealand. *Tourism Management*, 133-143.
- Hovinen, G. (1981). "Tourist Cycle in Lancaster Country, Pennsylvania". *Canadian Geographer*, 283-286.
- <http://mudurnu.bel.tr>. (2019). <http://mudurnu.bel.tr>: <http://mudurnu.bel.tr/mudurnu/mudurnu-tarihi> adresinden alındı
- <http://mudurnu.bel.tr>. (2019). <http://mudurnu.bel.tr>: <http://mudurnu.bel.tr/mudurnu/mudurnu-kulturu> adresinden alındı
- <http://www.bolu.gov.tr>. (2019). <http://www.bolu.gov.tr>: <http://www.bolu.gov.tr/abant-tabiat-parki> adresinden alındı
- <http://www.bolukulturturizm.gov.tr>. (2019). <http://www.bolukulturturizm.gov.tr>: <http://www.bolukulturturizm.gov.tr/TR-69971/mudurnu-yildirim-camii.html> adresinden alındı
- <http://www.bolukulturturizm.gov.tr>. (2019). <http://www.bolukulturturizm.gov.tr>: <http://www.bolukulturturizm.gov.tr/TR-69985/mudurnu-evleri.html> adresinden alındı
- <http://www.bolukulturturizm.gov.tr>. (2019). <http://www.bolukulturturizm.gov.tr>: <http://www.bolukulturturizm.gov.tr/TR-69954/el-sanatlari-ve-hediyelik-esya.html> adresinden alındı

- <http://www.ekomuze.org>. (2019). <http://www.ekomuze.org/mudurnu-ve-husamettindere-koyu/mudurnu-cografi-yapisi.html> adresinden alındı
- <http://www.mudurnu.gov.tr>. (2019). <http://www.mudurnu.gov.tr/mudurnunun-nufusu-belli-oldu> adresinden alındı
- <http://www.tdk.gov.tr>. (2019). http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c7269a239f8e9.97022172 adresinden alındı
- <http://yigm.kulturturizm.gov.tr>. (2019). <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR-10728/genel-bilgiler.html> adresinden alındı
- Huang, Y., & Stewart, W. (1999). Rural Tourism Development: Shifting Basis of Community Solidarity. *Journal of Travel Research*, 26-31.
- Hughes, G. (2002). "Environmental indicators". *Annals of Tourism Research*, 457-477.
- Huh, C., & Vogt, C. (2008). "Changes in Residents' Attitudes toward Tourism over Time: A Cohort Analytical Approach". *Journal of Travel Research*, 446-455.
- İçöz, O. (1994). "Turizm Planlaması Bakımından Turistik Bölgelerin Yaşam Eğrileri ve Ege Bölgesinin Başlıca Turizm Merkezleri". *V.Ulusal Turizm Kongresi, Kuşadası*. Aydın: Güven Ofset.
- Ingham. (1995). *Economics and Development*. Maidenhead: McGraw Hill.
- Inskeep, E. (1991). *Tourism Planning: An Integrated and Sustainable Development Approach*. Van Nostrand Reinhold, New York: Journal of Travel Research.
- Işık, C., & Özgür, Ç. (2016). "Yerel Halkın Turizm Algısı: Tra2 Bölgesi Analizi". *IUJEAS*, 1(2), 39.
- Ivanovic, M. (2008). *Cultural Tourism*. Cape Town, South Africa: Juta and Company Ltd.
- Jafari, J. (2001). *The Scientification of Tourism. In Hosts and Guests Revisited: Tourism Issues of the 21st century*. (E. Valene L. Smith and Maryann Brent, Dü.) New York: Cognizant Communication Corporation.

- John, A., & Crompton, J. (1999). "Developing and Testing A Tourism Impact Scale". *Journal of Travel Research*(37), 120-131.
- Jurowski, C., & Gursoy, D. (2004). "Distance Effects on Residents' Attitudes Toward Tourism. *Annals Of Tourism Research*, 296-312.
- Jurowski, C., Uysal, M., & Williams, D. R. (1997). "A Theoretical Analysis of Host Community Resident Reactions to Tourism". *Journal of Travel Research*, 36(2), 3-11. 8 21, 2017 tarihinde <http://jtr.sagepub.com/content/36/2/3>.short adresinden alındı
- Karahan, F. (2011). *Tortum Şelalesi*. Erzurum: Uzundere Köylere Hizmet Götürme Birliği .
- Karatosun, M., & Çakar, D. (2017). "Effects of Cittaslow Movement on Conservation of". *Civil Engineering and Architecture*, 71-82.
- Kasarda, J. D., & Janowitz, M. (1974). "Community Attachment in Mass Society". *American*, 328-339.
- Kaya, İ. (1997). *Sürdürülebilir Turizm Kalkınması ve Ülkemiz Açısından Bir Değerlendirme*. Balıkesir: T.C. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Keleş, R. (1998). *Kent Bilimi Terimler Sözlüğü*. Ankara: İmge Kitap Evi.
- Keleş, R. (2005). *Çevre Politikası*. Ankara: İmge Kitap Evi.
- Keleş, R. (2012). *Çevre Politikası*. Ankara: İmge Kitap Evi.
- Kervankıran, İ. (2014). "Beypazarı/Ankara örneğinde turizmin ekonomik, toplumsal ve çevresel etkilerine yerel halkın yaklaşımı". *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 133-153.
- Kesici, E., & Kesici, C. (2006). "Eğirdir Gölü (Isparta)'nın Doğal Yapısına Yapılan Müdahalelerin Gölün Ekolojik Yapısına Etkileri." *Su Ürünleri Dergisi*, 6.
- Keskin, E., & Çontu, M. (2011). "Mustafapaşa (Sinassos) Kasabasında Yaşayan Halkın Turizme Bakış Açısını Belirlemeye Yönelik Bir Alan Araştırması". *Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi*, 3(2), 37.

- Kim, K. (2002). *The Effects of Tourism Impacts Upon Quality of Residents in The Community*. USA: The Virginia Polytechnic Institute and State University.
- King, B., Pizam, A., & Milman, A. (1993). "Social Impacts of Tourism: Host Perceptions". *Annals of Tourism Research*, 650.
- Knox, P. (2005). "Creating Ordinary Places: Slow Cities iz a Fast World". *Journal of Urban Desing*, 1-11.
- Ko, D., & Stewart, W. (2002). "A Structural Equation Model of Resident's Attitudes for Tourism Development". *Tourism Management*, 521-530.
- Ko, D.-W., & Stewart, W. (2002). "A Structural Equation Model of Residents' Attitudes for Tourism Development". *Tourism Management*, 521-530.
- Koçan, N. (2011). "Mudurnu (Bolu) Kentsel Sit Alanı Üzerine Bir Araştırma". *Kastamonu Üni., Orman Fakültesi Dergisi*, 44-51.
- Koçan, N. (2011). "Mudurnu (Bolu) ve Yakın Çevresi Peyzaj Özelliklerinin Ekoturizm Kapsamında İrdelenmesi". *Gümüşhane Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 67-78.
- Kozak, N., Akoğlan Kozak, M., & Kozak, M. (2014). "Genel Turizm". N. Kozak, M. Akoğlan Kozak, & M. Kozak içinde, *Genel Turizm İlkeler-Kavramlar* (s. 1). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Köylüklüoğlu, O., & İvizce, N. (2006). "Mudurnu İlçesinin Biyolojik Zenginlikleri". *Mudurnulular Derneği Bülteni*, 30.
- Kreag, G. (2013). *The Impacts of Tourism*. Minnesota: Minnesota Sea Grant Program.
- Kuvan, Y., & Akan, P. (2004). "Residents' Attitudes Toward General and Forest-Related Impacts Of Tourism: The Case Of Belek". *Tourism Management*, 691-706.
- Lankford, S., & Howard, D. (1994). "Developing A Tourism Impact Attitude Scale". *Annals of Tourism Research*, 121-139.
- Latkova, P. (2008). *An Examination of Factors Predicting Residents' Support for Tourism Development*. Michigan State University. USA: Michigan State University.
- Lauterio, F. (2007). "Introduction to Tourism". F. C. Leuterio içinde, *Introduction to Tourism* (s. 2). Rex Book Store.

- Lawrence, R., Hafer, H., Long, P., & Perdue, R. (1993). "Rural Residents' Attitudes Toward Recreation and Tourism Development". *Journal of Tourism Research*, 31(4), 27.
- Lindberg, K., & Johnson, R. (1997). "The Economic Values of Tourism Social Impacts". *Annals of Tourism Research*, 90-116.
- Liu, J., & Var, T. (1986). "Resident Attitudes to Tourism Impacts In Hawaii". *Annals of Tourism Research*, 193-214.
- Liu, J., Sheldon, P., & Var, T. (1987). "Resident Perception of the Environmental Impacts of Tourism". *Annals of Tourism Research*, 17-37.
- Mansuroğlu, S. (2006). "Turizm Gelişmelerine Yerel Halkın Yaklaşımlarının Belirlenmesi: Akseki/Antalya Örneği". *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 19(1), 36.
- Mason, P. (2003). *Tourism Impacts, Planning and Management*. Butterworth Heinemann.
- Mason, P., & Cheyne, J. (2000). "Residents' Attitudes to Proposed Tourism Development". *Annals of Tourism Research*, 391-411.
- Mayer, H., & Knox, P. (2006). "Slow Cities: Sustainable Places in a Fast World". *Journal of Urban Affairs*, 321-334.
- McCool, S. F., & Martin, S. R. (1994). "Community Attachment and Attitudes Toward Tourism Development". *Journal of Travel Research*, 29-34.
- McCool, S., & Martin, S. (1994). "Community Attachment and Attitudes Toward Tourism Development". *Journal of Travel Research*, 29-34.
- McGehee, N., & Andereck, K. (2004). "Factors Predicting Rural Residents' Support for Tourism". *Journal of Travel Research*, 131-140.
- Mckercher, B. (1993). "Some Fundamental Truths About Tourism: Understanding Tourism's Social and Environmental Impacts". *Journal of Sustainable Tourism*, 1(1), 12.
- Miele, M. (2008). "Cittaslow: Producing Slowness against the Fast Life". *Space and Polity*, 135-156.

- Milliyet.com.tr.* (2018). Milliyet.com.tr: <http://www.milliyet.com.tr/yazarlar/mehvesevin/sakin-sehir-universite-oluyor-1443072/> adresinden alındı
- Milman, A., & Pizam, A. (1998). "Social Impacts of Tourism on Central Florida". *Annals of Tourism Research*, 191-204.
- Mucahi, S. A., & Özdemir, M. (2017). "Kırsal Turizmin Fiziksel, Sosyal ve Kültürel Etkileri Konusunda Halkın Görüşleri: Artvin Örneği". *Journal of Bartın Faculty of Forestry*, 19(1), 1.
- Mudurnu.bel.tr.* (2018). Mudurnu.bel.tr: <http://mudurnu.bel.tr/haberler/mudurnu-artik-cittasl> adresinden alındı
- Murphy, P. (2008). *Tourism: A Community Approach*. P. Murphy. içinde New York,USA: Routledge.
- Nufusu.com.* (2018). nufusu.com: https://www.nufusu.com/ilce/halfeti_sanliurfa-nufusu adresinden alındı
- Ogilvie, F. (1993). *The Tourist Movement*. London: Staples Press.
- Oktayer, N., Susam, N., & Çak, M. (2007). *Türkiye’de Turizm Ekonomisi*. İstanbul Ticaret Odası: İstanbul.
- Olalı, H., & Timur, A. (1988). *Turizm Ekonomisi*. İzmir: Ofis Ticaret Matbaacılık Şti.
- Orhunbilge, N. (2017). *Uygulamalı Regresyon ve Korelasyon Analizi* (3. b.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Özdemir, G. (2007). *Destinasyon Yönetimi ve Pazarlama Temelleri: İzmir İçin Bir Destinasyon Model Önerisi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdemir, M. (1992). "Turizmin Türkiye’nin Sosyo-Ekonomik Yapısına Etkileri". Ö. M içinde, *Turizmin Türkiye’nin Sosyo-Ekonomik Yapısına Etkileri*. ANKARA: Turizm Bankası A.Ş.
- Özdemir, M. A., & Kervankıran, İ. (2011). "Turizm Ve Turizmin Etkileri Konusunda Yerel Halkın Yaklaşımlarının Belirlenmesi: Afyonkarahisar Örneği". *Marmara Coğrafya Dergisi*(24), 1.

- Öztürk, A. (2012). *Bir Yerleşim Birimi Olarak Kent Anlayışında Yeni Politika: Yükselen Değer Olarak "Yavaş Kent" (Citta Slow), Hareketi*. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2018 tarihinde alındı
- Parkins, W., & Craig, G. (2006). *Slow living*. New York: Oxford International Publishers.
- Perdue, R. R., Long, P. T., & Allen, L. (1990). "Resident support for tourism development". *Annals of Tourism Research*, 17(4), 586-599. 8 21, 2017 tarihinde <http://sciencedirect.com/science/article/pii/016073839090029q> adresinden alındı
- Persembe.gov.tr*. (2018). *Persembe.gov.tr*: <http://www.persembe.gov.tr/cografı-durumu> adresinden alındı
- Petrini, C., & Padovani, G. (2011). *Slow food devrimi: Arcigola'dan Terra Madre'ye: Yeni bir yaşam ve yemek kültürü*. (Ç. Ekiz, Çev.) İstanbul: Sinek Sekiz Yayınevi.
- Petzelka, P., Krannich, R., Brehm, J., & Trentelman, C. (2005). "Rural Tourism and Gendered Nuances". *Annals of Tourism Research*, 121-137.
- Pigram, J. (1995). "Alternative Tourism: Tourism and Sustainable Resource Management Tourism Alternatives: Potentials and Problems in the Development of Tourism". *University of Pennsylvania Press*, 76-87.
- Pizam, A. (1978). "Tourism's Impacts: The Social Costs to the Destination Community as Perceived by Its Residents". *Journal of Travel Research*, 8-12.
- Pratt, L. (2013). *Birleşmiş Milletler Çevre Programı*.
- Radstrom, S. (2011). "Place-Sustaining Framework for Local Urban Identity: An Introduction and History of Cittaslow". *Italian Journal of Planning Practice*, 90-113.
- Ratz, T. (2000). *Residents Perceptions of The Socio-cultural Impacts of Tourism at Lake Balaton Hungary, Tourism and Sustainable Community Development*. London: Routledge.
- Reid, D. (2003). *Tourism, Globalization and Development: Responsible Tourism Planning*. London,Starling, Virginia: Pluto Press.
- Reisenger, Y. (2009). *International Tourism: Cultures and Behaviour*. Butterworth-Heinemann.

- Richard, P. (1993). "Community-driven tourism planning and residents' preferences". *Tourism Management*, 218-227.
- Richardson, S. (1991). *Colorado Community Tourism Action Guide*, Boudler. University of Colorado.
- Ritchie, J., & Crouch, G. (2005). *The Competitive Destination: A Sustainable Tourism Perspective*. Oxon, UK: CABI Pub, 25.
- Robinson, M. (1999). *Tourism and Cultural Conflicts*. (M. Robinson, & P. Boniface, Dü) New York: Cabi Publishing.
- Ross, G. (1994). *The Psychology Of Tourism*. Melbourne: Hospitality Press.
- Ryan, C. (1996). Recreational Tourism. A Sosical Science Perspective. *Recreational Tourism. A Sosical Science Perspective* (s. 65). içinde International Thomson Business Press.
- Ryan, C. (2003). "Recreational Tourism: Demand and Impacts". *Channel View Publications*, 268.
- Ryan, C., Scotland, A., & Montgomery, D. (1998). "Resident attitudes to tourism development — a comparative study between the Rangitikei, New Zealand and Bakewell, United Kingdom". *Progress in Tourism and Hospitality Research*, 115-13.
- Sandal, E. K., & Karademir, N. (2016). "Kahramanmaraş'ta Halkın Turizme Bakışı". *Türk Coğrafya Dergisi*(66), 63.
- Sarıkaya, E., Teye, V., & Sönmez, S. (2002). "Understanding Residents' Support for Tourism Development in The Central of Ghana". *Journal of Travel Research*, 57-67.
- Sears, D. O., Taylor, S. E., & Peplau, L. (2007). *Sosyal Psikoloji*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Seferihisar.bel.tr*. (2018, 7 12). seferihisar.bel.tr: <http://seferihisar.bel.tr/turkiyenin-11-sakin-sehri-uzundere-erzurum/> adresinden alındı
- Sezgin, M., & Ünüvar, Ş. (2011). *Sürdürülebilirlik ve Şehir Pazarlaması Ekseninde Yavaş Şehir*. Konya: Çizgi Kitabevi.

Sheldon, P., & Abenoja, T. (2001). "Resident attitudes in a mature destination: the case of Waikiki". *Tourism Management*, 435-443.

SlowFood. (2018). SlowFood: <https://www.slowfood.com/about-us/key-documents/> adresinden alındı

SlowFood. (2018). www.slowfood.com: <https://www.slowfood.com/nazioni-condotte/turkey/> adresinden alındı

Smith, M. D., & Krannich, R. S. (1998). "Tourism dependence and resident attitudes". *Annals of Tourism Research*, 25(4), 783-802. 8 21, 2017 tarihinde <http://sciencedirect.com/science/article/pii/S0160738398000401> adresinden alındı

Sorokin, A. (1694). *Social and Cultural Mobility*. Social and Cultural Mobility.

Soykan, F. (2004). *Kırsal Alanların Turizm Potansiyelinin Saptanması ve Şirince Köyü'ne (İzmir) Uygulanması*. İzmir: Ege Üniversitesi Basım Evi.

Stephan J, P. (2009). *Tourism Management: Managing for Change (Third Edition)*. Elsevier,.

tarakli.bel.tr. (2018). [tarakli.bel.tr](http://www.tarakli.bel.tr): http://www.tarakli.bel.tr/kultur_turizm.asp adresinden alındı

Tayfun, A. (2002). "Turist-yerli halk etkileşimi üzerine bir araştırma". *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1-12.

Tayfun, A., & Kılıçlar, A. (2004). "Turizmin Sosyal Etkileri ve Yerli Halkın Turistlere Bakışı". *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1-17.

TDK. (2017). <http://www.tdk.org.tr>. <http://www.tdk.org.tr>: http://www.tdk.org.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.598c317fc702c3.29656102 adresinden alındı

Terramadre. (2018). www.terramadre.info: <https://www.terramadre.info/en/> adresinden alındı

Texier, C. (1839). *Küçük Asya, Matbaa-i amire*. (A. Suad, Çev.) İstanbul.

Teye, V., Sarıkaya, E., & Sönmez, S. (2002). Residents' Attitudes Toward Tourism Development. *Annals of Tourism Research Volume 29, Issue 3*, 668-688.

- Tezgin, N. Ç. (2018). <http://www.focafoca.com>. <http://www.focafoca.com/default.asp?sayfa=008&id=5704>: <http://www.focafoca.com/default.asp?sayfa=008&id=5704> adresinden alındı
- Theodori, G. (2009). "Level of Analysis and Conceptual Clarification in Community". *Journal of the Community Development Society*, 35-58.
- Thomson, P., Crompton, J., & Kamp, D. (1979). "Study of the Attitudes of Impacted Groups Within A Host Community Toward Prolonged Stay Tourist Visitors". *Journal of Travel Research*, 2-6.
- Tichaawa, T. M., & Mhlanga, O. (2015). "Residents' perceptions towards the impacts of tourism development: the case of Victoria Falls, Zimbabwe". *African Journal of Hospitality*, 4(1), 11.
- Toh, R., Khan, H., & Koh, A.-J. (2001). "A Travel Balance Approach for Examining Tourism Area Life Cycles: The Case of Singapore". *Journal of Travel Research*, 426-432.
- Tomljenovic, R., & Faulkner, B. (2000). "Tourism and Older Residents in a Sunbelt Resort". *Annals of Tourism Research*, 93-114.
- Tooman, L. (1997). "Application of The Lifecycle Model in Tourism". *Annals of Tourism*, 214-234.
- Topal, T., Korkut, A., & Kiper, T. (2016). "Yerel Kimliğin Kent İle Buluşması: Cittaslow-Yavaş Şehirler", *İdil*. 1413-1430.
- Toprak, L. (2015). "Mardin'de Halkın Turizm Algısı"ı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(54), 201.
- Tortum Şelalesi Tanıtım*. (2018). Tortum Şelalesi Tanıtım: http://www.choruh.com/wp-content/uploads/2012/09/Tortum_Selalesi_Tanitim_Kitapci.pdf adresinden alındı
- Tosun, C. (2002). "Host Perceptions of Impacts: A Comparative Tourism Study". *Annals of Tourism Research*, 231-253.
- tuik.gov.tr*. (2018). [tuik.gov.tr](http://www.tuik.gov.tr/Start.do): <http://www.tuik.gov.tr/Start.do> adresinden alındı

- Türker, G., & Türker, A. (2014). "Yerel halkın turizm etkilerini algılama düzeyi turizm desteğini nasıl etkiler: Dalyan destinasyon örneği". *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 81.
- Türker, G., & Türker, A. (2014). "Yerel Halkın Turizm Etkilerini Algılama Düzeyi Turizm Desteğini Nasıl Etkiler: Dalyan Destinasyonu Örneği". *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 87.
- Umar, B. (1993). *Türkiye'deki Tarihsel adlar*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Usal, A., & Kuşluvan, Z. (2002). *Davranış Bilimleri: Sosyal Psikoloji* (4.Basım b.). İzmir: Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi.
- Usta, Ö. (2009). *Turizm Genel ve Yapısal Yaklaşım*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Uysal, M., & Baloğlu, Ş. (1994). "Destinasyon Yaşam Süresi İle Taşıma Kapasitesi Arasındaki İlişki". *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 37-41.
- Uzundere.bel.tr*. (2018). uzundere.bel.tr: <http://www.uzundere.bel.tr/islemler.asp?x=8> adresinden alındı
- uzunderemasteplanı*. (2018). uzunderemasteplanı: http://www.uzundere.bel.tr/dosyalar/Uzundere_Turizm_Master_Planı.pdf adresinden alındı
- Ünlüönen, K., Tayfun, A., & Kılıçlar, A. (2015). *Turizm Ekonomisi*. Ankara : Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic.Ltd.Şti.
- Vaughan, D., & Edwards, J. (1999). "Experiential Perceptions of Two Winter Sun Destinations: The Algarve and Cyprus". *Journal of Vacation Marketing*, 356-368.
- visitgokceada.com*. (2018). visitgokceada.com: <http://visitgokceada.com/tr/ada-dogasi/> adresinden alındı
- vize.bel.tr*. (2018). vize.bel.tr: <http://www.vize.bel.tr/Yz-9-Ekonomi.html> adresinden alındı
- Wall, G., & Mathieson, A. (2006). *Tourism: Change, Impacts and Opportunities*. University of California: Pearson Prentice Hall.
- Weaver, D. B., & Lawton, L. (2001). Resident Perceptions in the Urban–Rural Fringe. *Annals of Tourism Research*, 439-458.

- Williams, J., & Lawson, R. (2001). "Community Issues and Resident Opinions of Tourism". *Annals of Tourism Research*, 269-290.
- Williams, S. (1998). *Tourism Geographies*. New York: Routledge,.
- www.bolununesi.com*. (2019). *www.bolununesi.com*: <https://www.bolununesi.com/haber/153704/iste-bolu-merkez-ve-ilcelerin-nufuslari> adresinden alındı
- Yazıcıoğlu, Y., & Erdoğan, S. (2014). *Spss Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yoon, Y., Gursoy, D., & Chen, J. S. (2001). "Validating a tourism development theory with structural equation modeling". *Tourism Management*, 22(4), 363-372. 8 21, 2017 tarihinde <http://sciencedirect.com/science/article/pii/S0261517700000625> adresinden alındı
- Yoon, Y., Gürsoy, D., & Chen, J. (2001). "Validating a tourism development theory with structural equation modeling". *Tourism Management*, 366.
- Yurtseven, H., Kaya, O., & Harman, S. (2010). *Yavaş Hareketi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Zaidan, E. (2016). "The impact of cultural distance on local residents perception of tourism The impact of cultural distance on local residents perception of tourism". *Tourism : An International Interdisciplinary Journal*, 64(1), 122.
- Zengin, B., & Genç, K. (2018). "Yavaş Şehirlerin (cittaslow) Pazarlanması: Göynük Örneği". *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*.

EKLER

EK 1. Anket Formu

SAKİN ŞEHİR(CİTTASLOW) UNAVNINA SAHİP MUDURNU HALKININ TURİZM GELİŞİMİNE YÖNELİK ALGI VE BEKLENTİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Sayın katılımcı, bu anket çalışmasının amacı, Mudurnu halkının turizm gelişimine yönelik algı ve beklentilerini sizlerin değerli görüşleri ile tespit etmektir. Araştırma kapsamında sizlerden elde edilecek veriler, “**SAKİN ŞEHİR (CİTTASLOW) UNAVNINA SAHİP MUDURNU HALKININ TURİZM GELİŞİMİNE YÖNELİK ALGISI**” adlı tez çalışmasında kullanılacaktır.

Dr. Öğr. Üyesi NİLGÜN BİLİCİ
Tez Danışmanı

EMRAH KIRMACI
Yüksek L.Öğrencisi

Mudurnu ilçesinde Sakin Şehir (Cittaslow) ile gelişen turizme yönelik bakış açınızla ilgili olan aşağıdaki ifadelere katılım düzeyinizi belirtiniz.

“(5) Kesinlikle Katılıyorum” çok güçlü bir katılma durumunu “(1) Kesinlikle Katılmıyorum” çok güçlü bir katılmama durumunu ifade eder.

(Size en uygun olan seçeneğin yanında bulunan kutucuğu işaretleyiniz.)

Yaş Grubu: 18’den küçük 18-30 31-45 46-64 65 ve üstü

Cinsiyetiniz: Kadın Erkek

Medeni Durumunuz: Evli Bekâr Boşanmış Dul

Eğitim Durumunuz: Okur Yazar Değil İlkokul (5 yıllık) Ortaokul veya İlköğretim Lise ve Dengi Okul Fakülte veya Yüksekokul Yüksek Lisans veya Doktora

Çalışma Durumu: İş Arıyor İşveren Öğrenci Çiftçi Emekli veya İşten Ayrılmış Ev Hanımı Tüccar Turizm İşçi Kamu Çalışanı Diğer

Mudurnu'da Yaşama Süresi: 5 yıldan az 5-10 yıl 11-15 yıl 16-20 yıl
21 ve üstü

	1.Kesinlikle Katılmıyorum	2.Katılmıyorum	3.Kararsızım	4.Katılıyorum	5.Kesinlikle Katılıyorum
SAKİN ŞEHİR (CİTTASLOW) ÜNVANININ MUDURNU'YA EKONOMİK ETKİLERİ					
Sakin Şehir unvanı ile gelişen Turizm, Mudurnu toplumu için daha fazla iş imkânı yaratıyor.					
Turizm, Mudurnu'ya daha fazla yatırımın gelmesini sağlıyor.					
Turizm, Mudurnu'da daha fazla harcamaya yol açıyor.					
Mudurnu'da yaşam standartları turizmden dolayı dikkate değer bir şekilde artıyor.					
Mudurnu'da Sakin Şehir (Cittaslow) ile gelişen Turizmden dolayı ürün ve hizmetlerin fiyatları artıyor.					
Turizm, Mudurnu'da yerel halka ve küçük işletmelere ekonomik fayda sağlıyor.					
Mudurnu'da turizm gelirleri yerel yönetimler için diğer sektör gelirlerinden daha önemlidir.					
Mudurnu'da turistik tesis geliştirme maliyetleri çok fazladır.					
SAKİN ŞEHİR (CİTTASLOW) ÜNVANININ MUDURNU'YA SOSYAL ETKİLERİ					
Yüksek harcama yapan turistler Mudurnu'nun yaşam biçimini olumsuz etkiliyor.					
Sakin Şehir Turizmi, Mudurnu'nun geleneksel kültürü değiştiriyor.					
Mudurnu'da yaşayan yerel halk, turizm bölgesinde yaşamaktan mutlu değildir.					
Mudurnu ilçesinde kamunun Sakin Şehir turizmi için yaptığı harcamalar vergilerin boşa gitmesidir.					
Turizm toplumumuzda yıkıcı etkiler oluşturuyor.					
Sakin Şehir ile gelişen Turizm Mudurnu'da suç oranlarını arttırıyor.					
SAKİN ŞEHİR (CİTTASLOW) MUDURNU HALKININ TURİZM DESTEĞİ					
Kamp alanı, park ve tırmanış gibi doğa bazlı turizm gelişimini destekliyorum.					
Tatil yerleri ve oyun parkları gibi turistlerin ilgisini çekecek yapıların inşa edilmesini destekliyorum.					
Kültürel ve tarih bazlı çekiciliklerin bulunduğu alanlara düzenlenen gezileri destekliyorum					
Turistler için gerçekleştirilen rekreasyon faaliyetleri, sergi, festival ve spor olayı gibi faaliyetleri destekliyorum.					
Otel, acente ve restoran gibi hizmet işletmelerinin hizmet kalitelerini artırmak amacıyla yaptıkları faaliyetleri destekliyorum.					
SAKİN ŞEHİR (CİTTASLOW) ÜNVANININ MUDURNU'YA KÜLTÜREL ETKİLERİ					

Turizm, Mudurnu'da değişik kültürel aktivitelere katılmamıza olanak sağlıyor.					
Turizm, turistler ve yerel halk arasındaki kültür alışverişini artırıyor.					
Turizm, farklı bölgelerden gelen kişilerin kültürünü ve toplum yapısını anlamak için değerli bir deneyimdir.					
Turizm kültürel kimliğimizde olumlu etkiler meydana getiriyor.					
SAKİN ŞEHİR (CİTTASLOW) ÜNVANININ MUDURNU'YA ÇEVRESEL ETKİLERİ					
Turizm Mudurnu'da trafik tıkanıklığı, gürültü ve çevre kirliliğine neden oluyor.					
Otel ve diğer turistik tesislerin yapımı, Mudurnu'da doğal çevreyi tahrip ediyor					
Turizm, Mudurnu'da doğayı, parkurları, parkları ve diğer dış alanları kötü bir hale getiriyor.					
Turizm, Mudurnu'da yaşayan yerel halk için daha fazla park ve eğlence alanlarının açılmasını sağlıyor.					
Turizm bazlı altyapı projelerinin Mudurnu'nun doğasına zarar vereceğini düşünüyorum.					
TOPLAM ETKİ					
Sakin Şehir (Cittaslow) ile gelişen Turizmin ilçemize olan yararları zararlarından daha fazladır.					
Sakin Şehir (Cittaslow) ile gelişen Turizmin genel olarak ilçemiz için yararlı olduğunu düşünüyorum.					

YARDIMINIZ İÇİN ŞİMDİDEN TEŞEKKÜR EDER! EKLEMENİZ İSTEDİĞİNİZ HERHANGİ BİR ŞEY VARSA AŞAĞIDA YER ALAN BOŞLUĞA BELİRTEBİLİRSİNİZ.

.....
 .....
 .....

*Anketin sonucunu öğrenmek isterseniz emrahkirmacii@gmail.com adresine e-mail atabilirsiniz.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Emrah KIRMACI
Doğum Yeri ve Tarihi	Erzurum/Köprüköy- 10 Kasım 1990
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi, Turizm işletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Konaklama İşletmeciliği, 2009-2014
Y.Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik - Bilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
İş Deneyimi	
Stajlar	Antalya Kaya Oteller Grubunda Staj ve Tam Zamanlı Çalışma Erzurum Palan Otel ve Dedeman Otellerde Resepsiyonistlik ve Servis
Çalıştığı Kurumlar	Antalya Kaya Oteller Grubunda Staj ve Tam Zamanlı Çalışma Erzurum Palan Otel ve Dedeman Otellerde Resepsiyonistlik ve Servis Palandöken Ortak Sağlık Güvenlik Birimi C sınıfı İSG uzmanlığı Yetkili Yardımcısı Finansbank Erzurum operasyon merkezinde şube yetkili yardımcısı 182 MHRS Çağrı Asistanı (Devam Etmekte)
İletişim	0531-404-63-87
E-Posta Adresi	emrahkirmacii@gmail.com
Tarih	07.07.2019